

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2000-2001

28 februari 2001

HOORZITTINGEN / GEDACHTEWISSELING

over de visietekst

“Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs”

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door mevrouw Veerle Heeren**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren
Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De
Schepper, de heren André Moreau, Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Joris Van
Hauthem ;

de heren Lucien Suykens, André Van Nieuwkerke ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Kris Van Dijck.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte
Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke, mevrouw Ingrid
van Kessel ;

de heren Frans De Cock, Karel De Gucht, André Denys,
Cis Schepens ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde,
de heer Roland Van Goethem ;

mevrouw Hilde Claes, de heer Robert Voorhamme ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Dirk De Cock.

INHOUD

	Blz.
I. Toelichting door mevrouw Marleen Vandepoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming bij de visietekst "Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs" . .	5
II. Procedureel debat	10
III. Hoorzitting op 11 januari 2001	11
1. Inleiding	11
2. E. H. Kanunnik André De Wolf, directeur-generaal Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs, VSKO, en mevrouw Beatrijs Pletinck, secretaris-generaal Vlaams Verbond Katholiek Basisonderwijs, VVKBaO	11
A. Toelichting	11
B. Vragen en opmerkingen van de leden	13
3. De heer Peter Steenhaut, voorzitter Gemeenschapsonderwijs	15
A. Toelichting	15
B. Vragen en opmerkingen van de leden	16
4. Mevrouw Hilde Vandormael, pedagogisch adviseur CVPO, en de heer Eddy Dewaele, algemeen directeur OVSG	18
A. Toelichting door mevrouw Hilde Vandormael, pedagogisch adviseur CVPO	18
B. Toelichting door de heer Eddy Dewaele, algemeen directeur OVSG	19
C. Vragen en opmerkingen van de leden	22
5. De heer Jacques Perquy, administrateur-generaal Vlaamse Onderwijsraad, Vlor	23
A. Toelichting	23
B. Vragen en opmerkingen van de leden	24
6. De heer Johan Leman, voorzitter Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding en voorzitter van de Beoordelings- en bemiddelingscommissie binnen de Vlor – Toelichting	24
7. De heer Marc Verlot, doctor-assistent bij de vakgroep Vergelijkende Cultuurwetenschap, Universiteit Gent en directeur Steunpunt Intercultureel Onderwijs, en professor Pol Ghesquière, KULeuven	25
A. Toelichting door de heer Marc Verlot, doctor-assistent bij de vakgroep Vergelijkende Cultuurwetenschap, Universiteit Gent en directeur Steunpunt Intercultureel Onderwijs	25
B. Toelichting door professor Pol Ghesquière, KULeuven	27
C. Vragen en opmerkingen van de leden	28
8. De heer Mohamed Chakkar, coördinator Federatie Marokkaanse Verenigingen, FMV, en mevrouw Fatma Pehlivan, voorzitter Intercultureel Centrum voor migranten, ICCM	29
A. Toelichting door de heer Mohamed Chakkar, coördinator Federatie Marokkaanse Verenigingen, FMV	29
B. Toelichting door mevrouw Fatma Pehlivan, voorzitter Intercultureel Centrum voor migranten, ICCM	30
C. Vragen en opmerkingen van de leden	33
9. De heer Ludo De Wilde, directeur Katholieke Basisschool Gent, de heer Tony Schildermans, directeur gemeenschapsschool Europaschool Genk, mevrouw Mieke Ramaekers, begeleiding Katholiek Onderwijs Limburg, mevrouw Annie Poelmans, directrice stedelijke basisschool Wereldschool Antwerpen, mevrouw Lief Nauwelaerts, opleidingscoördinator . .	35
A. Toelichting door de heer Ludo De Wilde, directeur Katholieke Basisschool Gent	35
B. Toelichting van de heer Tony Schildermans, directeur gemeenschapsschool Europaschool Genk	36
C. Toelichting door mevrouw Mieke Ramaekers, begeleiding Katholiek Onderwijs Limburg	37

D. Toelichting door mevrouw Annie Poelmans, directrice stedelijke basisschool Wereldschool Antwerpen	38
E. Toelichting door mevrouw Lief Nauwelaerts, opleidingscoördinator	39
F. Vragen en opmerkingen van de leden.	40
IV. Hoorzitting op 18 januari 2001	
1. De heer Gust Van Dongen, secretaris-generaal COC, de heer Frank Maarten, algemeen-secretaris ACOD, de heer Romain Maes, algemeen secretaris COV, en de heer Roger Voeten, Vlaamse gemeenschapsvoorzitter VSOA.	41
A. Toelichting namens de vakbonden.	41
B. Vragen en opmerkingen van de leden.	43
2. De heer Marc Laquière, directeur Raad voor Ouders van het Gemeenschapsonderwijs, ROGO, de heer Marcel Davidts, stafmedewerker onderwijs, en mevrouw Lieve Vercammen, stafmedewerker vorming Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen (VCOV)	46
A. Toelichting door de heer Marc Laquière, directeur ROGO.	46
B. Toelichting door de heer Marcel Davidts, stafmedewerker onderwijs, VCOV	49
C. Vragen en opmerkingen van de leden.	50
3. Mevrouw Ann Verreth, stafmedewerkster studiedienst ACW	52
A. Toelichting	52
B. Vragen en opmerkingen van de leden.	53
V. Gedachtewisseling met mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming	54
1. Standpunten van de fracties.	54
A. Namens de CVP-fractie.	54
B. Namens de Vlaams Blok-fractie.	57
C. Namens de VU&ID-fractie.	59
D. Namens de SP-fractie	61
E. Namens de Agalev-fractie.	64
F. Namens de VLD-fractie	65
2. Antwoord van de minister	65
3. Repliek van de leden met antwoord van de minister	69
Bijlage “Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs”, visietekst ten behoeve van een discussie in het Vlaams Parlement, departement Onderwijs, 17 november 2000	73

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid ontving op 30 november 1999 vanwege mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, de visietekst "Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs", die zij tijdens deze vergadering toelichtte. Deze visietekst is in bijlage toegevoegd.

Op 11 en 18 januari 2001 organiseerde de commissie hoorzittingen over de visietekst met deskundigen uit de sector. Aan deze hoorzitting namen afgevaardigden deel van o.m. de koepelorganisaties van de inrichtende machten, de Vlaamse Onderwijsraad, de koepelorganisaties van de migrantenverenigingen, de ouderverenigingen, de onderwijsvakbonden, deskundigen en mensen uit het praktijkveld.

Op 8 en 22 februari 2001 had de commissie in opvolging van deze hoorzittingen een gedachtewisseling met de minister.

I. TOELICHTING DOOR MEVROUW MARLEEN VANDERPOORTEN, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS EN VORMING BIJ DE VISIETEKST "NAAR EEN GEÏNTEGREED GELIJKE KANSENBELEID BINNEN HET ONDERWIJS"

1. Inleiding

De minister licht toe dat het haar bedoeling is met deze visietekst een aantal krachtlijnen voor het uittekenen van een geïntegreerd gelijke kansenbeleid in het onderwijs aan de commissie voor te leggen. Zij wil nadien kennis nemen van de aandachtspunten van de commissie om ze te kunnen gebruiken bij de concrete vormgeving en uitwerking van haar beleid en bij het overleg dat zij hierover met scholen en leerkrachten, deskundigen, bevoorrechte getuigen – met bijzondere aandacht voor de vertegenwoordigers van de doelgroepen -, inrichtende machten en vakbonden in de komende maanden nog zal voeren.

Zij is echter van mening dat het zinvol en aangewezen is dat men, gelet op de maatschappelijke relevantie van het thema, ook in de commissie voldoende tijd zou vrijmaken om dit onderwerp te bespreken. Zij vindt het dan ook belangrijk dat de commissie als bijdrage tot de discussies, hoorzittingen zou organiseren die de gelegenheid zullen geven de reflecties te beluisteren van diverse verte-

genwoordigers uit het onderwijsveld. Op basis hiervan kan dan een grondiger debat worden gevoerd.

De onderwijsparticipatie en het schoolsucces van leerlingen verschillen sterk naargelang de sociale, economische en culturele kenmerken van het milieu waartoe deze leerlingen behoren. Daarom voert de Vlaamse overheid sinds het begin van de jaren '90 een doelgroepengericht onderwijsbeleid dat zich richt tot etnisch-culturele minderheden en kansarmen. Deze leerlingen blijken immers vaker geconfronteerd te zijn met onderwijsachterstand, leerproblemen en achterstelling wat zich vertaalt in zittenblijven, doorverwijzing tussen scholen en onderwijsvormen, oriëntering naar het buitengewoon onderwijs, oververtegenwoordiging van deze doelgroepen in bepaalde onderwijsvormen en een te hoge ongekwalificeerde uitstroom uit het onderwijs.

Als gevolg van de bijzondere aandacht van de overheid voor de onderwijsleerproblemen van specifieke doelgroepen, ontstonden tijdens het laatste decennium onderscheiden projecten zowel binnen elk onderwijsniveau als over de onderwijsniveaus heen. Een overzicht van deze maatregelen is als bijlage bij de visietekst opgenomen.

Bij het aantreden van de huidige Vlaamse regering heeft ze het belang van zorgverbredend werken in alle onderwijsniveaus vooropgesteld. Er werd een evaluatie van de huidige zorgverbredings- en onderwijsvoorrankingsprojecten in het vooruitzicht gesteld.

Directe aanleiding hiertoe was het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 dat de basis heeft gelegd voor het voeren van tijdelijke projecten om onderwijsinnovaties op beperkte schaal en onder specifieke voorwaarden op te zetten. In dit decreet werd ingeschreven dat de verlenging van een tijdelijk project na drie jaar, alleen kan gebeuren na een gemotiveerde mededeling aan het Vlaams Parlement. Daarom heeft de minister in haar beleidsnota aangekondigd dat in 2001 een debat zou gevoerd worden met het parlement over de verderzetting, bijsturing en verbreding van het doelgroepenbeleid.

Met een gedachtewisseling in de commissie over de krachtlijnen van een geïntegreerd gelijke kansenbeleid, wil de minister het debat hierover op gang trekken. Zij neemt zich voor tegen het einde van dit parlementaire jaar aan het Vlaams parlement te rapporteren over de resultaten van de consultaties die zij heeft gehouden met het veld, de resultaten van de evaluatiestudies en de concrete beleids-

maatregelen waartoe ze aanleiding hebben gegeven. Het Vlaams parlement zal ook via de decretaal initiatieven die nodig zullen zijn, de uitbouw van het geïntegreerd gelijke kansenbeleid mee richting kunnen geven.

2. Belangrijkste aandachtspunten van de visietekst

De minister stelt dat het huidige onderwijsbeleid ten aanzien van allochtonen en kansarmen gebaseerd is op een definiëring van verschillende afzonderlijke doelgroepen. Scholen met veel van deze leerlingen kunnen binnen de budgettaire mogelijkheden, tijdelijk beschikken over bijkomende middelen onder de vorm van extra of aanvullende les-tijden of extra begeleiding. Deze extra financiering is van tijdelijke en voorwaardelijke aard. Scholen moeten voor verschillende projecten in een aanwendingsplan aangeven welke activiteiten ze voor een aantal vooraf bepaalde actieterreinen gaan ondernemen.

Naast de positieve effecten die dit beleid voor individuele scholen heeft betekend, zijn er een aantal knelpunten te vernoemen waarover in het verleden in de commissie reeds werd gedebatteerd :

- de fragmentatie van de verschillende beleidsmaatregelen. Scholen met verschillende "soorten" doelgroepleerlingen zien zich daardoor geplaatst voor verschillende deelnameprocedures en inhoudelijk andere voorwaarden ;
- de gehanteerde indicatoren om onderwijskansarme kinderen te detecteren krijgen veel kritiek uit het veld en lijken in sommige gevallen ook meer en meer achterhaald te raken ;
- de selectieprocedures en de werking van de commissies die de aanwendingsplannen beoordelen in functie van een toelating tot een tijdelijk project – en dus al of niet extra financiering – worden niet aanvaard door de scholen ;
- voor de onderscheiden projecten wordt van scholen verwacht dat ze een specifiek aanwendingsplan indienen. Dit werkt de planlast in de hand. Hoewel de positieve aspecten van het planmatig werken onmiskenbaar zijn, vallen de administratieve verplichtingen de scholen vaak erg zwaar ;
- budgettaire beperkingen veroorzaken vanuit het perspectief van de scholen onterechte uitsluitingen. Bovendien primeert bij de beoordeling de kwaliteit van het aanwendingsplan

boven de effectieve belasting van de school en de concrete implementatie in de klas- en schoolpraktijk ;

- de implementatie van het non-discriminatiebeleid is problematisch. De vooropgestelde doelen inzake een actief toelatingsbeleid en een meer evenredige verdeling van doelgroepleerlingen over verschillende scholen enerzijds en de interculturalisering van het onderwijs anderzijds zijn onvoldoende gehaald. Concentratiescholen werden hierbij vaak te negatief benaderd ;
- het beleid wil kansarmen en allochtonen betere onderwijs- en integratiekansen bieden. De belanghebbenden en hun groeperingen zijn echter weinig of niet betrokken bij de totstandkoming en implementatie van het beleid ;
- de transfer van inzichten en werkwijzen in scholen naar de lerarenopleiding en omgekeerd blijft ondermaats ;
- de resultaten van het beleid zijn momenteel onvoldoende kwantificeerbaar. Er zijn geen wetenschappelijke gegevens over de effectiviteit of efficiëntie van het gevoerde beleid in termen van effecten bij leerlingen ;
- de doorstroming van kansarme en allochtone leerlingen en de oriëntering van leerlingen met problemen naar het buitengewoon onderwijs blijven problematisch.

Tegenover deze knelpunten benadrukt de minister een aantal aspecten die in het toekomstig beleid behouden moeten blijven :

- *het behoud van de eigen en specifieke plaats van het gelijke kansenbeleid binnen het globale onderwijsbeleid*

Het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid heeft na 10 jaar een eigen en specifieke plaats en budget verworven binnen het algemene onderwijsbeleid. Deze herkenbaarheid moet voor een toekomstig geïntegreerd gelijke kansenbeleid behouden blijven ;

- *de aanhoudende aandacht voor en ondersteuning van de scholen met de meest kwetsbare leerlingenpopulaties zonder over te gaan tot een organieke omkadering van alle scholen*

Bij de start van het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid ging de overheid ervan uit dat een extra impuls, beperkt in de tijd, voldoende on-

dersteuning zou kunnen bieden aan leerkrachten en scholen om hun onderwijsaanpak en organisatie fundamenteel te veranderen zodat de extra financiering na verloop van tijd kon worden stopgezet.

Bij de uitvoering van de projecten is gebleken dat een blijvende aandacht en ondersteuning van de overheid nodig is.

Aanhoudende aandacht betekent niet dat de middelen onvoorwaardelijk of organiek moeten worden toegekend. Het risico dat de extra middelen dan op een manier zullen worden aangewend waarbij meer van hetzelfde wordt geboden en er geen structurele veranderingen ontstaan, is niet denkbeeldig. Een voorwaardelijke toekenning is een stimulans om een vernieuwingsproces op gang te houden. Er is wel behoefte aan meer continuïteit in de toekenning van de middelen, gekoppeld aan tussentijdse evaluaties en bijstellingen. Meer continuïteit laat scholen toe een beleidsvisie voor meerdere jaren uit te werken ;

- *het behoud van selectiviteit en voorwaardelijkheid*

Met het geïntegreerd gelijke kansenbeleid wil de minister zich blijven richten op die scholen die meer dan andere geconfronteerd worden met (een) bijzondere doelgroep(en). Het is niet de bedoeling alle scholen van extra middelen te voorzien maar ze selectief toe te kennen aan die scholen die het sterkst geconfronteerd worden met problemen.

Het hebben van een meer belastende leerlingenpopulatie is echter onvoldoende. Zij verwacht van deze scholen dat ze ook extra inspanningen leveren om de gewenste resultaten te bereiken.

Deze voorwaardelijkheid betekent dat scholen nog steeds een engagement zullen moeten aangaan. Om de planlast realistisch te houden moeten scholen, ter vervanging van de huidige aanwendingsplannen, de mogelijkheid krijgen in hun schoolwerkplan een specifiek onderdeel over een gelijke kansenbeleid uit te werken.

3. Een driesporenbeleid

Een aantal blijvende problemen zoals de onevenredige verdeling van bijzondere doelgroepen over scholen, het weigeren en uitsluiten van leerlingen, het gebrek aan doorstroming en de kanalisering van bepaalde leerlingengroepen naar het beroeps- of buitengewoon onderwijs,... noodzaken een aantal nieuwe klemtonen. Daarom heeft de minister

de volgende drie sporen voorzien binnen het geïntegreerd gelijke kansenbeleid :

- een decretale verankering van het recht van de leerling op een inschrijving in de school van eigen keuze ;
 - de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid ter vervanging van het huidige non-discriminatiebeleid, steunend op het principiële recht op inschrijving ;
 - een nieuw model voor de ondersteuning van de scholen met de grootste noden waarbij een integratie van de huidige beleidsmaatregelen en projecten wordt beoogd.
- a. *een decretale verankering van het recht van de leerling op een inschrijving in de school van eigen keuze*

De Vlaamse regering wil binnen al haar bevoegdheidsdomeinen een gelijke kansenbeleid voeren waarbij discriminatie op basis van geslacht, afkomst, leeftijd, seksuele geaardheid en handicap worden weggewerkt. Ze erkent dat er op verschillende terreinen nog sprake is van ongelijke kansen waardoor overheidsingrijpen nodig is.

Ook binnen het onderwijs doen zich problemen voor inzake ongelijke toegang en concentratie van leerlingen met bijzondere behoeften in bepaalde scholen. Deze concentratie zorgt ervoor dat leerkrachten in deze scholen zich voor een bijzonder moeilijke taak geplaatst zien.

Daarom wil de minister enerzijds een oproep doen aan alle partners in het onderwijs om de diversiteit van de leerlingen als uitgangspunt te nemen en in het kader van het inschrijvingsbeleid van de school in principe alle leerlingen die zich aandienen te aanvaarden. Anderzijds wil zij in de context van een decreet betreffende het statuut en de rechtsbescherming van ouders en leerlingen het inschrijvingsrecht van de leerling en de daaraan gekoppelde aanvaardingsplicht van scholen regelen.

Het toegangsrecht tot de school van keuze van de leerling wordt het principiële uitgangspunt van de nieuwe regeling. Het is van toepassing op elke gefinancierde of gesubsidieerde school en het betreft alle leerlingen. Het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht zullen samen gaan met een bewijslast voor de school wanneer

zij een bepaalde leerling niet wenst in te schrijven.

Er kunnen redenen zijn waardoor de school een inschrijving kan weigeren, bijvoorbeeld wanneer de leerling niet voldoet aan reglementair bepaalde toelatingsvoorwaarden of omwille van ontoereikende materiële omstandigheden of veiligheidsoverwegingen met dien verstande dat het inschrijvingsverloop van de school in deze situaties controleerbaar moet zijn. Telkens zal de school haar motivering voor de niet-inschrijving schriftelijk aan de ouders moeten meedelen.

Om desgevallend beroep te kunnen aantekenen tegen de motivering van de school zal een beroepsprocedure worden uitgewerkt en een beroepsinstantie gecreëerd die aan de Vlaamse minister bevoegd voor het onderwijs dient te rapporteren. Om het recht op onderwijs van de leerling te vrijwaren dient hij of zij in de school van aanmelding opgenomen te worden in afwachting van een definitieve beslissing.

b. de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid ter vervanging van het huidige non-discriminatiebeleid, steunend op het principiële recht op inschrijving

Ter vervanging van het huidige non-discriminatiebeleid wil de minister komen tot de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid. Het recht op inschrijving en de aanvaardingsplicht voor scholen zullen een ander licht werpen op het spreidingsbeleid. Numerieke afspraken tussen scholen over de toelating van leerlingen zijn hiermee niet verenigbaar. Er dient een kwaliteitsbeleid te komen dat investeert in scholen, in het bijzonder in deze die het zwaarst worden belast, maar waarbij de verwachting blijft dat elke school haar verantwoordelijkheid opneemt.

Het engagement van en overleg tussen scholen en andere betrokkenen bij het onderwijs blijft voor de minister een belangrijke basis om op lokaal vlak de aanpak van kansarmoede en gelijke kansen binnen het onderwijs vorm te geven. Zij wil blijven investeren in het lokaal overleg. Dit zal op een aantal punten moeten worden bijgestuurd. Daarbij wordt gedacht aan de samenstelling van het lokaal overlegplatform, in het bijzonder de structurele opname van een vertegenwoordiging van de doelgroepen hierin, de keuze en vorming van de voorzitters, de op-

volging en ondersteuning van het overleg en de bevoegdheden.

Wat dit laatste betreft zal de doelgroep ruimer zijn dan deze van het huidige non-discriminatiebeleid. Het lokaal overleg zal bevoegdheden hebben met betrekking tot de gehele problematiek van ongelijke onderwijskansen in het werkingsgebied waarop het overleg betrekking heeft. Zij is tevens van mening dat het lokaal overleg een rol kan vervullen bij de klachtenbehandeling en bemiddeling inzake inschrijvingen. Het plaatselijk overleg zal nagaan hoe de aanvaardingsplicht enerzijds en de draagkracht van de scholen anderzijds hand in hand kunnen gaan.

Binnen de context van dit lokaal gelijke kansenbeleid zal bijzondere aandacht gaan naar de positie van concentratiescholen en multiculturele scholen. De doorgaans negatieve opstelling ten opzichte van concentratiescholen moet omgebogen worden tot een ondersteunende houding waarbij een investering van extra middelen deze scholen in staat moet stellen kwaliteitsvol onderwijs te realiseren.

Wat de multiculturele scholen betreft, zal de aanvaardingsplicht eveneens op hen van toepassing zijn. Zij apprecieert de inspanningen die deze scholen doen om hun multiculturele karakter te behouden. Dit is vaak hun sterkte en oefent niet zelden een aantrekkingskracht uit op andere allochtone ouders. Uit het evaluatieonderzoek van het non-discriminatiebeleid weet men dat eens een bepaald percentage allochtone leerlingen overschreden wordt, het pad voor deze scholen vaak geëffend is om te evolueren naar een concentratieschool. De weg terug blijkt daarna zeer moeilijk te zijn. Daarom verwacht zij van het plaatselijk overleg dat men in afspraak met de doelgroep zoekt naar mogelijkheden om multiculturele scholen hun eigenheid te laten behouden. Indien zo'n school ouders bij de inschrijving van hun kind echter niet van deze afspraken kan overtuigen, blijft de aanvaardingsplicht gelden.

c. het nieuwe model voor de ondersteuning van de scholen met de grootste noden

De belangrijkste kenmerken zijn de volgende :

- In het overzicht van de knelpunten wees de minister op de fragmentering van de beleidsmaatregelen om scholen en leerkrachten te ondersteunen in het omgaan met ongelijke

onderwijskansen van diverse doelgroepen. Omdat scholen binnen hun leerlingenpopulatie vaak kinderen uit verschillende kansarme situaties tegelijk aantreffen, wil zij komen tot een geïntegreerd ondersteuningsaanbod. Dit betekent dat een integratie wordt beoogd van zoveel mogelijk van de bestaande afzonderlijke projecten zoals de projecten onderwijsvoorrang, zorgverbreding, extra maatregelen in het kader van de non-discriminatie, projecten voor kinderen van trekkende beroepsbevolking, enz..

- Aansluitend hierbij zal het huidige ondersteunings- en begeleidingsaanbod worden herdacht. Belangrijk hierbij is dat de ondersteuning rechtstreeks bij scholen en leerkrachten terecht komt en een directe impact heeft op de klaspraktijk en de werking van de school. De overheid zal de effectiviteit van de ingezette middelen voor begeleiding hieraan afmeten. Zij zal ook rekening houden met de ervaringen inzake netoverschrijdende begeleiding en ondersteuning die worden opgedaan in het kader van het Voorrangsbbeleid Brussel.
- Algemeen zullen de principes van selectiviteit en voorwaardelijkheid, de aanhoudende aandacht van de overheid voor de gelijke kansenproblematiek zonder over te gaan tot de opname van de extra middelen binnen de organieke omkadering van scholen en meer continuïteit in de toekenning van de middelen,... belangrijke uitgangspunten zijn.
- Binnen het nieuwe beleid wil de minister de identificatie van de scholen met de meest kwetsbare leerlingenpopulaties niet meer uitsluitend afhankelijk maken van indicatoren die betrekking hebben socio-economische en culturele kenmerken van het gezin waartoe de leerlingen behoren. Zij wil daarnaast ook rekening houden met een effectief aanwezige onderwijsleerproblematiek en daardoor dichter aansluiten bij wat en wie leerkrachten en scholen zelf als problematisch percipiëren en beleven. Het is immers via de onderwijsleerproblemen van leerlingen dat leerkrachten en scholen meestal met ongelijke onderwijskansen worden geconfronteerd. In de visietekst is reeds een aanzet tot indicatoren opgenomen. Na verdere operationalisering zal een bevraging van de scholen de nodige gegevens moeten opleveren.

Een specifiek aandachtspunt met betrekking tot de doelgroep is het raakvlak met het buitengewoon onderwijs. In haar beleidsnota heeft de minister de zorg voor kinderen met ernstige leerstoornissen in verband gebracht met ongelijke onderwijskansen. Dit betekent dat het geïntegreerd en het buitengewoon onderwijs een plaats moeten krijgen binnen het gelijke kansenbeleid. Uitgaande van de ideeën inzake inclusief onderwijs, zou er principieel geen onderscheid gemaakt mogen worden tussen kinderen en zouden we beter spreken van kinderen met speciale onderwijsbehoeften in het algemeen.

Zij moet hierbij de volgende kanttekeningen maken. De budgettaire ruimte die momenteel beschikbaar is voor het voeren van een gelijke kansenbeleid enerzijds en de vaststelling dat het grootste deel van de extra bekostiging voor kinderen met specifieke behoeften in een aparte structuur, i.c. de scholen voor buitengewoon onderwijs, beschikbaar is anderzijds, maakt het niet mogelijk in één en hetzelfde traject een inclusief onderwijsbeleid uit te tekenen voor alle leerlingen met speciale onderwijsbehoeften.

Dit betekent niet dat zij geen aandacht zal besteden aan de problematiek van kinderen en jongeren met zware leer- en ontwikkelingsstoornissen en andere stoornissen van fysieke, sensorische of verstandelijke aard. Zij is van oordeel dat hiervoor best een geëigende strategie wordt ontwikkeld waarbij de relatie met het gelijke kansenbeleid zal gelegd worden. Een werkgroep bereidt ter zake een aantal modellen voor.

- In het kader van de vermindering van de planlast moet men af van de verschillende toepassingsplannen die voor de diverse projecten vereist waren. De voorwaardelijke toekenning van de middelen zal evenwel nog vereisen dat in teamverband een eigen visie van de school op het bevorderen van gelijke kansen wordt uitgeschreven. Dit zal als onderdeel opgenomen worden in het schoolwerkplan zodat de relatie tot het algemene beleid in de school duidelijk is. Het plan zal echter veel meer geschreven worden voor de school zelf, als richtlijn voor de uitbouw en opvolging van de klas- en schoolpraktijk en voor de onderwijsinspectie als toezichthouder op de implementatie ervan. De school zal een aantal engagementen moeten nemen die verband houden met de algemene doelstellingen die de overheid voor het gelijke kansenbeleid vooropstelt. Deze doelstellingen zullen zich situeren op het niveau van de leerlingen – b.v. gerealiseerde leerwinst-, op het niveau van de leerkrachten – b.v. een grotere handelingsbe-

kwaamheid in het omgaan met verschillen – en op het niveau van de scholen – b.v. het hanteren van een stappenplan voor het zorgverbredend werken.

- De minister wil ook meer autonomie verlenen in de wijze waarop scholen de doelen wensen te realiseren. De bestaande actieterreinen kunnen belangrijke werkvelden voor scholen en leerkrachten blijven zonder dat ze expliciet verplichtend worden gesteld.
- Bij de toekenning van de middelen zal de effectieve "belasting" van de school een belangrijk aspect vormen. Op basis hiervan zal een preselectie van scholen gebeuren. Zij zullen gevraagd worden een beleidsvisie voor de eigen school uit te schrijven. De beoordelingscommissies wenst zij niet te behouden.

4. Concrete uitwerking

Ter voorbereiding van de concrete uitwerking van deze maatregelen zal de minister een ruim overleg opzetten. Dit overleg neemt vandaag een aanvang. In de komende weken zullen gesprekken met deskundigen en bevoorrechte getuigen en met de schoolbesturen en vakbonden gevoerd worden. De visietekst zal ook beschikbaar zijn op de website van het departement zodat een ruime consultatie mogelijk is.

Nog dit schooljaar moet werk gemaakt worden van het decreet betreffende de rechtsbescherming van de leerling en de ouders en de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid ter vervanging van het non-discriminatiebeleid.

De ingangsdatum van de regelgeving betreffende het geïntegreerd ondersteuningsaanbod voor de scholen is voorzien voor 1 september 2002. De basisscholen kregen zowel voor onderwijsvoorrang en voor zorgverbreding extra lestijden toegekend voor de schooljaren 2000-2001 en 2001-2002. In het secundair onderwijs moeten de extra uren/leraar in de loop van het huidige schooljaar opnieuw toegekend worden. Zij wil een overgangsmaatregel nemen om tegen 1 september 2002 het nieuwe beleid in het basisonderwijs en in het secundair onderwijs tegelijk te kunnen opstarten.

II. PROCEDUREEL DEBAT

De heer *Luc Martens* heeft vragen over het statuut van de visietekst. Deze tekst heeft immers niet het

akkoord van de regering. Het gaat hier enkel om de persoonlijke visie van de minister. Vermits het parlement in principe enkel teksten behandelt die een zekere legitimatie hebben, vraagt hij of de minister dit kan bevestigen. Kan de visietekst nog herschreven of geamendeerd worden ?

De heer *Gilbert Van Baelen* reageert dat de leden juist aangedrongen hebben op dit soort teksten. Daar werd tevoren unaniem positief op gereageerd. Op deze manier kan men immers een open sfeer creëren om te discussiëren. Hij pleit ervoor dit principe van werken met open teksten niet te verlaten.

De *voorzitter* vraagt namens de commissie wat de fasering, timing en werkwijze is om uiteindelijk te komen tot een eventueel ontwerp van decreet terzake.

De *minister* stelt dat het voorleggen van de visietekst tot doel heeft om in samenspraak met het parlement te komen tot een nieuwe tekst die aan de regering wordt voorgelegd. Het is precies de bedoeling om via een open discussie over deze tekst het parlement te betrekken.

Voor wat de timing betreft verduidelijkt zij dat het haar intentie is om het decreet te laten ingaan op 1 september 2002. Tegen die datum lopen de huidige projecten inzake onderwijsvoorrangsbeleid en zorgverbreding af. Het voorontwerp zou moeten klaar zijn bij het begin van het volgende parlementaire jaar. Het is niet de bedoeling om voor de indiening van het ontwerp van decreet nog een nieuwe aangepaste visietekst voor te leggen.

Ondertussen moeten tegen juli 2001 de resultaten van de lopende studies omtrent het onderwijsvoorrangsbeleid en de zorgverbreding worden bekend gemaakt en zou de VLOR tegen april 2001 op basis van een ruime consultatie zijn advies afleveren. Zij zal ook op basis van de hoorzittingen nog een aantal actoren uit het veld contacteren.

De VLOR zou na contact met de gemeenten en steden waar de non-discriminatiecontracten eind 2001 aflopen, voorstellen om die te verlengen met één jaar zodat de afloop ervan samenvalt met het einde van de projecten voorrrangsbeleid en zorgverbreding.

De heer *Gilbert Van Baelen* wil dat de commissie voor ze zich zou buigen over het uiteindelijke ontwerp van decreet, op de hoogte wordt gesteld van het vermelde VLOR-advies en de resultaten van

de studies die gevolgen kunnen hebben op de inhoud van het decreet.

Na een debat tussen de leden concludeert de *voorzitter* dat het debat niet afgesloten wordt na de gedachtewisseling met de minister. De reflectie op de hoorzittingen heeft vooral tot doel de minister enige aandachtspunten en accenten mee te geven die door de diverse fracties zullen worden aangedragen. Bovendien kunnen de diverse fractiestandpunten getoetst worden. Ook het VLOR-advies en de lopende studies kunnen eventueel voor bijkomende gegevens zorgen. De commissie zal daar op het gepaste moment over oordelen. Het debat mag men niet strikt vastleggen, maar moet eenduidig zijn.

III. HOORZITTING OP 11 JANUARI 2001

1. Inleiding

De heer Gilbert Vanleenhove, commissievoorzitter : Ik verwijs naar de nota van minister Vanderpoorten "Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs", waarin de minister verwijst naar de aandacht die de overheid de voorbije decennia heeft geschonken aan leerproblemen van specifieke doelgroepen, zowel binnen elk onderwijsniveau als over de verschillende niveaus heen.

Minister Vanderpoorten wijst er ook op dat het decreet Basisonderwijs ons de bevoegdheid geeft de tijdelijke projecten onderwijsvoorrang en zorgverbreding in het basisonderwijs na drie jaar te verlengen. Die verlenging moet de directe aanleiding vormen voor een debat over de toekomst van het voorrangs- en zorgverbredingsbeleid binnen het onderwijs.

De minister wijst er ook op dat we het debat over de verruiming van het doelgroepenbeleid en het geïntegreerd gelijke kansenbeleid best opentrekken naar alle aspecten van het kansarmoede- en allochtonenbeleid. Ook binnen het secundair onderwijs.

In haar nota geeft minister Vanderpoorten een aantal krachtlijnen en peilt ze naar de aandachtspunten van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers om er vervolgens rekening mee te houden in het verdere overleg en bij het uitwerken van het gelijke kansenbeleid in het onderwijs.

Het was de uitdrukkelijke wens van alle leden van de commissie voor Onderwijs, Vorming en Weten-

schapsbeleid om een hoorzitting te organiseren met alle betrokken partijen alvorens een standpunt in te nemen.

Minister Marleen Vanderpoorten : Aan het begin van de hoorzitting zou ik wel graag een opmerking van technische aard maken. We behandelen hier immers een zeer gevoelig thema in het Vlaams onderwijslandschap. Het is uitstekend dat er commentaar en kritiek komt maar ik zou graag hebben dat de betrokkenen ook alternatieven formuleren. Dit is belangrijk. Ik wil zelf geen vragen stellen, maar luisteren naar suggesties van de betrokkenen om te komen tot goede beslissingen.

2. **E. H. Kanunnik André De Wolf, directeur-generaal Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs, VSKO, en mevrouw Beatrijs Pletinck, secretaris-generaal Vlaams Verbond Katholiek Basisonderwijs, VVKBaO**

A. Toelichting

E. H. Kanunnik André De Wolf, Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs : Het VSKO coördineert, ondersteunt en begeleidt het katholieke onderwijs. Wij vertegenwoordigen ook de inrichtende machten.

De rechtstreekse aanleiding voor deze visietekst is wellicht het vervallen van de non-discriminatieverklaring. Het VSKO en zijn verbonden hebben sinds de ondertekening van de verklaring in 1993 steeds geprobeerd de engagementen loyaal te behartigen. De effecten ervan zijn positief. Zo is het aantal concentratiescholen in die steden waar de verklaring in het basisonderwijs werd toegepast gelijk gebleven. In Antwerpen waren er in 1995 vijf witte scholen, nu nog maar één. Omwille van een aantal technische problemen is de verklaring pas later toegepast in het secundair onderwijs. Daar is dus nog heel wat werk voor de boeg.

Het VSKO staat principieel achter de optie om een nieuw geïntegreerd gelijke kansenbeleid te maken, vanuit onze basisinspiratie : de persoon van Jezus Christus en de openheid voor allen, in het bijzonder de zwaksten. Het katholieke onderwijs stelt zich actief open voor al wie in onze maatschappij, op welke manier ook, kansarm is en wil bijgevolg meewerken aan een geïntegreerd gelijke kansenbeleid. Het katholieke onderwijs wil onderwijs verstrekken dat aan zoveel mogelijk leerlingen optimale onderwijs- en vormingskansen geeft.

Er zijn toch een viertal knelpunten. Zo hebben wij problemen met de ruimte die gelaten wordt om multiculturele basisscholen te organiseren. Dat zijn scholen die er bewust voor kiezen onderwijs te organiseren voor een gemengde leerlingengroep. In de meeste gevallen wordt het percentage 30 tot 50 procent allochtone leerlingen gehanteerd.

De schoolbevolking in veel multiculturele scholen is de laatste jaren grondig gewijzigd : daar waar er vroeger twee groepen waren autochtonen en allochtonen – voornamelijk moslims – bestaat de groep allochtonen nu ook uit Oost-Europese kinderen, kinderen van politieke vluchtelingen, Afrikaanse kinderen, ...

Als we het absolute inschrijvingsrecht van leerlingen en ouders koppelen aan de absolute aanvaardingsplicht van de scholen dreigen multiculturele scholen concentratiescholen te worden. Waarmee ik niet wil zeggen dat concentratiescholen geen goed onderwijs brengen. Dat zal er evenwel voor zorgen dat het bestaansrecht en de overlevingskansen van de multiculturele scholen in het gedrang komen. Absoluut inschrijvingsrecht zal een hoger algemeen belang, namelijk integratie moeilijk of zelfs onmogelijk maken. Dat alles in de veronderstelling dat het onderwijs in Vlaanderen integratie en niet segregatie beoogt. Een multiculturele school houdt kansen in tot wederzijds respect voor allochtone en autochtone leerlingen en hun ouders.

Daarnaast heeft men het in de visietekst ook over een beroepsprocedure en beroepsinstantie voor ouders en leerlingen die zich benadeeld voelen bij niet-inschrijving of wegzenden van een leerling. Er zal op Vlaams niveau een commissie worden opgericht die als beroepsinstantie fungeert. Die commissie kan een school verzoeken op haar beslissing terug te komen. Indien de school niet ingaat op dat verzoek, beslist de minister. Treedt de minister voortaan als rechter op ?

Vervolgens lezen we ook in de visietekst : *"Princiepelijk mag er geen onderscheid gemaakt worden tussen kinderen en zouden we, uitgaande van de ideeën van inclusief onderwijs, beter spreken van kinderen met speciale onderwijsbehoeften in het algemeen. Dat betekent logischerwijze dat het geïntegreerd onderwijs en het buitengewoon onderwijs een plaats moeten krijgen binnen een geïntegreerd gelijke kansenbeleid. Ook het uitgangsprincipe van het nieuwe beleid, het inschrijvingsrecht van de leerling en de aanvaardingsplicht van de school, is van toepassing op leerlingen met een handicap en leerstoornissen."* In deze passus komt de optie voor inclusief onderwijs naar voren. Het is duidelijk dat een evolutie

naar een meer inclusieve school binnen het gewone onderwijs niet realiseerbaar zal zijn, zonder bijkomende mogelijkheden en middelen. Gewone basisscholen en secundaire scholen zijn niet gewapend om buiten een beperkte groep GON-leerlingen, systematisch positief werk te verrichten. Meer inclusieve scholen zijn niet realiseerbaar zonder ondersteuning vanuit een anders uitgebouwd buitengewoon onderwijs. Vanaf de invoering van het gelijke kansenbeleid zouden scholen voor het buitengewoon onderwijs uitgenodigd kunnen worden daarover een convenant af te sluiten met de overheid. Maar zijn daar budgettaire middelen aan verbonden ?

Een derde knelpunt betreft de identificatie van scholen met kwetsbare leerlingengroepen. De visietekst geeft onvoldoende duidelijke criteria aan voor het detecteren van de betrokken groep. Dit heeft tot gevolg dat de consequenties ervan ook niet bepaald kunnen worden. Een opmerkelijk citaat uit de visietekst is namelijk : *"We zijn van oordeel dat een leerling van allochtone herkomst of een kind uit een éénoudergezin of waarvan de ouders werkloos zijn, zonder dat er sprake is van effectieve leerproblemen of achterstanden, niet langer als doelgroep leerling in aanmerking moet komen voor de school om extra ondersteuning te bekomen. Slechts wanneer deze leerlingen een aantoonbare extrabelasting vormen voor de school in het halen van de vooropgestelde doelen, is extra ondersteuning verantwoord en noodzakelijk."* Fundamenteel probleem is dat het beleid pas middelen zal toekennen voor een remediërende werking als leerlingen een leerprobleem hebben. Dit vormt een tegenstelling tot de preventieve werking die in de huidige werking centraal staat. Is de onderliggende grond voor deze fundamentele zwenking van budgettaire aard ?

Een vierde knelpunt betreft de passage over de toekenning van de middelen en de goede opvolging en ondersteuning. Deze tekst roept een aantal vragen op. Voor het basisonderwijs is het duidelijk dat de basisopdracht van de school en de bijzondere initiatieven inzake gelijke kansenbeleid dienen geïntegreerd te worden in het schoolwerkplan. Wij denken dat dit als gevolg heeft dat de inhoud van het schoolwerkplan het voorwerp wordt van een beoordeling door de onderwijsinspectie. Het gelijke kansenbeleid mag niet worden misbruikt om een decretaal vastgelegde vrijheid van de onderwijsverstrekkers te beperken. Wij denken dat, wil het gelijke kansenbeleid kans hebben op slagen dit een degelijke ondersteuning en begeleiding vereist. Bij knelpunten wordt de aandacht gevestigd op een onevenwicht tussen omkaderings- en ondersteu-

nende middelen, ook al wordt vermeld dat begeleiding en ondersteuning een dynamiek op gang brachten die de leerkrachten bewuster maakt van de individuele ontwikkelingsbehoeften van kinderen. Daarom zeggen we dat efficiënte ondersteuning een noodzakelijke voorwaarde is voor een doelmatige werking. In dit verband is het meer aangewezen te spreken over een inspanningsverplichting dan over een resultaatsverbintenis.

We besluiten met de afronding dat er aandacht gevraagd wordt voor de gevolgen van een mogelijke verruiming van de populatie leerlingen waarop de initiatieven van het gelijke kansenbeleid betrekking hebben. Maar wat gebeurt er bijvoorbeeld bij een gelijkblijvende financiering van bestaande initiatieven en een onvoldoende financiering van nieuwe initiatieven. Verdere gevolgen kunnen zijn een verhoging van de onderwijslast in de scholen en een kwaliteitsvermindering van de dienstverlening in het onderwijs.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Luc Martens : De aandacht gaat heel snel naar de uitdaging van de multiculturele scholen. In feite zou de tekst moeten leiden tot minder concentratiescholen. Klopt dit ? Wil u dit expliciteren ?

Mag ik ook concluderen dat u wars staat van nieuwe beroepsprocedures met eigen rechtssystemen ? Naar aanleiding van het non-discriminatiepact worden de zaken heel erg gefocust op non-discriminatie. Maar gelijke kansenbeleid is toch veel breder dan non-discriminatie. Ik hoor tenslotte ook dat er meer middelen zouden zijn maar dat er ook besparingen zouden kunnen komen.

De heer André Van Nieuwerkerke : Waarom vreest u dat de aanvaardingsplicht ervoor zal zorgen dat multiculturele scholen concentratiescholen worden ? Men kan er toch ook voor opteren om het inschrijvingsrecht te gebruiken om niet af te glijden tot concentratiescholen en een bepaald percentage opleggen. Dit betekent dat men de witte of bijna witte scholen kan verplichten bepaalde leerlingen op te nemen. Men kan dit ook positief hanteren.

De heer Ludo Sannen : Een veralgemeende aanvaardingsplicht kan volgens u een omgekeerd effect hebben en ervoor zorgen dat multiculturele scholen concentratiescholen worden. U evalueert echter het non-discriminatiepact als tamelijk gunstig.

Hoe ziet u echter het realiseren van de doelstelling voor meer multiculturele scholen als er geen aanvaardingsplicht is ? De negatieve effecten doen zich allicht al voor in andere netten waar aanvaardingsplicht is.

U zegt dat men bij integratie ervan in het schoolwerkplan ervoor moet oppassen geen afbreuk te doen aan de vrijheid van onderwijsverstrekkers. Wat moeten we hieronder juist verstaan ? In welke mate vormt dit een bedreiging voor de vrijheid ?

U zegt dat er eerder sprake moet zijn van een resultaatsverbintenis dan van een inspanningsverplichting. Hoe koppelt u dit aan het niet veralgemenen van de aanwervingsplicht ?

De voorzitter : Er is sprake van een inspanningsverplichting in plaats van een resultaatsverbintenis.

De heer Frans Ramon : Welke criteria voor preventie ontbreken volgens u in dit verband ? Preventie komt volgens u te weinig aan bod. Hoe kan de tekst verrijkt worden ?

E. H. Kanunnik André De Wolf : Het staat misschien onvoldoende in de tekst maar een veralgemeende aanvaardingsplicht zal er inderdaad toe leiden dat multiculturele scholen concentratiescholen worden. Uit de praktijk blijkt dat het inschrijvingsrecht door de ouders strikt gehanteerd wordt en dat bepaalde scholen, ondanks afspraken op lokaal niveau, in moeilijkheden komen.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Er zijn weinig scholen met tussen de 40 en 80 procent allochtonen. Indien men een bepaald punt voorbij is, 35 procent migranten, wordt de school snel een concentratieschool. Indien men deze grens niet strikt kan bewaken, wordt een school gemakkelijk een concentratieschool. Door de vlucht van leerlingen uit concentratiescholen verdwijnen op termijn dergelijke scholen, wat dan weer een verarming van het onderwijsaanbod is. In Antwerpen verdwenen zo 11 vestigingsplaatsen, in Gent 2.

E. H. Kanunnik André De Wolf : Het behoud van de multiculturele scholen kan door samenwerking op het lokaal vlak maar niet alleen tussen de onderwijsinstanties. Er moet een netwerk zijn, waarbij de ouders, zowel van allochtonen als autochtonen, de welzijnssector, ... betrokken worden. Tot nog toe weigeren de multiculturele scholen kinderen om gegronde redenen en zij doen heel veel inspanningen. Het is dan ook noodzakelijk een degelijk statuut voor dergelijke scholen uit te werken. Dit vinden wij onvoldoende terug in de visietekst.

Ook bij ons zijn er concentratiescholen. Wij zijn hier niet tegen maar multiculturele scholen bieden meer kans op echte integratie.

De voorzitter : Er was nog de vraag van de heer Sannen hoe u op een andere manier de multiculturele school kan realiseren.

E. H. Kanunnik André De Wolf : Door de non-discriminatieverklaring is er overleg tussen scholen van alle netten. Degelijke afspraken op lokaal vlak kunnen veel problemen oplossen. Het is immers de bedoeling van alle scholen om zo goed mogelijk onderwijs te geven aan alle kinderen.

Ik heb me niet verzet tegen de beroepsprocedure. Indien dit echter dichter bij de school georganiseerd wordt en er niet één beroepsinstantie op Vlaams niveau is, biedt dit meer kansen. We blijven ons echter zorgen maken over de bevoegdheidsverschuiving : van de rechter naar de minister.

De aanleiding tot de visietekst is het vervallen van het non-discriminatiepact. Er wordt gezocht naar wegen om dit verder te zetten, wij zijn voor dergelijke verruiming. Zal men er echter voor zorgen dat bij een geïntegreerde benadering voldoende aandacht blijft bestaan voor alle doelgroepen. Integreeren als de middelen niet stijgen, zien we niet zitten.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Nu krijgen de scholen, op basis van een aantal voorwaarden, middelen om problemen te voorkomen. Dit idee wordt nu verlaten : er moeten eerst problemen zijn vooraleer men middelen krijgt. Dit is niet goed. We willen ervoor pleiten om preventief en curatief te werken.

De voorzitter : Welke elementen zijn er om de preventie te verbeteren ?

Mevrouw Pletinck : De scholen die beantwoorden aan de criteria moeten middelen krijgen voor er problemen zijn, anders kunnen ze op termijn geen beleid voeren.

De voorzitter : De heer Martens ziet besparingen in de nota van de minister. Bent u het daar mee eens ?

E. H. Kanunnik André De Wolf : Dit project zal meer middelen vergen maar daarover zijn in de tekst onvoldoende aanduidingen te vinden.

De heer Luc Martens : Ik heb gezegd dat er zich een herschikking van de middelen zal opdringen als er niet meer middelen komen.

De voorzitter : Kunt u de stelling toelichten dat een rigider schoolwerkplan in strijd zou kunnen zijn met de vrijheid van onderwijs ?

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Ook in 1997 werd, naar aanleiding van het decreet basisonderwijs, een discussie gevoerd over het schoolwerkplan. Er is toen bepaald dat dat schoolwerkplan ter kennis ligt van de inspectie. Maar de inspectie mag niet in de inhoud van het onderwijs interveniëren want dan raakt men aan de vrijheid van onderwijs.

De heer Ludo Sannen : Ik begrijp uw bekommernis. Maar men moet toch een extra aanwendingsplan maken en de integratie moet toch in het schoolwerkplan tot uiting komen. Dat zal toch een instrument zijn om te zien of men bijvoorbeeld een voldoende zorgstructuur ingebouwd heeft.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Die evolutie mag geen ingreep op de onderwijsvrijheid met zich meebrengen. Vroeger ging het om experimenten en extra-budgetten, nu gaat het veel verder : het gaat om het integrale onderwijsaanbod.

Mevrouw Brigitte Grouwels : Denkt u dat alleen de school de gelijke kansen kan bevorderen ? Ik heb zeer weinig gehoord over ouderbetrokkenheid. Hoe moet die bevorderd worden ? Het zijn ten slotte toch zij die de school kiezen voor hun kinderen.

E. H. Kanunnik André De Wolf : Om multiculturele scholen te behouden is de georganiseerde betrokkenheid van de ouders, zowel de allochtone als de autochtone, absoluut noodzakelijk. Dit is niet eenvoudig. Daar moet structureel werk van gemaakt worden.

De heer Kris Van Dijk : Voor beide soorten ouders is het probleem hetzelfde : ook autochtone ouders in kansarmoedemilieus zijn vaak taalvreemd, omdat ze thuis dialect praten.

De heer Gilbert Van Baelen : Hoe kijkt u aan tegen de begrippen minimum- en maximumgrens en tegenover het spreidingsbeleid ?

U zegt dat er op het lokale vlak een goede samenwerking tussen de verschillende scholen is. Is die per definitie netoverschrijdend ?

Wat bedoelt u met het statuut van de multiculturele scholen ?

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Het is onbegonnen werk om alle concentratiescholen te deconcentre-

ren. In Limburg is dat op bepaalde plaatsen gewoon ondenkbaar. Niet alle scholen moeten evolueren naar multiculturele scholen. Dat kan niet.

E. H. Kanunnik André De Wolf : We moeten realistisch blijven : aan de sociale stratificatie in bepaalde steden kan niets veranderd worden, er zijn wijken waar concentratiescholen onvermijdelijk zijn.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Lokaal overleg is net-overschrijdend.

E. H. Kanunnik André De Wolf : Het is niet de bedoeling daarop terug te keren. Dit moet behouden blijven. Het gaat immers om de fundamentele doelstelling : onderwijskwaliteit voor allen waarborgen. Dat vraagt een gediversifieerde oplossing in de gebieden waar de problemen zich stellen.

Mevrouw Beatrijs Pletinck : Wat het statuut van multiculturele scholen betreft : we willen vermijden dat scholen evolueren naar concentratiescholen. Heel weinig scholen kunnen opnieuw autochtonen aantrekken. Daarom willen we die scholen die nu voldoen aan de voorwaarden om multicultureel te zijn, als dusdanig behouden.

3. De heer Peter Steenhaut, voorzitter Gemeenschapsonderwijs

A. Toelichting

De heer Peter Steenhaut, voorzitter Gemeenschapsonderwijs : De voorliggende visietekst is zeer lovenswaardig, en zal zorgen voor een ruim maatschappelijk debat over deze problematiek. Er zijn drie krachtlijnen : de decretale verankering van het inschrijvingsrecht van de leerling en de aanvaardingsplicht van scholen ; de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid ter vervanging van het huidige non-discriminatiebeleid ; en een geïntegreerd ondersteuningsaanbod voor de scholen.

Twee belangrijke doelstellingen worden nagestreefd : de democratisering van het onderwijs en de maatschappelijke integratie van allochtonen.

Het gemeenschapsonderwijs is voorstander van een geïntegreerd model waarbij de klemtoon wordt gelegd op de preventie van leerproblemen en ontwikkelingsstoornissen. Het toekennen van extra middelen dient te gebeuren op basis van de aanwezigheid van kwetsbare leerlingen, en mag niet uitsluitend worden gekoppeld aan leermoeilijkheden die later rijzen. Een knelpunt is de one-

venredige spreiding van kwetsbare leerlingen. Bepaalde scholen worden veel meer belast dan andere. Er moet worden gezorgd voor een betere spreiding. Deze tekst is zeer ambitieus, en er moet voor worden gezorgd dat de nodige middelen voorhanden zullen zijn om de verwachtingen in te kunnen lossen.

Onze kinderen groeien op in een multiculturele samenleving. De school heeft een belangrijke rol te spelen in het hebben van respect voor het anders-zijn van onze medeburgers. De school vormt immers de natuurlijke biotoop waarin jongeren en leerkrachten met verschillende socio-culturele achtergrond elkaar ontmoeten. De maatschappelijke integratie is dan ook een opdracht voor elke school. Toch moeten we vaststellen dat er nog veel 'witte scholen' bestaan, waar van deze multicultu-raliteit niets te merken is. Ook deze scholen moeten hun bijdrage leveren. Multicultureel onderwijs en multiculturele scholen vormen de doelstelling.

We moeten er ook over waken dat een multiculturele school niet automatisch evolueert naar een concentratieschool. Daarvoor is een geheel van maatregelen nodig. Het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht zijn daarvoor alleen onvoldoende. Er is nood aan een bijkomende engagementverklaring, niet alleen van de centrale inrichtende macht maar van elke school afzonderlijk. Dat zou een actief spreidingsbeleid mogelijk maken. Er is trouwens niet alleen een rol weggelegd voor het onderwijs, maar ook voor het welzijnsbeleid, de huisvestingspolitiek, het werkgelegenheidsbeleid, het federale asielbeleid, enzovoort.

Het gevaar van de toenemende dualisering van onze maatschappij is blijvend. De ondersteuningsmiddelen voor de scholen en begeleidingsdiensten moeten dan ook organiek worden toegewezen. We moeten kunnen zorgen voor een continuïteit van het aanbod en het behoud van de professionaliteit van de diensten. De voorliggende tekst spreekt te veel in voorwaardelijke en tijdelijke zin. Er moet rekening mee worden gehouden dat personeelsleden voor werkzekerheid kiezen.

Wij vragen bijzondere aandacht voor de concentratiescholen. Zij werken goed en hard, en hebben dan ook recht op een intensieve ondersteuning en een goede omkadering. Ook een aangepaste rationalisatie dringt zich op. Een gediversifieerd studieaanbod moet mogelijk worden gemaakt.

Aangezien de middelen worden toegekend op basis van de aanwezigheid van kwetsbare leerlingen, moeten objectieve criteria worden opgesteld

om deze doelgroep te kunnen definiëren. Ik zal niet in detail ingaan op de studies van professor Van Damme, Barbara Tan en de Vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit van Gent. Deze studies maken duidelijk dat kwetsbare leerlingen bijkomende ondersteuning nodig hebben. Drie indicatoren lijken ons hierbij relevant : het hoogste opleidingsniveau van één of beide ouders is lager dan een diploma of getuigschrift eind secundair onderwijs, de thuistaal is niet het Nederlands of de taalvaardigheid is onvoldoende – dit kan eventueel worden vastgesteld aan de hand van een gestandaardiseerde taalvaardigheidstest – minstens één van de ouders of grootouders is geboren in een land waarvan het BNP per hoofd minder is dan een bepaald bedrag.

De inspanningsverplichtingen moeten zich op twee niveaus situeren. Ten eerste moeten de scholen een actief en positief toelatingsbeleid voeren. Alle scholen moeten meewerken aan de interculturalisering van de scholen. Ook de ‘witte scholen’ die niet met deze problemen worden geconfronteerd, moeten hun steentje bijdragen. Deze decretaal vastgelegde inspanningsverplichting moet worden ingevuld via het lokaal overleg. Dit overleg moet zeer ruim worden georganiseerd, met de betrokkenheid van mensen van de school, de vierde wereld, de allochtonen, de sociale sector, de economie, de culturele sector en de centrale en lokale overheden. Dit zal niet eenvoudig zijn. Denken we maar aan de vaak gebrekkige taalkennis van de ouders. We pleiten ook voor een professionele ondersteuning van het lokaal overleg. Dit is een noodzaak.

Ten tweede impliceert het leveren van actieve inspanningen voor een spreidingsbeleid ook dat de extra middelen effectief worden aangewend in het kader van zorgverbredend handelen. Aangezien het hier om een decretale verplichting gaat, moet hierop een controle worden uitgevoerd.

Zonder afbreuk te doen aan de pedagogische vrijheid moeten inspanningsverbintenissen worden opgelegd. Resultaatsverbintenissen opleggen op het vlak van inschrijvings- en spreidingsbeleid is niet aangewezen. De inspanningen moeten worden gecontroleerd en er moeten indien nodig sancties kunnen worden opgelegd. Zo kunnen maatregelen worden genomen op het vlak van erkenning, subsidiëring en financiering.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Dirk De Cock : De heer Steenhaut is voorstander van een aanvaardingsplicht, omdat die

leidt tot meer multiculturele scholen. De heer De Wolf wil daarentegen liever geen aanvaardingsplicht omdat dat zou leiden tot concentratiescholen. Hoe verklaart de heer Steenhaut deze tegenstelling ?

Mevrouw Veerle Heeren : Volgens de heer Steenhaut moeten concentratiescholen evolueren tot multiculturele scholen. Hoe kan dat gerealiseerd worden ? Er moet bovendien ondersteuning worden gegeven aan een geïntegreerd gelijke kansenbeleid, als onderdeel van een breed maatschappelijk proces. Hoe moet dat begeleid worden ?

De heer Ludo Sannen : De heer De Wolf vindt dat de algemene aanvaardingsplicht gebonden is aan het gemeenschapsonderwijs. De heer Steenhaut pleit voor een actief toelatingsbeleid op lokaal niveau. Vindt u dat de aanvaardingsplicht voor het gemeenschapsonderwijs moet worden terugschroefd om een actief aanvaardingsbeleid op lokaal niveau te kunnen voeren ?

De heer Steenhaut pleit voor het organiek toewijzen van middelen. Wat bedoelt hij precies ? Gaat het om een structurele toewijzing of om een invulling in een organigram ?

In de visietekst wordt gelijke kansenbeleid gereduceerd tot de aanwezigheid van kinderen uit bepaalde socio-culturele milieus. Vindt u dat er in de scholen ook aandacht moet zijn voor een gelijke kansenbeleid los van de socio-culturele achtergrond ?

De heer André Van Nieuwerkerke : Het huidige beleid is gebaseerd op wetenschappelijke studies. De doelgroepen werden duidelijk afgebakend. Op het terrein is er veel knowhow aanwezig. De scholen zouden volgens de visietekst zelf de problemen moeten kunnen formuleren en op basis daarvan modellen moeten uitstippelen. Denkt u dat dat uitvoerbaar is in de praktijk ?

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen witte, zwarte en multiculturele scholen. Moet er geen spreidingsbeleid worden gevoerd voor socio-cultureel zwakkere leerlingen ?

De heer Julien Libreht : De heer Steenhaut zegt dat er nog een lange weg moet worden afgelegd van concentratiescholen naar multiculturele scholen. Denkt hij dat deze deconcentratie mogelijk is in de praktijk ?

Mevrouw Brigitte Grouwels : Het is interessant dat de heer Steenhaut belang hecht aan de thuistaal,

die vaak niet het Nederlands is. Taalachterstand is inderdaad een belangrijke factor voor moeilijkheden op school, ook bij intelligente leerlingen. Volgens de heer Steenhaut moet een gediversifieerd studie-aanbod mogelijk zijn. Wat bedoelt hij daar concreet mee ?

De heer Steenhaut spreekt over een inschrijvingsverplichting. Wat bedoelt hij daar precies mee ?

De mogelijkheden om leerlingen te weigeren moeten nauwkeurig gedefinieerd worden : is het mogelijk om te werken met maximumpercentages ? Bijvoorbeeld maximum 35 procent allochtone leerlingen.

De inspectie moet volgens de spreker kunnen nagaan of de engagementen van het schoolwerkplan worden nageleefd. Kan hij dat verduidelijken aan de hand van een voorbeeld ?

De heer Lucien Suykens : De heer Steenhaut wil afstappen van de inschrijvingsverplichting. Een school zou leerlingen moeten kunnen weigeren omdat de ouders weigeren zich in te schrijven in het pedagogisch project van de school of omdat de materiële omstandigheden het niet toelaten. Moet dit laatste criteria ook gelden voor niet-allochtonen ? Kan er een bovengrens worden vastgesteld van allochtone leerlingen, rekening houdend met lokale omstandigheden ? In het noorden van Mechelen zijn er bijvoorbeeld veel meer migranten dan in de rest van de stad : de kans dat daar concentratiescholen voorkomen is dan ook veel groter.

De heer Luc Martens : Het is me opgevallen dat er heel wat overeenkomsten zijn tussen de standpunten van de heer Steenhaut en die van het VSKO.

De spreker heeft het over inschrijvingsrecht, aanvaardingsplicht en actief toelatingsbeleid. Anderzijds verwijst hij naar de nood aan een nieuwe engagementsverklaring. Hoe verhoudt het ene zich ten opzichte van het andere ? Wat zal de inhoud zijn van de nieuwe engagementsverklaring waartoe elke school wordt uitgenodigd ? Hoe ziet de heer Steenhaut de verantwoordelijkheid van de school op basis van het vrije initiatief : is die identiek voor gemeenschapsscholen en voor andere scholen ?

In zijn tekst verwijst de heer Steenhaut weliswaar één keer naar een brede kijk op het kansarmoedeprobleem, maar in de rest van de uiteenzetting gaat het uitsluitend over allochtonen. Hoe definieert hij kansarmoede eigenlijk ?

De heer Peter Steenhaut : Het inschrijvingsrecht van de ouders gaat samen met de aanvaardingsplicht van de scholen. Wij hebben daar geen problemen mee. Wel zijn wij van mening dat een dergelijke maatregel niet volstaat. Zo zijn er zelfs in wijken waarin men dit niet zou verwachten, scholen die een zodanig hoogdrempelig imago hebben dat zij niet met de kansarmoedeproblematiek geconfronteerd worden. Het is derhalve niet voldoende om de aanvaardingsplicht decretaal vast te leggen. Die werkt immers pas als het engagement van de scholen actief wordt. Wat wij dus nodig hebben is een geheel van maatregelen, maar de discussie daarover bevindt zich pas in de aanvangsfase. Het overleg daarover moet eensgezind uitgaan van de overtuiging dat elke school die met overheidsmiddelen werkt, een maatschappelijke opdracht heeft. Natuurlijk zijn kansarmoede en gettovorming niet alleen een probleem voor het onderwijs. Zo is het wenselijk dat ook op andere beleidsdomeinen (huisvestingspolitiek, welzijnsbeleid, werkgelegenheidspolitiek, gezondheidsbeleid, het federale asielbeleid, ...) maatregelen worden uitgewerkt en dat ook de werkgevers positieve signalen geven.

De ervaring leert dat weinig concentratiescholen naar multiculturele scholen evolueren. Alleen zij die erin slagen om bijvoorbeeld met veel inspanningen een sport- of kunstproject succesvol af te ronden, raken er soms uit. Het doel moet in elk geval de multiculturele school zijn die niet noodzakelijk naar een concentratieschool evolueert.

Het vastleggen van een maximum aantal allochtonen is zowel juridisch als ethisch een enorm moeilijke zaak.

Of scholen al dan niet in staat zijn autonoom de nodige expertise te ontwikkelen, hangt ook af van de begeleiding en de ondersteuning van buitenaf. Er moet meer aandacht komen voor de preventie van leerproblemen in de lerarenopleiding, ook aan de universiteit. Wat de klemtoon op preventie betreft, zitten wij op één lijn met het katholiek onderwijs. Soms gaat ervaring jammerlijk verloren als de medewerkers aan een project dat moeten verlaten omdat ze elders wel een benoeming kunnen krijgen. Ik wil eveneens pleiten voor een onderhandeld spreidingsbeleid voor zowel allochtonen als autochtonen, zodat heterogene schoolgroepen worden samengesteld.

De taalachterstand waarnaar mevrouw Grouwels verwees, is inderdaad een fundamenteel probleem. Opleiding en onderwijs verlopen immers via taal en dat geldt evenzeer voor de samenwerking met de ouders. In dat verband is het wel van belang om

in te zien dat kinderen die taalvaardig zijn in een andere taal dan het Nederlands, ook sneller diezelfde vaardigheid in het Nederlands zullen verwerven. Wie al taalachterstand heeft in die andere taal, zal die des te sterker in het Nederlands oplopen.

Een gediversifieerd en aantrekkelijk studieaanbod is belangrijk. Juist de concentratiescholen hebben er problemen mee, omdat zij na de witte vlucht nog onvoldoende uren hebben om een aantrekkelijk studieaanbod met ook doorstromingsrichtingen aan te bieden.

In het schoolwerkplan moet tot uiting komen dat de school zich actief openstelt voor kansarmen en allochtonen. Men dient aan te tonen dat het toelatingsbeleid op een coherente wijze uitgewerkt wordt : welke begeleiding geeft men de kinderen ? De inspectie spreekt zich niet uit over de inhoud, maar gaat wel na of het schoolwerkplan relevante elementen bevat om het engagement van de school te concretiseren.

Wat het verschil tussen het vrije initiatief en het officiële onderwijs betreft, stel ik dat iedereen die met overheidsmiddelen werkt, dezelfde verantwoordelijkheid heeft. Met betrekking tot de definiëring van gelijke kansen stel ik dat slagen in het onderwijs niet afhankelijk mag zijn van het socio-cultureel milieu waarin men opgroeit. Het is de taak van de school om ervoor te zorgen dat men niet geconditioneerd wordt door de kans op het voorkomen van ontwikkelingsproblemen. Wat de kansengelijkheid betreft is het niet alleen de verantwoordelijkheid van het onderwijs om een verdere dualisering van de maatschappij te vermijden. Ook de overheid en de privé-sector dienen daaraan mee te werken. Zo moet een en ander uitgewerkt worden op het vlak van werkgelegenheid, huisvesting, gezondheid, welzijn en integratie. Iedereen moet zijn of haar verantwoordelijkheid nemen. Men mag niet denken dat alleen het onderwijs de gelijke kansenproblematiek kan oplossen.

De heer Luc Martens : Wat de taalachterstand betreft merk ik dat scholen grote inspanningen moeten doen voor kinderen van landelijke scholen. De situatie is te vergelijken met die van de allochtonen. Het gelijke kansenbeleid moet zich niet alleen richten op de concentratiegebieden, maar ook op de problemen van landelijke kinderen.

De heer André Moreau : U stelt dat het lokaal overleg georganiseerd moet worden op basis van een engagementsverklaring en van de aanvaardingsplicht, en met zoveel mogelijk actoren. Ik ben

van mening dat een dergelijk overleg slechts kan slagen als alle actoren op gelijke voet kunnen vertrekken. U spreekt ook over het inbouwen van controle. Daarvoor is een lokale gezagstructuur nodig. Voor de sanctionering kan de overheid ageren via maatregelen die ingrijpen in de erkenning en de financiering of subsidiëring van de onderwijsinstellingen. Is het op basis van de bestaande onderwijsinstellingen mogelijk dat we deze doelstelling decretaal organiseren ?

De heer Peter Steenhaut : Het huidige decreet op inspectie en begeleiding laat toe dat er ingegrepen kan worden.

4. Mevrouw Hilde Vandormael, pedagogisch adviseur CVPO, en de heer Eddy Dewaele, algemeen directeur OVSG

A. Toelichting door mevrouw Hilde Vandormael, pedagogisch adviseur CVPO

Mevrouw Hilde Vandormael, pedagogisch adviseur CVPO : De inleiding van de visietekst bevat goede uitgangspunten en bedoelingen. De zorgverbreding situeert zich momenteel in het basisonderwijs. Aan gezien CVPO secundaire scholen vertegenwoordigt, voornamelijk in het BSO en TSO, zijn we blij dat er meer aandacht naar het secundair onderwijs gaat in het toekomstige gelijke kansenbeleid.

De opgesomde knelpunten in het huidige beleid zijn voor ons herkenbaar. Wat het non-discriminatiebeleid betreft hebben we altijd gepleit voor een actief toelatingsbeleid. Spreiding van migrantenleerlingen wordt in de plaatselijke context vaak verkeerd begrepen. Daarom is een heldere communicatie belangrijk. De provinciale scholen hebben altijd een open beleid naar migranten gevoerd. Die strategie biedt de mogelijkheid om het Kinderrechtenverdrag te concretiseren. Dat verdrag is een onmisbare inhoudelijke peiler voor de werking van de scholen. Het biedt een positief en pro-actief kader om een gelijke kansenbeleid te voeren. Uitgaan van een probleemsituatie betekent dat men vanuit een probleembril kijkt en diegene met het probleem stigmatiseert. In dat geval is het non-discriminatiebeleid inderdaad contraproductief.

Een ander knelpunt is het budget dat op meso-niveau voorzien wordt. Men beweert dat het evenwicht tussen omkaderings- en ondersteunende middelen zoek is. Men mag echter niet vergeten dat koken geld kost. Als men van de scholen goede begeleidingsresultaten verwacht, moet men in die begeleiding voldoende investeren.

Vanuit onze visie op kinderrechten, begeleiding en nascholing staan wij grotendeels achter de drie aandachtspunten van het toekomstige beleid. Ik wil wel enkele bedenkingen formuleren.

Het is logisch dat wordt uitgegaan van het inschrijvingsrecht omdat dat een basisrecht is. Het is daarvoor een helder uitgangspunt voor de communicatie tussen alle betrokken partijen. Dat mag ons evenwel niet beletten voldoende aandacht te schenken aan het handelingsperspectief van alle betrokkenen : ouders, kinderen, inrichtende macht, directie en schoolteam. We kunnen de directie en de leerkracht niet beluisteren zonder aandacht te hebben voor hun werk en verantwoordelijkheid. Als we deze discussie te breed voeren zullen zij wellicht de indruk hebben dat ze niets meer te zeggen hebben.

We moeten op school ook ruimte creëren voor ouder- en kinderrechten, die wij niet los zien van hun plichten. Jongeren moeten de kans krijgen te participeren in de procedures betreffende het inschrijvingsrecht, de aanvaardingsplicht en het wegzenden van jongeren in het kader van een orde- en tuchtregeling. Vooral in het secundair onderwijs moeten we jongeren laten meedenken.

Wij vinden het positief dat de aanvaardingsplicht voor alle scholen geldt en dat de redenen om leerlingen niet in te schrijven voor alle – zowel vrije als officiële – scholen gelijk zijn. Als een school beslist een leerling niet in te schrijven, moet ze daar een officiële reden voor geven. Die reden moet volgens ons concreet en meetbaar zijn. Zonder tegenprekbare criteria vrezen we achterpoortjes.

Hoe ver gaat het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht overigens ? Kan het dat scholen hun pedagogisch project in functie van het gelijke kansenbeleid moeten toetsen aan ouders en kinderen ? Wij zijn daar sterk mee begaan ook al zien we voor onszelf niet onmiddellijk een probleem.

Het is goed dat het plaatselijke overleg binnen het huidige gelijke kansenbeleid opnieuw gewaardeerd wordt omdat de overheid zo het belang en de betekenis van het beleid benadrukt en netoverschrijdend overleg mogelijk maakt. We erkennen wel dat dit overleg nog niet volmaakt is.

We zijn niet blind voor de gevolgen van het inschrijvingsrecht voor multiculturele scholen en concentratiescholen. Precies daarom moeten we voor de nodige steun zorgen.

Bij het samenstellen van het lokale overleg moeten we nauwkeurig uitmaken wie erbij betrokken wordt. Omdat secundaire scholen in scholengemeenschappen werken, zou het zinvol zijn het lokale overleg op intermediair niveau te coördineren. Volgens ons kunnen de provincies die taak op zich nemen. Het lokale overleg moet gevoerd worden door mensen die weten waarover ze spreken. Daarom moeten de verschillende departementen en instanties dezelfde kansarmoede-indicatoren gebruiken. We staan achter het voorstel om de aangegane engagementen zowel lokaal als centraal te bevragen.

Klachtenbemiddeling kan voor ons in de eerste plaats op lokaal niveau georganiseerd worden, maar ook een centrale klachtenbemiddeling is zinvol. De personen die de klachten behandelen moeten wel over de nodige vaardigheden en attitudes beschikken. Klachtenbemiddeling is immers een complexe materie.

Wij begrijpen wel dat met extra middelen selectief en voorwaardelijk wordt omgesprongen. Toch zijn er volgens ons situaties waarin men er beter structureel mee te werk kan gaan. Zo moeten leerkrachten in onthaalklassen voldoende werkzekerheid krijgen.

We waarderen de poging om de planlast op te vangen in het schoolwerkplan. We stellen de vraag of het schoolwerkplan decretaal verankerd dient te worden. De criteria op basis waarvan bepaald wordt welke leerlingen recht hebben op extra ondersteuning zijn onvoldoende uitgewerkt. We staan wel achter de voorstellen. We begrijpen perfect dat de overheid een resultaatsverbintenis wil koppelen aan het ondersteuningsbeleid en aan de rol van de pedagogische en migrantenbegeleiding. Toch moet een belangrijk onderscheid gemaakt worden tussen de criteria voor goede begeleiding en de criteria om gebruik te maken van de begeleiding. Als er – mede dankzij de begeleider – door de schoolwerkplannen leerwinst geboekt wordt, moet dat erkend en gehonoreerd worden. We kunnen het gelijke kansenbeleid slechts uitvoeren als alle betrokkenen krijgen waar ze recht op hebben. Nu lijkt het erop dat de begeleiding een deel van de middelen krijgt die eigenlijk voor de school bedoeld waren. Dat lijkt ons niet helemaal professioneel.

B. Toelichting door de heer Eddy Dewaele, algemeen directeur OVSG

De heer Eddy Dewaele, algemeen directeur OVSG : Het is positief dat minister Vanderpoorten een nota opstelt over gelijke kansen op alle vlak-

ken. Wij zien gelijke kansen wel anders dan onze collega's. De vraag is niet alleen hoeveel kinderen binnen mogen. We moeten er wel voor zorgen dat alle kinderen in Vlaanderen gelijke kansen krijgen. We dringen er wel op aan de specifieke noden van kinderen met een handicap niet over het hoofd te zien.

Ik heb wel enkele algemene bedenkingen. OVSG is voorstander van een inburgeringsproces dat losgekoppeld wordt van de leerplicht doch gelinkt wordt aan een leerrecht voor deze doelgroep. Ze hebben wel nog het recht op onderwijs en dat kan zelfs buiten de bestaande structuren verstrekt worden. Vooraleer deze kinderen worden ingeschreven in een onderwijsinstelling moeten ze een ernstige kans krijgen om vertrouwd te raken met de taal en maatschappelijke gewoontes waardoor hun kansen op succes in het leerplichtonderwijs verhogen. Een bijzonder probleem stelt zich naar die kinderen die slechts voor een zeer beperkte tijd in ons land verblijven, de vraag naar de opportuniteit van het aanleren van het Nederlands dient voor deze groep toch wel gesteld. Het leerrecht van deze kinderen, die op zeer korte termijn terug vertrekken uit België, dient vanuit een ander perspectief bekeken te worden. Men kan zich zelfs afvragen of het zinvol is het Nederlands te leren. Ik geef toe dat dit de meest extreme vraag is, maar toch moeten we eens nagaan of we hen op een andere manier niet beter zouden opvangen.

Minister Vanderpoorten beschrijft duidelijk welke verantwoordelijkheden de scholen hebben. De verwachtingen waaraan de ouders moeten voldoen zijn minder concreet omschreven. Toch staan de scholen er niet alleen voor. We vragen ook een duidelijk onderscheid tussen schoolbestuur, directie, team en leerkracht. Een duidelijke omschrijving van hun verantwoordelijkheid zal ervoor zorgen dat we ons niet langer hoeven te verstoppen achter het woord "school".

Vierde punt : het inroepen van wetenschappelijk onderzoek bij de evaluatie van lopende projecten of ter ondersteuning van bepaalde beleidsopties noopt ons evenzeer tot het maken van enkele kanttekeningen. Enerzijds wil de minister vertrekken van de resultaten van bepaalde wetenschappelijke onderzoeken om haar toekomstig beleid uit te stippen, anderzijds stelt ze zelf vast dat hoewel de onderzoeken nog niet gefinaliseerd zijn, zij toch al pistes uitzet vooraleer de resultaten gekend zijn. Bovendien betreuren we ook de selectiviteit bij het opnemen van bepaalde wetenschappelijke onderzoeken waardoor het onderzoek met positieve be-

vindingen ten aanzien van de extra-OVB-begeleiding niet werd vermeld.

Tenslotte willen we de situatie van de gemeente zoals beschreven in voorliggende visietekst duidelijk kaderen vermits zij zich in een dubbele positie bevindt.

Enerzijds heeft de gemeente haar opdracht als inrichter van stedelijk en gemeentelijk onderwijs. Als representatieve vereniging van de gemeentelijke inrichtende machten zullen we op deze hoorzitting uitsluitend vanuit dit standpunt de visietekst bekijken.

Anderzijds wordt in de tekst de gemeente ook benaderd als lokaal beleidsorgaan dat een verantwoordelijkheid draagt ten opzichte van het onderwijs van alle netten binnen haar gemeentelijk grondgebied. Deze benadering van de gemeente als lokaal bestuur is breder dan wat hier vandaag in dit debat met onderwijsdeskundigen voorligt en wordt door ons opgevolgd in samenspraak met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten.

Het vertrekpunt dat de basisfinanciering die elke school ontvangt moet toelaten dat de school met zoveel mogelijk leerlingen de eindtermen en de eigen doelen kan bereiken is als uitgangspunt volledig correct. Ervan uitgaan echter dat de huidige basisfinanciering inderdaad voldoende is om deze doelstellingen te realiseren, kunnen wij zeker niet onderschrijven.

De vraag stelt zich naar de verhouding tussen de basisfinanciering en bijkomende middelen in de toekomst. Naast de basisfinanciering ontvingen een aantal scholen de voorbije jaren op projectmatige wijze bijkomende middelen omwille van de specificiteit van hun leerlingenpopulatie en de moeilijkheden die zij ervaren om met deze doelgroep-leerlingen de eindtermen te bereiken. De basisfinanciering moet in ieder geval voldoende zijn. Alle middelen werden door de minister geïnventariseerd. Alle bijkomende middelen zouden gebruikt moeten worden om zoveel mogelijk leerlingen de eindtermen te laten bereiken.

Over het non-discriminatiebeleid wensen we duidelijk te stellen dat wij als onderwijsverstrekker ons best hebben gedaan om niet te discrimineren maar te spreiden omdat wij voorstander zijn van niet homogene groepen en onderwijs wensen in te richten voor een leerlingenpopulatie die de weerspiegeling is van de lokale gemeenschap.

Daarnaast verzetten we ons tegen de stelling dat 5 procent van het kansarmoedebudget dat naar de ondersteunende structuren gaat niet voldoende output zou kennen.

Het toekomstig beleid wordt ingezet langs 3 grote krachtlijnen : decretale verplichting tot inschrijven, lokaal gelijke kansenbeleid en een nieuw model voor ondersteuning. Bij elk van deze krachtlijnen wensen we bepaalde vragen te stellen.

De aanvaardingsplicht aanvaarden we volledig maar er kunnen zich problemen voordoen bijvoorbeeld rond kinderen met een handicap. Zij dienen in eerste instantie toegelaten te worden tot het gewoon onderwijs. Wil de minister ook juridisch laten onderzoeken of ook in het gemeentelijk onderwijs het pedagogisch project als objectieve grond voor het weigeren van leerlingen kan ingeroepen worden ?

Ten slotte hebben we grote reserves bij de beroepsprocedures die geschetst wordt en waarbij een centrale Vlaamse commissie als beroepsinstantie zal fungeren. Deze zou een gelijkaardige structuur aannemen als deze van de Commissie Laakbare Praktijken die op haar beurt volgens het huidige ontwerp van mozaïekdecreet wordt omgevormd tot een Commissie Zorgvuldig Bestuur met 2 kamers van 4 leden onder leiding van een magistraat en bijgestaan door een ambtenaar als secretaris.

In verband met de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid stellen we vast dat de centrale overheid een vertegenwoordiger in elk overleg plaatst en overgaat tot het oprichten van een permanente stuurgroep die het lokaal overleg centraal zal opvolgen. In het kader van het Pact tussen de overheid en de gemeenten, gaan wij ervan uit dat de relatie tussen de centrale overheid en de lokale inrichtende macht de vorm zal aannemen van een evenwaardig partnership teneinde dit nieuwe gelijke kansenbeleid op een succesvolle wijze te implementeren.

Dat een lokaal gelijke kansenbeleid ook sterk beïnvloed wordt door factoren buiten het onderwijs kunnen wij zeker onderschrijven. Terecht wordt de link met andere domeinen zoals stedelijk beleid en huisvestingsbeleid gemaakt.

Wij wensen aan deze opsomming de mobiliteitsproblematiek toe te voegen. Het aspect van de mobiliteit mag in dit debat zeker niet ontbreken.

In de nota worden een aantal algemene kenmerken van het beleid uiteengezet over het geïnte-

greerd ondersteuningsaanbod voor scholen die, naar onze mening, niet altijd even éénduidig te vatten zijn. Denken we hierbij bijvoorbeeld maar aan het spanningsveld tussen meer continuïteit in de toekenning van de middelen maar anderzijds het niet organiek maken van de maatregelen. De overheid is ervan overtuigd dat een gelijke kansenbeleid een blijvend aandachtspunt vormt. Waarom dan geen organieke omkadering voorzien ?

Integratie van bestaande projecten en maatregelen is op zich positief indien de planlast hierdoor effectief zou dalen en deelnameprocedures vereenvoudigen. Hoewel het werken met verschillende aanwendingsplannen komt te vervallen, zullen scholen toch gevraagd worden om een schoolspecifieke visie op te nemen in hun schoolwerkplan over de aanpak van kansarme leerlingen. In hoeverre komt dit ene plan gewoon in de plaats van al de vroegere plannen ?

In verband met de identificatie van scholen met kwetsbare leerlingenpopulaties stellen we de vraag welke scholen in aanmerking zullen komen voor een geïntegreerd ondersteuningsaanbod.

In deze context hebben het ook bijzonder moeilijk met de passage waarin de raakvlakken van het buitengewoon onderwijs worden geschetst. Opnieuw wordt hier het uitgangspunt herhaald dat de aanvaardingsplicht van de school ook geldt ten aanzien van kinderen met een handicap en leerstoornissen. Alleen voor de kinderen met een zware handicap wordt voorzien in een aparte strategie.

De identificatie van de scholen zal bovendien aanleiding geven tot een bevraging van de scholen, gelet op de onvolledigheid van de gegevens waarover de overheid beschikt. Hoe valt dit te verenigen met het terugdringen van de hinderlijke planlast als de scholen straks een instaptoets moeten afnemen om onderwijskansarme kinderen te identificeren ? Los van de planlast moeten we tot onze grote verrassing vaststellen dat de onderwijsinspectie een nieuwe bevoegdheid krijgt ten aanzien van het schoolwerkplan. Waar zij tot hiertoe enkel mag nagaan of er een schoolwerkplan aanwezig is, zal zij zich nu buigen over de concrete inhoud van het schoolwerkplan en zal de toekenning van middelen hiervan afhankelijk worden gemaakt.

Het meten van de effecten bij leerlingen als toetssteen voor het gevoerde beleid door de school roept vele vragen op. Hoe zal zij dit doen ?

De inspectie zal niet alleen adviseren bij de beoordeling van de gegevens over doelgroepleerlingen

maar zal de administratie eveneens adviseren, na een inhoudelijke beoordeling van het schoolwerkplan, over het al dan niet toekennen van middelen aan de scholen. Bovendien treedt de inspectie niet alleen op in het kader van de toekenning van de middelen maar zal zij ook de aanwending ervan beoordelen door middel van vooruitgangstoezichten. In het kader van deze voortgangscontrole zullen de scholen kunnen gevraagd worden een rapport op te stellen en dit op jaarlijkse basis, opnieuw een bijkomende belasting.

De minister gaat ervan uit dat een groot deel van de scholen eigenlijk geen nood heeft aan pedagogische ondersteuning door de betrokkenheid van de begeleiding alleen te vermelden ten aanzien van een minderheid van zeer zwak presterende scholen.

Tenslotte moet in het kader van de opvolging hier ook teruggekomen worden op een aspect van de doelmatigheidsanalyse, namelijk de resultaatmeting. Als belangrijk element schuift de minister hier de leerwinst van de leerling naar voor. Hierbij zal ook nagegaan worden welke factoren van de werking van de school hieraan hebben bijgedragen. Niet alleen lijkt deze meting van leerwinst ons zeer ambitieus maar het toeschrijven van resultaten aan bepaalde concrete inspanningen van de school lijkt ons nog complexer. De volledige verantwoordelijkheid wordt hier bij het onderwijs geplaatst. Maar wat als leerlingen geen leerwinst realiseren omwille van factoren extern aan de school? Kan men dan zo maar concluderen dat de school heeft gefaald en men geen recht heeft op bijkomende middelen?

Wij hopen dat onze bemerkingen en vragen mogen bijdragen tot een beter onderwijs voor alle leerlingen en danken mevrouw de minister en de voorzitter en leden van de commissie ons deze gelegenheid te hebben geboden voor deze toelichting.

C. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Luc Martens : Heb ik goed begrepen dat het provinciaal onderwijs de coördinatie van het lokaal overleg op zich wil nemen? Ik heb er begrip voor dat het provinciaal onderwijs dit lokaal overleg mee wil ondersteunen, maar een coördinerende taak verbaast me toch wel.

Komt volgens de heer Dewaele de vrijheid van onderwijs door deze tekst in het gedrang?

Mevrouw Hilde Vandormael : Er werd ons gevraagd om ideeën te opperen, en daarom doen wij

deze suggestie. Wij staan er niet om te springen om heel de coördinatie van het lokaal overleg naar ons toe te trekken. Ik wil er wel op wijzen dat de mobiliteit van de leerlingen in het secundair onderwijs veel groter is dan in het basisonderwijs. Bovendien werd in het addendum bij de non-discriminatieverklaring voor het secundair onderwijs de mogelijkheid ingeschreven om in regio's te werken.

Men mag ook niet vergeten dat de scholengemeenschappen vaak op een vreemde manier zijn totstandgekomen. De situatie is niet altijd zo overzichtelijk als in de grote steden. Zo zit een school in Lommel in een scholengemeenschap met een school uit Eisden. De provincie kan dan ook een belangrijke ondersteunende rol spelen bij de coördinatie van het lokaal overleg.

De heer Eddy Dewaele : Ik heb gesproken over de plaats en mogelijkheden van de inrichtende machten. Als men het onderwijs aanschrijft, heeft men het vaak over 'de school'. Maar achter die term gaan nog steeds mensen schuil. In een gemeenteschool zijn de gemeenteraad en het schepencollege de verantwoordelijken. De gemeente heeft een dubbele opdracht bij de uitvoering van het lokaal onderwijsbeleid: het inrichten van het onderwijs en de coördinerende opdracht in het lokaal overleg tussen alle netten.

Het gemeentelijk onderwijs functioneert goed, wat de cijfers van het departement Onderwijs aantonen. Ouders kiezen in functie van de school, en de gemeentescholen hebben daar hun plaats in. De gemeenten hebben vroeger inderdaad vaak gewerkt met een minimum- en maximumgrens voor kwetsbare leerlingen, dit om een goed onderwijs voor iedereen te kunnen blijven garanderen.

De heer Luc Martens : Hebt u geen problemen met de inspectie?

De heer Eddy Dewaele : Ja, de gemeentes vinden dat de Vlaamse overheid vaak betuttelend optreedt. Zo komt de inspectie de leervorderingen van de leerlingen meten en slechte resultaten hebben gevolgen voor de scholen. Zo'n zwaard van Damocles dat boven de leerkrachten hangt, vormt volgens mij niet meteen de beste stimulans voor een degelijk onderwijs. De leerkrachten moeten worden gewaardeerd en geresponsabiliseerd.

5. De heer Jacques Perquy, administrateur-generaal Vlaamse Onderwijsraad, Vlor

A. Toelichting

De heer Jacques Perquy, administrateur-generaal Vlaamse Onderwijsraad : Ik zal proberen kort en krachtig te zijn, wat niet gemakkelijk is in een materie waar nuances heel belangrijk zijn. Wij doen een inbreng op basis van twee van onze activiteiten. Gedurende negen jaar zijn we al bezig met de coördinatie van de begeleiding van de inrichtende machten bij het voorrangsbbeleid van migranten. Sinds 1993 volgen we ook de non-discriminatieverklaring op.

In de nota van de minister onderscheiden we twee delen. Ten eerste is er het ondersteuningsbeleid ten aanzien van scholen inzake gelijke kansen. Op 20 februari zal de algemene raad hier een omstandig advies over uitbrengen.

Ten tweede is er het toelatingsbeleid. Het Vast Bureau heeft het ambitieuze voornemen geuit om tegen de paasvakantie met een nieuwe verklaring te komen, waarin drie nieuwe klemtonen zullen worden gelegd. Zo zal de doelgroep naast allochtone leerlingen ook kansarmen omvatten. Bij de totstandkoming van deze verklaring zullen ook alle actoren worden betrokken. De vorige verklaring werd onderschreven door de inrichtende machten en de minister en werd mee ondertekend door de vakbonden, ouderverenigingen en sociale partners. Het zou de bedoeling zijn dat ook de zelforganisaties van allochtonen en kansarmen hier nu van bij het begin worden betrokken. Ook het engagement van vakbonden, ouderverenigingen en sociale partners moet van bij het begin groter zijn. Ten slotte zou dit een raamakkoord moeten opleveren dat niet alleen geldt voor het basis- en secundair onderwijs, maar ook voor het hoger en volwassenenonderwijs.

Ik behandel nu enkele knelpunten uit de tekst van de minister. De maatschappelijke context van deze problematiek is de laatste jaren grondig gewijzigd. Niet alleen de samenstelling van de allochtone populatie is veranderd, maar ook de omvang van het probleem.

Het zal misschien moeilijk zijn om tot een unaniem advies over het inschrijvingsrecht te komen. We moeten ons afvragen of de voorgestelde maatregelen efficiënt zullen zijn. De ervaring toont aan dat zeer weinig allochtone leerlingen zich aanbieden in 'witte scholen'. Wij ervaren het gebrek aan een ac-

tief toelatingsbeleid in de vorige verklaring dan ook als een leemte.

De multiculturele scholen vormen een reëel probleem. De werkwijze van het gemeentelijk overleg om met een minimum- en maximumgrens van allochtone leerlingen te werken, werd vaak betwist en in twijfel getrokken. Volgens mij was deze omstreden aanpak onvermijdelijk. 'Witte scholen' werden door dit systeem over de lijn getrokken : ze engageerden zich om een minimum aantal leerlingen op te vangen, en hoefden door het inschrijven van de maximumgrens niet bang te zijn om in een concentratieschool te veranderen. Het debat zal moeten uitwijzen of deze aanpak in de toekomst aangewezen blijft.

Als we tot een betere spreiding van de kwetsbare leerlingen over de verschillende scholen willen komen, moeten daar middelen voor worden uitgetrokken. De inspanningen van de voorbije zeven jaar gebeurden vrijwel steeds op vrijwillige basis. De voorzitters van de vijftig overlegplatforms doen dit vrijwillig. Ook heel de ondersteuning gebeurt op vrijwillige basis. De enige middelen die hiervoor werden uitgetrokken, zijn federale middelen.

Bij een gelijkmatige spreiding moet niet enkel rekening gehouden worden met scholen, maar ook met vestigingsplaatsen. Ook concentratie van bepaalde groepen van leerlingen in bepaalde vestigingsplaatsen is niet wenselijk. Dat is een probleem dat zich voordoet in alle netten.

Met welke criteria moet rekening worden gehouden bij de definiëring van een doelgroepleerling ? Het criterium moet ten eerste relevant zijn. Bovendien moet het sociaal aanvaardbaar zijn. Veel ouders maken er bijvoorbeeld bezwaren tegen om hun opleidingsniveau te vermelden. Er moet rekening gehouden worden met de wet op de privacy. Bij een definitie van het begrip doelgroepleerling moet ten derde rekening worden gehouden met het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel. Als scholen zelf kunnen bepalen wie ze toelaten en wie niet, dan bestaat de kans dat het gelijkheidsbeginsel met voeten wordt getreden.

Er zijn nog enkele knelpunten met betrekking tot het ondersteuningsbeleid. Scholen moeten volgens de visietekst zelf identificeren wat de problemen zijn. Op deze manier valt men terug op een eerder remediërende in plaats van een preventieve aanpak. Ten tweede wordt in de visietekst te veel nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid van de individuele leerkracht : vooral de schoolploeg moet een rol spelen. Ten derde ben ik het niet eens met

het in vraag stellen van de noodzakelijke ondersteuning door de begeleidingsdiensten. Het gevaar ontstaat dat leerkrachten zo in een routineachtig gedrag vervallen.

De problemen worden vooral benaderd vanuit de invalshoek gelijke kansen en te weinig vanuit de invalshoek diversiteit. Jongeren ontnemen hun identiteit ook aan hun eigen taal en cultuur, waarvan taal een wezenlijk deel is. Als men dat blijft ontkennen, dan is maatschappelijke integratie niet mogelijk. Vanuit pedagogisch perspectief is het essentieel dat daar rekening mee wordt gehouden.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Kris Van Dijk : Uw laatste suggestie is politiek en praktisch gezien wellicht moeilijk haalbaar. Kunt u de piste die u voorstelt verduidelijken ? Wat zou louter pedagogisch gezien het best zijn om de problematiek aan te pakken ?

De heer Frans Ramon : Volgens de heer Perquy zou er te veel de nadruk worden gelegd op de individuele leerkracht. Moet bij de evaluatie, ook van het ondersteunend werk, vooral de nadruk worden gelegd op de scholen ?

De heer Jacques Perquy : Het onderwijs moet multicultureler worden. Er moet rekening worden gehouden met de verscheidenheid van de leerlingen. Het is van fundamenteel belang om daarmee te leren omgaan. Daarom moet het mogelijk zijn om een onderwijsprogramma in te vullen rekening houdend met de eigen taal en cultuur van bepaalde leerlingen. Als men de eigenheid blijft ontkennen, dan zal dat leiden tot problemen, vooral met migrantenjongens. Deze werkwijze veronderstelt natuurlijk de aanwezigheid van verschillende jongeren van eenzelfde etnische herkomst.

De nadruk moet niet zozeer gelegd worden op de individuele leerkracht, maar wel op de school als groep.

De heer Lucien Suykens : Het vast bureau heeft beslist om het toelatingsbeleid uit te breiden tot kansarme autochtonen. Vreest u niet dat scholen daarvan misbruik zullen maken om migranten te weren ?

De heer Jacques Perquy : Dat denk ik niet. De drempel voor scholen om leerlingen toe te laten is voor beide groepen even groot.

De heer Lucien Suykens : Ik ken een directeur van een witte school die rondstrooide dat er zich nog nooit migrantenkinderen hadden aangemeld. Ik

had nochtans zelf migrantenkinderen naar die school verwezen.

6. De heer Johan Leman, voorzitter Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding en voorzitter van de Beoordelings- en bemiddelingscommissie binnen de Vlor

Toelichting

De heer Johan Leman, voorzitter Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding en voorzitter van de Beoordelings- en bemiddelingscommissie binnen de Vlor : Ik zal me beperken tot de positieve aspecten bij de visietekst en de punten waarbij ik me grote vragen stel.

Positief is zeker de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid. Het begrip “optimale oriëntering” is echter voor interpretatie vatbaar. Het kan beleidsmatig op verschillende manieren worden vertaald. Het gaat slechts om een morele oproep. Vraag is ook hoe het begrip “actief toelatingsbeleid” moet worden omgezet in de praktijk. Wat is de sanctie als een school zich eraan onttrekt ?

Gedurende mijn zeven voorzittersjaren heb ik slechts één klacht tegen een witte school ontvangen, maar enkele tientallen tegen 30-50 procent-scholen. Voor die laatste dient zich een onoplosbaar probleem aan : zij moeten laten weten dat zij aantrekkelijk zijn en daardoor dreigen ze juist hun statuut van 30-50 procent-school te verliezen. Hoe moeten zij een en ander doen rijmen ? Daar bestaat nog geen antwoord voor. Toch moet over oplossingen nagedacht worden, want anders blijft men het probleem louter moreel stellen, en dan dreigen er moeilijkheden, in het bijzonder in de steden. Ik pleit niet voor bovengrenzen, want afwijzing is altijd kwetsend. Tegelijk heeft de heer Perquy gelijk met zijn opmerking dat sommige scholen niet over de drempel zouden zijn gehaald zonder de belofte dat zij voor de duur van hun contract van de bescherming van de beoordelings- en bemiddelingscommissie zouden genieten.

Een beleid van toeleiding naar andere scholen lukt nooit zonder de medewerking van de zelforganisaties van de allochtonen. Er bestaat immers wel degelijk een psychische drempel en die kan alleen overschreden worden als de genoemde organisaties achter een project staan. Zonder hun steun is dat allesbehalve eenvoudig.

Het is een gezond principe dat de rol van de beoordelings- en bemiddelingscommissies wordt overgenomen door het lokale overleg. Ik ben wel van me-

ning dat er een centrale beroepsinstantie in Brussel moet aan toegevoegd worden.

Een spreidingsbeleid kan niet slagen zonder een wijziging van het beleid inzake openbaar vervoer. Ouders gaan hun kinderen niet naar een andere school sturen als daar geen bus in de buurt komt of als die bus te duur is.

Nadat ik het eerste deel van de visietekst met veel sympathie had gelezen, bleef ik met de vraag zitten hoe men al die goede voornemens in een concreet beleid zou omzetten. Het tweede deel was weliswaar concreter, maar daarbij moest ik helaas grote vraagtekens plaatsen en zeer kritische bedenkingen maken. Mijn eindoordeel is negatief, en wel om de volgende redenen. In de eerste plaats maakt men vaak de fout om wel de negatieve effecten van de huidige toestand te zien, maar niet de ongunstige neveneffecten van het alternatieve beleid dat naar voren wordt geschoven. Zo is het inderdaad waar dat het indelen van leerlingen in een doelgroep stigmatiserend werkt, waardoor sommige ouders niet vlug geneigd zijn zich op te geven. Maar geldt dat neveneffect niet nog veel meer voor de nieuwe indeling volgens leerachterstand? Lokaal zal men dat immers minder subtiel vertalen als domheid. Ten tweede vind ik de benadering van diversiteit in de visietekst te negatief. Er bestaat namelijk niet alleen diversiteit inzake leerachterstand, maar ook inzake taal en cultuur bijvoorbeeld. Ten derde onderzoekt men onvoldoende wat de positieve effecten van het tot nu toe gevoerde beleid waren. Als men dat gaat afbouwen, loopt men het risico dat leerlingen die thans probleemloos functioneren, plots wel in de problemen gaan komen. Ten vierde vrees ik dat men met het alternatieve beleid een beweging van dualisering op gang brengt. Men dreigt immers een mechanisme op gang te brengen waarin het interessant wordt om zich als zo problematisch mogelijk te presenteren. Dan krijgt men immers recht op een voldoende omkadering. Dat gevaar dreigt alleen voor scholen die al een zekere mate van problemen kennen. Die gaan dan meer problemen produceren, terwijl de probleemloze scholen zich buiten het hele beleid gaan houden, en dat op een moment dat zich juist significant meer allochtonen in het secundair onderwijs aandienen. Ik vind trouwens in het algemeen dat men te zeer focaliseert op de concentratiescholen. Het is waar dat die niet allemaal slecht zijn en dat er goede leraren werken, en het is ook goed dat men die meer wil gaan ondersteunen. Toch kan men voor hen weinig doen als men de andere scholen niet over de brug krijgt.

Tot slot vind ik het ongepast dat men wetenschappelijke evaluaties in de pers moet vernemen, en wel zonder dat daar een academische discussie aan voorafgegaan is en zelfs zonder dat men de conclusies in de studie zelf kan terugvinden. Misschien is het nuttig de wetenschappelijke evaluatie zelf wetenschappelijk te evalueren.

Ik blijf voorts van mening dat een investering van 5 procent van het kansarmoedebudget in ondersteunende structuren op mesoniveau niet overdreven veel is, zeker als nog eens de helft daarvan naar centra voor wetenschappelijk onderzoek gaat. Goede opvolging en ondersteuning speelt zich nochtans precies op mesoniveau af.

7. De heer Marc Verlot, doctor-assistent bij de vakgroep Vergelijkende Cultuurwetenschap, Universiteit Gent en directeur Steunpunt Intercultureel Onderwijs, en professor Pol Ghesquière, KULeuven

A. Toelichting door de heer Marc Verlot, doctor-assistent bij de vakgroep Vergelijkende Cultuurwetenschap, Universiteit Gent en directeur Steunpunt Intercultureel Onderwijs

De heer Marc Verlot, doctor-assistent bij de vakgroep Vergelijkende Cultuurwetenschap, Universiteit Gent en directeur Steunpunt Intercultureel Onderwijs : Ik beperk me tot een aantal hoogtepunten en probeer om aanvullend te zijn op de gesprekken van deze morgen. Het initiatief van de minister en de onderliggende visie in de tekst zijn zeer positief. Zo is er het idee om te komen tot een geïntegreerd gelijke kansenbeleid. Voorts wordt er gesteld dat er meer lokale verantwoordelijkheid moet komen en dat de verschillende benaderingen en projecten op elkaar moeten worden afgestemd. Tenslotte moet er ook aandacht besteed worden aan de resultaten. Dat zijn allemaal elementen die wenselijk zijn na tien jaar beleid. Ondanks de positieve punten zijn er in de nota een aantal stappen te snel gezet en worden een aantal inhoudelijke overwegingen onvoldoende onderkend en uitgewerkt. Daardoor worden er veel vragen opgeworpen die niet beantwoord worden.

Mijn kritiek is driedelig. Ten eerste heb ik bedenkingen bij het karakter van de tekst. In de analyse worden vaststellingen, indrukken en suggesties door elkaar gehaald. Daardoor krijgt men eerder opinies dan vaststellingen. Men dient op te letten dat men geen discussie voert vooraleer de resultaten van het onderzoek over het onderwijsvoor-rangsbeleid en de zorgverbreding, dat in het najaar

klaar is, bekend zijn. Een aantal aspecten die in de visietekst geponeerd worden, worden momenteel nog onderzocht en geëvalueerd. Ik ben zelf betrokken bij het evaluatieproject van het OVB met betrekking tot de evaluatie van de vernieuwing. Ik ben er dan ook geen voorstander van dat de discussie al gevoerd wordt en dat de onderzoeksresultaten alleen ter illustratie aan bod komen, vooral omdat een aantal vaststellingen en suggesties op een of andere manier gevoed kunnen worden. Het is belangrijk dat de parlementsleden in staat zijn om een evaluatie te maken op basis van externe gegevens, en niet alleen op basis van vaststellingen en indrukken van de overheid. Het is dan ook belangrijk om rekening te houden met de resultaten van de evaluaties.

Ik merk eveneens op dat de discussie over de concentratiescholen soms warrig gevoerd wordt. Het is niet zo dat het onderzoek over het non-discriminatiebeleid gesteld heeft, zoals de tekst suggereert, dat de concentratiescholen te negatief benaderd worden. Dat is veeleer een indruk. Er wordt wel gesteld dat men lokaal naar andere strategieën moet gaan zoeken om witte, multiculturele of gemengde scholen en concentratiescholen op een positievere manier te laten samenwerken. Daarnaast stel ik vast dat de algemene discussie over de concentratiescholen eenzijdig gevoerd wordt. Uit onderzoek blijkt dat het leerrendement in de concentratiescholen de facto duidelijk lager ligt dan in de gemengde scholen. Dat heeft niets te maken met het feit dat migranten minder goed leren, maar wel dat men in concentratiescholen een smal segment van de populatie heeft met een verminderde taalvaardigheid en een veel geringere sociale mix, wat de opdracht van die scholen moeilijker maakt. Derhalve kan de discussie over de concentratiescholen in zijn algemeenheid niet tot een politieke discussie teruggevoerd worden. We moeten durven kijken naar het reële leerrendement. Er zijn een aantal concentratiescholen in Vlaanderen die uitstekend werken, meer bepaald diegene die bewust op zoek gaan naar een gemengde populatie. Eigenlijk weten we zeer weinig over die scholen en hun strategieën. Waarom werken sommige concentratiescholen goed en andere minder? We moeten de discussie op die vraag toespitsen. Ten eerste moet men die mensen aan bod laten komen en ten tweede moet men ook creatiever nadenken over het louter lineair toeleveren van middelen. Daarover is meer te zeggen dan er momenteel in het debat aangehaald wordt.

Het idee van het recht op inschrijving is op zich een goed uitgangspunt, maar wanneer het lineair doorgevoerd wordt, vrees ik voor perverse effec-

ten. De problematiek van de gemengde scholen is reëel en wordt daardoor niet aangepakt, terwijl we vastgesteld hebben in het non-discriminatieonderzoek dat, door de druk die gecreëerd wordt door de scholenmarkt om enerzijds wit of halfwit te blijven, of anderzijds te evolueren naar een zwarte school, het interculturele onderwijs daar het minst sterk uitgebouwd wordt omwille van een sterk defensieve reactie. Dat betekent dat de scholen met een meest gemengde objectieve leerlingenpopulatie vaak het minst intercultureel werken door de sandwichpositie waarin ze door de scholenmarkt gedrukt worden.

Verdergaan dan alleen het recht op inschrijving is noodzakelijk om de meerwaarde van de scholen concreet mogelijk te maken voor de leerkrachten en de scholen. Wat vandaag gebeurt, is precies het omgekeerde. Een lokaal toelatingsbeleid moet niet alleen in een aantal minimale rechten voorzien maar concreet scholen stimuleren. Wat in de tekst wordt vooropgesteld als principe is juist maar trekt scholen onvoldoende aan om initiatieven te nemen.

Waar ik de beleidslijnen inzake inschrijvingsbeleid en lokaal gelijke kansenbeleid fundamenteel positief – zij het minimalistisch – vind, acht ik de logica van de visietekst over het geïntegreerd ondersteuningsaanbod problematisch wegens drie verengingen.

In de tekst wordt de kansarmoedeproblematiek gereduceerd tot een problematiek van leerproblemen, terwijl het internationaal en nationaal onderzoek juist stelt dat sociale en culturele factoren in sterke mate bepalend zijn voor het schoolsucces van leerlingen. Het beleid reduceren tot het wegwerken van leerproblemen betekent tevens dat de positieve aspecten van meertaligheid of spontane interculturele competentie helemaal naar de achtergrond verdwijnen. Dat is problematisch voor leerlingen uit andere dan de autochtone middenklasgroepen. Het is aangewezen in de ondersteuning aan scholen voor het voeren van een gelijke kansenbeleid expliciet doelstellingen op te nemen die voorbereiden op een leven in een multiculturele samenleving. Nu is de tekst niet veel meer dan een morele oproep.

Bovendien wordt een en ander toegespitst op individuele leerlingen, waar in het huidige beleid vooral wordt gewerkt met sociale en culturele kenmerken van groepen. Het argument dat dit vooral een theoretische band zou zijn, is wel bijzonder zwak: ook abstracte verbanden zijn reëel. Bovendien stigmatiseert een individuele benadering bepaalde

leerlingen. Het belangrijkste bezwaar tegen het focussen op individuele leerproblemen is wel dat de rol van de school in de creatie en instandhouding van leerachterstand helemaal uit het beeld verdwijnt. Zelfs de zeer rudimentaire statistieken inzake leervertraging tonen aan dat de initiële leerachterstand waarmee migrantenleerlingen in de school aankomen in de basisschool toeneemt indien het schoolteam zijn benadering en methodes niet aanpast aan de behoeftes van leerlingen uit maatschappelijk kwetsbare groepen. Het is de verdienste geweest van het onderwijsvoorrangsbeleid en het zorgverbredingsbeleid om naar aanleiding van problemen van individuele leerlingen te kijken naar het basisprobleem: hoe gaan scholen als professionele teams om met de noden van de leerlingen? In dit verband is ook voldoende wetenschappelijke ondersteuning belangrijk.

Een derde reductie is dat de definitie van leerproblemen afhankelijk gemaakt wordt van de perceptie van leerkrachten. Daardoor worden scholen beloond voor het genereren van moeilijke leerlingen. We dreigen daardoor te evolueren naar een scholenveld met enerzijds scholen die, omwille van het kwaliteitslabel, de extra middelen niet hoeven en anderzijds scholen die sowieso probleemleerlingen hebben en er dus, omwille van de subsidies, baat bij hebben die problemen dik in de verf te zetten. Op die manier gaan we de etnische en sociale segregatie vergroten. Het overlaten aan een individuele leerkracht van het definiëren van leerproblemen heeft als mogelijk pervers effect dat individuele leerlingen louter remediërend worden aangepakt. Er is nood aan objectieve criteria voor potentiële leerproblemen en maatschappelijke leerproblemen samen. We moeten niet alleen louter cognitieve problemen aanpakken. Het beleid moet er niet enkel op gericht zijn leerproblemen weg te werken maar ook een aantal duidelijke doelstellingen mee te geven zoals taalvaardigheidsonderwijs, intercultureel onderwijs, preventie en remediëring van leerproblemen en samenwerking met de ouders.

Ik ben ervan overtuigd dat deze vier thema's voor alle scholen relevant blijven. Het is immers belangrijk dat we niet alleen maar effecten gaan meten. We moeten een aantal zaken heroriënteren zodat de inspectie kan oordelen.

B. Toelichting door professor Pol Ghesquière, KU-Leuven

De heer Pol Ghesquière, KULeuven: Het is belangrijk om te weten dat ik eigenlijk orthopedagog ben die onderzoek doet naar de problemen van kinderen in het gewone en het buitengewone

onderwijs. Daarnaast begeleid ik die kinderen, het gezin en de school. Mijn invalshoek is dus niet die van een specialist in onderwijsbeleid en -recht. Ik ben ook promotor en copromotor van een aantal beleidsvoorbereidende onderzoeken over zorgverbreding in het buitengewoon onderwijs.

Met de basisbekommernis ben ik het helemaal eens. Het onderwijs moet gelijke kansen garanderen wat betekent dat het respect moet opbrengen voor de verschillen tussen de leerlingen. Het VLOR-advies over inclusief onderwijs toonde al aan dat de manier waarop scholen en klassen momenteel georganiseerd zijn gebaseerd is op homogeniteit. Maatregelen bedoeld voor leerlingen met moeilijkheden zijn er al te vaak op gericht de homogeniteit te bewaren of te herstellen. Precies daarom moeten we ernaar streven dat heterogeniteit het pedagogische uitgangspunt wordt. Scholen die door hun leerlingenpopulatie op dat punt extra belast worden moeten op de nodige maatschappelijke steun kunnen rekenen.

In het gelijke kansenbeleid heeft men vanaf het begin gekozen voor een doelgroepenbenadering. Die benadering biedt een aantal administratieve voordelen. Het zorgt immers voor een aantal objectief meetbare indicatoren als basis voor het toekennen van steun. Toch zijn er een aantal pedagogische nadelen aan verbonden. Zo lopen we het risico dat we door de doelgroepenbenadering onvoldoende aandacht besteden aan de verschillen tussen de leerlingen.

Wanneer we identificeerbare groepen onderscheiden, bestaat het risico dat het beschrijvende etiket meteen ook als verklaring voor de leerproblemen gebruikt wordt. Eenmaal een kind binnen het buitengewoon onderwijs een attest heeft gekregen, is het alsof men de reden van al zijn problemen al kent en op voorhand weet wat men van het kind kan verwachten. We moeten er voor zorgen dat de verschillen niet verdoezeld worden binnen de doelgroep.

Daarnaast stellen wij vast dat de onderwijsmethodes ontwikkeld voor OVB en zorgverbreding veralgemeend toegepast worden. Zo heeft men voor het onderwijzen van Nederlands als tweede taal het taalvaardigheidsonderwijs ontwikkeld. We merken nu echter dat het steeds breder verspreid wordt in het gewone en buitengewone onderwijs terwijl het algemeen geweten is dat de onderliggende whole language approach nefast is voor leerlingen met dyslexie. In ons onderzoek naar inclusief onderwijs hebben we ook vastgesteld dat scholen contract- en hoekenwerk gebruiken als klasma-

nagement. Leerlingen zijn afzonderlijk bezig maar krijgen geen gedifferentieerde taken.

In het huidige doelgroepenbeleid is men vooral op een preventieve manier met verschillen bezig. Remediërende zorgverbreding krijgt onvoldoende aandacht. Scholen vragen nochtans naar een analyse en aanpak van de problemen. Omdat taakleerkrachten verdwijnen dreigt heel wat expertise verloren te gaan. Wellicht is de stijgende vlucht naar het buitengewoon onderwijs daar niet vreemd aan.

Binnen het voorrangsbbeleid en het zorgverbredingsbeleid hebben scholen geleerd risicofactoren te ontdekken en gepaste maatregelen te nemen. Maar de meeste maatregelen zijn preventief en worden genomen op meso-niveau, dus door de school als organisatie binnen de structuur en procedure van de zorgverbreding. Zelfs de instaptoets om leerachterstand vast te stellen is en blijft preventief.

Eenmaal men geconfronteerd wordt met een bepaald probleem, merken we op micro-niveau – in de relatie tussen leerkracht en leerling – handelingsverlegenheid. Leerkrachten vragen zich af hoe ze moeten omgaan met kinderen met gedragsproblemen. We kunnen dergelijke problemen moeilijk vermijden omdat preventie nooit volledig is. Risicofactoren hebben immers maar een beperkte voorspellende waarde. We moeten er rekening mee houden dat problemen vaak het gevolg zijn van een samenloop van omstandigheden : kenmerken van het kind, zijn achtergrond, de school en de klas.

De doelgroepenbenadering blijft primair de beste strategie, maar we moeten die strategie op een aantal punten corrigeren om te vermijden dat we verschillen gaan verdoezelen. Zo moeten we ons eens grondig buigen over de karakterisering van de doelgroepen. Welke risicofactoren zetten we voorop ? Daarnaast moeten we zorgen voor garanties voor individualisering, ook binnen de doelgroep. We moeten ook streven naar een evenwicht tussen preventieve en remediërende zorgverbreding en, tussen maatregelen op meso- en microniveau.

In de visietekst lezen we ook dat het buitengewoon onderwijs en het geïntegreerd gelijke kansenbeleid zelfs niet tijdelijk los van elkaar gezien mogen worden. Zo wil men enkel die kinderen voor wie het echt nodig is nog doorverwijzen naar het buitengewoon onderwijs. Momenteel is er voor kinderen met ernstige leerstoornissen geen plaats meer in het buitengewoon onderwijs omwille van de instroom van kinderen voor wie er eigenlijk een andere oplossing bestaat. De gestegen vraag naar pri-

vate scholen en buitenschoolse hulp zal daar wel niet vreemd aan zijn. De prijs die daaraan verbonden is, staat haaks op de doelstellingen van het gelijke kansenbeleid.

De vraag is of het geïntegreerde gelijke kansenbeleid dat zal veranderen. Al in de jaren tachtig merkten we – ook in het buitenland – een duidelijke relatie tussen kansarmen en de gestegen participatie in het buitengewoon onderwijs. Toch bleef het participatieniveau in Vlaanderen tot in 1990 stabiel, daarna merken we een stijging. Ik vrees dat het geïntegreerd gelijke kansenbeleid niet het verwachte effect zal opleveren.

Ons experimenteel onderzoek naar de ondersteuning tussen het buitengewone onderwijs en het gewone onderwijs was hoopvol betreffende het doorverwijsgedrag van de leerkrachten uit het gewone onderwijs. We hoeven niet te wachten tot het leerlingenaantal in het buitengewone onderwijs daalt vooraleer we beide onderwijstypes structureel laten samenwerken. Proefprojecten bewijzen dat het kan en hebben ook bepaalde valkuilen blootgelegd.

C. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Kris Van Dijk : Ik zou aan beide heren toch de vraag willen stellen met betrekking tot het interculturele en inderdaad de perceptie van leerstoornissen. Hoe bekijken jullie dat interculturele, de andere afkomst en het taalgebruik van de school ? Bekijken jullie dat vanuit pedagogisch vlak anders ? Moet men andere paden gaan bewandelen of niet ? Ik stel hier geen enkele vraag in een politieke richting, enkel het pedagogische interesseert me.

Mevrouw Brigitte Grouwels : Ik ben sterk geïnteresseerd in wat u zegt over het interculturele onderwijs. Precies gemengde scholen zijn ook voor immigrantenouders en -kinderen immers het interessantst. Ik stel dit ook vast vanuit mijn ervaringen. Deze scholen bieden immers de hoogste kans op integratie. Een mogelijke uitweg zou zijn dat men het recht op inschrijving zou modaliseren. Kan u dan ook wat verder doorborden over hoe u dit zou zien ?

De heer Marc Verlot : Aangezien we volgende week de discussie ten gronde zullen voeren, zal ik vandaag iets meer beleidsmatig antwoorden. Sedert de jaren tachtig zijn er aanwijzingen dat kinderen die vaardig zijn in hun eigen moedertaal ook een cognitief sterkere ontwikkeling kennen van het Nederlands. In Vlaanderen ligt dit wat moeilijk

aangezien er in het verleden, om historische redenen, keuzes gemaakt werden voor ééntaligheid. Maar toch werd er ook in Vlaanderen zeer veel geïnvesteerd in andere talen en culturen. Denken we in dit verband alleen al maar aan Limburg, de Foyer in Brussel. De discussie ten gronde zullen we echter volgende week voeren.

Professor Pol Ghesquière : Vanuit mijn ervaring en onderzoek heb ik de ondervinding dat er in de multiculturele scholen een snellere aanpak van de diversiteit is. In multiculturele scholen is men sneller, bijna uit noodzaak, de onderwijsvorm gaan differentiëren en individualiseren en zo dus ook sneller aan de onderwijsvormen gaan werken. Dit heeft als enorme voordeel dat ook autochtone, kansarme leerlingen hiervan kunnen profiteren.

De heer Marc Verlot : Ik pleit ervoor om een toelatingsbeleid op lokaal vlak toe te passen. De discussie over het lineair toepassen van het recht op vrije inschrijving staat in gespannen verhouding tot de reële problemen van aanwezigheid over een beperkt grondgebied. Er zijn verschillende formules mogelijk bijvoorbeeld De Linde in Antwerpen of Mozaïek in Limburg. Heel wat strategieën van concentratiescholen zijn lokaal ontstaan. Anderzijds moet het ook mogelijk zijn om met met verschillende directies af te spreken hoe een bepaald publiek moet aangesproken worden. Meer inzicht kan ons dan ook antwoorden voor modalisering en aanbieden.

Ook in het openbaar vervoer, veeleer dan in huisvesting, moet er een oplossing liggen voor de problemen binnen de steden. Ik weet dat dit in Limburg natuurlijk moeilijker ligt.

De discussie is moeilijk omdat een aantal concentratiescholen in witte wijken liggen en vice versa. We moeten ons steeds de vraag stellen hoe men te werk is gegaan om welke problemen op te lossen en scholen erin geslaagd zijn om hun publiek te differentiëren. Men moet dus ook scholen laten meespelen om bovenlokale oplossingen te formuleren. Het project Vlaggen en wimpels heeft bijvoorbeeld ook positieve gevolgen gehad.

Mevrouw Brigitte Grouwels : Bent u er voorstander van om niets op te leggen en laat u zelf oplossingen uitwerken ? Is dit uw visie ? Ik vertrek vanuit de discussietekst van de minister.

De heer Marc Verlot : Het recht op inschrijving moeten we hard kunnen maken. Mijn ervaring op het vlak van non-discriminatie leert echter dat men dit niet lineair en exclusief mag toepassen op één

individueel geval. In functie van de concrete realiteit moet je een eerste en tweede verantwoordelijke aanduiden. Je moet motiverend werken naar de ouders toe. Probleem is en blijft hoe je de scholen die aan de rand liggen hierbij gaat betrekken. Ik pleit ervoor om een marge in te bouwen tussen de verschillende directies. Ik hoop dat mijn antwoord duidelijk is want ik wil niet om de hete brij heen draaien.

8. De heer Mohamed Chakkar, coördinator Federatie Marokkaanse Verenigingen, FMV, en mevrouw Fatma Pehlivan, voorzitter Intercultureel Centrum voor migranten, ICCM

A. Toelichting door de heer Mohamed Chakkar, coördinator Federatie Marokkaanse Verenigingen, FMV

De heer Mohamed Chakkar, coördinator Federatie Marokkaanse Verenigingen : Voor de Marokkaanse en Turkse Gemeenschap is het onderwijs zeer belangrijk. Ook de allochtone ouders zijn er zich van bewust dat het onderwijs zeer bepalend is voor de toekomst van hun kinderen. Ze hebben deze bekommernissen aan de minister van Onderwijs kunnen overbrengen op de ontmoeting met de Marokkaanse ouders in Antwerpen op 17 november 1999.

Wij zijn blij in de nota tal van onze bekommernissen terug te vinden. Zo wordt het non-discriminatiebeleid ernstig in vraag gesteld. Dit beleid was eigenlijk een non-beleid. Het kwam neer op een spreidingsbeleid dat tot doel had migrantenkinderen op basis van hun afkomst te spreiden over verscheidene scholen. Vergelijkingen met het buitenland leren ons echter dat dergelijk spreidingsbeleid niet werkt. In de Verenigde Staten heeft men in de jaren zeventig en tachtig een spreidingsbeleid proberen te voeren, wat volledig is mislukt.

Het non-discriminatiebeleid heeft de polarisatie van het Vlaamse onderwijs enkel versterkt. De negatieve polarisatie begon aan de schoolpoort en zette zich voort in de klas. Er werd geen aandacht besteed aan de scholen die hier daadwerkelijk werk van wilden maken. Ik heb zelf elf jaar gewerkt in een concentratieschool waar kinderen met 34 nationaliteiten school liepen. Het was een zeer boeiende maar ook vermoeiende job. We hadden niet het gevoel te worden gehoord door de onderwijswereld.

Het gaat hier om een groot maatschappelijk probleem, en daar moeten dan ook middelen voor worden uitgetrokken. Sommigen beweren dat het

aantal concentratiescholen niet is toegenomen. Ik durf dit te ontkennen. Wanneer spreken we immers van een concentratieschool ? Door het gegoochel met percentages mogen we de werkelijkheid niet ontkennen.

Het non-discriminatiebeleid werd een semi-legaal instrument voor vele scholen over alle netten heen om kinderen te kunnen weigeren. Het is vaak moeilijk om de vinger op de zere plek te leggen. Wanneer is er immers sprake van echte discriminatie ? Allochtone ouders zijn het vaak gewoon om de deur gewezen te worden. Waarom zouden zij niet geloven dat de klassen al volzet zijn, het niveau te hoog of het onderwijs te duur ? In de praktijk zijn er echter heel wat gevallen van discriminatie vast te stellen.

Op 6 december 1996 werd de eerste non-discriminatieovereenkomst afgesloten. De migrantenouders werden hier niet bij betrokken. Waarom gaat men ervan uit dat enkel de 'witte ouders' moeten overtuigd worden, en dat het voor migrantenouders allemaal wel in orde zal zijn ? Discriminatie kent geen kleur. Ook dikke of rosse kinderen kunnen worden gediscrimineerd.

In Antwerpen wordt volop geëxperimenteerd met het concept van multiculturele scholen. Het concept kan aantrekkelijk klinken, maar is zeer eenzijdig. Een louter mathematisch uitgangspunt is volledig verkeerd. Vaak komt het erop neer dat 50 procent van de leerlingen migrant mag zijn, dit om de witte vlucht tegen te gaan. En de anderen die het jaar voordien nog wel op die school zaten, moeten dan maar worden buitengegoot ? De experimenten zijn dan ook tot mislukken gedoemd. De scholen in kwestie kampen met grote problemen. Wij zijn van mening dat ze alle ouders moeten proberen te winnen voor het beleid van de school.

De allochtone kinderen werden vaak een speelbal van de netten. Het discours ten aanzien van migrantenouders is vaak niet eerbiedig en kleinerend. Ik geef het voorbeeld van een school waar allochtone ouders actie voerden tegen de oprichting van aparte klassen voor autochtone en allochtone kinderen. Dit gebeurde op vraag van de ouders en niet op vraag van de leerkracht of de directeur. De autochtone kinderen waren er in de minderheid en moesten worden beschermd, zo luidde de redenering. Waarom gaat men er vanuit dat de aanwezigheid van meer allochtone kinderen in een klas automatisch leidt tot een daling van de kwaliteit van het onderwijs ? Het is de taak van de school om de ouders van het tegendeel te overtuigen.

Scholen met veel kansarme en migrantenleerlingen hebben recht op meer pedagogisch comfort. Leerkrachten met zulke leerlingen moeten vaak dubbel zo hard werken. Deze kinderen en hun ouders vergen immers extra aandacht en energie van de leerkrachten en schooldirecties.

En wat met de kansarme migranten en Vlaamse leerlingen die nu op de schoolbanken zitten ? Worden zij aan hun lot overgelaten ? De overheid en de scholen kunnen natuurlijk niet alle problemen oplossen. We stellen dan ook voor om in alle wijken met veel migrantenkinderen remediëringcentra op te richten die tot doel hebben om de leerachterstand te verminderen, dit in nauwe samenwerking met de buurtscholen. De ouders moeten hier maximaal bij worden betrokken. Migrantenouders moeten op hun verantwoordelijkheden worden gewezen. We mogen hen niet betuttelend en paternalistisch aanpakken.

De beste manier om allochtonen te responsabiliseren bestaat erin om ze te organiseren.

Schoolopbouwwerk is een mooi concept, maar is eigenlijk verspilling van gemeenschapsgeld. Het schoolopbouwwerk zou meer moeten doen dan enkel veredelde tolken ter beschikking stellen. Er moet echt aan opbouwwerk worden gedaan. De ouders moeten worden georganiseerd en geresponsabiliseerd. Ze moeten dichter betrokken worden bij de school van de kinderen.

De onverdraagzaamheid in Vlaanderen en Europa is toegenomen. Intercultureel onderwijs kan dan ook een belangrijke taak vervullen. Dankzij intercultureel onderwijs kan wederzijds respect worden gecreëerd. Een volgende stap is vriendschap. Spijtig genoeg weigeren veel scholen om interculturaliteit in te brengen in hun leerprogramma.

Diversiteit is een realiteit in Vlaanderen, of men dat nu wil of niet. Diversiteit moet het uitgangspunt zijn van een modern en toekomstgericht beleid dat alle burgers ten goede komt.

De visietekst is een document met visie. Ik hoop dat er in de praktijk veel van zal worden overgenomen.

B. Toelichting door mevrouw Fatma Pehlivan, voorzitter Intercultureel Centrum voor migranten, ICCM

Mevrouw Fatma Pehlivan, voorzitter Intercultureel Centrum voor migranten : We zijn blij dat we hier vandaag voor het eerst worden uitgenodigd. Ik zal

spreken namens de organisatie van Turkse vooruitstrevende verenigingen.

In een democratische samenleving zou het de normaalste zaak van de wereld moeten zijn dat allochtonen vrije toegang krijgen tot alle onderwijsinstellingen. Helaas is dat niet altijd het geval. Nog steeds is er sprake van manifeste ongelijkheid en achterstelling. Zowel het onderwijs als de ouders zijn daar verantwoordelijk voor. Allochtonen worden nog steeds op vrijwel alle maatschappelijke terreinen achtergesteld; de cultuur van migranten wordt niet altijd als evenwaardig aan de dominante witte cultuur beschouwd.

Het gevoel tweederangsburger te zijn leeft sterk bij allochtonen. Dit gevoel is echter niet altijd even terecht. Het minderwaardigheidsgevoel kan leiden tot extreme houdingen als fatalisme en frustratie, die een actieve integratie in de weg staan. Op deze manier krijgen we op zijn best een multiculturele samenleving waar onverschilligheid heerst en culturen naast elkaar leven in plaats van met elkaar. Het onderwijs moet hier dan ook rekening mee houden.

Het onderwijsbeleid moet proberen om de bestaande mechanismen van achterstelling te neutraliseren. Het interculturele leerproces zorgt bovendien voor een meerwaarde. Beide doelstellingen moeten een integraal doelgroepenbeleid in de hand werken. Niet enkel de leerling moet daarbij betrokken partij zijn, maar ook zijn of haar hele culturele biotoop. Ik ben dan ook blij dat de minister volgens de visietekst van plan is om het doelgroepenbeleid voort te zetten. Het is ook positief dat het debat wordt opengetrokken tot alle aspecten van het kansarmoede- en allochtonenbeleid. Ik sta volledig achter de filosofie van een geïntegreerd ondersteuningsaanbod waarbij uiteenlopende doelgroepen worden betrokken vanuit het perspectief van kansarmoede: kinderen met een verstandelijke handicap, kinderen van woonwagenbewoners enzovoort. Niet iedereen mag echter over dezelfde kam worden geschoren. In het geval van de allochtone gemeenschappen is bijvoorbeeld de socioculturele context bijzonder belangrijk voor wat betreft het opgroeien van kinderen in twee verschillende culturen en de gezinssituatie en de betrokkenheid van de ouders.

Ik zal ten eerste ingaan op het actieve toelatingsbeleid voor allochtone leerlingen. De decretale verankering van het inschrijvingsrecht en de daarmee gepaard gaande aanvaardingsplicht is een noodzakelijke, maar geen voldoende maatregel. Onderzoek toont aan dat de bescherming van witte scho-

len een dominante trend is geweest gedurende de afgelopen tien jaar. Deze trend kan niet zomaar worden omgebogen, zelfs niet door een wettelijke maatregel. Vraag is of de sancties van het nieuwe decreet toereikend zullen zijn. Zullen de sancties wel kunnen worden toegepast? In elke wet zijn er wel achterpoortjes. Het vergt bovendien heel wat tijd vooraleer de jurisprudentie om wetten en decreten te interpreteren en toe te passen, vorm krijgt.

Een lokaal overlegplatform zal volgens de visietekst een sleutelpositie krijgen bij de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid. In een minimalistische visie zal het platform toezien op een correcte toepassing van het inschrijvingsrecht en advies uitbrengen bij conflicten aan een commissie op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap. In de visietekst zijn er gelukkig ook indicaties van een agogische visie.

Men wil streven naar een optimale oriëntering van alle leerlingen, de allochtone en kansarme autochtone leerlingen in het bijzonder. Het blijft echter wachten op de concrete aanpak.

Voor een agogische werking van het lokale overlegplatform, onderscheid ik vier uitgangspunten: de inclusieve werking vanuit diverse beleidsdomeinen; de actieve betrokkenheid van de etnisch-culturele minderheden; de interculturele sfeerscheping; de maatschappelijke inbedding van het schoolgebeuren. Die uitgangspunten zijn de basisvoorwaarden om het geïntegreerde gelijke kansenbeleid voor allochtone leerlingen een levensvatbaar draagvlak te geven. Ik kom straks terug op deze punten.

Een bijzonder pijnpunt in de bestaande onderwijs-situatie is mijns inziens het hardnekkig blijven voortbestaan van concentratiescholen. Het zijn werkelijk brandpunten van sociale ongelijkheid en pedagogische achterstelling, die het overgrote deel van de kinderen tekenen voor de rest van hun leven. In vergelijking met hun Vlaamse leeftijdgenoten in witte scholen, hebben deze leerlingen gemiddeld een leerachterstand van twee tot drie jaar. Ik besef ten volle dat concentratiescholen nooit voor de volle 100 procent zullen kunnen vermeden worden. Om bijgevolg ook hier reële gelijke kansen te scheppen, moet er zwaar geïnvesteerd worden in een pedagogische omkadering met de beste leerkrachten en de beste leermiddelen. Deze scholen moeten bovendien een bijzonder statuut hebben om rechtstreeks extra middelen te kunnen verwerven voor het opzetten van pedagogische pro-

jecten om onder meer de leerachterstand weg te werken.

De minister stelt vast dat, ik citeer – *de belanghebbers en hun groeperingen (...) weinig of niet betrokken (zijn) bij de totstandkoming van het beleid. Het verhogen van de betrokkenheid van de ouders (...) blijft problematisch.* De minister vindt blijkbaar de betrokkenheid van de allochtone doelgroep en ouders dermate belangrijk, dat er in de visietekst in allerlei bewoordingen niet minder dan zesmaal op geattendeerd wordt.

Wat ik gezegd heb ten aanzien van de decretale verankering van het inschrijvingsrecht, geldt ook hier. De beleidsintentie zal moeten gevolgd worden door een sluitende praktijk, in de geest van een waarachtige interculturele ontmoeting en samenwerking. Ik wil echter meteen waarschuwen voor hooggestemde verwachtingen op korte termijn vanwege de noodzakelijke mentaliteitsverandering, wat een proces op lange termijn is en die nog volop op gang moet worden gebracht enerzijds en het relatief zwak gevormde en omkaderde allochtone middenveld anderzijds. Met dit laatste zeg ik niks nieuw, vermits er reeds in de beleidsbrief van de Vlaamse minister van Welzijn staat dat het allochtone middenveld moet worden versterkt

Dit middenveld is de ruggengraat van de circa 800 zelforganisaties van migranten in Vlaanderen en Brussel. De kaderleden, vrijwilligers en beroeps, worden momenteel ten overvloede gesolliciteerd door overheidsinstanties en organisaties in de sectoren van welzijn, cultuur en onderwijs. In elke denkbare commissie of werkgroep, in elke algemene vergadering of raad van bestuur moet er tegenwoordig een migrant zijn. Ik werp daarmee geen steen naar de overheid of bestuursorganen. Het gevolg is wel dat onze relatief schaarse woordvoerders over schier bovenmenselijke capaciteiten moeten beschikken om, naar tijdsinvestering alleen reeds, de vergaderingen te kunnen bijwonen, laat staan om zich naar behoren in te werken in vele, totaal van elkaar verschillende dossiers. En als het ons alleen maar om een aanwezigheidspolitiek zou te doen zijn, bewijzen wij op de lange duur een slechte dienst aan de migranten. Het zou na verloop van tijd contraproductief zijn voor de migrantengemeenschappen indien wij ons daartoe zouden beperken. En dat mogen wij onszelf niet aandoen, zoveel moet duidelijk zijn.

Conclusie : de etnisch-culturele minderheden kunnen slechts ten volle hun verantwoordelijkheid als volwaardige gesprekspartner opnemen in onderwijsaangelegenheden – om bij het onderwerp van

deze hearing te blijven – op voorwaarde dat er dringend parallelle projecten worden opgezet voor de recrutering, bijscholing en vorming van de nevenambtelijke vertegenwoordigers van de (nog op te richten) ouderwerkingen. Slechts onder die voorwaarde heeft de beleidsintentie van een meer actieve betrokkenheid van de allochtone doelgroep en ouders enige kans op slagen.

Het welslagen van de betrokkenheid van de etnisch-culturele minderheden in onder meer de lokale overlegplatforms, de oudercomités, de schoolraden, enzovoort is mijns inziens sterk afhankelijk van de inclusieve benadering van de problematiek. Eenvoudig gezegd, alles hangt met alles samen. Ik verklaar mij nader.

De onderwijsproblematiek mag niet enkel en alleen worden gekoppeld aan het stedelijk en huisvestingsbeleid, zoals verwoord in de visietekst. Er moeten ook openingen gemaakt worden naar onder meer de nog heersende tradities, of men die nu goedkeurt of niet, in de diverse migrantengemeenschappen ; de verschillende waarden- en normenpatronen die het familie- en gemeenschapsleven beheersen ; de meertaligheid van de migrantenhuishoudens ; de emancipatie van de migrantenmeisjes en -vrouwen ; de problematiek van de hoge werkloosheid onder migrantenjongeren ; de in vele gevallen nog steeds sterke oriëntatie op het vaderland.

Ik pleit dus voor een inclusieve benadering vanuit de verschillende beleidsdomeinen met, in elk geval op lokaal vlak, een wederzijdse afstemming. Daar moet uiteraard ook de nodige omkadering voor worden opgezet en middelen vrijgemaakt. Een tweede element van inclusieve benadering betreft de beoogde koppeling tussen het behoren tot een minder gunstig sociaal, economisch of cultureel milieu en de effectieve aanwezigheid van problemen bij het leren bij de betreffende leerling. Ik neem het veralgemenende gebruik van deze terminologie bijzonder kwalijk, alsof het allochtone milieu per definitie minder gunstig zou zijn dan het witte milieu. Daarmee wil ik eventuele leerproblemen die het gevolg zijn van het behoren tot een andere cultuurkring dan de dominante cultuur, niet ontkennen. Ik maak enkel bezwaar tegen de ondertoon van culturele hiërarchie die achter dergelijk taalgebruik schuilgaat. Men kan hoogstens stellen dat ons onderwijssysteem onvoldoende rekening houdt met de culturele diversiteit in onze maatschappij en dan moeten de oorzaken van het falen in het systeem zelf worden gezocht en niet bij het individu of de betreffende cultuurkring.

Het uitgangspunt van de interculturalisering van het onderwijs is dat de dominante witte cultuur plaats moet ruimen voor een veelheid van culturen in het perspectief van een waarachtige multiculturele samenleving. Zo zou ook het lerarenkorps, ook in witte scholen, een afspiegeling moeten zijn van de etnisch-culturele diversiteit in de samenleving. Dit vergt van alle betrokkenen een doorgedreven interculturele competentie. Ik kan mij bijgevolg terugvinden in de aanbevelingen inzake de interculturalisering in scholen in het reeds eerder vermelde evaluatieonderzoek van het non-discriminatiebeleid.

Ik wil daar twee aanbevelingen aan toevoegen. Ten eerste, vertrekkende vanuit de realiteit dat concentratiescholen in bepaalde mate zullen blijven bestaan, kunnen uitwisselingprogramma's tussen witte en zwarte scholen worden gestimuleerd, naar het voorbeeld van Europese uitwisselingprogramma's, ter bevordering van de interculturele ontmoeting. Ten tweede, sociaal-artistieke projecten zoals het ICCM-project Allochtone kunst in scholen, en het project Vlaggen en Wimpels moeten uitgebreid worden ter bevordering van de multiculturele sfeer in de samenleving via het artistieke proces.

Een laatste aandachtspunt is de optimalisering van het onderwijs in de eigen taal en cultuur. Om te beginnen betreur ik dat er in de visietekst met geen woord wordt gerept over dit belangrijk onderwijsconcept met betrekking tot leerlingen met een andere etnische achtergrond. Ik verwijs trouwens graag naar het advies van de Vlaamse Onderwijsraad over de optimalisering van het onderwijs in eigen taal en cultuur, het zogenaamde OETC-concept. Ik beperk mij hier tot het vernoemen van de naar mijn gevoelens twee belangrijkste aspecten van dit concept, met name de zorg voor een evenwichtige identiteit van de allochtone leerling en de rol van de allochtone groepen bij de vorming van de culturele identiteit van hun kinderen.

Was er in het verleden meer aandacht en waardering geweest voor de diverse leefstijlen in Vlaanderen of, anders uitgedrukt, voor de interne multiculturele van de Vlaamse cultuur, dan was de autochtone Vlaming wellicht vandaag op een veel spontaner en natuurlijker wijze omgegaan met het fenomeen van de culturele diversiteit.

C. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Kris Van Dijck : Ik bespeur een tegenstelling in de twee betogen. Men pleit namelijk tegelijk voor het enten van de scholen in de lokale biotoop

en anderzijds tegen concentratiescholen. Maar die laatste zijn toch precies een gevolg van het eerste streven ? Het is niet zo eenvoudig om het conflict tussen vrije inschrijving en wenselijke spreiding op te lossen. Ik ben eerder geneigd om het pleidooi van de heer Chakkar bij te treden, maar ik wil hem wel vragen hoe hij dat in de praktijk precies wil aanpakken ?

Van mevrouw Pehlivan zou ik willen weten of zij het besluit van haar betoog ook doortrekt in de taal ? Ik ben van mening dat het de basisopdracht van het onderwijs is om de leerlingen voor te bereiden op het leven in de volwassenenwereld. Welnu, op de Vlaamse arbeidsmarkt wordt nu eenmaal het Nederlands gehanteerd. Taalverwerving is de eerste vereiste om te kunnen functioneren in de Vlaamse gemeenschap. Het moet daarom het eerste uitgangspunt van het onderwijs zijn.

Mevrouw Brigitte Grouwels : Beide migrantenvertegenwoordigers zijn zeer kritisch tegenover de eerste non-discriminatie-overeenkomst. Zij vinden haar zelfs verwerpelijk, omdat zij de toestand nog meer zou gepolariseerd hebben. Is dat wel zo ? Moet de evaluatie niet ook rekening houden met de positieve effecten. Men is toch voor het eerst om de tafel gaan zitten om samen na te denken over het probleem ? Er zijn volgens mij thans minder witte scholen dan vroeger. Inmiddels is ook duidelijk geworden wat het centrale euvel was : men vergat de ouders erbij te betrekken.

Eigenlijk is er een grotere polarisatie gekomen, doch met een positief aspect : er zijn minder witte scholen. Een zaak ontbrak tot nog toe aan het non-discriminatieproces en is nochtans heel belangrijk namelijk de betrokkenheid van de autochtone en allochtone ouders, die beslissen waar de kinderen naar school gaan. De gevoeligheid van de ouders moet aan bod komen. Ik zou graag hebben dat u dit wat verder ontwikkelt in de toekomst.

Het bijzondere pijnpunt ligt bij de concentratiescholen. Ik voel goed aan dat u dat niet goedvindt. Concreet : moet er een drempel worden ingesteld en zo ja hoe ? Hoe komt men tot een interculturele school ? Hoe rijmen we in de praktijk onderwijs in eigen taal en cultuur als hefboom om goed te slagen in Nederlandstalig onderwijs en hoe is dit realiseerbaar in de nieuwe context ? Het kan toch niet dat u pleit voor Turkse en Marokkaanse scholen enerzijds en multiculturele scholen anderzijds. Hoe ziet u dat concreet ?

De heer Frans Ramon : Hoe kijkt u aan tegen de pedagogische achterstand en de sociale ongelijk-

heid ? Welke redenen ziet u voor de vlucht uit de concentratiescholen ?

De heer Ludo Sannen : In Limburg bijvoorbeeld zijn er verschuivingen aan de gang in de allochtone scholen : de ene zwarte school verdwijnt en de andere verschijnt.

Welk is uw houding ten opzichte van schoolopbouwwerk ? Mijnheer Chakkar, u minimaliseert de noodzaak van het contact tussen leraars en ouders bij kinderen in uw klas. Ook bij autochtonen kan slechts een kleine groep zich vrijmaken voor betrokkenheid bij het beleid, hoewel dit een belangrijk punt vormt. Is dit representatief voor de hele gemeenschap ?

De heer André Van Nieuwkerke : Is het niet zo dat naast concentratiescholen ook een concentratie is van verschillende socio-economische achterstanden in de betrokken wijken ?

De heer André Moreau : Wat betreft onderwijs in eigen taal : in de begroting van 2001 werd hierin meer comfort voorzien, doch waarschijnlijk niet voldoende voor het ideaalbeeld van mevrouw Pehlivan. Autochtone leerlingen hebben ook leermoeilijkheden en besparingen op taakleerkrachten in het verleden hadden een stap achteruit tot gevolg. Het probleem is niet opgelost.

Mijn vraag luidt : is de interculturalisering van het onderwijs wel financieel haalbaar ?

De heer Mohammed Chakkar : Hierop kan ik geen eenduidig antwoord formuleren. We moeten dit stad per stad bekijken. Neem bijvoorbeeld Borgerhout met zijn 7.000 Marokkaanse inwoners. Allochtonen maken er 63 procent van de schoolbevolking uit. Toch blijven sommige scholen hier wit. Een aantal mensen maakt een bewuste keuze, doch vaak laten mensen zich leiden door technische en organisatorische motieven

Men kan zich afvragen of dergelijke grote verschillen in samenstelling van de schoolbevolking geen goede vorm van onderwijsbeleid zijn.

Mevrouw Fatma Pehlivan : Wat is een concentratieschool ? Er bestaat verschillen, bijvoorbeeld in Gent zijn er scholen met 100 procent Turkse kinderen. Na negen jaar in een concentratieschool stappen zij over naar het secundair onderwijs waar hun kennis Nederlands vaak te wensen overlaat. Tachtig procent van hen valt dan ook uit. De opgelopen leerachterstand bedroeg gemiddeld immers twee tot drie jaar.

Tien jaar geleden is er in Gent een plaatselijk onderzoek gebeurd. Daaruit blijkt dat er bij 45 procent van de migrantenleerlingen een leerachterstand was. Tien jaar later blijkt dat bij 60 procent het geval te zijn. Ik ben een fervent voorvechter van OETC omdat het belangrijk is voor de ontwikkeling van een eigen identiteit en omdat de moedertaal belangrijk is bij het leren van een tweede taal. De overgang naar het Nederlands is gemakkelijker als men eerst de eigen taal kan aanleren. Daarnaast speelt ook de waardering een rol. Het is denigrerend dat men op school bijvoorbeeld geen Turks kan leren. Er moet lokaal een concept uitgewerkt worden, want een bepaald concept kan niet voor heel Vlaanderen dienen. Dat is evenwel de taak van het beleid.

De heer Kris Van Dijck : Dit is een boeiende discussie, maar ik geloof dat het gebruik van het Nederlands in het onderwijs belangrijk is. De vraag rijst of niet andere factoren meespelen. Bij het onderzoek dient men na te gaan of bijvoorbeeld de omgeving niet veranderd is. Tot enkele jaren geleden waren allochtone kinderen verplicht om naar Vlaamse televisiezenders te kijken. Momenteel ontvangen ze meer en meer informatie over hun eigen cultuur via andere zenders. De vraag is in hoeverre men in de niet-schoolse omgeving de eigen taal blijft cultiveren ten opzichte van een aantal jaar geleden toen men verplicht was om na genoeg volledig in het Nederlands te functioneren.

De voorzitter : We komen daar volgende week uitgebreid op terug.

Mevrouw Fatma Pehlivan : De non-discriminatieverklaring dient bekeken te worden naargelang het standpunt dat men inneemt. Een aantal jaar geleden was er geen contact of overleg tussen de verschillende onderwijsnetten. De non-discriminatieverklaring was een aanleiding voor het lokaal overleg tussen de scholen. Dat is positief. Vanuit de migrantengemeenschap kan men de non-discriminatieverklaring evenwel niet positief evalueren. Die verklaring wordt momenteel door de scholen gebruikt om migrantenkinderen te weigeren als ze een bepaald percentage bereikt hebben. Het inschrijvingsrecht bestaat niet voor de migrantenkinderen. Meestal worden migrantenouders naar andere scholen doorverwezen om hun kinderen te laten inschrijven. Hoewel in de non-discriminatieverklaring opgenomen is dat zoiets niet kan, zijn migrantenouders over het algemeen niet deskundig genoeg om hun eigen rechten te laten gelden.

De heer Mohamed Chakkar : De onderwijsnetten zijn inderdaad gaan samenzitten om na te denken

over de toevloed van migrantenkinderen. We kunnen stellen dat in Antwerpen geschiedenis is geschreven. Daar was de concurrentie tussen de netten zeer sterk en dankzij de migrantenleerlingen is men rond de tafel gaan zitten. De non-discriminatieverklaring heeft slechts een minimaal effect gehad. Het uitgangspunt is fout geweest.

De zwarte vlucht is een realiteit. Ze is ook logisch. Ik ben geen tegenstander van concentratiescholen, maar het is een feit dat er een sterke toename is. Ik ben niet deskundig om pasklare oplossingen te geven, maar het is belangrijk om ter plaatse te gaan kijken wat men kan doen. Men mag niet uit het oog verliezen dat de minderheid beïnvloed wordt door de meerderheid. Een bepaalde houding van de publieke opinie tegenover concentratiescholen wordt overgenomen door de allochtone ouders. Als de geruchtenmolen over een bepaalde school op gang komt, stelt men een daling van het aantal leerlingen vast. We zijn onvoldoende georganiseerd om daar op tijd op in te grijpen.

Voor het schoolopbouwwerk is er meer nodig dan alleen het contact tussen leerkrachten en ouders. Een goede communicatie is essentieel. Daarbij gaat het niet alleen om individuele contacten, maar ook om een gestructureerde werking. De ouders moeten naar de school kunnen komen, ook als er geen problemen zijn. Men dient ervoor te zorgen dat de ouders bij de school betrokken worden. Dat houdt in dat ze bijvoorbeeld niet alleen aan de ouderavonden deelnemen, maar bijvoorbeeld ook aan de begeleiding van schooluitstappen. De emancipatie moet van binnenuit komen.

Mevrouw Fatma Pehlivan : Vanuit de concentratiescholen is er een witte vlucht geweest. De zwarte vlucht zijn vooral migrantenouders van de tweede generatie die voor hun kinderen degelijk onderwijs willen. Ze gaan op zoek naar mogelijkheden om de sociaal-economische ladder op te klimmen. Het effect van concentratiescholen is dat er in die scholen niet alleen een concentratie van bepaalde groepen, maar ook van lage sociaal-economische klassen ontstaat waardoor het onderwijs moeilijker wordt. Ik ben tegen concentratiescholen, maar de realiteit is dat ze bestaan. We moeten ermee leren omgaan. Eigenlijk moet men in die scholen dubbel investeren. Ik pleit voor een bijna positieve discriminatie van concentratiescholen zodat men voor de aanwezige kinderen dezelfde onderwijskansen kan creëren.

9. De heer Ludo De Wilde, directeur Katholieke Basisschool Gent, de heer Tony Schildermans, directeur gemeenschapsschool Europaschool Genk, mevrouw Mieke Ramaekers, begeleiding Katholiek Onderwijs Limburg, mevrouw Annie Poelmans, directrice stedelijke basisschool Wereldschool Antwerpen, mevrouw Lief Nauwelaerts, opleidingscoördinator

A. Toelichting door de heer Ludo De Wilde, directeur Katholieke Basisschool Gent

De heer Ludo De Wilde, directeur Katholieke Basisschool Gent : Wie de uitzending van TerZake van 5 januari heeft gezien, volledig gewijd aan de vluchtelingenproblematiek, heeft al geproefd van de geest die leeft in mijn school. De VZW Katholieke Scholen Regio Gent-West omvat drie vestigingsplaatsen, elk met een totaal eigen populatie en cultuur. In de administratieve vestigingsplaats, aan de Reinaertstraat, overheerst de problematiek van de vluchtelingen. Op de tweede vestigingsplaats, aan het Van Beverenplein, is armoede een zeer groot onderliggend probleem. De derde vestigingsplaats, in de Sint-Michielsstraat, kende dit jaar een plotse toename van allochtonen. De drie scholen vangen 22 nationaliteiten op.

Met de plotse instroom van anderstaligen is het klassensysteem in de administratieve vestigingsplaats definitief verlaten ten voordele van niveaugroepen. Het heeft wel lang geduurd vooraleer deze groepen op een werkbare basis waren ingericht. Overigens was de personeelsbezetting pas midden oktober volledig. Wekelijks is er multidisciplinair overleg.

Ook ons lestijdenpakket hebben we flexibel toegepast : zo werd in de scholengroep een leerkracht muziek aangeworven. Daarmee wilde ik de klasleerkrachten verplichten geen enkele les muzikale opvoeding over te slaan om bijvoorbeeld een zogenaamd belangrijker les wiskunde af te werken. Muziek blijkt bovendien erg stimulerend te werken bij de taalontwikkeling. Mijn grote bekommernis is hoe de opgebouwde competentie binnenshuis te houden.

De school aan de Reinaertstraat heeft een maatschappelijke functie. Sedert september is er een instroom van 57 anderstalige nieuwkomers, terwijl er in een stedelijke school 100 meter verderop geen enkele anderstalige nieuwkomer zit. Dat roept bij mij grote vragen op. Maar het is zeker niet mijn bedoeling een nettenuoorlog aan te gaan. We moeten veeleer naar samenwerkingsverbanden streven. In de week van 22 februari heb ik daarover een eerste

gesprek met de Gentse schepen van Onderwijs. Ik ken het standpunt van de stad nog niet. Met de Reinaertstraat heb ik bewezen dat het spreidingsbeleid dat gevoerd wordt niet lukt en dat het non-discriminateverdrag niet of nauwelijks werkt.

Een inschrijvingsplicht zal concentratiescholen niet doen verdwijnen. We merken nu al duidelijk een verschuiving in de populatie. Ik zie veeleer heil in het uitbouwen van concrete hulp en extra omkadering. Ik pleit ervoor anderstaligen onmiddellijk met vijftien in de school te laten binnenkomen : daar kan wettelijk een voltijdse leerkracht voor aangesteld worden, die kan uitzoeken in welk niveau welk kind op welk moment thuishoort. Dit vraagt flexibiliteit. Een groep van 15 kinderen met een leerkracht erbij kan veel meer impact uitoefenen op een team. Daar is echter wel heel wat openheid voor nodig. De wet heeft het over 16 anderstalige nieuwkomers voor 24 lestijden. De ervaring leert mij echter dat dit zeker een maximum is. Groepen van 12 tot 14 leerlingen zijn realistischer.

Met onze werkwijze zijn er heel weinig afwezigheden. Wij kunnen zeer kort op de bal spelen. Wekelijks houden wij ook appèl op de speelplaats. Dit heeft duidelijk effect op de ouders. Bij afwezigheid gaat een sociaal assistent bijna onmiddellijk op huisbezoek. Wij zijn ook ingestapt in het spijbelproject voor basisscholen. In dat verband vrees ik echter voor een nieuw planlast voor de scholen. De school krijgt een extra grote verantwoordelijkheid om alle aspecten van kansarmoede aan te pakken. Zelfs de wetgever biedt overigens geen oplossing voor het spijbelen. Naast aanmaningen en berispingen van ouders zijn er geen sancties.

De problematiek van de doelgroepleerlingen wil ik verder opentrekken. Sommige van die leerlingen hebben minder noden dan andere kinderen waarvoor niet in extra hulp kan voorzien worden. De sociaal-economische situatie van heel wat autochtonen aan het Van Beverenplein is veel alarmerender dan die van sommige allochtonen.

Op de school aan het Van Beverenplein werken we voor taal en wiskunde met een klassensysteem gekoppeld aan niveaugroepen. Er wordt klasoverschrijdend gewerkt. Deze vestigingsplaats beschikt over een voltijdse SIF-brugfiguur ; ik weet niet hoe ik het zonder hem zou doen. Voor sommige Gentse scholen hebben wij wel het SIF-onderzoek waarbij professor Verhaegen heel duidelijke lijnen kan zetten omtrent de populatie van scholen. Maar de resultaten van dit onderzoek zijn weinig bruikbaar om te bepalen welke scholen extra ondersteuning verdienen en welke niet. Mijn school valt hier al-

vast uit de boot omdat de onderzoekscriteria fundamenteel te ver afwijken van die van de gemiddelde SIF-school. Ik zit dus nog meer in de miserie dan alle andere SIF-scholen samen. Moeten wij hieruit dan concluderen dat er opnieuw een extra taak naar onze scholen toekomt : de bewijslast leveren dat een kind extra ondersteuning verdient ? Wie geeft ons daarvoor de nodige instrumenten en de omkadering ? Wie bezorgt ons het nodige administratieve personeel om deze gegevens allemaal te verwerken ? Wellicht moeten deze gegevens gebundeld worden in een nieuw extra actieplan. En dan maar spreken over planlastvermindering. De draagkracht van onze school is in die zin al ver overschreden.

Ik pleit voor een mentaliteitswijziging. Concentratiescholen liggen immers niet goed in de markt. Voorts is er een enorme nood aan bijscholing. Ik zou willen dat de beleidsdienst die nood kan lenigen. Begeleiders moeten de mogelijkheid hebben om het schoolleven mee te beleven en zo zouden zij dus heel wat zaken kunnen bijsturen.

B. Toelichting van de heer Tony Schildermans, directeur gemeenschapsschool Europaschool Genk

De heer Tony Schildermans, directeur gemeenschapsschool Europaschool Genk : Ik ben directeur van een bruisende en kleurrijke school waar 85 procent van de leerlingen doelgroepleerlingen zijn. Na wat ik hier al allemaal gehoord heb, dacht ik even dat ik eigenlijk met een probleem zou moeten kampen. Toch voel ik het niet zo aan. Mijn collega's en leerkrachten evenmin trouwens. Het werk is niet makkelijk, maar wel heel dankbaar. Ik zal vanuit de realiteit praten en op basis van een aantal bedenkingen van mijn leerkrachten en collega's. Ik wil u eerst en vooral meedelen dat wij heel tevreden zijn met deze algemene visie. De voorbije jaren werden wij immers voortdurend met nieuwe initiatieven geconfronteerd.

Het valt niet altijd mee om de ouders bij de school te betrekken. Veel ouders zijn zelf nooit naar school geweest. Een aantal heeft wel school gelopen maar dan in een ander land. En zij die wel in ons land school hebben gelopen hadden daar met heel wat problemen af te rekenen. Hun schoolervaring is dus te beperkt om een duidelijk inzicht te hebben in de werking van een school en in de doelstellingen van het onderwijs. Ze hebben er geen idee van hoe de schoolloopbaan van hun kinderen eruit ziet en welke voorwaarden eraan verbonden zijn. Bovendien proberen wij niet alleen maar de ouders te betrekken, maar ook alle andere doel-

groepen op basis van hun politieke of filosofische achtergrond.

De essentie is en blijft het belang van het kind en daarom biedt onze school de ouders de gelegenheid samen te komen om over allerhande opvoedkundige problemen te praten. Om de drempel zo laag mogelijk te houden discussiëren ze onderling in hun eigen taal, zij het begeleid door een CLB-consulent die voortdurend de link legt met onze maatschappij. Een goede vorming en integratie van de ouders helpt de kinderen ook vooruit. Ik voel me gelukkig omdat de kinderen graag naar school komen en omdat hun ouders ons vaak bezoeken. Spreiding kan alleen als de ouders het gevoel hebben dat ze welkom zijn.

Geïntegreerd gelijke kansenbeleid klinkt goed, maar toch zullen er altijd tegenkanten blijven. Wie werkt met doelgroepkinderen, werkt met problemen en daar zijn onze leerkrachten helaas niet voor opgeleid. De lerarenopleiding schiet immers tekort. Ze zou voorop moeten lopen en mensen moeten afleveren die vertrouwd zijn met de materie. Helaas loopt de lerarenopleiding al te vaak achterop.

Autochtone ouders blijven met vooroordelen zitten. Precies daarom hebben witte scholen er alle belang bij geen doelgroepleerlingen aan te trekken. Ondanks het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht blijven er manieren om doelgroepleerlingen af te stoten. Ik denk bijvoorbeeld aan drempelverhoging of pedagogische vrijheid.

Het plaatselijke overleg is in het verleden nogal zwak uitgevallen. Een aantal scholen had lovenswaardige bedoelingen, maar de meeste waren alleen maar uit op uren uit de pot. Omdat de witte scholen er helemaal niets te zoeken hadden, bleven na verloop van tijd alleen maar de concentratiescholen over.

De meeste leerkrachten malen helemaal niet om de hoge werkdruk. Maar op een bepaald moment zorgt die werkdruk wel voor privé-problemen en dan wordt het hen toch allemaal te veel.

Tenslotte nog dit over de planlastenverlaging : het is een spijtige zaak dat de meeste inspecteurs helemaal niet vertrouwd zijn met doelgroepleerlingen.

C. Toelichting door mevrouw Mieke Ramaekers, begeleiding Katholiek Onderwijs Limburg

Mevrouw Mieke Ramaekers, begeleiding Katholiek Onderwijs Limburg : Ik ben enerzijds deeltijds

begeleider binnen het katholieke net in Beringen, Maasmechelen en Leopoldsburg en anderzijds deeltijds OVB-leerkracht in een concentratieschool. Als deeltijds OVB-begeleider ben ik verantwoordelijk voor 16 scholen, wat alles zegt. In het OVB wordt hard gewerkt

Het OVB heeft de scholen al geleerd om op basis van omgevingsfactoren, de eigen populatie en de leerkrachtengroep acties op te zetten. Ik merk ook dat kinderen stilaan leren omgaan met diversiteit en taalvaardiger worden. Tenslotte wordt steeds vlotter samengewerkt met ouders en buurtwerkers. Ik leg daar sterk de nadruk op omdat de vier actieterrainen absoluut behouden moeten blijven. Ze omvatten het kind immers volledig, terwijl we ons nu tot het cognitieve dreigen te beperken. Aanwendingsplannen opmaken is heel arbeidsintensief, maar wel heel dankbaar. Het hele schoolteam zoekt immers naar prioriteiten. In de vorige rondzendbrief vonden we duidelijke evaluatiecriteria, wat een grote stap vooruit was.

Een eerste knelpunt : er bestaat geen aanwendingsplan volgens de visietekst. De scholen zien hiertegen op. Hierop wordt dan controle uitgeoefend door de inspectie. Hiervoor kan ik mij aansluiten bij de vorige spreker. Op welke criteria gebeuren die inspecties, op welke manier ?

De meeste scholen hebben wel goede ervaringen met beoordelingscommissies door mensen uit steunpunten.

Ten tweede is er het belang van het inschrijvingsrecht, van de inschrijvingsplicht. Mijn school is sinds 2 jaar, door een fusie, een concentratieschool. Momenteel zijn er 80 procent migranten. Ik kan er dus van meespreken. Het is sociaal onaanvaardbaar om in te gaan tegen een trend dat interculturele scholen evolueren naar concentratiescholen. Niet in alle concentratiescholen behalen de leerlingen de normen niet. Elk kind heeft het recht op een school te zitten die de weerspiegeling is van de maatschappij waarin het leeft ; in een multiculturele maatschappij. Vanmorgen hoorde ik van pater Leman dat er zo weinig klachten ingediend worden tegen 'witte' scholen. Blijkbaar spelen hier een aantal mechanismen.

Als leerkracht wil ik ook een oproep doen. Als leerkracht ben ik namelijk ook voorstander van een doelmatigheidsanalyse. Per kind zouden de scholen moeten aangeven hoe het vorderingen maakt. Men krijgt middelen als een kind problemen heeft. Dit zet de hele preventie op de helling. In OVB-scholen moeten we bovendien preventief

werken in overleg met de leerkrachten en externe partners. We moeten zoeken naar gedifferentieerde modellen. Preventief praten we zowel met ouders als met de buurt, ouders komen naar de activiteiten... Een voorbeeld hiervan is de babbeldoos : kinderen uit het eerste leerjaar krijgen een taalvaardigheidsbad in het Nederlands. Dit gebeurt door de buurtwerkers. Dit project is overigens ook genomineerd. Eigenlijk is dit allemaal preventief. We zijn er intussen 9 jaar mee bezig. Ook uitgebluste leerkrachten doen nu weer mee ; zijn mee in de vernieuwing. Laat kinderen, kinderen zijn naar sociale achtergrond, competentie,...

Men heeft er ook alle belang bij om zoveel mogelijk preventief te werken en dus geen probleemkinderen te krijgen.

Wat moet men met scholen zonder leerwinst ? Hoe kan men dit objectief evalueren ? Ik vind dit een te gevaarlijke piste.

D. Toelichting door mevrouw Annie Poelmans, directrice stedelijke basisschool Wereldschool Antwerpen

Mevrouw Annie Poelmans : Vooreerst zou ik 3 zaken willen stellen. Vooreerst heet ik Annie en niet Anja. Vervolgens wil ik spreken vanuit mijn eigen werksfeer. Tenslotte vond ik het boeiend om zoveel sprekers te horen spreken over concentratiescholen. Intussen heb ik al 30 jaar ervaring met zo'n school en ben ik intussen reeds 3 jaar directrice. Ik denk dus dat ik wel weet waarover ik het heb.

Om te beginnen zou ik willen vragen om ons niet altijd negatief voor te stellen. Dit werkt immers vooroordelen van leerkrachten, leerlingen en ouders in de hand. Zet ons alstublieft niet altijd achteraan maar plaats ons naast de andere scholen als evenwaardige partners.

Ik heb ook geen tekst alhoewel ik er een had voorbereid. Deze morgen heb ik echter, bij het horen van de diverse sprekers te veel randbemerkingen gemaakt.

Na het lezen van de visietekst kwam ik tot het besluit dat het zeer moeilijk is om concrete oplossingen te formuleren voor de problemen van de onderwijsachterstand.

Men heeft de concentratiescholen ook al te lang in de kou laten staan. We werden te lang, te negatief belicht. Het niveau is er echter niet minder goed. Elk kind kan er werken op zijn eigen niveau, zowel

de minder als de sterker begaafden. Dit moet het uitgangspunt zijn voor alle scholen.

Eindelijk ontvangen we nu helpende handen, na zo lang zelfbedruipend geweest te zijn. We waren hier blij mee. Zelfs met de last die er aan vasthing.

Hoe kan men door middel van een geschreven tekst de werking van een schoolteam beoordelen ? Een steeds achterdochtige inspectie, was dit nodig ? De manier waarop de inspectie soms vragen stelt zou op zich al een goede manier zijn om de werkdruk te verminderen. Sommigen gingen te werk als een controledokter. Dit betekent echter niet dat een inspectie alles moet goedkeuren !

Scholen moeten ook zaken krijgen die ze nodig hebben. Ze moeten steun krijgen van de overheid als de populatie dit vereist. Een geïntegreerd kansbeleid zal ingeschreven worden in het schoolwerkplan.

De school moet een beleid voeren naar kansarme leerlingen. Er mag echter geen verschil bestaan tussen de verschillende vormen van kansarmoede. Zoveel mogelijk leerlingen moeten de eindtermen halen. Een kader voor een aanwendingsplan is opportuun. Hiervoor sluit ik mij aan bij de vorige spreker.

Ik zal nu spreken vanuit de eigen situatie. Drie jaar geleden bestond 99,8 procent van de schoolpopulatie uit migranten. Door intensieve arbeid werd de school geherprofileerd. Streefdoel was om autochtonen aan te trekken en er voor te zorgen dat de schoolpopulatie de buurt zou weergeven. Hoe gebeurde dit ? Door de school open te stellen voor ouders die twijfelden aan de kwaliteit. Ook door mee te doen aan projecten van externe organisaties bijvoorbeeld 'Vlaggen en wimpels' en 'School van de toekomst'. Tevens werd er ook bewuster omgegaan met onderwijs, vooral dan met kinderen met leerproblemen en zocht men naar oplossingen voor opgelegde plannings. Men probeerde ook oplossingen te formuleren nog voor er sprake was van hulp. Tenslotte streefde men naar een kleine klasbezetting : ongeveer 20 leerlingen per klas. Op deze manier kan elke leerling voldoende aandacht krijgen. Dit is belangrijk voor de schoolkeuze van de ouders.

Wanneer we binnen afzienbare tijd de norm van 80 procent migrantenkinderen niet meer halen houdt dit een bedreiging in. We zullen dan kunnen beschikken over 2 tot 3 extra leerkrachten maar de klastitularissen zullen weer voor grote groepen komen te staan. Dit is een bedreiging. Mag de

school dan zelf niet bepalen wat zij met de extra-uren zal doen ?

Continuïteit is een vereiste in het streven naar gelijke kansen voor alle kinderen. Er werden al verschillende inspanningen geleverd om iets te doen aan de onderwijsongelijkheid, maar er is nog veel werk aan de winkel. Waarom kan men er niet van uitgaan dat scholen met kansarme leerlingen alles in het werk stellen om deze goed op te vangen ? De inspectie zou toch op een vlugge en efficiënte manier de inspanningen moeten kunnen beoordelen die worden geleverd om schoolse achterstand weg te werken ? Kan men niet op basis van vorige leerjaren extra middelen toekennen ? Het stopzetten van het beleid in scholen die al heel wat inspanningen hebben geleverd, zou een grote achteruitgang betekenen. Voor onze school zou dit nefast zijn.

In 1978 werd onze school een concentratieschool. Niemand heeft zich daar toen om bekommerd. Na vele jaren inspanningen te hebben geleverd, werden we plots van alle kanten belaagd. De algemene opinie was immers dat een concentratieschool kwalitatief geen goede school kon zijn. Ik geef toe dat een gemengde school maatschappelijk verkiesbaar is. Maar als je gedifferentieerd werkt, kan je elk kind de kwaliteit bieden waar het recht op heeft. De kwaliteit van het onderwijs meet je dan ook bij elk kind afzonderlijk. Het non-discriminatiepact had voor ons dan ook geen betekenis. Het heeft ook nog niet voor veel veranderingen gezorgd : er zijn nog steeds scholen waar geen allochtone leerlingen zijn, al wonen die dan wel in de buurt.

Is het ook niet mogelijk om de toekomstige middelen vroeger bekend te maken ? Het is zeer ondoeltreffend en stresserend om te moeten wachten tot het einde van het schooljaar. Aangezien er elk jaar een duidelijke planning wordt gevraagd, zouden de kwantitatieve gegevens, het engagement van de school en de controle door de inspectie toch eerder kunnen worden onderzocht en verwerkt.

Als enthousiaste concentratieleerkracht stel ik voor om ervoor te zorgen dat groepen van leerkrachten om de vijf jaar in een andere school worden geplaatst. Zo komt uiteindelijk iedereen eens in een concentratieschool terecht. Leerkrachten uit deze scholen gaan bewuster met problemen op, zoeken steeds naar oplossingen en hebben een ruime blik. De leerkrachten handelen er niet alleen met de leerlingen, maar ook met de ouders, de buurt en de sociale diensten. Zij zijn zich terdege bewust van hun maatschappelijke en sociale taak.

E. Toelichting door mevrouw Lief Nauwelaerts, opleidingscoördinator

Mevrouw Lief Nauwelaerts, vertegenwoordiger van de coördinatoren van de voortgezette lerarenopleiding voor zorgverbreding en remediërend leren : Ik wil de parlementsleden danken omdat zij in 1999 de resolutie over leerproblemen hebben goedgekeurd en dat deze opleiding werd erkend als voortgezette lerarenopleiding. Ik wil de minister danken omdat zij er onlangs voor gezorgd heeft dat deze opleiding minimum twee jaar moet duren. Er zijn vijf van dergelijke opleidingen in Vlaanderen.

Wij willen leerkrachten niet alleen opleiden als klasleraar, maar hen ook klaarstomen voor de functie van intern zorgbegeleider. Wij willen dit doen op drie niveaus : het niveau van de klas, dat van de school en dat van de individuele leerling. Wij zijn dan ook geen voorstander van het woord taakleerkracht.

De fundamentele vraag is of deze visietekst ervoor zorgt dat alle kinderen gelijke kansen krijgen. Dit impliceert dat alle kinderen met problemen optimale ontwikkelingskansen krijgen. Deze problemen kunnen zowel emotionele problemen zijn als vormen van leerachterstand. Leerachterstand kan immers allerlei oorzaken hebben. Het gaat om een complexe materie, waarin sociale, individuele en schoolkenmerken zitten verweven.

Waar ontmoet je kinderen met leerstoornissen ? De zware problemen ontmoet je in het buitengewoon onderwijs. In het kader van GON en het inclusief onderwijs vind je ook sommige van hen in het gewone onderwijs. Maar je treft ook vele kinderen met leerproblemen aan in het gewone onderwijs. Als voorbeeld geef ik het vierde leerjaar van juf Chris, een klas met 26 leerlingen. Brecht heeft ADHD, Djotyar kent geen Nederlands, Wannes heeft dyslexie, Vanessa heeft een algemene leerachterstand, Dries is hoogbegaafd en heeft een negatief zelfbeeld, Emmanuel heeft een algemene leerachterstand en Shalini heeft een rekenstoornis.

Welke kinderen worden nu in de visietekst beschouwd als doelgroep ? Op basis van een aantal indicatoren wordt een selectie doorgevoerd. Uit deze groep van kinderen worden dan de kinderen met beperkte ontwikkelingskansen geselecteerd aan de hand van een instaptoets over algemene taalvaardigheid. Op basis van het aantal doelgroep-leerlingen wordt een school dan al dan niet als behoeftige school erkend.

Welke kinderen vallen dus uit de boot ? Kansarme kinderen met leerachterstand die schoollopen in een niet-behoefte school komen niet in aanmerking. Voor de kinderen met zware stoornissen zal nog een aparte visietekst worden uitgewerkt tegen Pasen. De budgettaire middelen laten het immers niet toe om in een en dezelfde operatie een inclusief onderwijsbeleid uit te tekenen. De inhoud van deze tekst is ons natuurlijk nog onbekend. Zal ook het budget toereikend zijn ?

Maar over kinderen met andere leerstoornissen vind ik geen verwijzingen terug. Deze doelgroep, meer dan 10 percent, wordt dus als onbestaande beschouwd. Dit is dus geen gelijke kansenbeleid : te veel kinderen vallen uit de boot. In maart 1999 werd nochtans een resolutie goedgekeurd over de erkenning en begeleiding van leermoeilijkheden.

Vraag is of kinderen uit het gewoon onderwijs met leerproblemen geen nood hebben aan bijkomende ondersteuning. In de visietekst wordt uitgegaan van een basisfinanciering om alle leerlingen in staat te stellen om de eindtermen te bereiken. Deze basisfinanciering is ontoereikend. Daarnaast is er een bijkomend ondersteuningsaanbod van ongeveer 2,5 miljard frank voor het jaar 2002. Een klein miljard frank van deze middelen ging tot nog toe naar zorgverbreding. Dat zal nu wegvallen. Het is nog steeds niet duidelijk hoeveel middelen er zullen worden uitgetrokken voor GON en inclusief onderwijs. De leerlingen met leerproblemen in gewone scholen, ongeveer tien procent van het totaal, blijven dus in de kou staan. Een nadeel is – bij telling van doelgroepleerlingen – dat deze kinderen niet gegroepeerd zijn in scholen en dus niet opvallen.

Deze leerlingen kunnen het best ondersteund worden door een ervaren collega : een intern zorgbegeleider. Scholen kiezen echter meestal om hun middelen te gebruiken voor de splitsing van klassen, in plaats van voor de aanwerving van een taakleraar. Alleen grote scholen nemen soms nog taakleraren in dienst. Soms gaat het om uitgebluste leraren die op deze manier weggepromoveerd worden. Kan dit alles zomaar ? Wordt er controle uitgeoefend op de taakleraar ? De laatste omzendbrief die hierover werd verspreid dateert van 1991.

F. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw Brigitte Grouwels : Ik heb herhaaldelijk de opmerking gehoord dat concentratiescholen niet mogen worden gestigmatiseerd. Men kan dit soort scholen ook op een open, enthousiaste manier benaderen. Zou het een goede manier van

werken zijn om de scholen in te delen in categorieën : concentratiescholen, multiculturele scholen, witte scholen enzovoort ? Deze indeling kan dan het uitgangspunt zijn om middelen toe te kennen. Kunt u deze werkwijze aanvaarden ?

Mevrouw Annie Poelmans : Deze manier van werken lijkt me bijzonder gevaarlijk. Zo wordt immers een stempel gedrukt op een school en daar willen we precies vanaf.

De heer Tony Schildermans : De etikettering is intern wel zinvol, maar niet naar buiten uit. De algemene uitstraling van een school bepaalt het etiket naar buiten uit. Een school moet alleszins middelen krijgen in functie van haar noden.

De heer Frans Ramon : Ik ben verheugd over het enthousiasme van deze mensen uit het veld. Blijkbaar hoeft men niet altijd op de overheid wachten om een probleem aan te pakken.

De heer De Wilde wees erop dat de problemen vaak niet bij de doelgroepen zitten, maar wel bij andere groepen ; moeten we dan afstappen van het begrip “doelgroep”, of moeten we de doelgroepen misschien uitbreiden ?

De heer De Wilde heeft kritiek op de inspectie : hoe moet het dan ? Moet er bijvoorbeeld gewerkt worden aan nascholing voor inspecteurs ?

Mevrouw Nauwelaerts heeft erop gewezen dat kinderen met leerproblemen overal zitten. Bent u bang dat deze leerlingen uit de boot zullen vallen ?

De heer Ludo De Wilde : Ik stel vast dat er nood is aan een uitbreiding van de doelgroepen. De kansarmoede groeit. Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan kinderen van kansarmen die zelf een negatieve schoolervaring achter de rug hebben. De doelgroepen moeten dan ook opengetrokken worden.

Mevrouw Mieke Ramaekers : De beoordelingscommissie moet behouden worden : er zitten heel wat mensen in met een grote deskundigheid.

De heer Ludo De Wilde : Ik trek de competentie van deze mensen niet in twijfel. Er moet echter rekening mee gehouden worden dat elke school een eigen cultuur heeft. De inspecteurs moeten de kans krijgen om een tijd in een school mee te leven.

De heer Tony Schildermans : De meeste inspecteurs hebben onvoldoende ervaring met doelgroepleerlingen. Zelf komen zij gewoonlijk uit klei-

ne, witte dorpsscholen. Het gevolg daarvan is dat ze zich beperken tot het afwerken van de vragenlijst die ze van de verschillende steunpunten hebben gekregen. Het is nochtans erg delicaat om alles zomaar op tellen : uiteenlopende scholen zijn moeilijk vergelijkbaar.

Mevrouw Lief Nauwelaerts : Wat de competentie van de bestaande steunpunten betreft : we twijfelen niet aan hun competentie, maar we vinden er een zekere eenzijdigheid in terug : we pleiten ervoor om er nog één aan toe te voegen : in verband met de begeleiding van leerstoornissen.

Mevrouw Annie Poelmans : Mijn kritiek gold niet de beoordelingscommissie. Die levert immers goed werk en weet waar zij mee bezig is. Ik had het over de onderwijsinspectie van het Vlaamse ministerie. Die verliest mijns inziens de totaliteit uit het oog.

Mevrouw Lief Nauwelaerts : De ervaring leert dat leerkrachten zich bij gebrek aan competentie of bij gebrek aan tijd nog meer zullen beperken tot het signaleren van leerstoornissen. Die kunnen niet serieus opgelost worden zonder hulp van buitenaf. Dat wil niet zeggen dat ik pleit voor een uitbreiding van de buitenschoolse hulp. Die bestaat al in voldoende ruime mate : ergotherapeuten, kinesisten en logopedisten staan al te trappelen. Buitenschoolse begeleiding is duur en dus discriminerend. Bovendien is het extra belastend voor de betrokken kinderen. Goedmenende directeurs die de hulpverleners – overigens onwettig – binnen de schoolpoorten toelaten, kunnen niet verhinderen dat de hulp betalend blijft. Daarbij gebeurt buitenschoolse hulp individueel en houdt geen rekening met de klascontext. Die afwezigheid van de klascontext is nochtans precies de reden waarom we de vorming van taakleraren hebben herzien via een ruimere functie-omschrijving dan alleen het individuele. Het ergste aan deze evolutie is dat aan de scholen deskundigheid wordt onthouden : de leraren krijgen alleen een meer uitgebreide woordenschat inzake signaleerbare probleemverschijnselen. In de plaats daarvan pleiten wij voor directe ondersteuning van de leraar in de klas. Daar wordt hij immers geconfronteerd met reken- en spelproblemen. Het komt erop aan hem te leren hoe kinderen met leerproblemen te begeleiden.

De heer André Moreau : In de plaats van de taakleraar is de interne zorgbegeleider gekomen. Wij zullen daar voortaan rekening mee houden. Waar dat nodig is, zullen zij ingezet worden. Ik erken dat daarvoor een financiële inspanning nodig is. Elk kind heeft immers recht op dezelfde groeikansen.

IV. HOORZITTING OP 18 JANUARI 2001

1. De heer Gust Van Dongen, secretaris-generaal COC, de heer Frank Maarten, algemeen-secretaris ACOD, de heer Romain Maes, algemeen secretaris COV, en de heer Roger Voeten, Vlaamse gemeenschapsvoorzitter VSOA

A. Toelichting namens de vakbonden

De heer Gust Van Dongen, secretaris-generaal van de COC : We zouden er zwaar aan getild hebben mochten we niet uitgenodigd zijn, maar veronderstellen dat de laattijdige uitnodiging een vergetelheid was. Dank voor de uitnodiging.

Momenteel staan we in het conflict over de werkdrukverlaging en de loonaanpassing diametraal tegenover de minister. Hierover willen we het vandaag niet hebben, hoewel het aspect werkdruk meer dan eens ter sprake zal komen. Het gemeenschappelijk vakbondsfront zal hier een gezamenlijke inleiding verwoorden. Bij de vragen en de discussie kunnen de verschillende vertegenwoordigers aan het woord komen. Omdat wij onze tijd dringend hadden om onze acties van eind januari voor te bereiden, hebben we geen diepgaande analyse kunnen maken. We bekijken dit onderwerp vooral vanuit praktisch oogpunt.

De onderwijsvakbonden zijn het eens met het uitgangspunt van een gecoördineerd beleid inzake gelijke kansen. Het is een goed initiatief om iedereen, ook de buitenstaander, kenbaar te maken dat de overheid aandacht heeft voor alle leerlingen. Het is goed dat de overheid initiatief neemt om de kat haar jongen te laten vinden.

We zijn voorzichtig geworden. Grootse initiatieven, onder meer de decreten over hoger en secundair onderwijs, bleken besparingsinitiatieven. Besparingen op onderwijs wreken zich soms op korte maar alleszins op middellange termijn. Het geïntegreerde kansenbeleid mag geen camouflage zijn voor besparingen. Middelen moeten inderdaad optimaal aangewend worden, maar een gelijke kansenbeleid kan niet slagen met een blokkering van het huidige budget.

We pleiten niet voor een afzonderlijke betere salariering van de personeelsleden, wel voor een werkdrukverlaging door meer financiële middelen om de klasgroepen te reduceren of het aantal uren van de lesopdracht te verlagen. Gedurende 28 of 23 uren een klas van 20 leerlingen, van wie er tien met een sociale of leerachterstand worstelen, tot aan de

eindtermen brengen, lukt misschien eenmaal maar is geen 30 jaar vol te houden.

Omdat we ondertussen opgeschrikt werden door een ontwerp van visietekst over participatie, hebben we ook de voorliggende tekst doorgenomen vanuit het oogpunt van de representatieve vakbonden. Wij zijn tevreden dat voorlopig de representatieve vakbonden blijven behoren tot de onderwijspartners en dat er geen noodzaak bestaat voor het betrekken van organisaties van niet-georganiseerden. We hopen dat hier niet van afgeweken wordt.

We zijn bekommerd omtrent de invoering van een bijkomende papierslag. Hoewel zowel de voorgaande als deze regering verklaarden iets te willen doen aan de documenten- en de papierstroom, worden leerkrachten en directies nog altijd te veel opgezadeld met het verstrekken van gegevens. In meerdere beleidsvoorstellen wordt gepleit voor vermindering van de planlast. In praktijk is hiervan weinig te merken. Waar sprake is van integratie van het aanwendingsplan in het schoolwerkplan, dreigt de planlast te verhogen, onder meer door het formuleren van registreerbare leereffecten ten aanzien van de leerlingen.

Gelijke kansen moeten kunnen geboden worden vanaf 1 september. Er moet een rechtvaardig systeem uitgewerkt worden, waarbij scholen onmiddellijk gebruik kunnen maken van het lesurenpakket en de omkadering waarop zij recht hebben, rekening houdend met het aantal kansarme leerlingen. De onderwijsbonden zijn bereid om mee te denken over de concretisering ervan. Een werkwijze waarbij scholen pas in januari weten op hoeveel bijkomende uren men vanaf september recht heeft, vindt in onze ogen geen genade. Beter twee scholen, die een beetje te goed omkaderd zijn gedurende een schooljaar, dan één, die vier maanden ontoereikend omkaderd is.

De onderwijsbonden willen zowel inclusief onderwijs als anderstalige nieuwkomers niet opnemen in dit dossier. Als het waar is dat te veel kansarme jongeren in het buitengewoon onderwijs terechtkomen, zal een goed werkend gelijke kansenonderwijs hieraan remediëren. Indien de overheid voldoende middelen investeert in het onderwijs zodat de kansarme leerling meer individueel kan benaderd en gevolgd worden, zal de neiging om hem of haar naar het buitengewoon onderwijs te verwijzen veel minder groot worden. Kansarme leerlingen zouden nu wel in het duurdere buitengewoon onderwijs opgenomen kunnen zijn, omwille van de terrechte, betere omkadering. Inclusief onderwijs is een ander dossier. Niet alle leerlingen in het bij-

zonder onderwijs zijn kansarm, en inclusief onderwijs zonder bijkomende omkadering en infrastructuur is gedoemd te mislukken.

Anderstalige nieuwkomers brengen een andere problematiek aan de orde. Ten eerste is er het aspect kennis en aanleren van onze taal, ten tweede is er de kortere duur. Deze aspecten vragen een andere benadering dan een gestructureerd, niet in tijd beperkt gelijke kansenbeleid.

Wij pleiten voor aandacht voor alle kansarmen. En wij durven stellen dat niet elke allochtoon kansarm is en dat niet elke autochtoon kansrijk is. Een echt gelijke kansenbeleid moet naast aandacht voor allochtonen evenveel aandacht hebben voor autochtone kansarmen. Het is misschien moeilijker om deze groep te detecteren of te omschrijven. De aanpak van een gelijke kansenbeleid in het Vlaamse onderwijs moet er mee voor zorgen dat de vierde wereld in onze samenleving niet aangroeit. Gelijke kansen betekent aandacht en kansen voor zowel autochtonen als allochtonen, zonder onderscheid van ras, kleur of afkomst.

Tegen het inschrijvingsrecht moeten een aantal fundamentele bezwaren worden geformuleerd. Volgens ons zal dit geen oplossing bieden voor het vooropgestelde doel van spreiding. Het is evident dat leerkrachten zich tot het uiterste inspannen voor alle leerlingen, hen gelijke kansen bieden en rekening houden met de diversiteit van de leerlingen.

Hiertoe bieden de multiculturele scholen een uitstekende kans. Multicultureel onderwijs verhoogt met zijn verscheidenheid de kans op wederzijds respect en integratie, hetgeen het hoofddoel is van het gelijke kansenbeleid. Bovendien hebben multiculturele scholen zelf voor dit project gekozen, hetgeen in de toekomst zo behouden moet blijven en zelfs aangemoedigd moet worden. Zoniet dreigt het reeds bestaande onevenwicht in de spreiding zelfs nog te worden versterkt.

Inzake lokaal overleg pleiten wij ervoor dat alle betrokken partijen kunnen participeren. Vertegenwoordigers van allochtone verenigingen alsook zij die actief begaan zijn met het lot van autochtone kansarmen, dienen op een of andere manier te worden betrokken en dat via coöptatie in lokale school- of participatieraden indien zij er nog niet in vertegenwoordigd zouden zijn.

Het is ons nog niet duidelijk hoe dit lokaal overleg bindend kan zijn of worden. Financiële sanctie van de instelling bij niet uitvoering klinkt goed maar

straf niet het individu, wel de totale school. Zonder ons uit te spreken tegen een dergelijke sanctie stellen we de vraag waarom de overheid nog geen analoge sancties heeft voorzien wanneer een instelling de overleg- en onderhandelingsprocedure met de representatieve organisaties van werknemers niet respecteert.

Het lokaal interscholenoverleg maakt slechts kans op slagen indien het in elke lokale school participatief is voorbereid, dit wil zeggen gedragen is. Of de centrale overheid overal en altijd fysiek aanwezig dient te zijn, is een vraag waarop het antwoord voor ons niet meteen positief is. De overheid heeft de neiging om tot lokaal overleg te willen verplichten, te dwingen, maar vertrouwt het zaakje enkel wanneer ze zelf aanwezig is. Bezondigt de overheid zich hier niet aan betutteling ?

Daarnaast stelt zich de vraag over de omlijning van de bevoegdheid van de inspectie over de schoolwerkplannen. Is het de bedoeling de bevoegdheid van de centrale schoolinspectie te verruimen ? Wij stellen die vraag omdat het personeel al voldoende supervisors, raadgevers en andere consultants over zich heen krijgt.

De visietekst stelt dat 'enkele' kansarmen in een klas pedagogisch kunnen worden opgevangen door het normale lesurenpakket. Dat is een aanvaardbaar uitgangspunt op voorwaarde dat de omkadering voldoende ruim is. Een klas van 20 leerlingen, van wie 2 kansarmen, 2 superintelligente kinderen, en 3 totaal ongemotiveerde leerlingen die kansarm noch intelligent zijn, geeft een ander beeld dan een klas van 20 met 18 gewone leerlingen en 2 kansarmen.

Het bepalen van de ondergrens, namelijk datgene wat met reguliere middelen kan opgelost worden, is een niet te onderschatten uitdaging die heel sterk afhankelijk is van de financiële middelen die onze maatschappij ter beschikking wil stellen als reguliere middelen. Hoe minder de overheid onderneemt om de werkdruk van het personeel te verlagen, hoe lager die ondergrens is. Gelijke kansenbeleid mag geen opdracht noch uitdaging voor de school alleen zijn. De hele maatschappij moet betrokken worden. Een nieuwe maatschappij met méér hart voor alle minderbedeelden. Het onderwijspersoneel wil daar actief aan meewerken. Van de overheid wordt geëist dat ook zij meewerkt opdat personeelsleden hun uitdagingen beter aankunnen.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Luc Martens : Is de kritiek op de besparingen een algemene houding, zoals men die vrijwel altijd naar voor brengt ? Of wensen jullie dit hier, naar aanleiding van de bespreking van deze recente nota van de minister, uitdrukkelijk te stellen ?

Als men van kansarmoede vertrekt, komt men vrij snel en automatisch op de situatie van de allochtonen. Heb ik het goed begrepen dat jullie die discussie niet tot dat aspect willen verenigen ? Of hoe moet ik dat precies begrijpen ?

Wat het inschrijvingsrecht betreft formuleren jullie fundamentele bezwaren, maar anderzijds heeft de minister daar ook voorwaarden bij geformuleerd. Wat denken jullie daar over ?

De heer Frans Ramon : Een gelijke kansenbeleid kost geld. Hebben jullie berekend wat een goed gelijke kansenbeleid betekent aan bijkomende middelen ? Kansarmoede beperken tot gelijke kansen lijkt mij te eng. Moet dat in de toekomst in elke visietekst geïntegreerd worden ?

Heeft men tenslotte geen karikatuur gemaakt van de werkdruk ? Beleidsmatig mogen toch doelstellingen geformuleerd worden waar resultaten aan worden verbonden ?

De heer Kris Van Dijck : Onze scholen krijgen middelen om een aantal noden te lenigen. Scholen die een extra inspanningen moeten leveren binnen het gelijke kansenbeleid, hebben recht op extra middelen. Kunt u ons vertellen vanaf welk punt scholen ingeschakeld worden in het gelijke kansenbeleid en bijgevolg recht hebben op extra middelen ?

U haalt de zogenaamde anderstalige nieuwkomers uit het geheel. Omdat die mensen hier niet altijd lang verblijven, is de vraag of we hen ook Nederlands moeten leren wellicht terecht. Maar is het dan uw bedoeling die kinderen voor onderwijs samen te brengen ?

De heer André Moreau : De heer Van Dongen spreekt vakbondstaal en heeft het over een uit te vechten conflict met de minister. Ik vind het woord gespannen dialoog geschikter in ons democratisch bestel. Ook ik wil het onderwijsbudget best ruimer zien, maar ik wil de zaken tevens nuanceren. In het regeerakkoord lezen we dat de initiële beleidsruimte voor onderwijs 20 miljard frank bedraagt. Dat bedrag is ondertussen door allerhande engagementen met de onderwijswereld gegroeid tot 47

miljard frank. Een deel van dat bedrag gaat naar een betere leerkrachtenomkadering of wordt gebruikt om leerkrachten in te zetten voor leerlingen met specifieke leermoeilijkheden. Minister Vanderpoorten heeft al meermaals beklemtoond dat we voor die leerlingen alles over moeten hebben. Ieder commissielid gelooft dat de groeikansen van kansarme leerlingen door de individuele begeleiding geoptimaliseerd worden. Ik was dan ook verheugd toen u het had over : meer hart voor minder-bedeelden.

De heer André Van Nieuwkerke : Als de regering beslist wetenschappelijke bevindingen om te zetten in een concreet beleid, kan ze niet anders dan rekenen op het onderwijspersoneel om dat beleid gestalte te geven. Denkt u niet dat – gezien de specifieke aanpak – daartoe permanente nascholing nodig zal zijn, ook als extra bron van motiverende kracht ?

U klaagt de administratieve rompslomp aan, maar uiteindelijk moet de overheid toch controleren. Er zijn momenteel wellicht te veel instanties, maar welke vereenvoudigingen stelt u voor ?

De heer Lucien Suykens : Welke fundamentele bezwaren hebt u tegen het inschrijvingsrecht ? Als dat recht niet tot spreiding zal leiden, hoe wilt u dan wel voor spreiding zorgen ? Wat denken de vakbonden ten slotte over de aanvaardingsplicht ?

Mevrouw Veerle Heeren : U zegt niets over de concentratiescholen ? Wat is uw visie terzake ? Heeft u eventueel een alternatief ? U zou inclusief onderwijs en anderstalige nieuwkomers niet in deze tekst opnemen. De anderstalige nieuwkomers staan volop in het nieuws. Hoe zou u het onderwijs voor anderstalige nieuwkomers eventueel organiseren ?

Mevrouw Brigitte Grouwels : In uw derde punt schrijft u dat het budget absoluut verruimd moet worden. In welke mate moet dat gebeuren ? Leerkrachten die werken met leerlingen uit verschillende culturen of leerlingen die verschillende talen spreken, hebben behoefte aan bijkomende scholing. Zijn de vakbonden bereid mee te zoeken naar objectieve criteria om die leerkrachten een aanvullend honorarium als compensatie voor hun inspanning toe te kennen ? Er zijn terzake een aantal buitenlandse voorbeelden. Denk maar aan de Inner-Cityschools in de Verenigde Staten.

De heer Julien Demeulenaere : Eerst en vooral wil ik de heer Moreau geruststellen. Ik heb al teksten van de heer van Dongen gelezen die veel minder

zacht van aard zijn. Ik sluit mij vervolgens aan bij de fundamentele bezwaren van de heer Martens.

De vakbonden omschrijven hun tekst als een eerste algemene benadering. Volgt er nu een tweede algemene benadering of een eerste bijzondere benadering ?

De heer Frank Maarten, algemeen-secretaris van het ACOD : Wie zich met onderwijsdossiers bezighoudt, moet zich ervan bewust zijn dat de situatie op korte termijn grondig kan wijzigen. We lezen geregeld over nieuwe problemen, moeilijkheden of maatschappelijke wijzigingen waar leerkrachten op school onmiddellijk mee geconfronteerd worden. Ik denk bijvoorbeeld aan het stijgend aantal depressies onder kinderen of aan de moeilijke zoektocht naar leerkrachten. Dat idee moet ons uitgangspunt zijn.

In deze regeerperiode zou 20 miljard frank van de 200 miljard frank aan bijkomende beleidsruimte uitgetrokken worden voor de financiering van het onderwijs. Daarvan gaat al 10 miljard frank naar infrastructuur. Als het waar is dat onderwijs ongeveer 40 procent van de begrotingsmiddelen opslorpt, dan zal dat in dit geval – snel gerekend ongeveer 47 miljard frank – niet volstaan om tegemoet te komen aan de maatschappelijke noden in het onderwijs. Bij de besteding van de 20 tot 30 miljard frank overschot op de begroting van 2000 wordt onderwijs zelfs helemaal vergeten.

Hoeveel moet het gelijke kansenbeleid kosten ? Ik vind de redenering die in de visietekst staat zeer gevaarlijk en ze maakt geen duidelijke breuk met het verleden. Men vertrekt van een bepaalde hoeveelheid budgettaire middelen en vraagt dan aan de scholen wat de noden zijn op het vlak van kansarmoede. Op basis van die behoeften wordt het budget dan pro rata toegekend. Maar men legt wel vooraf het budget vast op 2 miljard frank. Dat zal lang niet volstaan. Na de verdeling zal de spoeling voor sommige scholen dunner worden dan vroeger het geval was. Zij gaan er dus op achteruit, al zal macrobudgettair niet minder worden uitgegeven. Men zou omgekeerd moeten uitgaan van de behoeften en van daaruit het budget bepalen. Hoeveel dat dan zal bedragen, valt nu nog niet te zeggen.

De voorzitter : Wat is het standpunt van de vakbonden over het inschrijvingsrecht ?

De heer Romain Maes, algemeen secretaris van het COV : Ik zou drie bezwaren willen formuleren tegen het inschrijvingsrecht. Eerst wil ik stellen dat

elk kind terecht moet kunnen in elke school. Het probleem is evenwel dat elke school maar beschikt over een bepaalde capaciteit en niet alle middelen voorhanden heeft. Een tweede element vormt de motivatie, de draagkracht van de leerkrachten : die kennen grenzen. De zorg voor intercultureel onderwijs kan door de gekozen formule juist de doodssteek betekenen van de multiculturele school.

De heer Roger Voeten, voorzitter VSOA : De problematiek van het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht ligt gevoelig. We hebben reeds gehoord wat het standpunt is van de inrichtende machten van de verschillende netten. Zij voeren geen fundamentele bezwaren aan tegen het inschrijvingsrecht en ze zijn bereid alle leerlingen van verschillende origines en culturen te aanvaarden, maar toch plaatst men remmen. Vanuit humanitaire hoek heb ik daar problemen mee. Alle scholen worden tenslotte gefinancierd door de belastingbetaler. De interpretatie van het begrip aanvaardingsplicht is zodanig dat een contradictie met het inschrijvingsrecht ontstaat. Men laat immers het pedagogisch project onderschrijven, wat verdergaat dan informeren over. Wij menen daarentegen dat alle kinderen moeten kunnen ingeschreven worden in alle scholen.

De voorzitter : Deelt iedereen die mening ?

De heer Luc Martens : Ik ga niet helemaal akkoord. Het gaat niet zozeer om een tegenspraak als wel om een spanningsveld tussen de humanitaire verplichting van het inschrijvingsrecht enerzijds en een bepaalde interpretatie van de aanvaardingsplicht anderzijds. De school heeft ook humanitaire verplichtingen tegenover autochtonen.

De heer Roger Voeten : Het betreft een zeer gevoelige aangelegenheid, en dit vraagt een grondige dialoog. Ik zie het ook eerder als een evenwicht. Maar het pedagogische project mag de humanitaire verplichtingen niet uitsluiten.

De voorzitter : Bestaat er een andere manier voor de spreiding dan het inschrijvingsrecht ?

De heer Roger Voeten : De spreiding moet op lokaal vlak gerealiseerd worden. Tot nu toe heeft het lokale overleg positieve resultaten opgeleverd. Een effectieve voortzetting daarvan, en dus een realisatie van de spreiding, vereist vertrouwen bij het doorgeven van cijfers.

De voorzitter : Hoe zien de vakbonden de concentratiescholen ? Kunnen zij uitgesloten worden ?

De heer Gust Van Dongen : Ik kan hier alleen maar een algemene benadering geven : de verschillende organisaties staan niet geheel eenduidig tegenover het probleem. Wel eens is men het over het uitgangspunt : met het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht alleen lost men het gelijke kansenprobleem niet op.

Uiteraard staan wij negatief tegenover concentratiescholen, die dienen vermeden te worden.

Maar waar ligt de grens ? Hierover kunnen we in elk geval geen mathematische uitspraak doen. We wachten nog op de beloofde onderzoeksresultaten.

Het is niet wenselijk om alle kansarmen in Vlaanderen in slechts enkele instituten onder te brengen. Zij moeten integendeel als volwaardige personen behandeld worden, door personeel dat daarvoor goed uitgerust is. Een pasklare oplossing kunnen wij u nog niet aanbieden, maar wij zijn wel ten volle bereid aan de uitwerking mee te werken.

De voorzitter : Het inclusief onderwijs en het probleem van de anderstalige nieuwkomers werden uit de visietekst gelicht. Verschillende leden vroegen waarom dat gebeurde. Hebben zij geen recht op gelijke kansen ?

De heer Frank Maarten : De invoering van inclusief onderwijs is een verregaande ingreep in het bestaande onderwijs. Kinderen die thans in het buitengewoon onderwijs school lopen, hebben in feite hun gelijke kansen niet gekregen. Hun onderwijs is gesegregeerd, maar tegelijk betekent dat dat zij over een optimale omkadering en infrastructuur beschikken. Als wij inclusief onderwijs als doelstelling hanteren, moeten wij een zodanige situatie creëren dat al die kinderen voortaan in gewone scholen kunnen functioneren. Onze vakbond heeft daar geen principiële bezwaren tegen, maar wijst er alleen op dat zo iets moeilijk te realiseren is. Er zijn weinig regio's die erin slagen. Denemarken is een voorbeeld, maar men moet beseffen dat het aandeel van het BNP dat voor onderwijs gereserveerd wordt, veel groter is.

Daar komt nog bij dat de populatie van het buitengewoon onderwijs uit een waaier van enorm uiteenlopende categorieën bestaat. Zij zijn moeilijk op te vangen in de bestaande infrastructuur en omkadering van de gewone scholen. De doelstelling van inclusief onderwijs op dit moment koppelen aan het gelijke kansenbeleid is daarom voor ons van het goede teveel.

De voorzitter : Hoe denken de vertegenwoordigers van de vakbonden over de nascholing ? Moeten de betrokken leraren ook navenant gehonoreerd worden ?

De heer Gust Van Dongen : Als het spreidingsbeleid in de toekomst beter slaagt, zal er aan de nascholingsbehoeften van veel meer scholen aandacht moeten worden besteed. Dat betekent ook dat alle leraren dan beter beloond zullen moeten worden, want zij zullen dan allemaal te maken hebben met kansarme leerlingen. Alle leerkrachten moeten dan beter ondersteund worden. Alleen een bepaalde categorie beter betalen, is alleen te verantwoorden voor mensen die in concentratiescholen werken, maar die willen we voortaan juist vermijden.

De heer Roger Voeten : Het is van belang dat de lerarenopleiding heel concreet daarop inspeelt.

De voorzitter : Hoe denkt u over de controle op de uitvoering van het gelijke kansenbeleid ?

De heer Roger Voeten : Het feit dat het onderwijs door de belastingbetaler wordt gefinancierd, brengt op zich al de noodzaak van controle met zich mee. Worden de middelen wel goed besteed ? Dat betekent echter niet dat men het onderwijs moet afremmen door te gaan betuttelen. De bestaande controle door de onderwijsinspectie bestaat in de eerste plaats uit het doorlichten van de scholen met het oog op onderwijskwaliteit. Als men die dienst bijkomend werk geeft, moet men ook de staf vergroten. Voorts moet men zich hoeden voor bureaucratisering : een papierslag moet vermeden worden. Men loopt anders immers het gevaar dat directies hun personeel ertoe gaan aanzetten om in de eerste plaats op papier met alles in orde te zijn.

2. De heer Marc Laquière, directeur Raad voor Ouders van het Gemeenschapsonderwijs, ROGO, de heer Marcel Davidts, stafmedewerker onderwijs, en mevrouw Lieve Vercammen, stafmedewerker vorming Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen (VCOV)

A. Toelichting door de heer Marc Laquière, directeur ROGO

De heer Marc Laquière, directeur ROGO : Namens ROGO wil ik u danken voor het initiatief voor deze hoorzitting en voor de uitnodiging van de ouderkoepels. We danken de minister voor haar moedige visietekst.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt meer en meer dat de betrokkenheid van alle ouders een onontbeerlijke voorwaarde is voor het slagen van het gelijke kansenbeleid in het onderwijs.

Voor ons is de prioritaire doelstelling van een beleid voor etnisch-culturele groepen en kansarmen de realisatie van gelijke rechten, kansen en uitkomsten voor alle leerlingen in alle scholen. Gelijke rechten en gelijke kansen, hoewel onontbeerlijke voorwaarden, garanderen nog geen 'gelijkheid van uitkomsten' (equal success) voor achtergestelde maatschappelijke groepen.

Gelijke kansen zijn pas gegarandeerd wanneer verschillende groepen op een gelijke manier aanwezig zijn in alle maatschappelijke instellingen en posities.

Enkel via kwaliteitsonderwijs kan deze doelstelling succesvol gerealiseerd worden. Daartoe moet er maximaal worden geïnvesteerd in onderwijs : in middelen, mensen, ondersteuning, opleiding en vorming, zeker in scholen die te maken hebben met leerlingen die extra zorg nodig hebben. Voor scholen en begeleidingsdiensten moeten op een organieke wijze middelen worden uitgetrokken.

Dat betekent ook dat alles in het werk moet gesteld worden om de doorstroming bij leerlingen uit etnische en kansarme groepen te realiseren. Het onderwijsbeleid moet aanhoudend impulsen geven om deze leerlingen te richten naar het algemeen vormend en technisch onderwijs. Hierbij moet ook de doorstroming naar het hoger onderwijs duidelijke aandacht krijgen. Er is nood aan positieve acties. Hierover vernemen wij weinig in de visietekst.

Kwaliteitsonderwijs houdt ook in dat het onderwijs in een multi-etnisch perspectief geplaatst wordt. Dit onderwijsprincipe, dat recht doet aan de verschillende etnisch-culturele groepen in onze samenleving, moet weerspiegeld worden in alle facetten van het schoolleven. Ik denk hierbij aan de onderwijsinhouden en aan de samenstelling van het schoolteam, het CLB, de ouderverenigingen, de formele participatiestructuren in het onderwijs, het inspectie- en begeleidingskorps, de VLOR, het departement Onderwijs. De schoolteams moeten veelkleuriger worden. Daartoe dienen leerlingen uit etnische groepen gestimuleerd te worden om pedagogische opleidingen te volgen.

Leerkrachten uit etnische groepen die over een regulier diploma beschikken, mogen niet alleen ingezet worden voor onderwijs aan etnische groepen. Het aanwervingsbeleid dient gepaard te gaan met

een duidelijk beleid voor de opleiding, begeleiding en het management van het multi-etnisch personeel. De dag dat leerkrachten uit etnische groepen voor de klas staan, zullen gegarandeerd heel wat vooroordelen op de speelplaats en in de leraarskamer verdwijnen.

Wetenschappelijk onderzoek van onder meer professor Mahieu van de UIA en professor Kesteloot van de VUB, bevestigt wat heel wat mensen uit de praktijk en vertegenwoordigers van etnische groepen steeds hebben beweerd: 'Het non-discriminatiebeleid in uitvoering van de non-discriminatieverklaring van 1993 werkt niet'. Het heeft de etnische segregatie in het onderwijs niet kunnen indijken. De concentratiescholen zijn gebleven wat ze zijn. Ouders van Vlaamse origine schrijven er hun kinderen niet in.

Sommige scholen met 30 tot 50 procent doelgroep-leerlingen maken van de bovengrens van 18 tot 20 procent gebruik om hun teveel aan leerlingen uit etnische groepen af te stoten. 'Witte' scholen worden nauwelijks toegankelijker. Op die manier dreigen sommige leerlingen uit de etnische groepen nergens meer terecht te kunnen. Met de non-discriminatieverklaring kan men alle kanten uit. Ze blinkt uit in vaagheid en vrijblijvendheid en laat interpretaties à la carte toe. Het non-discriminatiebeleid is een spreidingsbeleid. Het zet de deur wagenwijd open voor het weigeren van leerlingen en maakt discriminatie en racisme mogelijk.

Dit spreidingsbeleid staat overigens haaks op het principe dat een basisschool best direct kan aansluiten bij de leefomgeving van het kind. Dit principe werd naar aanleiding van de discussie over het decreet basisonderwijs in het Vlaams Parlement verdedigd. Een goede school in de buurt is voor ouders een praktisch ideaal. Kinderen kunnen al vrij snel zelfstandig naar school en weer naar huis. Kinderen daarentegen die in een andere wijk naar school gaan, moeten gehaald en gebracht worden. Dat brengt heel wat ongemakken en praktische problemen met zich mee.

Er wordt onvoldoende stilgestaan bij het feit dat het gevoerde spreidingsbeleid een voedingsbodem is voor vooroordelen, discriminatie en racisme. Men stelt of suggereert dat de kwaliteit daalt vanaf een bepaalde concentratie kinderen uit de etnische groepen. Op die manier legt men de verantwoordelijkheid voor een daling van de kwaliteit van het onderwijs eenzijdig bij de etnische groepen. Een spreidingsbeleid versterkt op die manier de negatieve beeldvorming over etnische groepen. Leeft de meerderheid zich voldoende in bij het gevoel dat

ouders uit etnische groepen krijgen wanneer directies, leerkrachten en andere ouders hun kinderen liever kwijt dan rijk zijn?

Ervaringen met het spreidingsbeleid in het buitenland, onder andere in Nederland, zijn volgens het Landelijk Bureau Racismebestrijding niet positief. Menig initiatief is een zachte dood gestorven of op sterven na dood. De bestaande wet- en regelgeving en de weinig succesvolle experimenten maken het spreidingsbeleid onhaalbaar. De resultaten van het wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen bevestigen deze buitenlandse ervaringen. De uitzichtloze discussie vertraagt het zoeken naar en het uitvoeren van betere oplossingen.

ROGO waardeert dat de minister werk wil maken van de toepassing van internationaal erkende rechten en door België geratificeerde verdragen, onder andere het Kinderrechtenverdrag. Het onderwijs in Vlaanderen kan niet langer de juridische argumenten voor een onvoorwaardelijk toelatingsbeleid negeren. Leerlingen weigeren op etnisch-culturele gronden is onaanvaardbaar. Dit dient decretaal vastgelegd te worden. Wij steunen dan ook het voorstel van de minister om het inschrijvingsrecht van elke leerling voor een school van zijn keuze te verankeren en de aanvaardingsplicht van de scholen in te voeren. Het schoolwerkplan, het schoolreglement en het intercultureel onderwijs kunnen hierbij belangrijke instrumenten zijn.

Uiteraard moet de overheid de nodige middelen uittrekken om een gelijke kansenbeleid mogelijk te maken. Scholen die leerlingen uit etnische en kansarme groepen opnemen en er de nodige zorg voor dragen hebben recht op de nodige middelen en ondersteuning. Zwarte concentratiescholen hebben recht op een intensieve ondersteuning, een uitgebreide omkadering en een aangepaste rationalisatie.

Alle leerkrachten in alle scholen dienen de nodige opleiding en vorming te krijgen om adequaat te kunnen inspelen op de aanwezigheid van deze kinderen en om alle leerlingen voor te bereiden op de multi-etnische samenleving.

Nog al te veel worden in Vlaanderen ontelbare, tijdelijke projecten uitgeschreven voor etnische groepen. Denk hierbij met name aan de schoolopbouwprojecten, een misleidende benaming voor projecten die vaak weinig met de bruikbare methodiek van het opbouwwerk te maken hebben. Deze projecten worden meestal niet samen met de doelgroep geconcipeerd. Ze worden vaak gekenmerkt door paternalisme en bevoogding en door het ont-

breken van samenhang. In 1999 werden meer dan 100 voltijdse personeelsleden geteld met schoolopbouwwerk als hoofdopdracht. Deze projecten worden achteraf niet of nauwelijks geëvalueerd.

De engagementen en de inspanningsverplichtingen van de onderwijsnetten moeten controleerbaar, evalueerbaar en sanctioneerbaar zijn, via erkenning, financiering, of subsidiëring van de onderwijsinstellingen. Het ruime maatschappelijke veld dient niet alleen betrokken te worden, maar moet ook zijn engagementen kenbaar maken.

Een grondige herdenking en hersamenstelling van de organen die het gelijke kansenbeleid sturen, is noodzakelijk. Naast de aanwezigheid van de scholen en CLB's is ook deze van onder andere vertegenwoordigers van de doelgroepen, ouderverenigingen, sociaal-economische milieus en overheden, onontbeerlijk. Ook hier heeft de minister interessante denkpistes uitgetekend die evenwel nog moeten verrijnd worden.

Er is nood aan een serieuze klachtenbehandeling met duidelijke procedures. Deze kan niet langer gebeuren door de huidige beoordelings- en bemiddelingscommissie, die rechter en betrokken partij is en die blijkbaar het vertrouwen van de doelgroepen niet heeft. Een algemene, netoverschrijdende en onafhankelijke ombudsdienst en een klachtenregeling voor het gehele onderwijs met aandacht voor bepaalde doelgroepen zoals leerlingen uit de etnische en kansarme groepen, is wellicht een interessante denkpiste.

Er is nood aan informatie, vorming en sensibilisering voor alle ouders, alle leerlingen en de publieke opinie over een gelijke kansenbeleid in het onderwijs, over de meerwaarde van onderwijs in multi-etnisch perspectief en over het specifieke aanbod voor de leerlingen uit de etnische en kansarme groepen. Er bestaan heel wat vooroordelen over de kwaliteit van scholen. Informatie, voorlichting en vorming over de multiculturele samenleving en de aanwezigheid van leerlingen uit etnische groepen in de scholen is een noodzaak. De meeste ouders zijn niet op de hoogte van de begeleidingsmaatregelen van de overheid en de scholen. De publieke opinie moet via voorlichtingscampagnes geïnformeerd en bewust gemaakt worden van de noodzaken van de meerwaarde van een gelijke kansenbeleid in het onderwijs.

Ouders van Vlaamse origine en hun ouderverenigingen moeten het belangrijk vinden dat hun kinderen opgroeien met kinderen van een andere origine. Vlaamse ouders en ouderverenigingen zullen

dus gemotiveerd moeten worden om een bijdrage te leveren aan de multiculturele samenleving. Dat is in de huidige maatschappelijke context niet evident. Ouders van Vlaamse origine hebben immers vaak andere zorgen : thema's zoals dyslexie, pesten, drugpreventie, werken met computers worden door ouderverenigingen wel als informatie-avond of als project gevraagd. Omgaan met diversiteit, voorbereiding op de multiculturele samenleving van morgen staat niet op het verlanglijstje.

De discussie over de aanwezigheid van leerlingen uit etnische groepen in de scholen herhaalt zich aan het begin van ieder schooljaar. Deze discussie heeft veel te maken met het toenemend aantal kinderen uit etnische groepen op de scholen, de onbekendheid ervan, de paniek die ontstaat over de vraag hoe het 'probleem' dient aangepakt te worden, en de negatieve reacties van heel wat ouders van Vlaamse origine, waartegen de school zich nauwelijks teweer kan stellen. Een school wordt vaak niet beoordeeld op het feit of ze al dan niet goede resultaten behaalt of een goed pedagogisch klimaat biedt, maar louter op hoeveel migrantenleerlingen ze telt.

Het is begrijpelijk dat ouders zich vragen stellen als er zich meer 'andere' leerlingen aanmelden op school. Het is terecht dat alle ouders kwalitatief onderwijs verwachten voor hun kinderen. Ze vragen zich af welke gevolgen dat zal hebben voor hun kinderen : zal de kwaliteit van het onderwijs niet achteruitgaan ? Zal men niet minder leren dan vroeger ? Deze beeldvorming werd en wordt, zoals we reeds eerder vermeldden, versterkt door het tot op heden gevoerde non-discriminatiebeleid.

In 1999 diende ROGO een vormingsproject voor ouders in met de bedoeling de ouderwerking en ouderverenigingen van het Gemeenschapsonderwijs af te stemmen op de multiculturele samenleving.

De interesse voor de thematiek laat nog te wensen over. Ouders uit etnische groepen die interesse hebben voor het ouderverenigingswerk worden actief ondersteund. Het is niet realistisch te verwachten dat zij meteen aan het ouderverenigingswerk en de participatiestructuren van het onderwijs zullen deelnemen. Daarom moet de oprichting van netwerken van migrantenouderverenigingen gestimuleerd worden. Vanuit die versterkte positie kunnen ouders uit etnische groepen zelf beslissen welke participatievorm voor hen het meest aangewezen is. Uit de dagdagelijkse praktijk blijkt overigens dat autochtone ouders het niet zo evident vinden dat allochtone ouders vertegenwoordigd zijn.

Er is dus nog heel wat werk aan de winkel met het oog op een echte integratie.

B. Toelichting door de heer Marcel Davidts, stafmedewerker onderwijs, VCOV

De heer Marcel Davidts, stafmedewerker onderwijs Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen, VCOV : De VCOV behartigt de belangen van ouders met kinderen in het vrij gesubsidieerd onderwijs. Ons standpunt wordt gedragen door alle mandaatgevers.

Een gelijke kansenbeleid moet volgens ons uitgaan van het volledige scala van verschillen tussen kinderen of jongeren en de specifieke behoeften die daaruit voortvloeien. Wij menen deze begripsomschrijving terug te vinden in de voorliggende visietekst. Het beleid enkel richten op het probleem van allochtonen en autochtonen is een te enge benadering.

Het is een goede zaak om het zorgbeleid binnen het onderwijs op een geïntegreerde wijze aan te pakken. Ten aanzien van het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht willen we, zonder afbreuk te doen aan het voor ons zeer belangrijke principe van de vrije schoolkeuze, dat het gemeenschappelijk belang toch primeert : een samenleving moet voor alle mogelijke groepen een emanciperend onderwijs organiseren. Heel wat ouders zien de maatschappelijke betekenis in van een opvoeding in een multiculturele omgeving. Vooral in verstedelijkte gebieden kiezen ze daarom vaak bewust voor een multiculturele school. We vrezen echter dat een ongenueanceerde toepassing van het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht de huidige multiculturele scholen zal doen afglijden naar concentratiescholen. De visietekst stelt haar vertrouwen in het lokale overleg. Wij willen er duidelijk voor pleiten om dit overleg de nodige middelen en slagkracht te geven om de multiculturele school als dusdanig te kunnen handhaven.

Scholen die de voorbije jaren heel wat inspanningen hebben gedaan om de gepaste zorg te besteden aan elke leerling, hebben al ervaren dat dit vaak als gevolg heeft dat er zich steeds meer kinderen met een grote zorgbehoefte bij hen aandienen. Rekening houdend met de draagkracht van de school, die vooral ook bepaald wordt door omkadering en middelen, werden in het verleden leerlingen naar andere scholen doorverwezen. Ouders ervaren de overstap van hun kinderen naar het buitengewoon onderwijs als positief wegens de grotere zorg die men vanuit een ruimere omkadering en met meer middelen kan verstrekken. Pleiten voor een in-

schrijvingsrecht en aanvaardingsplicht zonder dat de zorgende school hiervoor de nodige omkadering en middelen krijgt, doet leerlingen en hun ouders onrecht aan. De zorgbehoefte van leerlingen moet bepalend zijn voor het beleid van een school. Die dient de nodige middelen te krijgen om alle kinderen zo optimaal mogelijke ontwikkelingskansen te geven. Deze kansen worden bepaald door wat kinderen en jongeren in zich dragen, door het gezin, de buurt en de cultuur waarin ze opgroeien en door de manier waarop leerkrachten hun onderwijs gestalte geven. Het is een kerntaak van het onderwijs om zoveel mogelijk leerachterstanden en -problemen te voorkomen. Daarom betreuren we het dat kinderen een leerprobleem moeten hebben vooraleer ze als doelgroepelering worden erkend. Om zicht te krijgen op de contextuele elementen waarbinnen de scholen functioneren, moet uitgegaan worden van een globale maatschappelijke analyse ; de analyse die gemeenten in het kader van het SIF-beleid moeten opstellen kan daarbij richtinggevend zijn. Ze kan leiden tot een meer omvattend beleid waar onderwijs voldoende bij betrokken wordt.

De visietekst kent een belangrijke rol toe aan het lokale overleg. Dat kan het gelijke kansenbeleid helpen te realiseren en bemiddelen bij eventuele problemen. Terloops willen we wijzen op het mogelijke gevaar dat bij conflicten het lokaal overleg gelijktijdig rechter en partij kan zijn. Het VCOV wil ook wijzen op enkele knelpunten inzake het lokale overleg.

Naast de aanwezigheid van vertegenwoordigers van alle ouders, maakt de visietekst ook melding van een ondersteuning en professionalisering van het overleg. We willen toch duidelijk stellen dat de hierboven vermelde participanten wellicht de grootste nood hebben aan vorming en ondersteuning om hun taak in dit overleg op een kwaliteitsvolle manier op te nemen. Bovendien is participatie van deze ouders aan het lokale overleg een resultaat van betrokkenheid bij de problematiek. Het stimuleren van de samenwerking tussen ouders op de lokale school is een noodzakelijke voorwaarde om de betrokkenheid van alle ouders bij deze problematiek te vergroten.

Daarom zal een ernstige investering in mensen en middelen nodig zijn om de ouders te bereiken, te vormen en te ondersteunen. Een aantal organisaties verrichten zinvol werk rond drempelverlagende initiatieven voor allochtonen en kansarme ouders. Eenmaal deze ouders de weg naar de school gevonden hebben, hebben zij vorming en ondersteuning nodig om de samenwerking tussen de ou-

ders binnen de ouderwerking te optimaliseren. Hier ligt precies ons werkterrein. Daarom vragen we voor de ouderkoepels meer middelen om deze vorming en ondersteuning te kunnen bieden, onder andere in functie van een kwaliteitsvol overleg.

Waar de visietekst stelt dat de gemeente wellicht het meest aangewezen organisatieniveau voor het lokale overleg zal zijn, vinden wij dat dit voor het secundair onderwijs en met het oog op het behoud van de multiculturele scholen, zeker niet het geval is. Er moet zo veel mogelijk rekening worden gehouden met de plaatselijke situatie om het lokaal overleg geografisch af te bakenen.

C. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Frans Ramon : De heer Laquière pleit voor een school in de buurt, die bovendien rekening houdt met de samenstelling van die buurt. Mag ik daaruit concluderen dat hij niet tegen concentratiescholen gekant is ? Hoe staat hij tegenover een mogelijke evolutie van multiculturele scholen naar concentratiescholen en uiteindelijk naar het volledig verdwijnen van een school in de buurt ? Is hij daar al mee geconfronteerd ? Waarom kiest hij voor een netwerking van allochtone ouders ? Zouden Vlaamse kansarme ouders daar niet beter bij betrokken worden ? Meent de heer Davidts dat preventie in de visietekst te weinig aan bod komt ?

De heer Luc Martens : Ik ben verrast door de uitgesproken stelling van de heer Laquière. U wijst het spreidingsbeleid af, terwijl de heer Steenhaut van de ARGO een dergelijk beleid wel genegen is. Erkent u die spanning en hoe gaat u daarmee om ? U somt een aantal zaken op die volgens u niet kunnen. Ik volg u daarin, maar een andere conclusie kan zijn dat men het spreidingsbeleid beter dient te begeleiden.

De heer Davidts vraagt aandacht voor een preventief beleid. U bent voorstander van een omvattend beleid waarbinnen het onderwijs een belangrijke factor is. U hebt nood aan tien indicatoren, waarvan we weten dat ze een algemeen karakter hebben en niet zomaar toepasbaar zijn, zoals onder meer het aantal jongeren onder de 25 jaar die werkloos zijn, het aantal sociale-huurappartementen of het gebrek aan wooncomfort. Het gaat eerder om factoren die het risico op kansarmoede aanduiden dan dat ze het voorkomen van kansarmoede bevestigen. In het verleden zijn er al heel wat onderzoeken terzake gebeurd, maar er zijn nog geen bevredigende resultaten gevonden. Wat zijn indicatoren die toelaten om kansarme kinderen in

een vroeg stadium te ontdekken en terzake een adequaat beleid te voeren ?

De heer Julien Librecht : Ik vind het vreemd dat er aan de term gelijke kansenbeleid verschillende interpretaties gegeven worden. De vakbonden stellen dat het koppelen van dossiers, zoals het gelijke kansenbeleid, de problematiek van allochtonen en het inclusief onderwijs, niet wenselijk of haalbaar is. Ook in de visie van de twee heren bemerk ik een dualiteit. De eerste spreker heeft het alleen over problemen van allochtone leerlingen, terwijl de tweede spreker de term ruimer definieert. Hoe staan jullie tegenover die terminologie ?

De heer André Moreau : In de tekst van de heer Laquière staat dat de klachtenbehandeling niet langer mag gebeuren door de huidige beoordelings- en bemiddelingscommissie, die tegelijkertijd rechter en betrokken partij is, en die het vertrouwen van de doelgroepen niet heeft. Als dat het geval is, moet men vlug ingrijpen en het probleem zo snel mogelijk oplossen.

Mevrouw Brigitte Grouwels : De heer Laquière staat negatief tegenover het non-discriminatiebeleid. In de hoorzittingen hebben we getuigenissen van allochtonen gehoord die daarover ook zeer negatief waren. Dat is opvallend omdat er toch heel wat positieve zaken gebeurd zijn, zoals het feit dat de verschillende partners rond de tafel zijn gaan zitten en over het thema nagedacht hebben. Ik ben van mening dat de witte scholen te weinig betrokken zijn. U stelt ook dat de Vlaamse ouders niet gemotiveerd zijn voor de multiculturele realiteit. Ik vind dat we daaraan niet moeten toegeven en dat we hen bij de problematiek moeten betrekken. Wat ontbreekt er in het non-discriminatiebeleid en wat kan er verbeterd worden ?

Voorts is het evident dat ouderverenigingen vooral over ouders spreken. Het is belangrijk om ouders bij het onderwijs te betrekken. Blijkbaar ervaart u dat de drempel voor allochtone ouders zeer hoog is. U spreekt vooral over meer middelen voor de ouderverenigingen. Vindt u niet dat er ook een belangrijke rol is weggelegd voor de school ? Die laatste kan een visie over ouderparticipatie ontwikkelen, waarbij de informatieverstrekking zeer belangrijk is. Tijdens het intakegesprek kan men bijvoorbeeld aan de ouders duidelijk maken dat het belangrijk is om hen bij de werking van de school te betrekken. U spreekt ook weinig over het belang van andere ondersteunende organisaties, zoals bijvoorbeeld het schoolopbouwwerk. Wat is uw mening daarover ?

De heer Dirk De Cock : De heer Laquière is tegen het spreidingsbeleid. Betekent het omgekeerde echter niet automatisch een evolutie naar concentratiescholen ? Hoe staat u daar tegenover ? De identificatie van probleemgevallen gebeurt onder meer aan de hand van het testen van de taalvaardigheid van de jonge kinderen. Ik wijs erop dat niet alleen allochtone maar ook veel kansarme jongeren een taalachterstand hebben. In de tekst vind ik daarover weinig terug. Wat is de houding van de ouderverenigingen terzake ?

De heer Marcel Davidts : De term geïntegreerd gelijke kansenbeleid slaat niet alleen op de middelen en ondersteuning, maar vooral ook op de integratie van problemen die voortvloeien uit de diversiteit bij leerlingen en jongeren. We vinden het jammer als het gelijke kansenbeleid alleen van toepassing is op allochtone jongeren.

De heer Marc Laquière : Het is onmogelijk om in dit korte tijdsbestek een antwoord te geven op de vraag wat er ontbreekt aan het non-discriminatiebeleid. In de tekst staan een aantal pistes die tegelijkertijd bewandeld moeten worden. Er zijn heel wat positieve zaken gebeurd, zoals bijvoorbeeld de gesprekken tussen de verschillende partners, maar het is tijd om de knelpunten aan te pakken. We moeten kritisch zijn en nagaan hoe de doelgroepen het non-discriminatiebeleid ervaren. Die zijn immers zeer ontgoocheld en verwachten dat er een aantal nieuwe accenten gelegd worden. Het gaat niet om de keuze tussen de ene of de andere maatregel, maar er moeten heel veel maatregelen tegelijkertijd genomen worden om te komen tot een meer evenredige vertegenwoordiging in het onderwijs.

Wat mijn stelling over het spreidingsbeleid betreft, merk ik op dat iedereen voorstander is van een harmonieuze samenleving waarbij de verschillende etnische groepen, kansarmen en gehandicapten elkaar ontmoeten en gelijk kunnen participeren. Dat is echter niet het geval. We hebben in Vlaanderen concentratiebuurten en gebieden waar bijna geen vluchtelingen en migranten zijn. We moeten vertrekken van de realiteit waar het onderwijs van afhankelijk is. De oplossing, naar aanleiding van de non-discriminatieverklaring was spreiding. We weten allemaal en dat blijkt ook uit rapporten van de UIA en het departement Onderwijs dat dat niet gewerkt heeft. Men bakkeleit nu over percentages, maar het is een feit dat de situatie ongeveer dezelfde gebleven is, ondanks het spreidingsbeleid. We vinden dat men zich nu maar moet concentreren op de kwaliteit van het onderwijs. Alle scholen, hoe ze ook samengesteld zijn, dus ook de concentratie-

scholen, moeten kansen krijgen om kwaliteit aan te bieden. De zogenaamde witte scholen moet men niet alleen verplichten om leerlingen op te nemen maar men moet hen tegelijk ondersteunen. De leerkrachten moeten, via opleiding en vorming, gewapend worden om de allochtone leerlingen op te vangen. Een decretale verankering is noodzakelijk. Indien de scholen verplicht worden om leerlingen op te nemen, moet men de leerkrachten ook voldoende motiveren en sensibiliseren over het feit dat de multiculturele samenleving er sowieso aankomt en dat we hierop een antwoord zullen moeten geven. Het bureau voor anti-racisme in Nederland formuleert het treffend : stop met discussies die toch niets opleveren en leg het accent op kwaliteit in de brede betekenis van het woord.

Vandaag studeren de eerste migranten af aan de universiteit. Zij zullen de eerste woordvoerders zijn. Betrek hen van het begin af bij het opstellen van maatregelen. Zij zullen niet meer nemen wat zij en hun ouders meegemaakt hebben. Zij zullen verwoorden hoe het bij hen overkwam dat zij op een bepaalde school geweigerd werden en naar de andere kant van de stad gestuurd werden. Ik denk dat de meerderheid van de Vlamingen hiervoor respect zal opbrengen.

De voorzitter : U wil dus zelfs geen spreiding onder voorwaarden. De oplossing die u voorstelt om de zwarte vlucht tegen te gaan is dus het bieden van kwaliteit. Wat denkt het VCOV over dit probleem ?

Mevrouw Lieve Vercammen, stafmedewerker vorming VCOV : Bij de uitvoering van de non-discriminatieverklaring is er te weinig geïnvesteerd in de betrokkenheid van een aantal partners, onder meer de ouders. Dit is een van de redenen waarom wij in de eerste periode onzichtbaar gebleven zijn.

De voorzitter : Er waren nog vragen in verband met de betrokkenheid van de ouders. Er werd gevraagd waarom er gekozen was voor netwerken van allochtone ouders. Voorts was er nog een vraag over de rol van de school en het schoolopbouwwerk bij het informeren van de ouders, zodat zij weten waarom zij voor een bepaalde school kiezen.

Mevrouw Lieve Vercammen : Wij gaan ervan uit dat alle ouders betrokken moeten worden bij de werking van de school. Hierin verschillen we van mening met de heer Laquière die de nood aan aparte organisaties voor allochtonen benadrukte. We hebben een project uitgewerkt gericht op het bevorderen van de samenwerking van zowel autochtonen als allochtonen. Voor deze laatste groep

zijn er een aantal drempelverlagende initiatieven, onder meer vader- en moedergroepen. Zij behandelen schoolse aangelegenheden vanuit de invalshoek : ik en mijn kind op school. Wij krijgen wel berichten dat dergelijke groeperingen van allochtonen er niet in slagen daadwerkelijk te participeren op school. Wij krijgen ook vragen over hoe men allochtonen kan betrekken bij de verschillende participatieniveaus op school : ik en mijn kind, de school en tot slot de formele participatie. Zij willen immers ook geïnformeerd worden en adviseren, meewerken en meedenken. Er is een investering nodig om dit proces te ondersteunen.

Het project had een drietal doelstellingen. Het was de bedoeling allochtonen en autochtonen rond de tafel te krijgen en een gezamenlijke visie over het functioneren op school en over de beste manier van samenwerken te ontwikkelen. Een tweede stap is het organiseren van een gezamenlijke activiteit ter verbetering van een aspect van de schoolwerking. Een derde stap is vanuit de opgedane ervaring kijken hoe men deze samenwerking kan verankeren en ook rond andere thema's kan samenwerken. Hierbij hebben we goed samengewerkt met het schoolopbouwwerk. Zij slagen erin de drempels voor de ouders te verlagen. Hun werking kan dan ook complementair zijn aan de ouderwerking op school. De procesbegeleiding is heel belangrijk. Binnen dergelijke werkgroepen zijn immers niet enkel de school en de ouders maar ook omringende organisaties zoals het schoolopbouwwerk, vertegenwoordigd. Het is dan ook heel belangrijk dat men de doelstellingen van het project blijft benadrukken.

We moeten die ouders voortdurend voldoende ruimte geven om zich te ontwikkelen en emanciperen in hun nieuwe rol en situatie. Zo leren ze immers ook hoe ze andere problemen gezamenlijk kunnen aanpakken. Eigenlijk brengen we de ouders een werkwijze en communicatiecultuur bij die op middellange termijn zal lonen. Het is inderdaad een impulsaanbod dat beperkt is in tijd en heel arbeidsintensief. Maar ik zie geen andere mogelijkheid. De verschillende partners zijn immers zo op hun eigen doelstellingen gefocust, dat we de ouders absoluut voldoende ruimte moeten geven.

De heer Marc Laquière : Deze procesmatige aanpak is inderdaad heel belangrijk en levert succes op. Helaas zijn er te weinig projecten, zijn ze te beperkt in tijd en verspreid over heel Vlaanderen. We leren zelf ook heel veel uit deze projecten.

Enkele jaren geleden probeerden de lokale raden van het gemeenschapsonderwijs allochtone ouders

aan te trekken. Omdat geen van de betrokken partijen daar echt klaar voor was, zijn de pogingen op een mislukking uitgedraaid. Mochten de schoolraden, raden van bestuur of algemene vergaderingen vandaag hetzelfde proberen, dan zou het resultaat niet anders zijn. Precies daarom moeten we eerst en vooral de ouders in hun emancipatie steunen.

Migranten organiseren zich bijvoorbeeld niet per afzonderlijke school. Ze organiseren zich over meerdere scholen, vaak zelfs net- en regio-overschrijdend. Daarnaast organiseren ze zich nog in etnische groepen. We moeten hen daar alle tijd voor geven.

De heer Marcel Davidts : Preventie komt inderdaad onvoldoende aan bod. Het volstaat niet problemen vast te stellen, we moeten ook de context waarin een school zich bevindt in rekening brengen om leerproblemen te voorkomen. De buurt geeft indicaties over mogelijke problemen. De SIF-indicatoren zijn weliswaar niet absoluut, maar wel richtinggevend. Ik ben geen onderwijsdeskundige en kan u de ideale indicatoren niet geven. Wij willen alleen maar benadrukken dat we veel belang hechten aan de context.

Mevrouw Lieve Vercammen : Nu krijgen we eigenlijk middelen als het probleem er al is. Dus te laat. Een omvattende probleemanalyse levert een beeld op van de problemen waarmee een school geconfronteerd wordt. Kinderen gaan vaak naar een basisschool in de buurt. Als we de huisvesting in die buurt onderzoeken of het opleidingsniveau van de buurtbewoners, krijgen we een idee van de context waarin de school moet werken. Een dergelijk omvattend uitgangspunt is bovendien niet gebaseerd op de school alleen.

De heer Marc Laquière : We zitten op dezelfde golflengte.

3. **Mevrouw Ann Verreth, stafmedewerkster studiedienst ACW**

A. Toelichting

Mevrouw Ann Verreth, stafmedewerkster studiedienst ACW : Het ACW heeft er steeds voor gestreden leerlingen die bijkomende zorg behoeven ook extra te ondersteunen. In de visietekst wil men dat structureel organiseren. Of het nu om een autochtone dan wel een allochtone leerling gaat, steeds moeten we de zorg op zijn of haar individuele behoeften afstemmen. De onderwijsoverheid moet voor voldoende middelen zorgen.

Een echt gelijke kansenbeleid biedt leerlingen meer dan gelijke kansen. Het biedt hen ook de mogelijkheid om gelijke resultaten te behalen. Als dat het uitgangspunt is, schiet de visietekst tekort. Zorgverbreding komt onvoldoende aan bod en er wordt enkel over basisonderwijs en secundair onderwijs gesproken. Wat met het volwassenenonderwijs of het hoger onderwijs? Tenslotte moeten we ook aandacht opbrengen voor onderwijsverstijgende elementen als stage of ouderparticipatie.

We moeten ook meer partijen bij het gelijke kansenbeleid betrekken. We kunnen veel problemen vermijden door uit te gaan van de individuele leerling, maar daartoe moeten zowel de ouders, leraars als leerlingen betrokken worden.

Volgens het ACW is een nieuwe – zij het gewijzigde – non-discriminatieverklaring nuttig. We stellen voor om de onderwijsverstrekkers, maar ook de overheid, CLB's, ouders, onderwijscentrales, sociale partners en alle andere belendende sectoren bij deze nieuwe verklaring te betrekken, waarin ook concrete afspraken zijn opgenomen. De sociale partners kunnen bijvoorbeeld zorgen voor stageplaatsen voor allochtone leerlingen.

Het ACW steunt de minister in haar voornemen om het lokale overleg uit te breiden en om de slaagkansen ervan te verhogen. De gemeenten zijn inderdaad het aangewezen organisatieniveau. Omdat de voorzitter een belangrijke invloed heeft op het welslagen van het overleg, dringt verdere professionalisering zich op. Als de nadruk uiteindelijk op het lokale niveau wordt gelegd, moet dat niveau ook op de nodige steun kunnen rekenen.

Het is essentieel dat we onze kinderen leren omgaan met andere culturen. De leerkrachten moeten uitgerust worden om hun leerlingen deze vaardigheden aan te leren. We moeten onze toekomstige leerkrachten al tijdens hun opleiding wijzen op het belang van zorg op maat. In de visietekst is daar onvoldoende sprake van.

Tot slot nog enkele bijkomende opmerkingen. Wij zijn het niet eens met de alternatieve manier om doelgroepen van het ondersteuningsbeleid af te bakenen, die in de visietekst wordt voorgesteld. Toetsen zijn immers te curatief. Wij geven de voorkeur aan een preventieve benadering: sommige indicatoren kunnen voorspellen of iemand kans maakt op leerachterstand, bijvoorbeeld het opleidingsniveau van de ouders.

Wat het ondersteuningsaanbod voor de scholen betreft, menen wij dat omkaderingsnormen niet

mogen gebruikt worden om concentratiescholen te straffen. Het argument dat vaak gebruikt wordt als zou men met de toekenning van middelen problemen stimuleren, doet afbreuk aan de grote inspanningen die concentratiescholen momenteel leveren. Bijkomende ondersteuning voor multiculturele scholen heeft het best plaats op het niveau van specifieke functies. Daarnaast zou een tussenkomst in de aankoop van het degelijke, maar vaak prijzige, ondersteuningsmateriaal welkom zijn. Een facet dat in de gelijke kansennota onvoldoende belicht wordt, is de oriëntering van de doelgroep in het secundair onderwijs. Alhoewel daarover weinig onderzoek is gevoerd, toont de praktijk dat de doelgroep verhoudingsgewijs meer terecht komt in het buitengewoon of het beroepsonderwijs. Dat middelen doelgericht moeten ingezet worden, is evident. Effectmeting is dus nodig. Die wordt in de nota evenwel erg productgericht opgevat. Omdat de effecten pas na een proces tot stand komen, is het nochtans aangewezen om ook aan procesmeting te doen. Voorts pleit het ACW voor de opname van het probleem van de anderstalige nieuwkomers binnen het lokaal overleg. Tegelijk vereisen zij wel een specifiek ondersteuningsbeleid.

Hoewel het inschrijvingsrecht strookt met de vrije keuze en op zich al een antidiscriminatiemaatregel is, roept de toepassing toch enkele vragen op. Zo kan men vraagtekens plaatsen bij de effectiviteit. Leerlingen niet accepteren gebeurt vaak op een zeer onderhuidse wijze. Men kan zich afvragen of de invoering van een inschrijvingsrecht daar wat kan aan veranderen. Concentratiescholen en multiculturele scholen vrezen bovendien dat zij daardoor zullen afglijden naar honderd procent zwarte scholen. Eigenlijk zou het inschrijvingsrecht beperkt moeten worden tot witte scholen, al beseffen wij dat dit niet kan. In dit verband is ook het woonbeleid van belang, want ouders kiezen vaak voor een school in de buurt.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw Brigitte Grouwels: Het ACW vindt het gemeentelijke niveau het niveau bij uitstek voor het lokaal overleg. Tegelijk pleit men voor een gelijke kansenbeleid in het middelbaar onderwijs. Vereist dat niet ook een regionaal platform?

De heer Frans Ramon: Effectmeting wordt vaak te individueel benaderd. Waar speelt de door u voorgestelde procesmeting zich af? Op het niveau van leerkracht en leerling of op het niveau van de school?

Mevrouw Ann Verreth : Wij legden de nadruk op het gemeentelijke niveau omdat de doelgroep zelf dat als het belangrijkste niveau percipieert. Kansarmen kiezen voor onderwijs vlakbij. U heeft wel gelijk dat een of andere vorm van regionaal overleg – ik spreek mij niet uit over de vorm – nodig is als ook het hoger onderwijs, en in mindere mate het volwassenenonderwijs, wordt betrokken.

De procesevaluatie moet inderdaad gericht zijn op het hele schoolteam.

V. GEDACHTEWISSELING MET MEVROUW MARLEEN VANDERPOORTEN, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS EN VORMING

1. Standpunten van de fracties

A. Namens de CVP-fractie

De heer *Luc Martens* vindt het thema omtrent de gelijke kansen in het onderwijs een belangrijk onderwerp en doelstelling in het onderwijsbeleid. Kinderen moeten op hun eigen talenten aangesproken worden en de kans krijgen die te maximaliseren. Zijn fractie heeft echter heel wat bemerkingen bij de visietekst van de minister.

Hij kondigt daarop de indiening van een voorstel van resolutie betreffende het gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs aan (*Parl. St.*, VI. Parl., 2000-2001, nr. 579/1). Dit moet een constructieve bijdrage vormen aan de discussie. Zijn fractie biedt de andere fracties de kans dit voorstel mee te ondersteunen. Hij licht vervolgens met de bemerkingen op de visietekst, dit voorstel verder toe.

Op de eerste plaats vindt de heer Martens de visietekst van de minister te éénzijdig omdat de tekst vooral uitgaat vanuit de evaluatie van het non-discriminatiepact. Een gelijke kansenbeleid voor alle kinderen in het onderwijs moet vanuit een ruimer perspectief benaderd worden. Daartoe is er een bredere benadering nodig waarbij de problematiek niet alleen vanuit het onderwijs, maar ook vanuit andere beleidsdomeinen wordt aangepakt. Jongeren met succes ondersteunen in hun waardigheid kan enkel lukken wanneer dit ook terug te vinden is in andere sectoren dan enkel het onderwijs. Vanuit deze benadering hoopt hij dat de andere ministers van de Vlaamse regering zich daartoe engageren.

Een tweede bedenking is dat de visietekst te zeer de nadruk legt op het remediërend-curatieve aspect. Het beleid dient volgens hem ook preventief op te treden, namelijk gericht op het voorkomen van de leermoeilijkheden.

De visietekst legt volgens de heer Martens slechts terloops een verband tussen het gelijke kansenbeleid en diversiteit. Dit vormt zijn derde opmerking. Deze twee aspecten zijn nochtans nauw met elkaar verbonden. Verscheidene sprekers hebben dit tijdens de hoorzitting aangehaald.

De spreker merkt als vierde element op dat bepaalde doelgroepen, zoals de kinderen van trekken de bevolkingsgroepen, niet weerhouden werden. Er wordt weliswaar op basis van het verleden een balans opgemaakt, maar iedere groep moet krijgen waar hij recht op heeft. Hij beseft dat men de doelgroepen die men wil benaderen, niet limitatief kan opnoemen.

De heer Martens stelt met zijn vijfde bemerking vast dat de rol van de ouders in de visietekst onderschat wordt. De ouders vormen nochtans een partner die geëngageerd moet worden om in dit kader positieve resultaten te boeken. Als het gaat om ondersteuning vanwege de ouders moet er daarom aan hen meer aandacht worden besteed. In welke vorm zij zich ook wensen te organiseren.

Een aantal andere elementen van de visietekst hebben een gevoelig karakter. In dit kader vermeldt de heer Martens op de eerste plaats de discussie omtrent het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht. Deze discussie is niet nieuw. Tijdens de bespreking van het decreet basisonderwijs diende de heer Karel De Gucht reeds een amendement hieromtrent in. Er zijn ook de internationale verdragen en bepalingen uit de Grondwet die dit thema in een spanningsveld plaatsen en vragen oproepen. Bovendien zijn er ook de uitspraken van het Arbitragehof en de arresten van de Raad van State die duidelijk stellen dat men het vrij onderwijs niet dezelfde identieke verplichtingen kan opleggen als het gemeenschapsonderwijs dat een overheidsinitiatief is.

Een tweede gevoelig onderwerp is de rol van de inspectie. Die rol werd in het verleden decretaal vastgelegd en gedefinieerd. De visietekst voorziet evenwel in een verschuiving van de inhoud van deze opdracht. Als dit inderdaad de bedoeling is, dan mag dit niet op een sluipende wijze gebeuren, maar moet dit door het parlement worden vastgelegd.

Hij wil in een laatste reeks bemerkingen komen tot een verduidelijking en onderlinge afstemming van wat men verstaat onder de waarde 'gelijkheid'. De wetenschappelijke literatuur heeft hierover heel wat verschillende benaderingen : de ene stelt gelijkheid gelijk met een gelijkheid van kansen bij de start, terwijl anderen de gelijkheid vaststellen bij het bereiken van gelijke resultaten. De benadering zelf is dus belangrijk omdat die leidt tot de manier waarop men het onderwijs organiseert. De huidige onderwijsstructuur is immers nog te zeer gebaseerd op een systeem van jaarklassen en klassengroepen dat uitdrukkelijk beperkingen heeft. Dit heeft tot gevolg dat men zich richt op de middenmoot. Diegenen die erboven uit stijgen krijgen daardoor niet de stimuli die men verwacht, en zij die daaronder blijven, zullen uit de aandacht verdwijnen en in een cascade terecht komen.

Een gelijke kansenbeleid moet, zoals hij reeds eerder zei, gericht zijn op diversiteit. Dit houdt in dat men de verscheidenheid in talenten, culturen, sociale achtergronden e.d. volle kansen geeft in het onderwijs. Een dergelijk beleid vergt actieve inspanningen inzake kwaliteitszorg. Heel wat scholen zijn daar reeds zelf mee bezig, maar zouden hier meer moeten in ondersteund worden. Zij moeten bovendien de ruimte krijgen om de autonomie volop te beleven.

De inspanningen voor een gelijke kansenbeleid moeten op de eerste plaats gebeuren in het gewoon onderwijs. Toch zijn er kinderen van wie de noden de mogelijkheden van de gewone school overstijgen. Voor die leerlingen betekent het buitengewoon onderwijs de beste oplossing. Daarbij mag dat buitengewoon onderwijs zeker niet beschouwd worden als een lagere trap of als laatste schakel van een waterval, maar moet dit onderwijs vanuit zijn eigenheid en opdracht benaderd worden. Het is volgens de spreker ook belangrijk dat beide blijven samenwerken. De expertise van het buitengewoon onderwijs kan immers gebruikt worden in het gewone onderwijs om hier nieuwe zorgbrede kansen te creëren en de draagkracht van de school te vergroten.

De heer Martens wil bijzondere aandacht voor de taalachterstand dat een sleutelgegeven is bij heel veel kinderen die leermoeilijkheden hebben. Leerlingen met voldoende intellectuele mogelijkheden kunnen zonder problemen een andere taal leren, maar het zijn de anderen die een taalachterstand ontwikkelen en daardoor leermoeilijkheden krijgen. Dit heeft uiteraard ook te maken met taalstimulatie. Zelfs bij autochtone kinderen uit sommige sociaal achtergestelde milieus is de taalstimulatie

onvoldoende aanwezig waardoor het verdere leren bedreigd wordt.

Hij benadrukt dat zijn fractie van mening is dat om concentratiescholen te vermijden ieder zijn verantwoordelijkheid moet dragen en het spreidingsbeleid moet gestimuleerd worden. De vraag daarbij is hoe dit toegangsbeleid kan verwezenlijkt worden omdat er ook andere waarden in het geding zijn waar men rekening mee moet houden. Het positief kunnen ontwikkelen en het veilig stellen van een eigen pedagogisch project waar ouders uitdrukkelijk voor kiezen, vormt immers evenzeer een belangrijke waarde.

Tenslotte vermeldt de heer Martens nog enkele aandachtspunten : het niet beperken van het gelijke kansenbeleid tot het lager onderwijs maar uitbreiden tot het secundair en hoger onderwijs, de betaalbaarheid van het onderwijs met het thema rond de studiekosten en de studietoelagen, en de lerarenopleiding en nascholing zijn evenzeer belangrijke elementen in dit debat.

– Mevrouw *Brigitte Grouwels* wijst op de problematiek van de anderstalige nieuwkomers. De minister heeft hier reeds gesteld dat het huidige systeem niet meer voldoet. Zo is de periode om de jongeren bij te werken te kort om op een degelijke manier in te kunnen stappen in het reguliere onderwijs. Bovendien gaat het dikwijls om oudere leerlingen die moeten aansluiten bij niet-leeftijdsgenoten. Hoe zal de minister dit aanpakken ?

Mevrouw Grouwels brengt op de tweede plaats aan dat de schoolinfrastructuur een belangrijk element is in het gelijke kansenbeleid. Jongeren brengen zeer lange tijd door in het onderwijs. Indien dit gebeurt in minder goede omstandigheden, heeft dit gevolgen m.b.t. de leerachterstand e.d.

De spreker stelt dat de betrokkenheid van de ouders een belangrijk aandachtspunt is voor haar fractie. Scholen zouden zelf, naast het oudercomité e.d., een beleid moeten ontwikkelen naar de ouders toe en daartoe de nodige middelen en ondersteuning krijgen. Hoe kan dit contact met de ouders ondersteund worden ?

Haar fractie wil ook komen tot een structureel schoolopbouwwerk. Hierbij gaat het om een relatie tussen de school, het ouderlijk milieu én de omgeving. Deze brugfunctie is essentieel voor die scholen die geconfronteerd worden met de voorliggende problematiek.

De principes van onderwijsvoorrang en zorgverbreding moeten volgens de spreker behouden en verfijnd worden. De ervaring en expertise die in de huidige projecten werd opgedaan moet men verder kunnen gebruiken en ontwikkelen. Het is niet duidelijk hoe die zullen benut worden, noch of de criteria voor onderwijsvoorrang en zorgverbreding in het gelijke kansenbeleid zullen gehandhaafd worden. Zo wordt er in de visietekst afstand genomen van het criterium 'éénoudergezinnen'. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt evenwel dat kinderen die in éénoudergezinnen opgroeien, een zwakkere achtergrond hebben m.b.t. de schoolsituatie.

Mevrouw Grouwels vraagt welke extra middelen aan de scholen ter beschikking zullen worden gesteld die met bijzondere noden geconfronteerd worden. Bij bijzondere noden gaat het voor haar fractie niet alleen over allochtone kinderen, maar ook om autochtone kinderen uit kansarme mid-dens.

Het Nederlandstalig onderwijs in Brussel is voor mevrouw Grouwels specifiek, maar niet uniek. De ervaringen in Brussel kunnen ook elders in Vlaanderen worden aangewend. Dit leidt tot haar vraag of Brussel in aanmerking zou kunnen komen voor structurele middelen als onderwijsvoor-rangsgebied, naar analogie van bvb. de mijnstreek in Limburg. Brussel heeft reeds een specifiek beleid, maar dat beperkt zich enkel tot het basisonderwijs. Een uitbreiding naar het secundair onderwijs zou nuttig zijn, omdat de problematiek uit het basisonderwijs binnen een aantal jaren ook aanwezig zal zijn in het secundair onderwijs.

In Brussel zou er bijzondere aandacht moeten zijn voor de taalvaardigheid. De moedertaal van de kinderen zou daarbij als hefboom tot het verwerken van een andere taal, moeten benut worden. Ook de mogelijkheid om meertaligheid mogelijk te maken in het onderwijs werd tijdens de hoorzitting bepleit.

De spreker wijst vervolgens op de instapmomenten in het onderwijs. In Brussel is dit specifiek omdat kinderen kunnen kiezen voor het Nederlandstalig of Franstalig onderwijs. Kinderen zou men op die momenten moeten kunnen toetsen op hun taalkennis en hun capaciteit om taalvaardig te worden in de schooltaal. Dit is belangrijk om de startbasis van de kinderen direct te leren kennen.

Zij vraagt bijzondere aandacht voor de overgangsmomenten tussen basis- en secundair onderwijs. Leerlingen die overstappen, blijken de taalvaardig-

heid niet te hebben. Welke initiatieven zullen ondernomen worden om dit te vermijden ?

Haar fractie vraagt een versterking van de begeleidende diensten. De rol die CLB's vervullen, is enorm belangrijk. Zij hebben meestal een goed beeld van wat de problematiek bij individuele kinderen kan zijn.

Tot slot verwijst de spreker naar de herwaardering van het lerarenambt. Zij pleit voor een extra honorering van bepaalde leerkrachten op basis van extra kwalificaties. Dit kan op basis van objectieve criteria, zoals bijscholing m.b.t. specifieke moeilijkheden in het onderwijs. Op bepaalde plaatsen waar specifieke competenties worden verwacht van de leerkrachten en de leersituatie moeilijk ligt, ontstaan er momenteel dramatische situaties omdat men er geen leerkrachten vindt. Het is in ieder geval belangrijk de leerkrachten met bijzondere competenties in de scholen te houden. Hoe kan men deze problemen opvangen ?

– Mevrouw *Veerle Heeren* wijdt verder uit over een aantal themata die door de vorige sprekers werden aangehaald. Op de eerste plaats benadrukt zij dat gelijke kansen voor alle kinderen in het onderwijs meer veronderstelt dan een geïntegreerd project onderwijsvoor-rangsbeleid. Het moet gericht zijn op kansarmen, geselecteerd op basis van sociaal-culturele en sociaal-economische criteria. Ook kinderen met een handicap of leerstoornissen moeten kunnen rekenen op een deskundige benadering. Het respect voor de eigenheid van elk kind is belangrijk, omdat dit een voorwaarde is voor een positieve opvoedingssituatie.

Scholen en leerkrachten moeten de mogelijkheden krijgen om de kinderen voor te bereiden op een multiculturele samenleving. Differentiatie moet ervoor zorgen dat alle kinderen zich kunnen thuisvoelen in het onderwijs. Daarbij dient er rekening gehouden te worden met de talenten en het leertempo van de kinderen.

Kinderen met bijzondere onderwijsbehoeften vergen bijzondere inspanningen. Met de juiste begeleiding zou men het grootste deel van de kinderen met al hun verschillen kunnen opvangen in het gewone onderwijs. Toch overstijgen sommige noden het gewone onderwijs. Daarom is het buitengewoon onderwijs de beste oplossing om tot een maximale ontplooiing van deze kinderen te komen. De deskundigheid van dit buitengewoon onderwijs kan ook ten dienste worden gesteld van het gewone onderwijs, zodat men kan komen tot een zorgbrede school. Beiden hebben er belang bij

samen te werken zodat de doorverwijzing niet als problematisch wordt ervaren.

Een tweede thema dat mevrouw Heeren aanhaalt betreft de middelen. Het creëren van een succesvol gelijke kansenbeleid kan enkel lukken als hier extra middelen tegenover staan. De visietekst stelt hiervoor een remediërende aanpak voor : men moet eerst een leerling met problemen hebben, alvorens er extra middelen worden gegeven. Een school zou een leerprobleem kunnen aantonen aan de hand van een taalvaardigheidstest. Dit veronderstelt extra werk voor de scholen. Welke gevolgen zou dit kunnen hebben voor de concentratiescholen : zullen zij aangeven dat alle leerlingen van deze scholen met leerproblemen kampen ? Dit heeft bovendien gevolgen voor het imago van deze scholen. Welke gevolgen zullen deze scholen in hun omkadering hebben als zij niet al hun kinderen zullen aangeven als kinderen met leerproblemen ?

Scholen en overheid moeten preventief en pro-actief kunnen optreden om een multiculturele school mogelijk te maken zodat gelijke kansen op lange termijn worden verwezenlijkt. Zij pleit daarom voor een voorrangbeleid op basis van criteria waarvan men weet dat ze samenhangen met de leerproblemen. Uit de hoorzitting bleek dat schoolsucces zeer sterk samenhangt met criteria als taalvaardigheid, sociale achtergrond en de gezinssituatie.

Een derde element dat zij wil benadrukken is de rol van de onderwijsinspectie. De inspectie zou volgens de visietekst op basis van het schoolwerkplan de bevordering van de gelijke kansen kunnen beoordelen met de goedkeuring van extra middelen. Haar fractie meent dat de overheid hierdoor de vrijheid van de onderwijsverstrekkers zal beperken. Artikel 38 en artikel 47, § 2, van het decreet basisonderwijs stelt dat de inspectie enkel kennis neemt van het schoolwerkplan, zonder de inhoud te beoordelen. Welke criteria zal de inspectie hanteren als de inspectie toch het schoolwerkplan zou mogen beoordelen ? Bovendien zou de planlast van de scholen, die iedereen wil afbouwen, opnieuw stijgen omdat men de engagementen zal moet concretiseren.

Mevrouw Heeren werpt op de vierde plaats op dat het non-discriminatiepact grote verdiensten heeft gehad in het beleid. Voor haar is daarbij de grootste verdienste dat de diverse partners samen rond de tafel zijn gaan zitten en hebben leren praten met en luisteren naar elkaar. In het lokaal overleg zouden echter ook de ouders van alle kinderen met bijzondere noden een stem moeten krijgen. Multi-

culturele scholen hebben een aanzuigeffect omdat ook de migrantenouders de concentratiescholen willen ontvluchten. Op het werkveld ervaart men dat men met deze ouders zeer moeilijk contact kan krijgen. Daarom zou men een vertegenwoordiging van deze ouders als aanspreekpunt moeten hebben om hen te bereiken.

Het is totaal onduidelijk of het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht tot veel verandering zal leiden. Het probleem is voor mevrouw Heeren van meer fundamentele aard. Tijdens de hoorzitting werden er zeer weinig principiële bezwaren geuit op het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht. De maatschappelijke integratie van allochtonen is een taak van elke school, maar is ook verbonden aan een woonsituatie. In bepaalde gebieden is men onbekend met de thematiek omdat er weinig of geen allochtonen wonen. Multiculturele scholen mogen in ieder geval niet evolueren naar concentratiescholen, die weliswaar ook kwaliteit trachten te leveren.

Tot slot stelt mevrouw Heeren dat indien het inschrijvingsrecht toch wordt aanvaard, men de criteria zal moeten uitbreiden. De inbouw van een bovengrens zou de multiculturele scholen ervoor kunnen behoeden te evolueren naar een concentratieschool.

Zij besluit dat de communicatie een belangrijke factor zal zijn voor het welslagen van de opzet. Alle actoren moeten daarom in dit debat worden betrokken.

B. Namens de Vlaams Blok-fractie

De heer *Julien Librecht* gaat m.b.t. de formulering van zijn opmerkingen bij de visietekst uit van drie basisprincipes : geef elk kind wat het toekomt ; men mag veronderstellen dat het onderwijsbeleid in Vlaanderen de integratie en niet de segregatie beoogt ; het grondwettelijk recht van de inrichtende machten om eigen pedagogische visie aan te bieden. Zijn opmerkingen hebben betrekking op de drie grote krachtlijnen van de visietekst : de decretale verplichting tot inschrijving en aanvaarding, het lokaal gelijke kansenbeleid en het nieuwe model voor ondersteuning.

De decretale verankering van inschrijvingsrecht en aanvaardingsplicht zal volgens de heer Librecht verstrekken gevolgen hebben voor de multiculturele scholen. Multiculturele scholen nemen een sterk defensieve houding aan uit vrees te evolueren naar een concentratieschool. Uit de hoorzitting werd duidelijk dat een deconcentratie van concen-

tratieschool naar multiculturele school onmogelijk is. Hij pleit daarom voor een realistisch denken omdat de energie en de mentaliteitswijziging hier toe onmogelijk opgebracht kunnen worden.

Multiculturele scholen kunnen alleen gemengd blijven als ze middelen krijgen om een vrij toelatingsbeleid te voeren. Met een absoluut inschrijvingsrecht komt er in en rond de scholen een mechanisme op gang waardoor zij in de kortste keren veranderen in concentratiescholen. Hij is van mening dat een ongenueanceerde toepassing van het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht de huidige multiculturele scholen, die in de praktijk meer dan zogenaamde witte scholen aantrekkelijk zijn, snel zal doen afglijden naar concentratiescholen.

Multiculturele scholen hebben zelf voor dit project gekozen en gaan dus uit van een zelfinspirerende overtuiging en visie wat een wissel is op mogelijke integratie. Die zelfgekozen visie en overtuiging gaan verloren wanneer de van overheidswege opgelegde dwang de eigenheid van die scholen komt verstoren. Het verabsoluteren van inschrijvingsrecht en aanvaardingsplicht maakt in die zin integratie onmogelijk. Hij voorspelt dat de voorgestelde maatregelen naar een complete dualisering van het onderwijslandschap zullen leiden.

In dit kader verwijst hij tevens naar de problematiek van het buitengewoon onderwijs. Ervaringen van ouders tonen aan dat de overstap van het gewoon naar het buitengewoon onderwijs als positief wordt ervaren, dit vooral omwille van de grotere zorg die men vanuit een ruimere omkadering en vanuit de middelen kan verstrekken aan hun kind. Inclusief onderwijs zonder bijkomende omkadering en infrastructuur is gedoemd om te mislukken. Het invoeren van inschrijvingsrecht en aanvaardingsplicht zonder dat de zorgende doelschool hiervoor de nodige omkadering van middelen krijgt, is voor zijn fractie onrecht aandoen aan kinderen en hun ouders.

Een tweede krachtlijn waarbij de heer Librecht bemerkingen heeft betreft de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid. Hij is van mening dat het lokaal overleg bij conflicten gelijktijdig rechter en partij zou zijn.

Vervolgens heeft hij een aantal vragen. Aangezien het succes van dit overleg in grote mate afhankelijk zal zijn van het feit dat de diverse participanten een grote nood hebben aan betrokkenheid, vorming en begeleiding, zal een ernstige investering van mensen en middelen nodig zijn om de ouders

te bereiken, te vormen en te ondersteunen. Hoe zal men dit realiseren ?

Er zal in grote mate rekening moeten gehouden worden met de plaatselijke situatie. Hoe wil men het lokaal overleg geografisch afbakenen ? Welke initiële criteria wil men in rekening brengen ?

Ouders van allochtone en autochtone origine hebben vaak andere bekommernissen. Hoe wil men die verschillende inzichten invoegen in een geïntegreerd lokaal overlegplatform ?

Heel vaak wordt er, na het uitschrijven, het in doelgroepen bespreken en het voorbereiden van projecten, al snel afgehaakt. Niemand schijnt dan bereid gevonden te worden om het project ook daadwerkelijk uit te voeren. Hoe wil men deze plaatselijke problematiek oplossen ?

De overheid heeft de neiging om tot lokaal overleg te verplichten, te dwingen, maar vertrouwt het zaakje enkel wanneer ze in de raden vertegenwoordigd is. Hoe kan de overheid deze fysieke aanwezigheid garanderen ? Is dit geen vorm van betutteling ?

Welke rol spelen de inrichtende machten in dit lokaal overlegplatform ?

De uitvoering van de non-discriminatieverklaring vergt de betrokkenheid van heel wat mensen. Meer dan vijftig overlegfora over heel Vlaanderen komen regelmatig samen. Dergelijke inspanningen kan de overheid niet blijven vragen zonder daar middelen voor te voorzien. Aangaande deze middelen is, voor het nieuw en nog veel omvangrijker project dat voorligt, niets voorzien. Hoe kan een belangrijke investering in middelen en mensen door de overheid worden gegarandeerd ?

Een derde en laatste reeks van bemerkingen en vragen vanwege de heer Librecht gaat over het nieuw model voor ondersteuning van scholen met de grootste noden. De onderwijsinspectie krijgt nieuwe en grote bevoegdheden ten aanzien van het schoolwerkplan. Waar zij tot hertoe enkel mag nagaan of een werkplan aanwezig is, zal zij zich nu buigen over de controle van de concrete inhoud van het schoolwerkplan en zal de toekenning van middelen hiervan afhankelijk gemaakt worden. Wie zal er over de toekenning van deze ondersteuning beslissen ? Gaat het over een inspanningsverplichting dan wel over een resultaatsverbintenis ?

Hij besluit dat de VLOR nog een advies zou uitbrengen over het ondersteuningsbeleid voor scho-

len. Zijn fractie vindt de bespreking van dit onderdeel zonder dit advies voorbarig.

C. Namens de VU&ID-fractie

De heer *Kris Van Dijck* stelt dat zijn fractie acht klemtonen legt in haar bemerkingen bij de visietekst van de minister omtrent een geïntegreerd gelijke kansenbeleid.

Op de *eerste plaats* is zijn fractie van mening dat er naast aandacht voor de allochtone bevolking ook aandacht en plaats moet zijn voor de kansarme, autochtone Vlaamse, bevolking. Hij is er van overtuigd dat de autochtone, Vlaamse kansarmen in de huidige projecten te weinig aan bod komen. Enkel het zorgverbredingsproject en het project voor 'scholen met bijzondere noden' hebben voldoende aandacht voor deze doelgroep.

Het gaat niet volledig op te stellen dat de scholen met een grote populatie kansarme allochtonen ook de scholen zijn die een grote populatie kansarme autochtonen onderricht geven. Uit sociologisch onderzoek blijkt dat dit soms wel het geval is in stedelijke gebieden, maar dat het in veel mindere mate opgaat in de landelijke gebieden. Als voorbeeld verwijst hij naar het Sint-Aloysiuscollege in Menen. In deze school zitten zeer veel Vlaamse kansarme kinderen maar nagenoeg geen allochtone 'doelgroepleerlingen', waardoor ze voor het onderwijsvoorrrangsbeleid uit de boot valt. Ook voor de 'scholen met bijzondere noden' als voor het project 'startbanen' komt deze school niet in aanmerking. Bij de identificatie van de scholen met kwetsbare leerlingpopulaties moet er daarom aandacht zijn voor de kansarme autochtone bevolking.

Een *tweede aandachtspunt* vormt voor zijn fractie de identificatie van de scholen met kwetsbare leerlingpopulaties. De doelgroepkenmerken en de identificatie ervan zijn één van de drie grote knelpunten van een goed uitgebouwd gelijke kansenbeleid. Hierbij verwijst de spreker naar onderzoek van Vandevort en Verlot.

Het eerste knelpunt gaat over de ambitie van het kansarmoedebeleid in het onderwijs, d.w.z. over de vraag in welke mate het kansarmoedebeleid impact mag hebben op het reguliere onderwijsbeleid.

Het tweede knelpunt handelt over het voorwaardelijke karakter van het toekennen van de middelen. Iedereen is het erover eens dat de middelen voorwaardelijk moeten worden toegekend, maar de vraag blijft in welke voorwaardelijke mate ze moeten worden toegekend. De auteurs pleiten hier

voor een voorwaardelijke toekenning enkel aan de scholen die concreet kunnen aangeven dat ze de behoeften van de kansarme leerlingen als uitgangspunt van hun beleid nemen. De overheid moet hiertoe duidelijk identificeerbare doelstellingen opstellen.

Het derde knelpunt dat de auteurs aangeven zijn de doelgroepkenmerken. Volgens Vandevort en Verlot zijn er vijf mogelijke wijzen waarop we de identificatie van de doelgroepleerlingen kunnen baseren.

Als eerste zijn er de directe leerlingindicatoren. Deze peilen naar de sociale of etnische afkomst, het opleidingsniveau van de ouders. Deze gegevens hebben een sterk voorspellende waarde inzake het risico op leerachterstand 'berekenen'. Nadelen hierbij zijn : de schroom die de scholen hebben om deze gegevens op te vragen en het mogelijke misbruik dat erin schuilt. Hierbij komt dat de ouders niet verplicht zijn om deze gegevens mee te geven wegens de wetgeving op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De huidige identificatie van doelgroepleerlingen gebeurt momenteel op deze manier.

Ten tweede zijn er de leertests. Nadelen hiervan zijn de mogelijke subjectiviteit en het feit dat een éénmalige afname niet tot dergelijke grote gevolgen mag. Aanvullend is er het probleem dat het laten afnemen van de leertests door de CLB's, mogelijke subjectiviteit in de hand kan werken, aangezien deze contractueel aan de scholen gebonden zijn.

Een derde alternatief is het gebruik van schoolkenmerken, zoals bijvoorbeeld het percentage leerlingen met schoolse achterstand in het beroeps- en technisch onderwijs. Dit is het geval bij het 'scholen met bijzonder noden'-project. De vraag is hier in hoeverre scholen er zelf geen invloed op hebben en in hoeverre ze dit niet in stand houden. Positief is dat ze zich minder richten op achterstandbestrijding maar meer op doorstroming en uitstroom. Ook het feit dat men zich richt op alle kansarme groepen, zowel allochtonen als autochtonen, is een positief kenmerk.

Een vierde optie waarop men de identificatie van de doelgroepleerlingen kan baseren, betreft de omgevingskenmerken. Toch blijkt uit onderzoek dat de wijken in Vlaanderen dermate sociaal gemengd zijn dat er met betrekking tot deze optie steeds een ontoelaatbare foutenmarge zal optreden.

Een vijfde en laatste identificatiewijze zijn de net-kenmerken. Die worden echter vanuit verschillende hoeken, zeker vanuit zijn eigen fractie, niet als aanvaardbaar beschouwd.

De auteurs besluiten na een vergelijking van de vijf mogelijke identificatiewijzen, dat de wijze van het bevragen van de directe leerlingkenmerken tot de beste resultaten zal leiden. Zijn fractie vindt het op de eerste plaats opportuun om daarnaast ook gebruik te maken van een leertest, met name een taalvaardigheidstest. Deze test moet opgevat worden als een instaptoets, een test als een aanvulling op andere gegevens en zonder terug te vallen in een algemene screening. Dit moet een bijkomend middel zijn om leerlingen met een zwakke startpositie te identificeren.

Een tweede opmerking is dat men voorzichtig moet omspringen met indicatoren die uitgaan van “waar de thuistaal niet het Nederlands is” of “Nederlands als tweede taal/ als moedertaal”. Uit onderzoek blijkt namelijk dat ook kansarme autochtone Vlaamse kinderen ‘een andere’ taal spreken dan het Nederlands op school.

Een *derde klemtoon* van de VU&ID-fractie bij de visietekst betreft de relatie tussen het gewoon onderwijs, het inclusief onderwijs en het buitengewoon onderwijs. Op de eerste plaats steunen zij volledig de volgende passage uit de visietekst: “Idealiter zou extra financiering en zorg losgekoppeld moeten worden van de structuur waarin het kind zich bevindt.”

Zijn fractie ondersteunt in dit kader de werkgroep die de reglementering inzake het geïntegreerd onderwijs en de toekomstige taakinvulling van het buitengewoon onderwijs vanuit de principes van het inclusief onderwijs zal herbekijken. Dit initiatief moet de nodige slagkracht en tijd krijgen om tot een optimaal resultaat te komen.

De heer Van Dijk wenst te vernemen wie er in deze werkgroep zit. Deze vraag stellen we, omdat een aantal voorname actoren onvoldoende gehoord zouden worden. Deze actoren zouden een netoverschrijdende visietekst aan de minister overhandigd hebben, maar tot op heden zonder resultaat of reactie. Zijn fractie staat volledig achter de structuur en de ideologie van het buitengewoon onderwijs en pleit voor behoud ervan. De inclusieve gedachte is hiermee complementair.

Een bijkomende vraag betreft de uitbouw van de expertisecentra van scholen voor buitengewoon onderwijs om hun ervaring en deskundigheid door

te geven aan het personeel van het gewone onderwijs. Zijn hier reeds concrete plannen voor ?

De *vierde klemtoon* betreft de vermindering van de planlast door de integratie van de aanwendingsplannen in het schoolwerkplan. Zijn fractie staat positief ten opzichte van dit voorstel maar vraagt zich af of dit juridisch haalbaar is omdat de vrijheid van onderwijs in het gedrang kan komen. Het aanwendingsplan wordt immers door de inspectie doorgelicht terwijl men aan het schoolwerkplan niet mag raken vanuit de overheid. Als men deze twee wil integreren, hoe kan men dan doorlichten zonder aan het vrijheidsbeginsel te raken ?

De *vijfde klemtoon* van de VU&ID-fractie ligt op de ‘interculturele’ vorming, opleiding en nascholing van leerkrachten. De visietekst vermeldt weliswaar dat er in de opleiding en in de nascholing voldoende aandacht moet gaan naar het gelijke kansenbeleid, maar een verdere uitwerking hiervan ontbreekt. De heer Van Dijk wenst dit te benadrukken en vraagt hier meer duidelijkheid over te verschaffen.

De *zesde klemtoon* heeft betrekking op het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers. Uit de visietekst blijkt dat er voor deze categorie een apart statuut behouden blijft en dat er enkele veranderingen op til staan. Zo wil men het flexibel systeem dat men in het basisonderwijs hanteert, ook op het secundaire niveau toepassen en zal men van een re-actief naar een pro-actief beleid overschakelen.

Een wijziging die zich volgens de heer Van Dijk op korte termijn opdringt is het opheffen van de beperking voor concentratiescholen om anderstalige nieuwkomers op te vangen en onthaalonderwijs te organiseren. Dit is evident aangezien het regelrecht indruist tegen de centrale gedachte van de visietekst zelf, met name de aanvaardingsplicht voor alle scholen en het inschrijvingsrecht voor alle leerlingen. Verder wil zijn fractie het probleem van de té korte duur van het onthaalonderwijs en het statuut van de leerkracht in het onthaalonderwijs opgelost zien.

Een *zevende klemtoon* ligt op de aanvaardingsplicht en het inschrijvingsrecht. Zijn fractie is voor een meer genuanceerde houding dan die in de visietekst. De visietekst gaat ervan uit dat als men de aanvaardingsplicht en het inschrijvingsrecht invoert, de ‘witte scholen’ een beetje ‘zwarter’ zullen worden. Volgens de heer Van Dijk zal de invoering van de aanvaardingsplicht en het inschrijvingsrecht ertoe leiden dat de ‘witte’ scholen een beetje

‘zwarter’ zullen worden, maar ook dat de multiculturele scholen ‘zwarte’ scholen zullen worden. De optie om een maximumgrens in te stellen leek vanuit de hoorzittingen praktisch en vooral juridisch niet haalbaar. Het gehele ideeëngoed van het vorige gelijke kansenbeleid, m.n. spreidingsbeleid, inrichting van multiculturele scholen,..., zou op deze manier verdwijnen.

Een tweede punt van kritiek m.b.t. tot deze klemtoon is de achteloosheid waarmee de minister dit wil invoeren. Het lijkt eenvoudig, zonder gevolgen. Zijn fractie wil erop wijzen dat het belang van het kind centraal moet blijven staan. Een onvoorwaardelijke aanvaardingsplicht zou immers bijvoorbeeld ook gelden voor alle kinderen van het buitengewoon onderwijs, alle types. Dit zou een aantal duidelijke gevaren en risico's met zich mee brengen.

Het *achtste en laatste aandachtspunt* vanwege de VU&ID-fractie omvat het Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur, OETC. De fractie van de spreker staat hier over het algemeen zeer negatief tegenover.

- De heer *Dirk De Cock* houdt een pleidooi voor een preventief beleid. Een remediërend beleid is als symptoombestrijding, terwijl men moet vermijden dat de symptomen zouden optreden. Hij verwijst hierbij naar de nascholing dat ook een vorm is van remediëren omdat het dient om zaken die niet tijdens de lerarenopleiding aan bod kwamen, op te halen. Een substantieel deel van de lerarenopleiding zou daarom gewijd moeten zijn aan het detecteren van de leerproblemen. Dit is niet enkel ingegeven vanuit een pedagogisch-didactisch oogpunt, maar ook vanuit een economische overweging. Hoe vroeger men een probleem kan verhelpen, hoe minder dit aan de maatschappij kost. Voorwaarde daarbij is wel dat men de welzijnssector meer in de school moet toelaten.

Een tweede opmerking van de heer De Cock betreft de kwaliteitszorg. Kinderen moeten zo snel als mogelijk in het voor hen meest geschikte onderwijsniveau terecht komen. Dit impliceert dat men de maatschappelijke benadering van alle onderwijsrichtingen en -niveaus moet toetsen aan het respect van eenieder. De herwaardering van het TSO en BSO wordt dan wel in de commissie door iedereen erkend, maar stroomt als opvatting niet door tot de samenleving. Men moet daarom een maatschappelijk draagvlak creëren om dit mogelijk te maken.

Vervolgens benadrukt hij de problemen van de taalachterstand dat zich niet alleen bij allochtonen,

maar ook bij autochtonen manifesteert. Het Nederlands is voor een bepaalde groep van autochtone kinderen uit kansarme gezinnen in hoge mate een vreemde taal. De overheid moet zich t.a.v. deze laatste groep hoeden voor betutteling omdat dit optreden met heel wat argwaan bij deze groep gepaard gaat. Een behoedzaam optreden via vierde wereldwerkers of plaatselijke SIF-structuren is daarom aangewezen. De school dient daartoe in interactie te treden met het maatschappelijke veld. Ook de problematiek van de trekkende bevolkingsgroepen verdienen in dit kader de nodige aandacht.

Tot slot wil de heer De Cock onderstrepen dat elke maatregel – hoe goed bedoeld ook – staat of valt met het aantrekkelijk maken van het lerarenberoep. Er moet meer instroom komen in de lerarenopleiding, wat één van de grootste uitdagingen van het beleid is.

D. Namens de SP-fractie

De heer *Lucien Suykens* stelt dat onderwijs en vorming voor een socialistische partij steeds een belangrijk middel geweest om meer kansengelijkheid te realiseren. Niettegenstaande de niet geringe middelen blijft het onderwijs verre van gedemocratiseerd. Het onderwijssysteem filtert, segregert en rangeert sociale groepen van bij de prille start van de schoolloopbaan zodat er nog steeds geen gelijke kansen in het onderwijs bestaan. Kinderen uit lagere sociale milieus worden niet zo objectief behandeld als wordt voorgespiegeld. Een meer duidelijke explicitering van de sociale doelstellingen van het onderwijs zijn wenselijk. Er zal meer oog moeten zijn voor gelijke kansen maar ook voor meer gelijke behandeling, m.a.w. geen discriminatie. Als er al sprake mag zijn van discriminatie dan mag het alleen positieve discriminatie zijn.

De SP-fractie gaat ervan uit dat het Vlaanderen van vandaag en morgen een multiculturele samenleving is en zal zijn. Het onderwijs moet de kinderen en jongeren voorbereiden op de samenleving van morgen. Zowel in hun professioneel als in hun persoonlijk leven zullen de volwassenen van morgen voortdurend in contact komen met mensen met een andere culturele achtergrond en met culturele verschillen.

Ter voorbereiding van zo'n multiculturele samenleving betekent goed en kwaliteitsvol onderwijs dan ook dat de school zich openstelt voor culturele verschillen en dat er aan de multiculturele dimensie in de school een centrale plaats wordt toebedeeld. Een monoculturele school staat haaks op deze

maatschappelijke realiteit. Een dergelijke school biedt jongeren weinig kansen om dit maatschappelijk leerproces te benutten en stimuleert ze onvoldoende tot positieve weerbaarheid in de maatschappij van morgen.

Een beleid dat gericht is op de realisatie van meer multiculturele scholen kan slechts uitgewerkt worden door een driesporenbeleid : een toeleidingsbeleid voor monoculturele witte scholen, een beschermingsbeleid voor bestaande multiculturele scholen en een herprofileringbeleid voor concentratiescholen, donkere of zwarte scholen.

Een beleid dat zich beperkt tot één of twee van deze sporen en het derde ongemoeid laat, loopt het gevaar bij te dragen tot een verdere dualisering van het onderwijslandschap. Het niet implementeren van het hier voorgesteld driesporenbeleid zal in bepaalde gedeelten van Vlaanderen de dood betekenen van het openbaar onderwijs. Een openbaar onderwijs dat herleid wordt tot een residuair net dat slechts dient als opvangcircuit voor kansarme allochtonen en nog kansarmer autochtonen, kan niet het toekomstbeeld zijn.

Het toeleidingsbeleid voor monoculturele scholen met autochtone leerlingen dient te gebeuren door een vastgelegde aanvaardingsplicht gekoppeld aan een inschrijvingsrecht voor ouders en leerlingen decretaal te verankeren. Zijn fractie steunt een actieve aanvaardingsplicht. Uit de evaluatie van het gevoerde non-discriminatiebeleid blijkt dat het beleid zich minimaal moet richten op het responsabiliseren van witte scholen met stimulerende maatregelen, maar dat er ook in sanctionerende maatregelen moet voorzien worden voor die scholen die zich niet houden aan de gemaakte afspraken of contracten.

Wat betreft het beschermingsbeleid voor bestaande multiculturele scholen kan de fractie van de heer Suykens zich niet akkoord verklaren met de visie van de minister van onderwijs. In het evaluatierapport van het non-discriminatiebeleid wordt gepleit voor de bescherming van bestaande multiculturele scholen. Zijn fractie is ervan overtuigd dat de onmogelijkheid als veelkleurige school, om zich in de toekomst te beschermen tegen het afglijden naar een concentratieschool, een alibi is voor witte scholen om zich af te zetten tegen de aanvaardingsplicht en het inschrijvingsrecht. De minister wil via een oproep aan alle partners in het onderwijs bekomen dat men de diversiteit van leerlingen als uitgangspunt zal nemen. Zij rekent op het engagement van en het overleg tussen de scholen en andere betrokkenen bij het onderwijs, om de

aanvaardingsplicht enerzijds en de draagkracht van de scholen anderzijds hand in hand te laten gaan. De heer Suykens vreest dat louter de aanvaardingsplicht – zelfs decretaal vastgelegd – zonder een lokaal in te vullen beschermingsgrens niets zal uithalen.

Multiculturele scholen zijn een zeer positief project. Dit houdt in dat deze scholen zich moeten kunnen beschermen tegen het afglijden naar een monoculturele concentratieschool. Als dit juridisch mogelijk is, wil de SP-fractie dit regelen door het inschrijvingsrecht te modulariseren in functie van de samenstelling van de leerlingenpopulatie en rekening houdend met de lokale situatie. Dit moet in het plaatselijk overleg worden vastgelegd.

Het evaluatierapport omtrent de non-discriminatie wijst zeer duidelijk de tekortkomingen aan inzake het plaatselijk overleg. Zijn fractie wil het plaatselijk overleg herwaarderen : wat plaatselijk goed kan georganiseerd worden moet plaatselijk gebeuren. De voorwaarde is wel dat het plaatselijk overleg een meerwaarde moet krijgen. Primordiaal daarbij is dat alle actoren, dus niet alleen de schooldirecties, maar ook ouders en migrantenverenigingen daadwerkelijk moeten betrokken worden bij alle facetten van het overleg en op alle niveaus waar beslissingen worden getroffen. Ook de CLB's en de lokale integratiecentra moeten bij het plaatselijk overleg betrokken worden. Daar moeten de bindende afspraken worden gemaakt over het actief toelatingsbeleid. Scholen die weinig of geen migranten tellen moeten binnen de schoot van dit lokaal overleg een toeleidingscontract afsluiten met concentratiescholen of met scholen die dreigen concentratieschool te worden. Met de verschuiving van een centraal naar een meer lokaal gedragen beleid, wordt één van de aanbevelingen van de evaluatie van het non-discriminatiebeleid gevolgd. Zij betreuen evenwel dat de aanbeveling om het lokale vlak dan ook meer te ondersteunen, niet wordt overgenomen. De manier waarop de voorzitters van het plaatselijk overleg hun rol invullen, is echter erg belangrijk voor het welslagen van het samenwerkingsverband.

Concentratiescholen zijn – niettegenstaande de enorme inspanningen die de schoolteams daar ook leveren – niet het beste middel om kinderen gelijke kansen te geven. Niettegenstaande de enorme ervaring van schoolteams in concentratiescholen, zijn de leden van de SP-fractie van mening dat ook allochtone kinderen recht hebben op een multiculturele omgeving. Alleen in een dergelijk veelkleurig schoolmilieu zullen zij meer ervaring kunnen opdoen met de Nederlandse taal. Als het non-discri-

minatiebeleid één negatieve ervaring heeft bijgebracht dan is het op het vlak van de concentratiescholen. De weg terug van donkere naar veelkleurige school is zeer, zéér moeilijk. Een reden te meer om alles op alles te zetten om concentratiescholen te vermijden.

Wat betreft het nieuwe model voor de ondersteuning van de scholen met de meest kwetsbare leerlingenpopulaties, steunt de SP-fractie de minister in haar optie om belangrijke principes te behouden zoals selectiviteit, nl. alleen extra middelen voor scholen met grote noden, en voorwaardelijkheid, nl. alleen extra middelen als scholen een engagement aangaan om te gewenste resultaten te bereiken.

Het belangrijkste struikelblok is echter dat de minister niet langer een voorrangsbepijding wil voeren maar aan achterstandsbestrijding wil doen. De identificatie van de scholen met de meest kwetsbare leerlingen wordt niet meer uitsluitend afhankelijk gemaakt van indicatoren die betrekking hebben op socio-economische en culturele kenmerken van het gezin, maar houden ook rekening met een effectief aanwezige onderwijsproblematiek. De bestaande doelgroepomschrijvingen zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek dat eenduidig aantoonde dat het behoren tot een welbepaald sociaal-economisch en cultureel milieu een zeer sterk voorspellende waarde heeft voor de kans op schoolsucces.

Met het voorstel van de visitetekst wordt overgestapt van een doelgroepbenadering naar een individuele benadering. Dit is nog meer stigmatiserend voor betrokken leerlingen. De SP-fractie gaat ervan uit dat scholen via professionalisering en meer ondersteuning in staat moeten gesteld worden om alle kinderen op de beste manier op te vangen en problemen te voorkomen. Scholen moeten aangemoedigd worden om preventief op te treden. De selectie moet gebeuren volgens meer objectieve criteria waarbij de concentratie van leerlingen met een socio-economische achtergrond een rol blijven spelen, en waarbij veel belang wordt gehecht aan preventie.

Een beleid van meer gelijke kansen en van meer gelijke behandeling binnen het onderwijs vereist een moeizaam proces van culturele integratie tussen de school en de thuismilieus. Dit begint bij een betere communicatie tussen school en thuismilieu, non-discriminatiepacten en intercultureel onderwijs. Het impliceert positieve discriminatie, een extra investering in jongeren uit de sociaal lagere milieus. De zorgverbreding en het onderwijsvoor-

rangsbepijding zijn daar positieve aanzetten van. Dergelijke projecten behoeven echter een veelvoud aan investering aan middelen om de beoogde effecten werkelijk bereiken. Tevens zouden leerlingen met leermoeilijkheden een afdwingbaar recht moeten krijgen op kosteloze leerhulp.

Tijdens de hoorzitting werd er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen leerbedreigde kinderen en kinderen met leerproblemen. Leerbedreigde kinderen hebben nood aan een structurele en preventieve aanpak terwijl kinderen met inherente leerproblemen een individuele remediërende aanpak vereisen waar de gewone onderwijzer van vandaag onvoldoende tijd voor heeft. Onderwijsvoorrang en zorgverbreding bieden oplossingen voor leerbedreigde kinderen en dat moet zo blijven. Toekennen van extra middelen moet dus gebeuren op basis van aanwezigheid van kwetsbare leerbedreigde kinderen en moet niet gekoppeld worden aan leermoeilijkheden alleen.

Voor de diverse maatregelen en projecten van het huidige gelijke kansenbeleid wordt in de begroting 2000 2,145 miljard frank voorzien. Kan de minister binnen dit budget een doeltreffend gelijke kansenbeleid voeren ? Hoe zullen de beschikbare middelen over al deze scholen verdeeld worden ? Hoe zal men garanderen dat scholen met de grootste noden en de meeste kansen op succes ook de gepaste middelen krijgen ? In het systeem dat voorligt bestaat het risico dat scholen die zich inspannen om problemen te voorkomen in de toekomst geen extra middelen meer krijgen aangezien ze immers geen problemen meer ervaren. Door preventie niet langer te stimuleren zullen er later opnieuw meer problemen ontstaan waardoor men uiteindelijk meer middelen zal moeten vrijmaken om ze op te lossen.

Tot slot vraagt de heer Suykens aandacht voor de projecten voor kinderen van de trekkende bevolkingsbevolking. Het gaat hier om vijf bevolkingsgroepen die in Vlaanderen relatief klein zijn maar daarom niet minder rechten hebben dan anderen : binnenschippers, kermismensen, circusbussen, ambulante handelaars en zigeuners. De budgettaire impact van de huidige initiatieven bedraagt 10,9 miljoen frank. Hoewel Vlaanderen de bakermat was van de Europese politiek om voor trekkende bevolkingsgroepen structureel ingebouwde onderwijsvoorzieningen te voorzien, zijn er vandaag nauwelijks structurele voorzieningen voor die groepen. Er zijn slechts enkele initiatieven die een deel van deze doelgroepen dekken. Bovendien blijven ze beperkt tot projecten die jaar na jaar goedgekeurd worden en dus de zo nodige stabiliteit ontbreken.

De visietekst doet wel een grote stap voorwaarts. Hij plaatst de inspanningen voor trekkende bevolkingsgroepen in het perspectief van gelijke kansenbeleid. De visietekst wil deze groepen integreren in de reguliere onderwijsvoorzieningen. Toch moeten hierbij een aantal nuances worden gelegd die door de desbetreffende koepelorganisatie werden aangebracht.

E. Namens de Agalev-fractie

De heer *Frans Ramon* is van mening dat de titel van de visietekst, nl. “Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs”, te hoog gegrepen is. Tijdens de hoorzittingen bleek duidelijk dat er ook nog heel wat andere groepen zijn met leerproblemen e.d. die onder de visietekst ressorteren. Hij stelt daarom voor de nota te reduceren tot die kinderen waar de visietekst op van toepassing is, nl. de kinderen uit kansarme autochtone en allochtone gezinnen.

Een tweede bedenking van de heer Ramon betreft de multiculturele school als belangrijk aandachtspunt voor het beleid. Een multiculturele school heeft een belangrijk bestaansrecht vermits zij kansen creëert voor wederzijds respect.

De spreker is uit de hoorzittingen de herhaaldelijke pleidooien bijgebleven die men deed voor de kwaliteit van het onderwijs, ongeacht het soort school. Het gaat immers niet op te stellen dat concentratiescholen geen kwalitatief onderwijs zouden kunnen verstrekken.

M.b.t. het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht onthoudt de heer Ramon uit de hoorzittingen dat men de vraag moet stellen naar de opdracht die elke school heeft, nl. de maatschappelijke opdracht. Inschrijvingsrecht en aanvaardingsplicht zullen op zich ook niet voldoende zijn als maatregel, zodat er wellicht ook een engagementsverklaring nodig zal zijn. Bovendien zal men een afweging moeten maken met elementen zoals het pedagogisch project, de infrastructuur van de school, enz. Tal van sprekers van de hoorzitting zien het als een eerste stap naar een spreidingsbeleid, maar moeten tegelijk vaststellen dat de positieve intenties niet zonder meer kunnen worden waargemaakt.

De plaats van elk soort onderwijs is in het kader van het gelijke kansenbeleid terug in vraag gesteld. Hijzelf pleit sterk voor een inclusief onderwijs, wat inhoudt dat dit gevolgen heeft voor het buitengewoon onderwijs. Men hoort regelmatig de klacht dat heel wat leerlingen in het buitengewoon onder-

wijs niet thuishoren en dat sommige leerlingen die er wel thuishoren, daardoor niet aan bod komen.

De spreker stelt dat de visietekst te zeer remediërend werd opgesteld. Die boodschap werd ook duidelijk tijdens de hoorzitting naar voor gebracht. Het preventieve luik verdient meer aandacht. Dit geldt in het bijzonder ook voor de detectie van kwetsbare leerlingenpopulaties. Daarbij werd duidelijk de zorg geuit dat dit zou gebeuren op basis van concrete criteria.

Belangrijk is voor de spreker ook de rol van de school als instandhouder van de leerachterstand. Leerlingen worden nutteloos doorverwezen en dergelijke meer. Hier ligt een belangrijke rol voor de lerarenopleidingen zodat leerkrachten de nodige vaardigheden kunnen verwerven om te leren omgaan met de diversiteit aan problemen waar zij mee geconfronteerd zullen worden.

De verdeling van de middelen blijkt een pijnpunt te zijn. Enerzijds is er een pleidooi voor continuïteit m.b.t. de bestaande projecten, terwijl er anderzijds ruimte moet zijn voor nieuwe initiatieven. Hoe kan men beide t.a.v. elkaar afwegen ?

De scholen blijken vrees te hebben voor een stijgende planlast. De heer Ramon pleit voor een systeem waarbij de school één algemeen zorgplan zou opstellen waaruit men kan afleiden welke stappen de school hieromtrent zal zetten. Hoe kan men ervoor zorgen dat duidelijk is dat de scholen een zorgstructuur hebben ingebouwd ?

Een aantal andere elementen komen volgens de spreker in het debat te weinig aan bod : de betrokkenheid van de ouders bij het schoolgebeuren, de school in de buurt, de mobiliteitsproblematiek. Met deze elementen moet meer rekening worden gehouden.

De sprekers van de hoorzitting benadrukten ook het omgaan met heterogeniteit. Vanuit pedagogisch oogpunt is het omgaan met verschillen heel belangrijk. Het is een belangrijke opdracht om in het doelgroepenbeleid de verschillen niet te verdoezelen.

Hij besluit dat de benadering van de problematiek niet mag leiden tot stigmatisering. Dit kan men voorkomen door te vertrekken vanuit de mogelijkheden van de kinderen en niet door te fixeren op hun problemen. Hij citeert daarbij de heer Marc Verlot tijdens de hoorzitting : “Het expliciet opnemen van doelstellingen die voorbereiden op het leven in een multiculturele samenleving, zal vermij-

den dat de positieve aspecten van meertaligheid of spontane interculturele competentie naar de achtergrond zullen verdwijnen”.

F. Namens de VLD-fractie

De heer *Gilbert Van Baelen* is van mening dat het meest essentiële element in het ruime debat omtrent gelijke kansen de mogelijkheid voor elke school is om kwalitatief onderwijs aan te bieden. Dit betekent dat men vanuit het lokale niveau moet vertrekken om een gelijke kansenbeleid op te starten. Vanuit deze visie is het logisch dat men daar dan ook alle andere actoren via een overlegstructuur moet bij betrekken. Het debat mag in dat geval niet verengd worden tot een debat over de alloctonen en kansarme autoctonen, maar moet veel ruimer worden opgezet. De gehele zorgstructuur van het onderwijs moet daarbij onder de loep worden genomen.

Een belangrijk element is het spreidingsbeleid. Hoe kan men een spreidingsbeleid voorzien dat jongeren de mogelijkheden biedt om aan de doelstellingen van een kwalitatief onderwijs te voldoen? Hoe kan men een spreidingsbeleid afdwingen? Dit zou op basis van convenanten of afspraken kunnen, of, zoals in de visietekst, met het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht.

De afdwingbaarheid van de aanvaardingsplicht vormt op zich een knelpunt, maar men zou heel wat vormen van verdoken weigering die niets te maken hebben met het pedagogisch project, kunnen vermijden. De vrees van de multiculturele scholen om met een aanvaardingsplicht te evolueren naar concentratiescholen is zijns inziens voorbarig. Men zou criteria kunnen inbouwen, zonder te spreken over minimum- of maximumgrenzen, die dit risico moeten inperken.

Als men het debat wil aangaan over het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht en men ervan uitgaat dat scholen een spiegel moeten vormen van de samenleving, is een lokaal of regionaal overleg tussen alle actoren noodzakelijk. Hij vermeldt hierbij tevens het regionaal overleg omdat in het secundair onderwijs scholengemeenschappen soms over de grenzen van gemeenten en provincies heen zijn georganiseerd. De ervaring van het non-discriminatiepact heeft geleerd dat een actief spreidingsbeleid via lokaal overleg ertoe leidt dat de plicht van een individuele inrichtende macht niet als een stempel op het inschrijvingsbeleid moet wegen.

Het lokaal overleg kampt evenwel met een aantal pijnpunten. Alhoewel de rol van de voorzitter in dit

overleg van cruciaal belang blijkt te zijn, wordt hij te weinig ondersteund. De functie van de voorzitter moet daarom beter onderlijnd worden en verdient de nodige steun. Het overleg zou ook voor de specifieke leerkrachten die een expertise hebben opgebouwd en statutair niet als dusdanig erkend worden, een oplossing kunnen bieden. Gelijke kansen is volgens hem van alle tijden en zal door de migratiestromen in de toekomst niet verdwijnen. De multiculturele samenleving is en blijft een feit. Dit betekent dat men het overleg wellicht zal moeten institutionaliseren om de expertise die werd opgebouwd, niet verloren te laten gaan.

Vanuit dit perspectief komt men volgens de heer Van Baelen gemakkelijker tot een preventief i.p.v. een remediërend beleid. Met een preventief beleid moet men de risicocriteria bepalen op basis waarvan de scholen uit de regio kunnen genieten van extra middelen om expertise e.d. op te bouwen. Het lokaal overleg zou hierbij sturend kunnen optreden. Bijkomende vraag is of men het lokaal of regionaal overleg vanuit de opbouw en bewaring van expertise niet het best netoverschrijdend zou kunnen organiseren.

Een remediërend beleid leidt tot de vraag of de middelen afhankelijk worden gesteld van een resultaats-, dan wel een inspanningsverbintenis en de rol van de inspectie en begeleiding terzake. Is het een probleem dat de inspectie enkel kennis kan nemen van het schoolwerkplan? De school bepaalt immers hierin welke doelstellingen zij zal nastreven. De inspectie hoeft niet te oordelen over deze doelstellingen, wel er enkel en alleen kennis van te nemen. Als men preventief optreedt en daarvoor middelen ter beschikking stelt, mag de overheid toch kennis nemen. Via het overleg zou men op basis hiervan kunnen bijsturen in een regio waar men aan de hand van criteria heeft vastgesteld dat er geen gelijke kansen zijn.

De spreker wenst tot slot extra aandacht voor de lerarenopleiding. Het leren omgaan met en het leren detecteren van leerproblemen e.d. is immers niet evident en verdient de nodige aandacht tijdens de lerarenopleiding.

2. Antwoord van de minister

1. Algemeen

De minister is ervan overtuigd dat de hoorzittingen van 11 en 18 januari 2001 (infra) een boeiend geheel van commentaren en reflecties hebben opgeleverd die een belangrijke bijdrage betekenen voor

de discussie over een geïntegreerd gelijke kansenbeleid in het onderwijs. Het verslag vormt een belangrijke bron van informatie en inspiratie voor de verdere ontwikkeling van deze problematiek.

Het debat over het gelijke kansenbeleid is voor de minister zeer belangrijk omdat het moet leiden tot het belangrijkste onderwijsdecreet van de huidige legislatuur. Zij hoopt dat het draagvlak zeer ruim en de consensus hierover zeer groot zal zijn.

Dit debat is voor de minister nog niet afgerond. Zij zal een aantal specialisten nog aan bod laten komen en een aantal praktijkvoorbeelden bezoeken. Er zijn ook een aantal studies aan de gang over zorgverbreding en onderwijsvoorrang die tegen juli 2001 zullen worden afgerond. Er blijven ook voor haar nog een aantal vragen. Zij is bereid om blijvend het debat met de commissie te voeren.

2. Eenzijdige benadering van de doelgroep, relatie met buitengewoon en inclusief onderwijs

De minister reageert op de opmerkingen omtrent een te eenzijdige benadering van de doelgroep. De visietekst zou enerzijds een te grote nadruk leggen op de problematiek van kinderen van allochtone herkomst en andere doelgroepen, zoals kinderen met leerproblemen en handicap, onvoldoende in de aandacht plaatsen. Het is de bedoeling te komen tot een decreet dat handelt over de kansarmen in het algemeen. Allochtonen vertegenwoordigen binnen deze groep van kansarmen echter een belangrijk percentage. In bepaalde concentratiewijken zorgen zij bovendien voor een specifieke problematiek, zoals de taalachterstand. Daardoor wordt er in de visietekst veel aandacht besteed aan de allochtonen.

Zij koppelt hier de relatie van het gelijke kansenbeleid met de problematiek van het buitengewoon en inclusief onderwijs aan vast. Wat kinderen met leerstoornissen of een handicap betreft is in de visietekst reeds duidelijk de relatie aangegeven met het gelijke kansenbeleid. Vanuit een inclusieve onderwijsgedachte behoren deze kinderen en jongeren immers ook tot dit integraal beleid. Het is duidelijk dat het hebben van een leerstoornis of beperking op zich een hypotheek kan leggen op gelijke kansen. In de visietekst is ondermeer gewezen op het raakvlak met de problematiek van kansarmoede bij bepaalde leerlingengroepen in het buitengewoon onderwijs.

De problematiek van het buitengewoon onderwijs, het geïntegreerd en inclusief onderwijs zal in 2001 een belangrijk aandachtspunt vormen in haar be-

leid. De klemtoon bij haar schoolbezoeken situeert zich momenteel op het terrein van het buitengewoon onderwijs. Er lopen ook enkele belangrijke onderzoeken hieromtrent.

3. Inschrijvingsrecht, aanvaardingsplicht en de multiculturele school

De minister stelt dat de problematiek van het inschrijvingsrecht, aanvaardingsplicht en de multiculturele school een cruciaal element vormt. Dit onderwerp ligt ook gevoelig omdat er geen éénduidig juridisch standpunt is. Het komt er daarom volgens haar op aan omtrent dit thema een zo groot mogelijke consensus te vinden waardoor een zo ruim mogelijk draagvlak in het onderwijsveld kan worden gecreëerd.

Zij beseft dat de aanvaardingsplicht niet alle problemen zal kunnen oplossen, maar is van mening dat dit principe de basis en het vertrekpunt zou kunnen zijn voor verdere maatregelen. Daarbovenop zou men moeten uitgaan van het principe dat de school de afspiegeling vormt van de wijk waar ze gevestigd is. Dit heeft tot gevolg dat men niet kan spreken over een absoluut algemeen geldend percentage, maar wel over de draagkracht. Die draagkracht moet beoordeeld worden door het lokaal overleg dat in het gelijke kansenbeleid een zeer belangrijke rol moet krijgen.

Verscheidene sprekers hebben volgens haar de vrees uitgedrukt dat een ongenueanceerde toepassing van de decretale verankering van het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht zal leiden tot het afglijden van multiculturele scholen naar concentratiescholen. Er was ook een algemeen pleidooi voor het zoeken naar beveiligingsmechanismen zodat deze scholen, die bewust hebben gekozen voor een multicultureel opvoedingsproject, deze eigenheid kunnen behouden.

De minister onderschrijft deze optie van de Onderwijscommissie maar wil tegelijkertijd allen uitnodigen om samen te zoeken naar de wijze waarop dit kan worden waargemaakt. Daartoe geeft zij een aantal bedenkingen met betrekking tot een mogelijke verdere aanpak.

Principieel moet men volgens haar stellen dat alle scholen die met overheidsmiddelen onderwijs aanbieden, hun maatschappelijke opdracht en verantwoordelijkheid inzake het tegengaan van dualisering en discriminatie moeten opnemen. Het accepteren van diversiteit in ruime zin en het tot uitgangspunt maken van het beleid en de praktijk van

de school, moet voor elke onderwijsinstelling voorop staan.

Dit principe wordt ondersteund vanuit Internationale Verdragen en richtlijnen betreffende gelijke kansen en non-discriminatie. Zij verwijst daarbij als voorbeeld naar de Europese richtlijn van 29 juni 2000 betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming, die uitvoering geeft aan artikel 13 van het Verdrag van Amsterdam betreffende de bestrijding van discriminatie.

De toepassingsfeer van de richtlijn is ruim bepaald en omvat ook de toegang tot het onderwijs. Zij citeert over hoe het toepassingsgebied wordt omschreven: *"Binnen de grenzen van de aan de Gemeenschap verleende bevoegdheden, is deze richtlijn zowel in overheidssector als in de particuliere sector, met inbegrip van overheidsinstanties, op alle personen van toepassing met betrekking tot onder meer het onderwijs"*.

De principiële stellingname voor een recht op inschrijving van de leerling en de aanvaardingsplicht van de school waar de leerling en zijn ouders zich aanbieden, wordt van hieruit gemotiveerd.

Aan de andere kant waarborgt de Grondwet de vrijheid van inrichting van onderwijs. Een belangrijk uitgangsprincipe is dat wie het pedagogisch project van een school onderschrijft, ook aanvaard moet worden. Het niet onderschrijven van het pedagogisch project is bijgevolg een reden om af te wijken van het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht. Dit is een belangrijke nuance.

Daarnaast stelt zich ook de vraag in welke mate de draagkracht van een school een nuancering kan aanbrengen op het principe van het recht op inschrijving. Zij beseft dat dit een bijzonder moeilijk punt is omdat dit een definitie veronderstelt van wat draagkracht precies inhoudt. Dit hangt ook samen met het gevoerde ondersteuningsbeleid en de lokale situatie. In elk geval dient de huidige verschillende behandeling van de inrichters van onderwijs wat betreft de aanvaardingsplicht heroverwogen te worden.

Vanuit het principe van het onderschrijven van het pedagogisch project, kan een overweging zijn dat scholen een bewuste keuze moeten kunnen maken voor het aanbieden van een multicultureel onderwijsproject. Dit zal blijken uit diverse aspecten van het schoolbeleid en de school- en klaspraktijk. In deze context is een evenwicht tussen draaglast en draagkracht van een school een belangrijk ge-

ven. De wijze waarop hiermee moet worden omgegaan is moeilijk in algemene termen, laat staan percentages, vast te leggen omdat het onder andere afhankelijk is van de lokale situatie. Dit is tegelijkertijd een pleidooi voor een geïntegreerd beleid. Onderwijs kan deze problematiek niet alleen oplossen. Andere beleidsdomeinen zullen een inbreng moeten verzorgen. Dit roept eveneens cruciale vragen op met betrekking tot de schaal waarop lokaal overleg moet worden geïnstalleerd en met betrekking tot het hanteren van stringente opname- of doorverwijzingspercentages zoals dit momenteel vaak het geval is.

Dit alles doet evenmin afbreuk aan de vaststelling dat de sociologische samenstelling van de bevolking in een gemeente of buurt steeds een belangrijke medebepalende factor zal blijven voor de samenstelling van de leerlingenpopulatie in scholen. Idealiter en zeker voor het basisonderwijs, zou de samenstelling van de schoolbevolking een afspiegeling moeten zijn van de buurt waarin de school gesitueerd is. Situaties waarbij er een te sterke afwijking is in de ene of andere richting, moeten voorwerp van bespreking kunnen zijn op het lokaal overleg. Dit heeft ook voor gevolg dat in een aantal lokaliteiten concentratiescholen een gegevenheid zullen blijven.

4. Het lokaal overleg

De minister stelt dat een evaluatie van het lokaal overleg aangetoond heeft dat het succes zeer verdeeld was. Een algemene vaststelling is wel dat zeer veel afhangt van de professionaliteit van de voorzitter van het overleg. Een voorzitter die gemotiveerd optreedt en professioneel ondersteund is, is essentieel voor de slaagkansen.

Men zal ook rekening moeten houden met de praktische haalbaarheid van de vertegenwoordiging van de doelgroepen. In het verleden waren immers niet alle doelgroepen vertegenwoordigd. Een project heeft veel meer kans op slagen als de doelgroep betrokken wordt. Het is de taak van de overheid om kaders uit te tekenen en vervolgens een grote mate van autonomie te geven aan de overlegplatforms.

5. De criteria

Een algemene en terechte kritiek op de visietekst heeft volgens de minister betrekking op het feit dat de visietekst te zeer in remediërende termen is geschreven. Dit is niet de bedoeling. Het preventieve aspect moet voorop staan, weliswaar met een kop-

peling naar het curatieve element. Zo werden in de projecten m.b.t. de bijzondere noden bijvoorbeeld een aantal remediërende criteria ingebouwd. Men stelt daarbij vast dat die goed functioneren.

De idee om als element bij de identificatie een instaptoets inzake taalvaardigheid te gebruiken, is volgens de minister praktisch moeilijk uitvoerbaar. Als dergelijke toetsen worden ingevoerd, doet dit vragen rijzen naar de toepassing ervan : zullen ze op regelmatige basis worden uitgevoerd of enkel voor de vaststelling van de startpositie. Idealiter zou men volgens de minister moeten komen tot een spreiding van deze kinderen volgens taalvaardigheid in elke klas. Dit blijkt moeilijk in de praktijk in te passen, alhoewel men er wel moet naar kunnen streven.

6. Het voorwaardelijk karakter van de extra middelen en het statuut van de leerkrachten

De minister stelt m.b.t. het voorwaardelijk karakter van de extra middelen dat de meeste fracties het eens lijken te zijn dat de voorwaardelijkheid behouden blijft. Scholen moeten de middelen gericht aanwenden voor datgene waarvoor ze bedoeld zijn en mogen hierop worden gecontroleerd.

Zij wil wel het principe van de tijdelijkheid, namelijk de veronderstelling dat een investering beperkt in de tijd voldoende zou zijn om de problemen te keren, verlaten. Het is voor scholen immers frustrerend is plots zonder de extra middelen te vallen. Zij pleit daarom voor een geleidelijkheid, temeer omdat de populatie van een school ook niet van vandaag op morgen drastisch wijzigt. Het terugdringen van ongelijke kansen is een blijvende behoefte die aanhoudende aandacht en ondersteuning vraagt.

Hiermee hangt volgens de minister de problematiek samen van het statuut van de leerkrachten die aangesteld worden in de bijkomende uren. Deze leerkrachten hebben dikwijls over de jaren heen een bijzondere expertise ontwikkeld, maar kunnen niet benoemd worden. Het niet kunnen benoemen schaadt in vele gevallen de continuïteit van het team en laat opgebouwde expertise verloren gaan. Om dit alles te vermijden moeten er voor deze mensen statutaire maatregelen genomen worden.

7. De beschikbare middelen voor het gelijke kansenbeleid

Wat de middelen betreft die beschikbaar zijn voor het gelijke kansenbeleid, verduidelijkt de minister

dat de huidige middelen voor onderwijsvoorrang en zorgverbreding slechts aanzetten waren en dat een veelvoud aan investeringen nodig zal zijn. De huidige Vlaamse regering heeft een groeipad uitgezet waarbij de middelen voor zorgverbreding, naast deze die momenteel beschikbaar zijn voor het onderwijsvoorrangsbeleid, tot 2004 zullen toenemen met ongeveer 500 miljoen frank. Zij beseft dat meer middelen een intensiever beleid mogelijk maken en dat o.m. de professionalisering van het lokaal overleg een bijkomende input zal vergen.

8. De planlast

De minister hoorde bij diverse fracties vragen omtrent de stijging van de planlast waarover iedereen het eens is dat die moet worden teruggedrongen. Zij is voorstander van de opzet van plannen omdat deze werkwijze een schoolteam ertoe aanzet na te denken over een aantal zaken. Aan de andere kant hebben scholen dikwijls t.a.v. de inspectie de indruk dat die meer aandacht schenkt aan de uitgeschreven plannen, dan aan wat er daadwerkelijk in de praktijk gebeurde. Het komt er hier dus op aan een evenwichtsoefening te maken.

Dit evenwicht kan erin bestaan dat men een duidelijk, beperkt en welomschreven plan opstelt waarin een engagementsverbintenis is opgenomen, en dat men integreert in bijvoorbeeld het schoolwerkplan. Integratie in het schoolwerkplan houdt meer kansen in voor een bredere discussie met alle betrokkenen binnen de school.

Zij kan niet akkoord gaan met de stelling dat de overheid haar greep op het beleid van de school wil vergroten via een uitbreiding van de rol van de inspectie ten aanzien van de kennisname van het specifieke luik betreffende het gelijke kansenbeleid als onderdeel van het schoolwerkplan. Dit is geenszins haar bedoeling geweest.

De minister wil de beoordelingscommissies, die zich voorafgaandelijk aan de toekenning van de middelen uitspraken over de kwaliteit van het aanwendingsplan, niet behouden. De beoordelingscommissies veroorzaakten in de scholen de nodige verwarring. Scholen baseerden zich enerzijds op de uitspraken van de inspectie om eventueel verder te gaan op de ingeslagen weg. Anderzijds waren er de beoordelingscommissies die oordeelden over de mate waarop het innoverend vermogen in de desbetreffende scholen ingang had moeten vinden, maar van mening waren dat deze scholen negatief moesten beoordeeld worden.

De overheid zal in functie van de effectieve toekenning van de middelen vaststellen of een substantieel aantal doelgroep leerlingen aanwezig is. De mate waarin de aangegane engagementen en de school- en klaspraktijk, die er de vertaling van zijn, bijdragen tot de realisatie van de door de overheid vooropgestelde doelen, zal door de onderwijsinspectie door middel van voortgangstoezichten geëvalueerd worden. In die gevallen waar men getuigt van weinig inzet voor het gelijke kansenbeleid zou men bvb. na drie jaar een negatief advies kunnen geven.

9. De rol van de ouders

De minister beaamt dat de rol van de ouders onderbelicht werd in de visietekst. Het is duidelijk dat ouders een zeer voorname partner zijn in het geheel en medebepalend voor het bereiken van de resultaten. Scholen moeten een gericht beleid inzake ouderbetrokkenheid uitwerken. De huidige praktijk laat zien dat dit geen sinecure is. De aandacht voor de betrokkenheid van de doelgroepen bij de beleidsvoorbereiding en de beleidsimplementatie moet de nodige sensibilisering teweeg brengen. Dit vergt heel wat inspanningen.

10. De rol van de lerarenopleiding

Het staat voor wat de opleiding van de leerkrachten betreft, voor de minister buiten kijf dat een goede opleiding van leerkrachten om te leren omgaan met de verschillende vormen van diversiteit binnen een onderwijscontext enorm belangrijk is. Heel wat jonge leerkrachten worden geconfronteerd met allerlei leerproblemen, maar kunnen dit niet detecteren omdat ze er in hun opleiding weinig kennis van kunnen hebben opdoen. Het kan niet de bedoeling zijn dat men dit op eigen initiatief gaat bijsturen. Het is essentieel dat men in de lerarenopleiding voldoende aandacht geeft aan wat er verkeerd kan lopen bij de jongeren zodat zij dit kunnen detecteren en kunnen doorverwijzen. De doorlichting van de lerarenopleiding wijst op een aantal tekortkomingen op dit vlak.

11. Anderstalige nieuwkomers

De minister wil m.b.t. het onthaalbeleid voor anderstalige nieuwkomers een aantal bijkomende maatregelen treffen. In de visietekst is al aangegeven dat bepaalde aspecten van het huidige systeem aan herziening toe zijn. Zo moet de regeling in het basisonderwijs afgestemd worden op die van het secundair onderwijs. Ook de scholen die tegelijker-

tijd concentratie- en multiculturele school zijn, verdienen extra aandacht en maatregelen.

12. De starheid van de organisatie van het onderwijs

De minister stelt m.b.t. de opmerkingen over de starheid van de organisatie van het onderwijs, zijnde het jaarklassensysteem, dat heel wat basisscholen heel ver staan met differentiatie, contractwerk, hoekenwerk e.d. Heel wat scholen schakelen ook vrijwillig over naar zgn. graadklassen waarin men meer rekening kan houden met de talenten van de leerlingen. Die differentiatie is positief voor de psychologische ontwikkeling van het kind. Deze mogelijkheden bestaan dus reeds, maar behoeven een meer stimulerend beleid. Scholen zijn niet allemaal even creatief, zodat zij moeten aangespoord worden gebruik te maken van de bestaande mogelijkheden. Daardoor kunnen deze scholen zich een eigen persoonlijkheid en karakter aanmeten wat de aantrekkingskracht enkel kan vergroten.

13. Besluit

De minister besluit dat zij uit de hoorzittingen en gesprekken met het onderwijsveld onthouden heeft dat de concentratiescholen ook een positief verhaal kunnen laten horen. Dit moet benadrukt worden. Die concentratiescholen moeten extra gemotiveerd worden om verder te gaan met hun verhaal.

Zij benadrukt dat er nood is aan een geïntegreerd beleid over de diverse beleidsdomeinen heen. Het onderwijs kan dit probleem niet alleen oplossen. Zowel het sociaal, onthaal-, huisvestings-, jeugd- als het tewerkstellingsbeleid moeten samen met het onderwijs werken aan de doelstellingen van een gelijke kansenbeleid.

3. Repliek van de leden met antwoord van de minister

De heer *Luc Martens* apprecieert de houding van de minister waarbij zij ingegaan is op de kritiek die de diverse fracties hebben geuit en daarmee rekening heeft gehouden. Hij vervolgt dat de terminologie van de visietekst omtrent het gelijke kansenbeleid bepaalde verwachtingen oproept en misleidend kan zijn. De minister heeft weliswaar in haar antwoord duidelijkheid gecreëerd omtrent de doelgroep van het gelijke kansenbeleid, nl. de kinderen met bijzondere noden die voortvloeien uit kansarmoede en kinderen met een gebrek aan kennis van het Nederlands als schooltaal. Alle fracties waren

het erover eens dat alle scholen zich moeten engageren in deze maatschappelijke opdracht. Daarbij moeten zij, rekening houdend met de diversiteit die beschouwd wordt als een rijkdom, de dualisering van de samenleving trachten te vermijden.

Hij is van mening dat de uitleg van de minister omtrent het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht de argwaan die door de visietekst was ontstaan, kan wegnemen. De visietekst bevatte een aantal expliciete weigeringsgronden, maar was niet voldoende duidelijk geformuleerd. In haar antwoord heeft de minister terecht gewezen op de moeilijke evenwichtsoefening tussen de internationale verplichtingen en de grondwettelijke vrijheid van onderwijs. De herinnert aan de houding van de Raad van State en de Arbitragehof die hieromtrent duidelijk is. Hij is voorstander van een meer autonoom gemeenschapsonderwijs, maar wijst erop dat een gelijkschakeling naar beide richtingen moet gaan.

Hij is ervan overtuigd dat de formalisering van een aantal rechten en plichten zinvol is, maar vanop een bepaald moment contraproductief werkt. Scholen moet men overtuigen zich actief te engageren voor deze maatschappelijke opdracht en bewijzen te laten leveren voor de daadwerkelijke inspanningen die hiertoe moeten gebeuren. Dit is controleerbaar en sanctioneerbaar. Deze opstelling is wervender dan een zuiver van bovenaf opgelegde inspanning.

Ook hij vindt het lokaal overleg een interessant forum. Als dit overleg niet voldoet, voorziet de visietekst echter een procedure waarbij het beleid moet optreden. Dit is in tegenspraak met de houding van de Arbitragehof. Die heeft gesteld dat als er in strijd met de menselijke waardigheid die beschermd wordt door internationale verdragen, gehandeld wordt, het de rechter toekomt op te treden. Men moet in een rechtsstaat de organisatie van uitzonderingsprocedures vermijden en zich inschrijven in de bestaande regels.

De heer *Frans Ramon* merkt op dat de minister genuanceerd is in haar omschrijving van de doelgroep, maar vindt dat de definiëring nog vaag blijft. Hij meent dat men op een bepaald moment concreter zal moeten zijn. Zo hoort hij enerzijds de minister antwoorden dat men zich in het gelijke kansenbeleid niet richt op het buitengewoon onderwijs, maar moet hij anderzijds vaststellen dat bepaalde groepen van leerlingen, zoals de doven of visueel gehandicapten meer en meer in het gewoon onderwijs geïntegreerd worden.

Hij verwijst naar het pleidooi van de minister voor een geleidelijke afbouw van de middelen voor scholen wiens populatie bijvoorbeeld wijzigt, en tegelijkertijd voor het behoud van de continuïteit. Vermits het uiteindelijk moet gaan over bepaalde periodes, zal men hier grenzen aan moeten stellen. Hoe zal men die invullen ?

De heer *Ramon* beaamt het groter belang dat het lokaal overleg moet krijgen om, waar het gaat over het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht, dit meer vanonderuit te activeren. Kan in dit overleg ook het engagement van de scholen zelf aan bod komen ?

Tot slot vraagt hij enige verduidelijking bij de houding van de minister om de taalvaardigheid te verhogen via spreiding.

De heer *Gilbert Van Baelen* gaat verder in op de stelling van de heer *Martens* dat een verplichting door de overheid van bovenaf met de nodige uitzonderingen wordt opgelegd en gerespecteerd moet worden. Aan de andere kant staat de verbintenis waarbij beide partijen evenzeer de rechten en plichten vastleggen. Beide mogelijkheden staan volgens de spreker, met het oog op wat men wil bereiken, niet ver van elkaar.

In de timing moet men evenwel een onderscheid maken tussen het toelatingsbeleid enerzijds waarbij men ofwel kiest voor de verplichting ofwel voor de verbintenis, en het in aanmerking komen van de scholen voor extra middelen voor het gelijke kansenbeleid anderzijds. Dit zijn twee verschillende zaken.

Een verbintenis zou erop neerkomen dat de overheid met de inrichtende machten een akkoord zou sluiten over de modaliteiten waarbinnen de toegankelijkheid wordt georganiseerd. Dit akkoord moet gecontroleerd en eventueel gesanctioneerd kunnen worden. Het is voor hem fundamenteel dat de bereidheid er moet zijn om tot afspraken te komen. De spreker is bereid, indien men de doelstelling kan bereiken, af te stappen van de term 'verplichting' omdat een verbintenis evenzeer betrekking heeft op een contract tussen twee partijen.

De heer *Julien Librecht* waarschuwde reeds dat de verabsolutering van het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht de integratie onmogelijk maakt en tot een dualisering van het onderwijslandschap zou leiden. Hij verwees toen naar de juridische onduidelijkheid die ondanks een decretale verankering zou blijven. Hij vraagt de minister enige ver-

duidelijking over haar houding inzake het bereiken van een zo groot mogelijke consensus en zo breed mogelijk draagvlak terzake.

Een tweede opmerking betreft het lokale overleg. Hij stelde dat het succes van het lokale overleg bepaald zal worden door de betrokkenheid van de diverse actoren en een grotere investering. Dit is niet alleen een budgettaire, maar ook op andere vlakken een enorme opdracht. Is dit wel haalbaar ?

Ten slotte verwijst hij naar de ondersteuning van de scholen met de grootste noden. In dit kader werd er zowel gesproken over een inspanningsverplichting, als over een resultaatsverbintenis. Hij vraagt hieromtrent verduidelijking.

De heer *André Moreau* stelt dat het VSKO de aanvaardingsplicht voor de scholen in vraag stelt en op basis van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs een bezwaar zou indienen bij de bevoegde juridische instanties. Hij vraagt hoe hier verder op zal worden geanticipeerd.

Hij uit vervolgens zijn waardering voor de inspanningen van de leerkrachten in de concentratiescholen. Deze scholen zouden de uitzondering op de regel moeten zijn, alhoewel ze de nodige ondersteuning verdienen. De grootste inzet moet daarom gaan naar de ontwikkeling van multiculturele scholen en het vermijden van de concentratiescholen.

Hij steunt volledig de geïntegreerde visie van de minister dat een meerwaarde kan bieden voor het onderwijs. Is dit beleid een gevolg van een versplintering of het niet succesvol zijn van de lopende projecten ?

Mevrouw *Brigitte Grouwels* verwijst naar de stijging van de middelen met 500 miljoen frank tegen 2004. Zijn er ook meer middelen voorzien voor de ruimere betrokkenheid van de ouders waar de minister werk wil van maken ? Hoe zal er meer ruimte kunnen ontwikkeld worden voor een intensievere ouderwerking ?

In dit kader verwijst zij naar de problematiek van het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht. Ook zij is met de heer *Martens* tegenstander van een verplichting en pleit voor een engagementsverbintenis. Zij stelt dat de scholen van het vrij onderwijs de ouders kunnen vragen het pedagogisch project te onderschrijven. In het gemeenschapsonderwijs is het kennis nemen van het pedagogisch project al voldoende. Moet men het gemeenschapsonderwijs niet de kans geven om het pedagogisch project evenzeer te laten onderschrijven door de

ouders ? Als ouders een grotere betrokkenheid hebben bij de school en bewust kiezen voor een school, is het de plicht van de ouders te weten waar de school voor staat.

Zij betreurt bovendien dat de visietekst enkel een beschrijving geeft van de huidige stand van zaken in Brussel. Op het terrein is men in ieder geval enthousiast over wat er gebeurt. Er zou echter nog meer moeten gebeuren. Zal het decreet een specifiek luik voor Brussel bevatten ? Brussel heeft met de aanwezigheid van het Franstalig onderwijs een bijzondere situatie naar de vrije schoolkeuze toe. Zal men hiermee rekening houden ? Het groot aantal anderstaligen in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel doet de vraag rijzen of scholen niet de kans moet gegeven worden voorrang te geven aan de Nederlandstalige kinderen. Zullen deze problemen op regionaal niveau behandeld worden of zal de minister vanuit het algemene beleid mogelijkheden bieden ?

De heer *Gilbert Van Baelen* en de heer *Lucien Suykens* reageren verbaasd op het standpunt van mevrouw *Grouwels* vermits zij hieronder verstaan dat het gemeenschapsonderwijs de inschrijvingsplicht zou moeten verlaten. Het gemeenschapsonderwijs moet openstaan voor iedereen. Het kennis nemen van het project behelst juist de filosofie van het gemeenschapsonderwijs. Vraagt zij hiervan af te stappen ?

Mevrouw *Brigitte Grouwels* verduidelijkt dat men niet alleen in het vrij, maar ook in het gemeenschapsonderwijs het pedagogisch project ernstig moet nemen. De ouders zouden dit niet zomaar naast zich mogen neerleggen. Het betreft een vraag naar respect voor het pedagogisch project van deze scholen omdat men enkel uitgaat van de rechten van de ouders en de plichten van de school.

De heer *Luc Martens* is voorstander dat het pedagogisch project actief wordt nageleefd. De overheid moet ervoor zorgen dat iedereen onderwijs kan genieten. Dit heeft tot gevolg dat die overheid soms mensen zal moeten toelaten die dat project niet volledig zullen steunen.

antwoord van de minister op de repliek van de leden

De minister beaamt dat de doelgroep duidelijk is, maar benadrukt dat in alle scholen aandacht moet besteed worden aan zorgbreedte.

Er zal omtrent het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht een evenwichtsoefening moeten gemaakt worden. Daarbij zal terecht in twee rich-

tingen, dus ook naar het gemeenschapsonderwijs, moeten gekeken worden. Scholen mogen het beleid inderdaad niet zomaar ondergaan, maar zullen zich actief en daadwerkelijk moeten engageren.

Aanvaardingsplicht zou het uitgangspunt kunnen zijn, mits het rekening houden met de uitzonderingen die reeds in de visietekst werden vermeld. Deze aanvaardingsplicht zou gekoppeld moeten worden aan het respect voor multiculturele scholen. Het lokale overleg heeft een belangrijke taak om de draagkracht van deze scholen te bepalen. Dit debat is niet afgerond.

Omtrent het buitengewoon, GON en inclusief onderwijs verwijst de minister naar haar voorgaande antwoord. Daarin stelt zij dat er wel degelijk rekening zal worden gehouden met deze onderwijsvormen, maar dat men niet de ganse regeling van het buitengewoon onderwijs kan opnemen. Het GON toont bijvoorbeeld duidelijk aan dat een bepaalde groep van kinderen de twee onderwijsvormen overlappen. Er zal altijd een onderwijsnood blijven voor kinderen die dit als minder drukkend ervaren zodat zij hun eigenheid kunnen bewaren.

Zij verduidelijkt dat de inspannings- en resultaatsverbintenis gekoppeld moeten worden. De inspectie zal de inspanning kunnen controleren. Maar men moet ook instrumenten ontwikkelen om de leerwinst te meten.

De betrokkenheid van de ouders moeten zeker hun inbreng hebben in het lokaal overleg, maar zal enkel de geëngageerde ouders bereiken. Daarom moet men verder gaan zodat elk kind geconfronteerd kan worden met een ouder die zich goed voelt in de school. Zij beseft dat dit een grote inspanning zal vergen.

Het lokaal overleg zal het noodgedwongen moeten hebben over het engagement van de scholen die in zijn regio gelegen zijn. Zij is ervan overtuigd dat zeker dit element van het gelijke kansenbeleid meer middelen zal nodig hebben. Dit kan gebruikt worden voor een meer professionele ondersteuning e.d. omdat de voorzitter zijn functie niet ernstig kan blijven doen in de vrije tijd.

Over de taalvaardigheid verduidelijkt zij dat men bij bepaalde doelgroepen taalvaardigheidstesten zou moeten kunnen afnemen. Op basis van deze testen zouden deze kinderen over diverse klassen moeten kunnen verdeeld worden. De heterogeniteit van de klas zou zodoende een waarborg kunnen zijn voor kwaliteit. Dit zou echter ook de nodige juridische problemen oproepen.

Zij licht m.b.t. de stijging van de middelen toe dat het zeker niet de bedoeling is deze middelen aan te wenden voor een beter uitgebouwd lokaal overleg. Zij heeft enkel vastgesteld dat dit meer middelen behoeft. Dit zal deel uitmaken van de volgende begrotingsbesprekingen.

De minister pleit voor continuïteit, wat niet wegneemt dat de middelen kunnen dalen door een verandering van de populatie, wanneer bepaalde indicatoren wijzigen of wanneer de inspanning van de scholen te wensen zou overlaten.

De Brusselse situatie is een bijzonder aandachtspunt. Zij zal rekening houden met de opmerkingen die mevrouw Grouwels daarover reeds eerder heeft aangebracht. Het uiteindelijke decreet zal in die zin worden bijgestuurd.

Voor wat het geïntegreerd beleid betreft, verduidelijkt zij dat het initieel de bedoeling was om enerzijds binnen onderwijs een aantal projecten, zoals zorgverbreding en onderwijsvoorrang, op elkaar te laten aansluiten. Anderzijds doelde zij daarmee ook op de noodzakelijke betrokkenheid van de ander beleidssectoren.

De verslaggever,

Veerle HEEREN

De voorzitter,

Gilbert VANLEENHOVE

BIJLAGE

“Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs”,
visietekst ten behoeve van een discussie in het Vlaams Parlement,
departement Onderwijs, 17 november 2000

**Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid
binnen het onderwijs**

visietekst ten behoeve van een discussie in het Vlaams Parlement

Departement onderwijs

november 2000

INHOUD

1. Inleiding	77
2. Kenmerken van het huidige beleid en knelpunten bij de beleidsimplementatie	78
2.1. Kenmerken	78
2.2. Knelpunten	79
3. Aandachtspunten voor een toekomstig beleid	80
3.1. Krachtlijnen van een geïntegreerd gelijke kansenbeleid	81
3.1.1. Een decretale verankering van het recht op inschrijving	81
3.1.2. De uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid	83
3.1.3. Naar een geïntegreerd ondersteuningsaanbod voor scholen	86
3.1.3.1. Algemene kenmerken	86
3.1.3.2. Identificatie van scholen met kwetsbare leerlingenpopulaties	88
3.1.3.3. Een eigen visie van de school	92
3.1.3.4. De toekenning van de middelen	93
3.1.3.5. Opvolging en ondersteuning	93
3.2. Behoud van de aparte status van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers	94
4. Een voorstel van tijdspad	95
Bijlage : Overzicht huidig beleid	96
Een inhoudelijk en budgettair overzicht van de bijzondere maatregelen/projecten van het huidig beleid	96
1. Het onderwijsvoorrrangsbeleid	97
1.1. basisonderwijs	97
1.2. secundair onderwijs	98
2. Het non-discriminatiebeleid	99
2.1. basisonderwijs	99
2.2. secundair onderwijs	100
3. Het zorgverbredingsbeleid	100
4. Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers	102
4.1. basisonderwijs	102
4.2. secundair onderwijs	103
5. Het tijdelijk project voor basisscholen in de Vlaamse rand en in de taalgrensgemeenten	104
6. Het project secundaire scholen met bijzondere noden	104
7. Projecten inzake onderwijs aan kinderen van reizende beroepsgroepen	105
8. Het voorrrangsbeleid Brussel	106
9. Het project Aansluiting en Maatschappelijke differentiatie	106
10. Projecten inzake de controle op het regelmatig schoolbezoek	107
11. Overige projecten	107
12. Ondersteuning	108

Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs

Visietekst ten behoeve van een discussie
in het Vlaams Parlement

1. INLEIDING

Vanuit de vaststelling dat de onderwijsparticipatie en het schoolsucces van leerlingen sterk verschillen naargelang de sociale, economische en culturele kenmerken van het milieu waartoe ze behoren, voert de Vlaamse overheid sinds het begin van de jaren '90 een doelgroepengericht onderwijsbeleid. Dit beleid richt zich tot etnisch-culturele minderheden en kansarmen (allochtonen, anderstalige nieuwkomers, zigeunerkinderen en kinderen van rondreizende beroepsgroepen, autochtone kinderen uit (kans)arme gezinnen,...). Deze leerlingen blijken immers vaker geconfronteerd te zijn met achterstelling, leerproblemen en onderwijsachterstand. Dit vertaalt zich in zittenblijven, doorverwijzing tussen scholen en onderwijsvormen via attestering of bij gedragsproblemen (watervalstelsel), doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs, oververtegenwoordiging in bepaalde onderwijsvormen en ongekwalificeerde uitstroom.

Scholen en leerkrachten slagen er niet altijd in voldoende rekening te houden met de diversiteit van de leerlingenpopulatie bij de vormgeving van hun onderwijs. Een belangrijke optie binnen het beleid is scholen en leerkrachten te ondersteunen om beter met verschillen tussen leerlingen om te gaan. Het doel is de handelingsbekwaamheid te verhogen ten aanzien van leerlingen met problemen. De aandacht gaat hierbij uit naar die scholen die in vergelijking met andere, zwaarder belast worden als gevolg van de kenmerken van hun leerlingenpopulatie. De overheid mag immers veronderstellen dat de reguliere middelen toelaten een doorsnee en zelfs een beperkte mate van extra belasting aan te kunnen. Zij houdt hier trouwens binnen de organieke omkadering al rekening mee door gunstigere omkaderingsnormen te voorzien voor bepaalde onderwijsvormen (bv. de B-stroom in het secundair onderwijs) of scholen in bepaalde regio's (i.c. het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

Als gevolg van deze bijzondere aandacht van de overheid voor de onderwijsleerproblemen van specifieke doelgroepen, ontstonden tijdens het laatste decennium onderscheiden projecten zowel binnen elk onderwijsniveau als over de onderwijsniveaus heen (zie bijlage). Deze projecten verschillen sterk van elkaar wat doelstellingen, administratief management, wijze van financieren, begeleiden en opvolgen betreft. Bij de scholen komt dit gefragmenteerd en onsaamhangend over. Ze treffen immers vaak meer van deze doelgroepen tegelijk aan binnen hun leerlingenpopulatie.

Omwille van het preventief karakter lag het zwaartepunt van het gelijke kansenbeleid tot hiertoe in het basisonderwijs.

Het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 legde de basis voor het voeren van tijdelijke projecten om onderwijsinnovaties op beperkte schaal en onder specifieke voorwaarden op te zetten. Er werd ook ingeschreven dat de verlenging van een tijdelijk project dat reeds drie jaar duurt, alleen kan gebeuren na een gemotiveerde mededeling aan het Vlaams Parlement (artikel 171, § 2). De tijdelijke projecten onderwijsvoorrang en zorgverbreding in het basisonderwijs zijn in uitvoering van het decreet basisonderwijs opgenomen in het besluit van de Vlaamse regering van 14 juli 1998 betreffende het tijdelijk project onderwijsvoorrang in het basisonderwijs en het besluit van de Vlaamse regering van 14 juli 1998 betreffende het tijdelijk project zorgverbreding in het gewoon basisonderwijs. Vertrekkende van deze regelgeving is het schooljaar 2000-2001 het derde schooljaar van uitvoering. Om nadien deze tijdelijke projecten te kunnen verlengen, moet voor september 2001 een gemotiveerde mededeling aan het Vlaams Parlement gebeuren.

Deze decretale bepaling vormt de directe aanleiding voor een debat over de toekomst van het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid.

In mijn beleidsnota, die verder uitvoering geeft aan de krachtlijnen van het onderwijsluik in het regeerakkoord, opteer ik ervoor het doelgroepenbeleid te continueren en uit te breiden in het basisonderwijs en het secundair onderwijs. Anderzijds dringt een ernstige evaluatie van de zorgverbredings- en onderwijsvoor-

rangsbeleidprojecten zich op om de effectiviteit van de aangewende middelen, o.m. in termen van de gerealiseerde leerwinst, zichtbaar te maken.

Gelet op deze verruiming en met het oog op een geïntegreerd gelijke kansenbeleid wordt het debat best opengetrokken tot alle aspecten van het huidige beleid in verband met kansarmoede en allochtonen, ook op niveau van het secundair onderwijs.

Er dient wel aandacht te zijn voor de afstemming of inpassing van de evaluatie van het onderwijsvoor-rangs- en zorgverbredingsbeleid in het basisonderwijs in het ruimere debat over een geïntegreerd gelijke kansenbeleid.

Met deze nota wil ik een aantal krachtlijnen voor het uittekenen van een meer geïntegreerd gelijke kansenbeleid voorleggen aan het Vlaams Parlement.

Het gaat om een eerste verkenning van de aandachtspunten die leven bij de Vlaamse volksvertegenwoor-digers omtrent een gelijke kansenbeleid in het onderwijs om deze te kunnen gebruiken bij de concrete vormgeving en uitwerking ervan en bij het overleg dat hierover met deskundigen, bevoorrechte getuigen – met bijzondere aandacht voor de vertegenwoordigers van de doelgroepen -, inrichtende machten en vak-bonden zal plaatsvinden.

De visietekst vertrekt vanuit een beknopt overzicht van de kenmerken van het huidige onderwijsbeleid ten aanzien van allochtonen en kansarmen en de knelpunten bij de beleidsimplementatie (punt 2). Ter infor-matie is in bijlage een inhoudelijk en budgettair overzicht van de bijzondere maatregelen en projecten van het huidige beleid gevoegd. In punt 3 expliciteren we aandachtspunten voor een toekomstig beleid. In het laatste punt schetsen we beknopt een tijdpad voor de ontwikkeling en implementatie van het geïntegreerd gelijke kansenbeleid.

2. KENMERKEN VAN HET HUIDIGE BELEID EN KNELPUNTEN BIJ DE BELEIDSIMPLEMEN-TATIE

2.1. Kenmerken

Elke school die aan een aantal voorwaarden voldoet, ontvangt van de overheid een basisfinanciering (les-tijden, werkingsmiddelen, nascholingsbudget, ...). Met deze financiering moet de school ervoor zorgen dat zoveel mogelijk leerlingen de eindtermen en de eigen doelen bereiken. De eindtermen zijn maatschappe-lijk overeengekomen minimale doelstellingen. De overheid gaat ervan uit dat de "basisfinanciering" vol-doende is om deze doelstellingen met de meerderheid van de leerlingen te halen. Binnen deze organieke omkadering nemen een aantal scholen zelf initiatieven om een zorgbeleid uit te bouwen. We denken hierbij aan de taakleraar in het basisonderwijs en vertrouwensleerkrachten of leerlingenbegeleiders in het secun-dair onderwijs.

Rekening houdend met het feit dat sommige scholen geconfronteerd zijn met bijzonder grote groepen leerlingen die het heel moeilijk hebben om deze eindtermen te halen, heeft de overheid getracht deze groe-pen leerlingen te definiëren (doelgroepleerlingen onderwijsvoorrang, anderstalige nieuwkomers, in aan-merking komende leerlingen zorgverbreding, kinderen van rondreizende beroepsgroepen, ...).

Scholen met veel van deze leerlingen kunnen binnen de budgettaire mogelijkheden, tijdelijk beschikken over bijkomende middelen (onder de vorm van extra of aanvullende lestijden, extra begeleiding,...). Deze extra financiering is van tijdelijke en voorwaardelijke aard. Scholen moeten voor verschillende projecten in een aanwendingsplan aangeven welke activiteiten ze gaan ondernemen om aan de speciale onderwijsbe-hoeften van de leerlingen tegemoet te komen.

Op deze wijze ontstonden verschillende initiatieven (voor een overzicht zie bijlage) los van elkaar en met in mindere of meerdere mate een andere invulling.

Uit de evaluatieverslagen van de onderwijsinspectie blijkt dat scholen, die over extra middelen konden beschikken en gebruik maakten van de begeleiding en ondersteuning, veranderden in termen van inzichten, manieren van werken en wijzen van probleemaanpak.

De tijdelijke projecten hebben een dynamiek op gang gebracht die de klasleerkracht bewuster heeft gemaakt van de individuele ontwikkelingsbehoeften van kinderen. De planmatige benadering binnen de projecten en het voorwaardelijk karakter hebben ertoe geleid dat scholen en leerkrachten bewuster omgaan met problemen van leerlingen. Er komt meer teamoverleg, er is meer betrokkenheid en samenwerking.

Er heeft zich ook een uitgebreid vormings- en nascholingsaanbod ontwikkeld over de inhoudelijke thema's van het beleid (taalvaardigheid, intercultureel onderwijs, betrokkenheid van ouders,...) die stilaan, maar nog onvoldoende, hun ingang vinden binnen de lerarenopleiding (onder de vorm van voortgezette opleidingen en integratie binnen de reguliere opleiding).

2.2. Knelpunten

Toch blijven een aantal knelpunten bestaan die bij de uitwerking van een nieuw beleid voldoende aandacht vereisen :

- problemen van onderwijskansarmoede zijn niet van tijdelijke aard. De maatschappelijke evolutie laat vermoeden dat kansarmoede een blijvend fenomeen zal zijn. Een aanhoudende aandacht van de overheid blijft nodig om de meest behoeftige scholen bijkomend te ondersteunen ;
- de fragmentatie van de verschillende beleidsmaatregelen. Scholen die geconfronteerd zijn met verschillende "soorten" doelgroepleerlingen zien zich geplaatst voor verschillende deelnameprocedures ;
- sommige projecten richten zich tot een beperkt aantal scholen, waarbij het voor andere scholen met een vergelijkbare problematiek onmogelijk is om aanspraak te maken op bijkomende middelen ;
- de implementatie van het non-discriminatiebeleid is problematisch. De vooropgestelde doelen inzake een actief toelatingsbeleid en een meer evenredige verdeling van doelgroepleerlingen over verschillende scholen enerzijds en de interculturalisering van het onderwijs anderzijds zijn onvoldoende gehaald. Concentratiescholen werden hierbij vaak te negatief benaderd ;
- de gehanteerde indicatoren om onderwijskansarme kinderen te detecteren krijgen veel kritiek uit het veld en lijken in sommige gevallen ook meer en meer achterhaald te raken. Bovendien worden de selectieprocedures en de werking van de beoordelingscommissies niet aanvaard door de scholen ;
- voor verschillende projecten wordt van scholen verwacht dat ze een specifiek aanwendingsplan indienen. Dit werkt de planlast in de hand. Hoewel de positieve aspecten onmiskenbaar zijn (het bewuster en planmatiger omgaan met problemen in de school), vallen de administratieve verplichtingen de scholen vaak erg zwaar. Op termijn is het dan ook aangewezen tot één geïntegreerd plan te komen ;
- budgettaire beperkingen veroorzaken vanuit het perspectief van de scholen onterechte uitsluitingen ;
- het evenwicht tussen omkaderings- en ondersteunende middelen is zoek. Ongeveer 5% van het kansarmoedebudget gaat naar ondersteunende structuren op meso-niveau. Zonder afbreuk te willen doen aan de waarde van vorming, ondersteuning en begeleiding om gedragsveranderingen bij leerkrachten en scholen tot stand te brengen, vormt het onttrekken van 5% van het beschikbare budget voor omkadering aan de scholen een belangrijk aandachtspunt. Dit is zeker relevant wanneer scholen die aan de voorwaarden voldoen om budgettaire redenen afgewezen worden. Bovendien is de output van de middelen die naar ondersteuning gaan onvoldoende gekend. De overheid moet meer eisend optreden om resultaten te verkrijgen die in verhouding staan tot de geïnvesteerde middelen ;
- het beleid wil kansarmen en allochtonen betere onderwijs- en integratiekansen bieden. De belanghebbers en hun groeperingen zijn echter weinig of niet betrokken bij de totstandkoming van het beleid.

Dit geldt ook wat de implementatie van het beleid betreft. Het verhogen van de betrokkenheid van de ouders, één van de actieterreinen binnen het onderwijsvoorrrangs- en zorgverbredingsbeleid, blijft problematisch ;

- de transfer van inzichten en werkwijzen in scholen naar de lerarenopleiding en omgekeerd blijft ondermaats ;
- de resultaten van het beleid zijn momenteel onvoldoende kwantificeerbaar. Er zijn geen wetenschappelijke gegevens over de effectiviteit of efficiëntie van het gevoerde beleid in termen van effecten bij leerlingen ;
- de doorstroming van kansarme en allochtone leerlingen en de oriëntering van leerlingen met problemen naar het buitengewoon onderwijs blijft problematisch.

3. AANDACHTSPUNTEN VOOR EEN TOEKOMSTIG BELEID

Onderwijs is een belangrijk instrument in het bestrijden van de dualisering van de samenleving. Daarom moet het zorg dragen voor alle jongeren en elk van hen maximale ontplooiingskansen bieden. Een gelijke kansenbeleid staat centraal.

Zorgverbreding, in een ruime betekenis, is een opdracht van elke school zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs.

De Vlaamse regering heeft in het kader van de begrotingen 2000 en 2001 bijkomende inspanningen geleverd om de scholen hierin extra te ondersteunen (bv. het voorzien in een groeipad tot 2004 voor de middelen voor zorgverbreding in het basisonderwijs, het project "secundaire scholen met bijzondere noden", extra middelen in het kader van de inburgering).

Naast de versteviging en uitbreiding van het doelgroepenbeleid werd ook de nood gevoeld om de lopende projecten te evalueren.

Voor het zorgverbredings- en het onderwijsvoorrrangsbeleid in het basisonderwijs zijn twee wetenschappelijke studies in uitvoering :

- Het evaluatieonderzoek van het onderwijsbeleid ten aanzien van etnische minderheden in het lager onderwijs. Promotoren : L. Lagrou KU.Leuven, mevr. V. Vandevelde KU.Leuven-HIVA, M. Verlot & H. Pinxten U.Gent (OBPWO 99.15) ;
- Het evaluatieonderzoek van het zorgverbredingsbeleid. Promotor : mevr. M. Douterlungne KU.Leuven-HIVA (OBPWO 00.00). Dit onderzoek is gekoppeld aan het wetenschappelijk onderzoek over zorgverbreding in relatie tot de uitstroom naar het buitengewoon onderwijs van dezelfde promotor (OBPWO 99.13).

De intenties van deze studies zijn te onderzoeken in welke mate de actieterreinen (taalvaardigheidsonderwijs, preventie- en remediëring van leerproblemen, intercultureel onderwijs, samenwerking met ouders,...) geïntegreerd zijn in de werking van de school en in het handelen van de leerkracht(en). Ze zoeken ook naar de factoren die de verschillen in implementatie tussen scholen beïnvloeden. Er zal ook worden nagegaan in welke mate de onderwijsprestaties van de doelgroepleerlingen verschillen, of er sprake is van een evolutie van de onderwijsleerprestaties en in welke mate dit aan de specifieke beleidsmaatregelen is toe te schrijven. De (tussentijdse) resultaten komen in de loop van 2001 ter beschikking.

Binnen het gelijke kansenbeleid wil ik ook bijzondere aandacht schenken aan de problematiek van de non-discriminatie. Een evaluatieonderzoek, uitgevoerd in een samenwerking tussen de KU.Leuven (mevr. M. Janssens en C. Kesteloot) en de U.Gent (M. Verlot), werd reeds afgerond. Het non-discriminatiebeleid zal o.m. op basis van de resultaten en beleidsaanbevelingen van dit onderzoek, bijgestuurd worden (zie verder).

Hoewel de resultaten van een aantal evaluatiestudies nog niet beschikbaar zijn, geven we in wat volgt al de grote krachtlijnen voor een mogelijke uitbouw van het toekomstige gelijke kansenbeleid.

3.1. Krachtlijnen van een geïntegreerd gelijke kansenbeleid

De blijvende confrontatie met een aantal bijzondere problemen van minderheidsgroepen zoals de onevenredige verdeling van bijzondere doelgroepen over scholen, het weigeren en uitsluiten van leerlingen, het gebrek aan doorstroming en de kanalisering van bepaalde leerlingengroepen naar het beroeps- of buitengewoon onderwijs,... noodzaken een grondige herstructurering van het beleid ten aanzien van deze groepen.

Daarom wil ik een aantal nieuwe klemtonen leggen in een gelijke kansenbeleid dat over de volgende drie sporen kan lopen :

- een decretale verankering van het recht van de leerling op een inschrijving in de school van eigen keuze. Dit inschrijvingsrecht van de leerling en de ermee samenhangende aanvaardingsplicht van de school vormen de fundamentele en uitgangspunten voor het gelijke kansenbeleid ;
- de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid ter vervanging van het huidige non-discriminatiebeleid, steunend op het principiële recht op inschrijving. Het huidige spreidingsbeleid met numerieke afspraken tussen scholen maakt plaats voor een kwaliteitsbeleid dat investeert in scholen, in het bijzonder in deze die het zwaarst worden belast, maar waarbij de verwachting blijft dat elke school haar verantwoordelijkheid opneemt ;
- een nieuw model voor de ondersteuning van de scholen met de grootste noden waarbij een integratie van de huidige beleidsmaatregelen en projecten wordt beoogd.

3.1.1. Een decretale verankering van het recht op inschrijving

De Vlaamse regering wil een gelijke kansenbeleid voeren waarbij discriminatie op basis van geslacht, afkomst, leeftijd, seksuele geaardheid en handicap worden weggewerkt ("Een regering voor de Vlamingen", p. 26). Ze erkent dat er op verschillende terreinen nog sprake is van ongelijke kansen waardoor overheidsingrijpen nodig is.

Binnen het onderwijs, en in het bijzonder met betrekking tot het onderwijsvoorrangs- en non-discriminatiebeleid, doen zich problemen voor inzake ongelijke toegang en concentratie van leerlingen met bijzondere behoeften in bepaalde scholen. Deze concentratie zorgt ervoor dat leerkrachten in deze scholen zich voor een bijzonder moeilijke taak geplaatst zien. Als scholen in de samenstelling van hun leerlingenpopulatie een afspiegeling zijn van de samenleving waarin ze zich situeren, kunnen problemen meer hanteerbaar worden.

Om dit te realiseren zullen de keuzevrijheid en andere grondrechten van leerlingen en ouders meer op de voorgrond geplaatst worden.

Het recht op inschrijving in de school van keuze wordt als een fundamenteel recht beschouwd. Het is een uitgangsprincipe dat alle onderwijsinstellingen moeten waarborgen. De keuze van ouders en leerlingen krijgen prioriteit. Weigering tot inschrijving moet gemotiveerd worden. De school zal de redenen moeten aantonen. Weigeringen op grond van huidskleur, nationale of etnische herkomst, afkomst of geslacht zijn niet toelaatbaar.

Ik zal een oproep doen aan alle partners in het onderwijs (inrichtende machten, vakbonden, vertegenwoordigers van de doelgroepen, ouderverenigingen,...) om de diversiteit van de leerlingen als uitgangspunt te nemen en in het kader van het inschrijvingsbeleid van de school in principe alle leerlingen die zich aandienen te aanvaarden.

De onderwijsinstellingen zullen gestimuleerd worden een actief toelatingsbeleid te voeren. Zoals reeds in de bestaande non-discriminatieverklaring voorzien was, zal ook een sanctieregeling worden uitgewerkt, maar in de hoop de toepassing ervan tot een minimum te beperken.

In de context van een decreet betreffende de rechtsbescherming van ouders en leerlingen stel ik voor het inschrijvingsrecht van de leerling en de daaraan gekoppelde aanvaardingsplicht van de scholen te regelen.

Het toegangsrecht tot de school van keuze van de leerling/ouder wordt het principiële uitgangspunt van de nieuwe regeling. Het is van toepassing op elke gefinancierde of gesubsidieerde school en het betreft alle leerlingen.

Elk kind/ouder heeft het recht op vrije schoolkeuze en elke gefinancierde of gesubsidieerde school gaat een reëel engagement aan om in principe elke leerling, die zich aandient, in te schrijven.

Het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht gaan samen met een bewijslast voor de school wanneer zij een bepaalde leerling niet wenst in te schrijven. Bij niet inschrijving moet de school objectieve redenen aangeven. Deze kunnen te maken hebben met volgende elementen :

- leerlingen die niet aan reeds decretaal bepaalde toelatingsvoorwaarden voldoen (leerlingen die niet aan de vereiste leeftijdsvoorwaarden voldoen, leerlingen die zich willen inschrijven in een studierichting waartoe ze geen toegang kunnen hebben,...) ;
- omwille van ontoereikende materiële omstandigheden of veiligheidsoverwegingen (bv. waar een beperkt aantal leerlingen noodzakelijk is voor een veilig gebruik van machines). Ook hiervoor zal de nodige bewijsvoering moeten geleverd worden en moet het inschrijvingsverloop van de school doorzichtig en controleerbaar zijn ;
- wanneer een leerling of zijn ouders het pedagogisch project van de school niet willen onderschrijven. Op dit ogenblik moeten ouders alleen in het vrij onderwijs het pedagogisch project onderschrijven. Bij een inschrijving in het officieel onderwijs nemen ze er louter kennis van. Ik zal juridisch laten onderzoeken of deze dubbele benadering kan gewijzigd worden.
- wanneer op grond van objectieve redenen de huidige draagkracht van de gewone school onvoldoende is om een gepast onderwijsaanbod aan een leerling met een zware handicap aan te bieden en waardoor het belang van de leerling in het gedrang zou komen.

Deze redenen moeten zowel gehanteerd kunnen worden door officiële als vrije scholen.

De school zal binnen een beperkte tijdsperiode haar motivering schriftelijk aan de ouders kenbaar maken.

Gelet op het decretaal bepaalde inschrijvingsrecht, moeten ouders die zich benadeeld voelen, beroep kunnen aantekenen tegen de schriftelijke motivatie van de school. Hiervoor zal een beroepsprocedure en -instantie gecreëerd worden.

Omwille van het laagdrempelige karakter kan een klachtenbehandelings- en bemiddelingsrol vervuld worden door een (opgewaardeerd en geherstructureerd) lokaal overleg. Momenteel bestaat een dergelijk overleg enkel in het kader van het non-discriminatiebeleid (zie bijlage punt 2.). Binnen het plaatselijk overleg tussen ouders, school en CLB kunnen de mogelijkheden voor een objectieve oriëntering van de leerling onderzocht worden. Het gaat hierbij zowel om allochtonen als kansarme autochtonen (zie verder).

Bij ontstentenis van een door de betrokken partijen aanvaardbare oplossing, brengt het lokaal overlegplatform haar advies uit aan een op Vlaams niveau gesitueerde commissie, die als beroepsinstantie fungeert. Deze commissie kan een structuur aannemen, vergelijkbaar met deze van de Commissie Laakbare Praktijken.

De commissie zal ook optreden daar waar op lokaal vlak geen overlegplatform aanwezig is.

De centraal gesitueerde commissie is geen ombudsdienst of klachtenbank voor allerlei problemen tussen ouders, leerlingen en scholen. Ze dient zich specifiek toe te spitsen op problemen inzake het inschrijvingsrecht van leerlingen en de aanvaardingsplicht van scholen en op problemen inzake wegzending in het kader van een orde- en tuchtprocedure ten aanzien van leerlingen (zie verder).

Bij een gegrond verklaarde klacht van ouders zal de commissie de school eerst verzoeken op haar beslissing terug te komen of een alternatieve oplossing uit te werken. In elk geval zal de leerling in de school van aanmelding opgenomen worden, in afwachting van een definitieve beslissing.

Indien de school niet ingaat op het verzoek van de commissie zal deze een advies uitbrengen aan de Vlaamse minister bevoegd voor het onderwijs, die een beslissing neemt. Deze beslissing kan de aanvaardingsplicht van de school bevestigen of de motivering van de school voor de niet-inschrijving bijtrekken. Wanneer de noodzaak zich voordoet een sanctie op te leggen, kan deze de vorm aannemen van een inhouding of terugvordering op de werkingsmiddelen van de school.

Los hiervan behouden ouders en leerlingen die zich benadeeld voelen, het recht een procedure voor de burgerlijke rechtbank of de Raad van State te voeren.

In het kader van een orde- en tuchtregeling behoudt de school het recht een leerling weg te zenden wanneer deze een manifeste bedreiging vormt voor het goed functioneren van de school. Ook in deze situatie moet de school objectieve redenen kunnen aangeven die het wegzenden van de leerling noodzakelijk maken. Bovendien kan dit slechts nadat, in samenwerking met het CLB en desgevallend met lokale welzijnsorganisaties, een ernstige inspanning is geleverd om een alternatieve oplossing – die ook tijdelijk buiten het onderwijs kan liggen (bv. time-out projecten) – te vinden. Een school moet in de mogelijkheid blijven zichzelf en de andere leerlingen te beveiligen maar anderzijds moet men voorkomen dat een leerplichtige leerling nergens meer ingeschreven of niet opgevangen wordt (bv. in geval van ernstige gedrags- of persoonlijkheidsproblemen). Hier is ook een rol weggelegd voor de scholengemeenschappen en scholengroepen en voor het plaatselijk overleg.

3.1.2. De uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid

De wetenschappelijke evaluatie van het non-discriminatiebeleid had tot doel na te gaan of de non-discriminatieverklaring tot effecten had geleid in de gemeenten en in de betrokken scholen. Op het vlak van de gemeenten ging men na of de leerlingenstromen tussen scholen zich hadden gewijzigd. Binnen de scholen zouden meer gemengde leerlingenpopulaties moeten voorkomen. Verder bekeek men ook hoe het plaatselijk overleg verliep en in welke mate interculturalisering binnen de scholen is opgetreden.

De resultaten tonen aan dat er nauwelijks of geen effecten zijn voor de concentratiescholen terwijl "witte scholen" eerder een beschermingsbeweging vertonen. Binnen het plaatselijk overleg werden vaak percentages gehanteerd die een rem zetten op een actief toelatingsbeleid ten aanzien van doelgroepleerlingen. Het overleg verschilde bovendien sterk wat samenstelling, werking en doelgerichtheid betreft.

Inzake interculturalisering nemen scholen een eerder behoudsgezinde houding aan en hebben ze het moeilijk met de multiculturaliteit. Sociale en culturele diversiteit blijft nog te vaak beperkt tot een randgegeven in de school.

Hoewel de doelstelling betreffende het realiseren van een meer evenredige aanwezigheid van doelgroepleerlingen voor het secundair onderwijs – gelet op het verschillend studieaanbod in de scholen – anders geïnterpreteerd moet worden, liggen de globale resultaten ook voor dit onderwijsniveau in de lijn van die van het basisonderwijs.

Een belangrijke verworvenheid van het non-discriminatiebeleid is wel dat in verschillende regio's, vaak voor het eerst, een structureel platform is ontstaan waar scholen van verschillende netten met elkaar overleggen. Een versterking van dit plaatselijk overleg moet een aandachtspunt vormen voor de uitbouw van het lokaal gelijke kansenbeleid.

Het evaluatieonderzoek heeft ook aangetoond dat aspecten buiten het onderwijs een belangrijke invloed hadden op de kansen tot een succesvolle implementatie van het non-discriminatiebeleid. Het is evident dat huisvesting en concentratie van kansarmen in bepaalde buurten hun weerslag hebben op de samenstelling van de schoolbevolking van de onderwijsinstellingen in deze buurten.

Het recht op inschrijving en de aanvaardingsplicht voor scholen werpen een ander licht op het spreidingsbeleid, wat momenteel een belangrijk aspect vormt van de praktische uitwerking van het non-discriminatiebeleid. Het maken van numerieke afspraken over de aanwezigheid van allochtonen leerlingen, door percentages te hanteren bij de inschrijving van leerlingen van allochtone herkomst, is hiermee niet verenigbaar.

Het engagement van en overleg tussen scholen en andere betrokkenen bij het onderwijs blijft een belangrijke basis om op lokaal vlak de aanpak van kansarmoede en gelijke kansen binnen het onderwijs vorm te geven. Een actief toelatingsbeleid moet streven naar een optimale oriëntering van alle leerlingen, de allochtone en kansarme autochtone leerlingen in het bijzonder. Alle scholen moeten zich in het overleg engageren om samen de lokale problemen op te lossen. Het lokaal overleg moet getuigen van een positieve opstelling ten opzichte van de doelgroepen en de aanwezigheid van allochtone of kansarme autochtone leerlingen niet verbinden met het risico op kwaliteitsvermindering. Er moet onderzocht worden welke maatregelen te hanteren zijn ten aanzien van scholen die zich manifest blijven onttrekken hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Er zijn ook initiatieven nodig om de allochtone en kansarme autochtone gemeenschappen actief mee te laten werken aan de optimale oriëntering van hun kinderen.

Het plaatselijk overleg kan, rekening houdend met de contouren van de decretale verplichting tot inschrijving, een bemiddelende rol vervullen bij eventuele klachten (zie 3.1.1.). We opteren er bewust voor deze bevoegdheid die zich momenteel op het niveau van de Beoordelings- en Bemiddelingscommissie situeert, te decentraliseren en te verleggen naar het plaatselijke niveau. Dit doet een expliciet appél aan de verantwoordelijkheid van de betrokken partijen om overleg te plegen en te pogen een consensus te bereiken. We mogen er immers van uitgaan dat wanneer men zich in het plaatselijk overleg engageert, dergelijke problemen bespreekbaar moeten zijn.

Anderzijds stelt dit hoge verwachtingen aan het lokale overleg wat betreft het voeren van een open dialoog. Daarom, en omwille van de gelijke behandeling, kan ook overwogen worden in een eerste fase alle klachten in verband met toelating en aanvaarding te laten behandelen door de commissie op Vlaams niveau (zie 3.1.1.). Daar waar de voorwaarden binnen het lokaal overleg het reeds toelaten, kan een voorafgaandelijke bemiddelingsrol door het lokale niveau worden opgenomen.

Deze uitgangspunten houden een aantal consequenties in met betrekking tot de huidige gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs (op macro-niveau), de non-discriminatiecodes (op lokaal niveau) en voor de samenstelling, de bevoegdheden en de werking van het plaatselijk overleg.

Het toelatingsbeleid zal een decretale regeling krijgen met inbegrip van een sanctieregeling. Essentiële mensenrechten, zeker voor kansarme jongeren, kunnen immers niet alleen aan goodwill worden overgelaten.

Een dergelijk kader laat geen vrijblijvende opstelling binnen het overleg meer toe en maakt procedures voor doorverwijzing, wanneer de proportie doelgroepleerlingen in een bepaalde onderwijsinstelling te "hoog" zou zijn, de facto overbodig. Het plaatselijk overleg zal dus duidelijk vanuit een andere invalshoek moeten werken.

Omdat het inschrijvingsrecht van toepassing is op alle leerlingen, is het aangewezen het plaatselijk overleg niet meer te beperken tot de leerlingen die momenteel als doelgroepleerlingen onderwijsvoorrang worden aangeduid, maar bevoegdheden krijgt betreffende de gehele problematiek van ongelijke onderwijskansen. Daarom wens ik af te stappen van het begrip "non-discriminatie" en voortaan de term "lokaal gelijke kansenbeleid" hanteren. Binnen de nieuwe juridische context zal opnieuw een draagvlak moeten gevonden

worden tussen overheid, inrichtende machten, vakbonden, de vertegenwoordigers van de allochtone en kansarme autochtone doelgroepen en ouderverenigingen om tot een nieuw engagement te komen. Een verdere vertaling zal moeten gebeuren op het niveau van plaatselijke netoverschrijdende overeenkomsten.

In de samenstelling van het overleg dienen de vertegenwoordigers van de doelgroepen een structurele plaats te krijgen. Het plaatselijk overleg zal moeten nagaan hoe, voor het betreffende werkingsgebied, de aanvaardingsplicht en draagkracht van scholen hand in hand kunnen gaan. Het is aangewezen dat een vertegenwoordiger van de overheid aanwezig is op het plaatselijk overleg om de regelgeving toe te lichten en haar toepassing te bewaken. Momenteel staat de centrale overheid te ver af van de invulling en aanpak op het lokale niveau. In dit verband moet ook worden nagegaan op welke wijze de overheid de basisgegevens kan aanleveren waarmee het plaatselijk overleg aan de slag kan. Momenteel is er in vele gevallen nog onvoldoende openheid over de kenmerken van de leerlingenpopulatie in, en over de leerlingenstromen tussen scholen. Nochtans zijn dit basisgegevens waarvan het overleg zou moeten vertrekken. Voor de opvolging en ter ondersteuning van de voorzitters en secondanten is een permanente stuurgroep op initiatief en onder leiding van de overheid aangewezen.

Bijzondere aandacht zal moeten gaan naar de keuze en vorming van de voorzitter en naar de ondersteuning en professionalisering van het overleg. Een profiel waaraan de voorzitter moet beantwoorden is nodig.

De gemeente blijft wellicht het aangewezen organisatieniveau van het overleg, echter met de mogelijkheid van een districtwerking (in grote steden) of een verruiming met naburige gemeenten of tot de regio indien de plaatselijke situatie dit noodzaakt. Dit laatste is zeker relevant voor het secundair onderwijs.

Ook moet afgewogen worden of de organisatie van een plaatselijk overleg beperkt moet blijven tot de 28 gemeenten (18 voor het secundair onderwijs) waar nu een overeenkomst loopt. Een uitbreiding naar andere gemeenten kan aangewezen zijn. Een uitgangspunt zou kunnen zijn dat de gemeenten boven een bepaalde kansarmoedecoëfficiënt (volgens de SIF-criteria) zouden uitgenodigd worden een plaatselijk overleg op te zetten. Een groeipad kan dan worden uitgetekend. Bij een verruiming van het plaatselijk overleg in gans Vlaanderen kunnen voor het secundair onderwijs de 44 onderwijszones, bepaald in het decreet van 14 juli 1998 houdende diverse maatregelen met betrekking tot het secundair onderwijs en tot wijziging van het decreet van 25 februari 1997 betreffende het basisonderwijs, gehanteerd worden.

Het lijkt eveneens aangewezen scholen voor buitengewoon onderwijs, die zich vaak niet in de betreffende gemeente zelf bevinden maar waarnaar leerlingen worden georiënteerd, te betrekken bij het plaatselijk overleg.

Met de nieuwe gemeentebesturen die vanaf 1 januari 2001 zullen gevormd zijn, kan een gesprek gevoerd worden over hun opdracht in het kader van een lokaal gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs.

Een vraag blijft op welke wijze gemeenten aangezet kunnen worden om een lokaal overlegplatform te installeren. In eerste instantie wil ik dit realiseren op basis van een oproep tot engagement en via aanmoediging en overtuiging. De schoolbesturen dragen hierin een belangrijke verantwoordelijkheid. In de huidige gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs kan het weigeren van deelname aan het overleg, het manifest blokkeren van het overleg of het overtreden van de afspraken die lokaal zijn gemaakt, aanleiding geven tot sancties (in termen van een ingreep op de werkingsmiddelen). Sancties blijven echter best tot een minimum beperkt. Ze moeten de uitzondering blijven omdat ze geen garantie zijn voor een open overleg en samenwerking nadien.

Als stimulans kan overwogen worden de toekenning van extra middelen in het kader van het gecoördineerd ondersteuningsaanbod (zie 3.1.3.) afhankelijk te maken van het bestaan van een plaatselijk overleg waaraan alle onderwijsactoren participeren.

Vanuit de principes van vereenvoudiging en deregulering is het noodzakelijk en logisch het huidige systeem van berekening en toekenning van de gewaarborgde lestijden en bewarende maatregelen te verlaten.

Een gevoelig punt binnen het onderwijsvoorrangs- en non-discriminatiebeleid is de positie van concentratiescholen en de multiculturele, de 30 tot 50%-, scholen. Omwille van een aantal sociologische factoren, bv. het gelegen zijn in een concentratiebuurt, en op basis van het principe dat elke school de leerling moet aanvaarden die zich aanmeldt, zullen er nog lang concentratiescholen zijn. De doorgaans negatieve opstelling ten aanzien van deze scholen moet omgebogen worden tot een ondersteunende houding waarbij een investering van extra middelen (infrastructuur, extra omkadering, ondersteuning) deze scholen in staat stelt kwaliteitsvol onderwijs te realiseren.

Ook multiculturele scholen zullen de aanvaardingsplicht moeten respecteren. Binnen een open plaatselijk overleg, waarin de (vertegenwoordigers van) de doelgroepen structureel opgenomen zijn en waarin men met een consensusmodel werkt, kunnen eventueel afspraken gemaakt worden over de oriëntering van leerlingen naar andere scholen wanneer een bepaalde school dreigt te evolueren naar een concentratieschool. Indien een school ouders bij de inschrijving van hun kind niet van deze afspraken kan overtuigen, blijft de aanvaardingsplicht gelden.

Tenslotte is deze problematiek binnen het onderwijs niet los te koppelen van het stedelijk beleid en het huisvestingsbeleid. De relatie tot deze beleidssectoren moet daarom op permanente basis worden gelegd.

3.1.3. Naar een geïntegreerd ondersteuningsaanbod voor scholen

In het voorgaande werd al gewezen op de fragmentatie van de maatregelen die voor de bestrijding van achterstand en kansarmoede in het verleden werden uitgewerkt. Zoals aangegeven hangt dit samen met de afzonderlijke definiëring van diverse doelgroepen. Omdat bepaalde scholen uit verschillende kansarme milieus recruterende, zowel allochtone als autochtone, wil ik komen tot een geïntegreerd ondersteuningsaanbod. Dit betekent dat het onderwijsvoorrangsbeleid, de ondersteunende maatregelen inzake non-discriminatie, het zorgverbredingsbeleid, de projecten voor scholen in de rand- en taalgrensgemeenten, de projecten voor kinderen van reizende beroepsgroepen en het project voor secundaire scholen met bijzondere noden opgenomen worden in een geïntegreerd ondersteuningsaanbod voor de scholen. De inhoud-specifieke projecten (Vlaggen en Wimpels, OETC,...) en het begeleidings- en ondersteuningsaanbod (OVb-begeleiding, VZW Immigratie, steunpunten, de wetenschappelijke ondersteuning zorgverbreding en het Voorrangsbeleid Brussel) dienen hierop te worden afgestemd.

3.1.3.1. Algemene kenmerken

In punt 2.2. werden een aantal knelpunten opgesomd die verband houden met de huidige beleidsimplementatie. Een aantal kenmerken van het tot nu toe gevoerde beleid blijven best behouden. In wat volgt gaan we op de belangrijkste in.

- *behoud van de eigen en specifieke plaats van het gelijke kansenbeleid binnen het globale onderwijsbeleid*

Het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid heeft na 10 jaar een eigen en specifieke plaats (en budget) verworven binnen het algemene onderwijsbeleid. Deze herkenbaarheid moet voor een toekomstig geïntegreerd gelijke kansenbeleid behouden blijven ;

- *aanhoudende aandacht voor en ondersteuning van de scholen met de meest kwetsbare leerlingenpopulaties zonder over te gaan tot een organieke omkadering.*

Bij de start van het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid ging de overheid ervan uit dat een extra impuls, beperkt in de tijd, voldoende ondersteuning zou kunnen bieden aan leerkrachten en scholen om hun onderwijsaanpak en organisatie fundamenteel te veranderen.

Bij de uitvoering van de projecten is gebleken dat een blijvende aandacht van de overheid voor die scholen die zwaarder dan andere worden belast door de specificiteit van hun leerlingenpopulatie, nodig is. Er zullen altijd leerlingen zijn die moeilijkheden ervaren in het gangbare schoolgebeuren. Scholen met veel van deze leerlingen moeten een beroep kunnen doen op de nodige middelen om op een effectieve en efficiënte manier iedere leerling in functie van zijn/haar capaciteiten zo maximaal mogelijk te laten ontwikkelen (gelijke kansen creëren door een verschillende behandeling).

In confrontatie met een concrete (soms op korte tijd veranderende) schoolcontext (instroom van leerlingen, leerkrachtenwissels, maatschappelijke en onderwijskundige evoluties, ...) is het onvermijdelijk dat sommige scholen op bepaalde ogenblikken over onvoldoende handelingsbekwaamheid beschikken om de problemen aan te pakken. Het zal eveneens blijvend voorkomen dat de reguliere middelen niet volstaan om deze tekorten op voldoende korte termijn weg te werken.

Ook de maatschappelijke evolutie is van die aard dat de aandacht van de overheid voor zorg voor alle leerlingen en het tegengaan van dualisering structureel moet zijn. De dualisering van de maatschappij tekent zich – volgens recent onderzoek – steeds duidelijker en diepgaander af rondom het "opleidingsniveau".

Aanhoudende aandacht betekent niet dat de middelen onvoorwaardelijk of organiek moeten worden toegekend. Het risico dat de extra middelen dan op een manier zullen worden aangewend waarbij meer van hetzelfde wordt geboden en er geen structurele (gedrags)veranderingen ontstaan, is niet denkbeeldig. Een voorwaardelijke toekenning is een stimulans om een vernieuwingsproces op gang te houden. Er is wel behoefte aan meer continuïteit in de toekenning van de middelen, gekoppeld aan tussentijdse evaluaties en bijstellingen. Meer continuïteit laat scholen toe een beleidsvisie voor meerdere jaren uit te werken ;

– *behoud van selectiviteit en voorwaardelijkheid*

Een geïntegreerd gelijke kansenbeleid blijft zich richten op die scholen die meer dan andere geconfronteerd worden met (een) bijzondere doelgroep(en). Het is niet de bedoeling alle scholen van extra middelen te voorzien maar ze **selectief** toe te kennen aan die scholen die het sterkst geconfronteerd worden met problemen.

De basisidee is dat de doorsnee school met haar basisfinanciering met zoveel mogelijk leerlingen de eindtermen en de eigen doelen van de school moet kunnen bereiken. Scholen die daar niet in kunnen slagen als gevolg van de specificiteit van hun leerlingenpopulatie, kunnen in aanmerking komen voor bijkomende middelen.

Het hebben van een specifieke en meer belastende leerlingenpopulatie is echter niet voldoende. De overheid verwacht van deze scholen dat ze ook extra inspanningen leveren om de gewenste resultaten te bereiken.

Deze **voorwaardelijkheid** betekent dat scholen nog steeds een engagement zullen moeten aangaan. Om de planlast realistisch te houden moeten scholen, ter vervanging van de huidige aanwendingsplannen, de mogelijkheid krijgen in het schoolwerkplan een specifiek onderdeel over haar gelijke kansenbeleid uit te werken ;

– *aandacht voor betrokkenheid van de doelgroepen*

Zowel bij de totstandkoming van het beleid als bij de implementatie op lokaal vlak moet een grotere en structurele betrokkenheid van de doelgroepen gerealiseerd worden ;

– *integratie van bestaande maatregelen en projecten*

Vanuit de overtuiging dat sommige scholen terzelfdertijd met verschillende doelgroepen geconfronteerd worden en een geïntegreerde aanpak beter zal aansluiten bij de perceptie van en aanpak door de leerkrachten, is een integratie van de bestaande maatregelen aangewezen. Het onthaalonderwijs vormt hierop een uitzondering omdat de organisatie ervan best zeer flexibel blijft om snel in te kunnen spelen op plaatselijke en soms tijdelijke noden (zie 3.2.).

We zijn van oordeel dat een geïntegreerd beleid toelaat zowel op inhoudelijk als financieel vlak de middelen te bundelen en te stroomlijnen wat de impact en de efficiëntie van de inspanningen ten goede zal komen ;

– *toepassing van de principes van doelmatigheidsanalyse*

Meer en meer dient de overheid concrete verantwoording af te leggen over de resultaten van haar beleid. Bij het uittekenen van het gelijke kansenbeleid zal met de principes van de doelmatigheidsanalyse rekening worden gehouden. In dit verband is het belangrijk de doelstellingen van het beleid (strategische en operationele) duidelijk te expliciteren en goed te communiceren met het onderwijsveld. Verder is een vertaling van de doelstellingen in bereikbare en registreerbare effecten op korte, middellange en lange termijn noodzakelijk. Bijzondere aandacht zal moeten gaan naar de effecten van het beleid op het niveau van de leerlingen en met betrekking tot de professionalisering van het leerkrachtenteam. Deze concretisering moeten verduidelijken wat de overheid van scholen en leerkrachten verwacht.

3.1.3.2. Identificatie van de scholen met kwetsbare leerlingenpopulaties

Wanneer we een meer geïntegreerd ondersteuningsaanbod willen realiseren, dan is een belangrijke vraag hoe we de scholen zullen identificeren die meer dan andere te maken hebben met (een) bijzondere doelgroep(en).

De huidige definities van doelgroepleerlingen en in aanmerking komende leerlingen, die als uitgangspunt genomen worden om "behoefte" scholen te identificeren, zijn te verschillend om op basis hiervan tot één omschrijving te komen. Andere doelgroepen (bv. kinderen van reizende beroepsgroepen) zijn momenteel niet omschreven.

Bovendien hebben de gebruikte indicatoren vaak uitsluitend betrekking op socio-economische en culturele kenmerken van het milieu waartoe de leerlingen behoren. De relatie met een effectief aanwezige onderwijs-leerproblematiek wordt niet expliciet gelegd. Bij de huidige omschrijving van de doelgroepen is deze relatie slechts theoretisch aanwezig. Wetenschappelijk onderzoek dat aantoonde dat het behoren tot een welbepaald sociaal-economisch en cultureel milieu een sterke voorspellende waarde heeft voor de kans op schoolsucces, vormde de basis voor de bestaande doelgroepomschrijvingen. De effectieve aanwezigheid van problemen maakt echter geen deel uit van deze definities. Nochtans is het via deze onderwijsleerproblemen van leerlingen dat leerkrachten en scholen met de problematiek geconfronteerd worden en die hen voor bijzondere uitdagingen plaatst.

We zijn van oordeel dat een leerling van allochtone herkomst of een kind uit een éénoudergezin of waarvan de ouders werkloos zijn, zonder dat er sprake is van effectieve leerproblemen of achterstanden, niet langer als "doelgroepleerling" in aanmerking moet komen voor de school om extra ondersteuning te bekomen. Slechts wanneer deze leerlingen een aantoonbare extra belasting vormen voor de school in het halen van de vooropgestelde doelen, is extra ondersteuning verantwoord en noodzakelijk.

Daarom willen we dichter aansluiten bij wat en wie leerkrachten en scholen zelf als problematisch percipiëren en beleven om de scholen te identificeren die extra ondersteuning behoeven. De geloofwaardigheid van het beleid zal verhogen wanneer de doelgroepomschrijving die de overheid hanteert, herkenbaar is voor leerkrachten en scholen en nauw aansluit bij wat hen bezighoudt. Dit betekent niet dat alle particuliere problemen binnen de context van het geïntegreerd gelijke kansenbeleid aan bod kunnen komen. De overheid zal steeds objectieve indicatoren moeten hanteren om duidelijk te maken op welke problematiek ze haar beleid wil richten.

Met het geïntegreerd gelijke kansenbeleid willen we dus een sterke en directe relatie leggen tussen het behoren tot een minder gunstig sociaal, economisch of cultureel milieu én de effectieve aanwezigheid van problemen bij het leren bij de betreffende leerling (i.c. een verhoogd risico voor het niet bereiken van de vooropgestelde onderwijsdoelen).

In dit verband stelt zich nog een specifiek aandachtspunt dat te maken heeft met de problematiek van en de raakvlakken met het buitengewoon onderwijs.

De beleidsnota brengt de zorg voor kinderen met ernstige leerstoornissen terecht in verband met de problematiek van ongelijke onderwijskansen.

Principieel mag er geen onderscheid gemaakt worden tussen kinderen en zouden we, uitgaande van de ideeën van inclusief onderwijs, beter spreken van kinderen met speciale onderwijsbehoeften in het algemeen. Dit betekent logischerwijze dat het geïntegreerd onderwijs en het buitengewoon onderwijs een plaats moeten krijgen binnen een geïntegreerd gelijke kansenbeleid.

Ook het uitgangsprincipe van het nieuwe beleid, nl. het inschrijvingsrecht van de leerling en de aanvaardingsplicht van de school, is van toepassing op leerlingen met een handicap en leerstoornissen. De noodzakelijke ondersteunende maatregelen om deze leerlingen op een kwaliteitsvolle wijze binnen het gewoon onderwijs op te vangen, ontbreken echter momenteel of zijn ontoereikend. De extra middelen zijn wel en vooral in een gesegregeerde context (in de scholen voor buitengewoon onderwijs) beschikbaar. Omdat de extra zorg hoofdzakelijk in een aparte structuur en niet geïntegreerd beschikbaar is, stimuleert de huidige bekostigingssystematiek ongewild de uitstroom van leerlingen met problemen. Idealiter zou extra financiering en zorg losgekoppeld moeten worden van de structuur waar het kind zich bevindt.

Daarom willen we ook bijzondere aandacht besteden aan de problematiek van kinderen en jongeren met zware leer- en ontwikkelingsstoornissen en andere stoornissen van fysieke, sensorische of verstandelijke aard. Ik ben echter van mening dat hiervoor best een aparte en geëigende strategie wordt opgezet. Momenteel is binnen de administratie een werkgroep actief om de bestaande reglementering inzake het geïntegreerd onderwijs en de toekomstige taakinvulling van het buitengewoon onderwijs vanuit de principes van het inclusief onderwijs te herbekijken. Deze werkgroep zal eveneens tot een visietekst komen waarin de relatie tot het gelijke kansenbeleid duidelijk moet zijn.

Daarnaast laten de budgettaire middelen die momenteel beschikbaar zijn voor het voeren van een gelijke kansenbeleid (ongeveer 2 miljard) niet toe in één en dezelfde operatie een inclusief onderwijsbeleid uit te tekenen voor alle leerlingen met speciale onderwijsbehoeften.

Een volledige loskoppeling, zelfs op tijdelijke basis, is echter ook artificieel en niet aangewezen. Er zijn immers duidelijke raakvlakken tussen de problematiek van leerproblemen en buitengewoon onderwijs enerzijds en een gelijke kansenbeleid anderzijds. Wetenschappelijk onderzoek heeft in het verleden reeds aangetoond dat kinderen uit kansarme gezinnen een veel grotere kans hebben in het buitengewoon onderwijs terecht te komen.

Een terechte optie in de beleidsnota is dan ook dat het tegengaan van dualisering zichtbaar moet worden in een beperking van het doorverwijzen van leerlingen naar het buitengewoon onderwijs tot die leerlingen die het echt nodig hebben. Alleen op deze wijze kan de zeer gunstige omkadering in het buitengewoon onderwijs ook voor de toekomst verzekerd blijven.

In het algemeen is een zorgverbredingsbeleid dat tot doel heeft de draagkracht van gewone scholen te vergroten, moeilijk te verzoenen met een blijvende stijging van het leerlingenaantal in het buitengewoon onderwijs. De relatie tussen zorgverbreding en deze uitstroom vormt trouwens het onderwerp van een lopend evaluatieonderzoek.

Een gelijke kansenbeleid dat het tegengaan van uitsluiting van kinderen expliciet als doel heeft, zal een beheersing van de leerlingenaantallen in het buitengewoon onderwijs tot gevolg moeten hebben. Wanneer dit effect zich voordoet en de omkadering van de scholen voor buitengewoon onderwijs behouden blijft, komt op deze wijze een bijkomende begeleidingscapaciteit beschikbaar. De inzet van de ervaring en deskundigheid van leerkrachten en andere personeelsleden uit het buitengewoon onderwijs in het gewoon onderwijs (bv. onder de vorm van collegiale ondersteuning), kan een betekenisvolle impuls vormen bij het daadwerkelijk verhogen van de draagkracht van gewone scholen. Op deze wijze kan de uitbouw van de ondersteunende functie (expertisecentrum) van scholen voor buitengewoon onderwijs, naast hun blijvende onderwijskundige taak, gerealiseerd worden. Vanaf de invoering van het gelijke kansenbeleid zouden scholen voor buitengewoon onderwijs kunnen uitgenodigd worden hierover een convenant af te sluiten met de overheid.

Een tweede belangrijk aspect bij de identificatie van de scholen met de meeste noden is dat de overheid zelf in staat is, op basis van gegevens waarover zij beschikt of die ze daartoe verzamelt, een preselectie uit

te voeren van scholen die in aanmerking kunnen komen voor extra omkadering (de overheid die haar klanten kent).

De vraag stelt zich of er op dit ogenblik voldoende gegevens beschikbaar zijn die toelaten het behoren tot een minder gunstig sociaal, economisch of cultureel milieu enerzijds en de effectieve aanwezigheid van problemen bij het leren bij leerlingen anderzijds in kaart te brengen.

Er kan hierbij uitgegaan worden van een analyse van bestaande gegevens over onderwijsachterstand, zittenblijven, attesteringen,... die beschikbaar zijn in de databanken van het departement onderwijs. Enkele van deze indicatoren zijn het afgelopen jaar gehanteerd voor een preselectie binnen het project “secundaire scholen met bijzondere noden”.

Deze gegevens laten slechts bij benadering toe de relatie tussen het behoren tot een minder gunstig sociaal, economisch of cultureel milieu en de effectieve aanwezigheid van leerproblemen of onderwijsachterstand in kaart te brengen.

De gegevens over onderwijsachterstand omvatten de problematiek slechts gedeeltelijk.

Zo opteren sommige scholen (bv. basisscholen) vanuit hun zorgverbredend werken ervoor leerlingen met bijzondere onderwijsbehoeften via differentiërende maatregelen binnen hun leeftijdsgroep te houden. Dit betekent dat deze leerlingen toch veel extra zorg van de leerkracht vereisen. Omgekeerd betekent het feit dat een leerling één of twee jaar achter zit in vergelijking met zijn leeftijdsgroep niet automatisch dat deze leerling ook ernstige problemen heeft bij het leren. Via overzitten komen leerlingen soms terecht in een voor hen meer aangepaste studierichting. Vanaf dat ogenblik stellen zij vaak geen uitzonderlijke problemen meer. De aanwezigheid van veel leerlingen met onderwijsachterstand kan wel een signaalfunctie vervullen voor de zwaardere belasting van een school.

Bovendien beschikt de overheid op dit ogenblik slechts over partiële gegevens met betrekking tot aantallen allochtone en kansarme leerlingen. Secundaire scholen die niet deelnemen aan het onderwijsvoorrrangsbeleid delen het aantal doelgroepleerlingen niet mee. Alleen de doelgroepleerlingen van de eerste en tweede graad worden momenteel in rekening gebracht. Sommige zwak presterende scholen dienden nog nooit een aanwendingsplan in,...

Een bevraging bij alle basisscholen en secundaire scholen over de aantallen leerlingen die effectief leerproblemen/-achterstand hebben en die behoren tot een minder gunstig sociaal-economisch en cultureel milieu, kan de nodige informatie opleveren.

Het is duidelijk dat in functie van deze bevraging beide begrippen (leerachterstand en minder gunstige milieukekenmerken) geoperationaliseerd moeten worden. De scholen moeten hiertoe duidelijke criteria aangevraagd krijgen.

Op middellange termijn moet de overheid nagaan hoe zij deze gegevens gesystematiseerd kan opvragen bij de scholen.

Leer- of onderwijsachterstand wordt momenteel binnen onze gegevensbestanden geoperationaliseerd in termen van het aantal leerjaren achterstand in vergelijking met leeftijdsgenoten. Hoger is er al op gewezen dat deze omschrijving de problematiek niet volledig omvat.

De omschrijving van leerachterstand zou daarom beter in relatie gebracht worden met de achterstand die een bepaalde leerling heeft in het bereiken van de (eind)doelen in vergelijking met zijn leerlingengroep. De eindtermen en ontwikkelingsdoelen kunnen het kader vormen om de achterstand in kaart te brengen.

Hiermee willen we de perceptie van de leerkrachten van wie en wat zij als problematisch ervaren, in kaart brengen.

Een instaptoets kan, in aanvulling op andere gegevens en zonder terug te vervallen in een algemene screening, een bijkomend middel zijn om leerlingen met een zwakke startpositie te identificeren (bv. voor nieu-

we leerlingen in de school). Rekening houdend met de complexiteit om dit voor een groot aantal leergebieden te doen en omdat wetenschappelijk is aangetoond dat taalachterstand een belangrijke indicator is voor de aanwezigheid van een algemene leerachterstand, is een keuze voor een taalvaardigheidsonderzoek verdedigbaar. Momenteel is een toets beschikbaar voor het kleuterniveau. Op korte termijn zal een instaptoets voor het niveau lager onderwijs ter beschikking komen. Een taalvaardigheidstoets kan ook dienstig zijn om bij de start van het project een nulmeting uit te voeren (bv. bij een bepaalde leerlingengroep).

De perceptie binnen een school van onderwijskansarme leerlingen dient zoals reeds eerder gesteld, gecombineerd te worden met kenmerken van het socio-economisch en cultureel milieu waartoe deze leerlingen behoren. Voor deze milieukenmerken kan deels teruggegrepen worden naar indicatoren die we momenteel hanteren, naast nieuw te ontwikkelen indicatoren. Dit moet toelaten de huidige projecten inzake onderwijs voor kinderen van rondreizende beroepsgroepen en het project rand- en taalgrensgemeenten binnen het gelijke kansenbeleid op te nemen.

Volgende indicatoren moeten in combinatie gehanteerd worden :

Gezinnen (één- of twee-oudergezinnen) :

- die voor hun inkomen afhankelijk zijn van OCMW-steun of een werkloosheidsuitkering of die geen inkomen hebben ;
- waar het hoogste opleidingsniveau van één of beide ouders lager is dan een diploma of getuigschrift eind secundair onderwijs ;
- waar één of beide ouders niet in België of Nederland geboren zijn ;
- die behoren tot de trekkende (beroeps)bevolking (woonwagenbewoners, schippers, cirkusartiesten en foorreizigers) wat voor de betrokken kinderen uit deze gezinnen aanleiding geeft tot een frequent onderbroken leerproces ;
- waar de thuistaal niet het Nederlands is.

Door milieukenmerken in relatie te brengen met de effectieve aanwezigheid van beperkte ontwikkelingskansen bij leerlingen, zal de aanvaardbaarheid van de gebruikte indicatoren verhogen. Ze moeten door de directie dus niet meer voor elk kind en elk gezin gevraagd worden.

Het identificeren van de leerlingen die in aanmerking komen voor het gelijke kansenbeleid gebeurt door de school in samenwerking met het CLB. De bewijsvoering kan geleverd worden door middel van het bestaande leerlingendossier waaruit duidelijk het bestaan van een begeleidingstraject moet blijken. Bij afwezigheid hiervan (bv. voor een nieuwe leerling) kunnen diagnostische gegevens gebruikt worden. De versprekte gegevens moeten voor (steekproefsgewijze) controle beschikbaar zijn in de school.

De bevraging van de scholen houdt een aantal voordelen in. Ten eerste is ze laagdrempelig omdat men zich in een eerste fase alleen maar moet melden. De verwachting is dat alle scholen met grotere groepen leerlingen met problemen, zich zullen melden. Dit geeft het beleid een zicht op de aanwezigheid van onderwijskansarmoede in Vlaanderen en in de betrokken scholen.

De gegevens kunnen ook de basis vormen voor de verdeling van de beschikbare middelen zie 3.1.3.4.).

Wanneer het meten van leerwinst bij leerlingen een belangrijke indicator wordt om het succes van de beleidsmaatregelen te meten, zal een identificatie van de leerlingen met problemen nodig zijn. De bevraging laat dit toe.

Voor het secundair onderwijs kan op middellange termijn overwogen worden een bevraging op het niveau van de scholengroep of –gemeenschap te doen. Op korte termijn lijkt een bevraging op het niveau van de individuele scholen nog het meest aangewezen. Voor het basisonderwijs ontbreekt voorlopig een vergelijkbare bovenschoolse structuur zodat een bevraging van elke individuele school moet gebeuren.

Op middellange termijn dient onderzocht te worden in welke mate lokale overlegplatforms een taak kunnen vervullen in het kader van een meer gedecentraliseerd beleid. Dit heeft zowel betrekking op de probleemidentificatie als de verdeling en aanwending van de ter beschikking gestelde middelen.

3.1.3.3. Een eigen visie van de school

Binnen het geïntegreerd gelijke kansenbeleid wil ik vasthouden aan de voorwaardelijkheid.

Scholen die volgens de werkwijze beschreven in punt 3.1.3.2. gepreselecteerd werden, worden uitgenodigd het school-specifieke gelijke kansenbeleid te beschrijven. Dit houdt in dat ze zich tot een aantal engagementen verbinden.

Om de planlast te verminderen en mede als gevolg van de integratie van de maatregelen, wordt het werken met verschillende aanwendingsplannen verlaten. Dit betekent niet dat we het bewust omgaan met de problematiek door de school wensen op te geven. Uit evaluaties door de onderwijsinspectie is de meerwaarde van een planmatige aanpak aangetoond.

Contacten met scholen en leerkrachten bevestigen dit. Daarom zullen we de school blijven vragen binnen de context van haar schoolwerkplan een schoolspecifieke beleidsvisie uit te werken over de aanpak van onderwijskansarme leerlingen. Een verschil met het verleden is dat dit niet langer gebeurt in functie van een beoordeling door een commissie in Brussel in een alles-of-niets benadering. Een visie en planning zullen in eerste instantie voor de school zelf geschreven worden, als richtlijn voor de uitbouw en opvolging van de klas- en schoolpraktijk en voor de onderwijsinspectie als toezichthouder op de implementatie ervan.

De termijn waarvoor de school een beleid uitstippelt kan meerjarig zijn. Het opnemen van de beleidsintenties inzake gelijke kansen in het schoolwerkplan mag echter niet tot gevolg hebben dat het een formalisme wordt. Regelmatige evaluatie en bijsturing is nodig.

Bij het uitschrijven van de schooleigen visie zal men aandacht besteden aan volgende elementen : welke specifieke doelgroep(en) is(zijn) aanwezig in onze school ?, voor welke uitdagingen zien we ons geplaatst ?, waar staat de school nu in de aanpak van de problemen ? wat willen we als school met de eventuele extra middelen realiseren ? Deze beschrijving moet een beeld geven van de huidige draagkracht van de school.

Daarnaast moet de school ook engagementen aangaan met betrekking tot de resultaten die ze wil bereiken binnen welke termijn. Hierbij zal de school rekening houden met de outputindicatoren die de overheid voor het gelijke kansenbeleid vooropstelt. Deze indicatoren zullen betrekking hebben op :

- effecten bij leerlingen (het boeken van leerwinst, het verbeteren van de doorstroming, het stabiliseren en terugdringen van de onderwijsachterstand, ...) ;
- gedragsveranderingen bij leerkrachten (grotere handelingsbekwaamheid in het omgaan met verschillen, gedifferentieerd kunnen werken, teamgerichte aanpak van problemen, het hanteren van een leerlingvolgsysteem, professionalisering via nascholing en integratie van nieuwe werkwijzen binnen de klaspraktijk,...) ;
- andere werkwijzen in scholen (structureel overleg, betrekken van externen, andere wijze van omgaan met doorverwijzing, hanteren van een stappenplan in het kader van het zorgverbredend werken, inschakeling van collegiale consultatie, specifieke organisatorische maatregelen,...).

Omdat het schoolwerkplan in het algemeen en het luik in verband met het gelijke kansenbeleid in het bijzonder, samen met de concrete klas- en schoolpraktijk belangrijke toetsstenen zullen zijn voor de goede besteding van de bijkomende middelen, moet in het kader van de toekenning van extra middelen het schoolwerkplan toegankelijk en beoordeelbaar zijn voor de onderwijsinspectie.

Een betere explicitering van wat de overheid van scholen en leerkrachten als output verwacht, laat toe minder nadruk te leggen op de inhouden zelf. Momenteel worden verschillende actieterreinen opgelegd waarrond scholen moeten werken. Hoewel taalvaardigheidsonderwijs, preventie en remediëring, intercultureel onderwijs,... belangrijke werkvelden blijven, willen we de scholen meer autonomie verlenen in de wijze waarop ze de doelen willen bereiken. De integratie van diverse maatregelen voor verschillende doelgroepen heeft immers voor gevolg dat een bepaald actieterrein meer relevant is voor de ene en minder voor een andere doelgroep. De opdrachten van de begeleiding en de steunpunten zullen in deze optie herbekeken moeten worden.

De school zal meer eigen klemtonen kunnen leggen voor zover deze bijdragen tot de realisatie van de doelen die de overheid met het beleid wil realiseren. We mogen niet vervallen in werkwijzen die geen veranderingen inhouden van het functioneren van de leerkracht en zijn aanpak in de klas.

3.1.3.4. De toekenning van de middelen

Uit het overzicht van de huidige maatregelen (zie bijlage) blijkt dat de berekeningswijze van het aantal extra lestijden in de projecten zeer verschillend is. In het ene geval is het gebaseerd op het aantal doelgroepleerlingen, in andere gevallen op het leerlingenaantal in een onderwijsniveau, een graad,... Bij een integratie zal een andere berekeningswijze moeten gehanteerd worden.

De gegevens bekomen uit de bevraging van de scholen kunnen zich hiertoe lenen. We zullen dan immers beschikken over cijfermateriaal voor Vlaanderen en voor elke school afzonderlijk.

Ten eerste zal het belangrijk zijn een ondergrens te bepalen, beneden dewelke scholen verondersteld worden om de problemen met hun reguliere middelen aan te pakken. In onderwijsvoorrang en zorgverbreding ligt deze nu op minimum 20 doelgroepleerlingen of 10% van de leerlingenpopulatie. De nieuwe ondergrens zal in eerste instantie budgettair bepaald zijn. Het wordt dan ook mogelijk wetenschappelijk onderzoek op te zetten om na te gaan in welke mate scholen met hun reguliere middelen in staat zijn met het gegeven percentage risico-leerlingen om te gaan.

Voor de scholen die zich boven deze ondergrens bevinden, kunnen de middelen verdeeld worden à rato van hun aandeel binnen de totale populatie van gesignaleerde doelgroepleerlingen voor Vlaanderen (de gegevens die we verkrijgen met de globale bevraging bij alle scholen).

De effectieve toekenning van de extra middelen door de administratie gebeurt evenwel pas na een advies van de onderwijsinspectie waarbij rekening wordt gehouden met de gegevens die door de school en het CLB zijn aangereikt en met de door de school aangegane engagementen. Het betreft de validering van de effectieve aanwezigheid van een substantieel aantal doelgroepleerlingen en van het engagement van de school om een gepast onderwijsaanbod uit te bouwen.

Dit impliceert dat de onderwijsinspectie, in het kader van de toekenning van extra middelen, het schoolwerkplan en het specifieke onderdeel betreffende de bevordering van gelijke kansen moet kunnen beoordelen. Het laat eveneens toe het gelijke kansenbeleid in samenhang te zien met andere aspecten van het schoolbeleid, bv. het nascholingsbeleid.

Om dit mogelijk te maken zijn decretale initiatieven nodig.

De beoordelingscommissies, die in de huidige toekenningsprocedure een uitspraak deden over de aanwendingsplannen, worden niet behouden.

Tenslotte kan overwogen worden om een apart budget te reserveren om in een beperkt aantal zeer zwak presterende scholen een extra en gecoördineerde inspanning te laten gebeuren. Op basis van een overeenkomst tussen het schoolbestuur en de overheid en met de betrokkenheid van de pedagogische begeleidingsdiensten, worden een aantal dringende maatregelen afgesproken.

3.1.3.5. Opvolging en ondersteuning

Belangrijk bij de implementatie van het beleid is een goede opvolging en ondersteuning.

Wat de inspectie betreft is reeds gewezen op haar adviserende rol bij de beoordeling van de door de scholen en CLB's verstrekte gegevens over de doelgroepleerlingen en bij de beoordeling van de door de school geformuleerde engagementen in het gelijke kansen-luik van het schoolwerkplan. De evaluatie van de uitvoering van het gelijke kansenbeleid door de scholen kan een structureel onderdeel worden van de voortgangstoezichten die een plaats krijgen naast de gewone doorlichtingen. De scholen kunnen gevraagd worden in functie hiervan jaarlijks een voortgangsrapport op te stellen waarin ze de stand van zaken van de implementatie van de aangegane engagementen beschrijven.

Verder moet de bijdrage van de extra en reguliere begeleiding tot de implementatie van de onderwijsvernieuwing in de beheersovereenkomsten met de overheid duidelijk, en in termen van een resultaatsverbintenis, bepaald worden. Ook het aanbod van de door de overheid gesubsidieerde ondersteuningscentra moet in functie van de nieuwe beleidsaccenten heroverwogen worden.

Tenslotte lijkt het aanbevolen van bij de start een begeleidend (interuniversitair) longitudinaal wetenschappelijk onderzoek op te starten. Dit onderzoek moet tot doel hebben op permanente basis de voortgang in de implementatie te evalueren door :

- de effecten op leerling-, leerkracht- en schoolniveau in kaart te brengen ;
- de overheid te informeren over elementen in de beleidsuitvoering die dienen te worden bijgestuurd ;
- voorbeelden van goede praktijk te beschrijven en te verspreiden.

Voor de resultaatmeting werd reeds verwezen naar indicatoren op verschillende niveaus (leerling, leerkracht, school). Een belangrijk element hierin is de meting van de leerwinst die bij de leerlingen gerealiseerd wordt. Dit betekent dat nagegaan wordt in welke mate een leerling vooruitgang heeft geboekt ten opzichte van een vorige meting en welke factoren in de werking van de school hiertoe hebben bijgedragen. Momenteel is er geen instrumentarium beschikbaar die deze meting toelaat. De Dienst voor Onderwijsontwikkeling krijgt de opdracht de constructie van een dergelijk instrument voor leerwinstmeting te initiëren en op te volgen.

De meting zelf zou deel kunnen uitmaken van het longitudinaal onderzoek dat hierboven reeds werd voorgesteld.

Tenslotte moet in de initiële opleiding en de nascholing van het onderwijspersoneel voldoende aandacht gaan naar het gelijke kansenbeleid. Leerkrachten moeten handelingsbekwamer worden, niet alleen in het sneller detecteren van problemen maar ook en vooral om in collegiaal overleg en bij voorkeur binnen de gewone klas de noodzakelijke ondersteuning aan de leerlingen te kunnen bieden.

In enkele departementen lerarenopleiding lopen momenteel projecten om de in- en doorstroom van allochtone en kansarme autochtone studenten te bevorderen en de inzichten uit het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid te integreren binnen de opleidingen. De doorstroming zal zich ook moeten doorzetten naar andere opleidingen. De hogescholen én de universiteiten zullen uitgenodigd worden om een beleidsvisie uit te tekenen met betrekking tot de instroom en succesvolle uitstroom van allochtonen en kansarme autochtonen in alle studierichtingen.

Het is belangrijk dat de inzichten en ervaringen uit de praktijk van leerkrachten en scholen doorstromen naar de lerarenopleiding. Ook hier is een relatie met het longitudinaal wetenschappelijk onderzoek te leggen.

Een stand van zaken van hoe leerkrachten in opleiding momenteel worden voorbereid om zorgverbredend te werken en in welke mate de curricula deze aspecten reeds bevatten, zal via de evaluatie van de lerarenopleidingen bekomen worden. Op basis hiervan kan nagegaan worden welke bijkomende inspanningen nog moeten gebeuren.

3.2. Behoud van de aparte status van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers

Bij de integratie van de bijzondere maatregelen ter bestrijding van kansarmoede in het onderwijs wordt uitzondering gemaakt voor het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers.

Gelet op de sterke fluctuaties tijdens het schooljaar van de aantallen nieuwkomers die binnen het onderwijs moeten worden opgevangen, moet de overheid flexibel kunnen inspelen daar waar de behoeften zich stellen. De huidige organisatie in het basisonderwijs waar instroom en extra bekostiging gedurende het schooljaar mogelijk is, leent zich hier het beste toe. Het werken met een beperkt aantal vaste scholen zoals op secundair niveau heeft in het verleden aangetoond dat dit het flexibel inspelen op problemen bemoeilijkt. Momenteel maken 29 secundaire scholen deel uit van een netwerk over Vlaanderen. In de toekomst moet

nagegaan worden welke verantwoordelijkheden de scholengemeenschappen kunnen opnemen in de organisatie van het onthaalonderwijs.

Bovendien moet rekening gehouden worden met de inpassing van het onderwijsbeleid ten aanzien van anderstalige nieuwkomers (kinderen en volwassenen) in de algemene projectontwikkeling en inburgering van nieuwkomers in de samenleving.

De gesprekken met de federale overheid inzake de instroom van nieuwkomers moeten gereactiveerd worden om een pro-actief beleid te kunnen voeren.

Een wijziging die zich op korte termijn opdringt is het opheffen van de beperking voor concentratiescholen om anderstalige nieuwkomers op te vangen en onthaalonderwijs te organiseren.

4. EEN VOORSTEL VAN TIJDPAD

05/06-09-00	Eerste overleg kabinet-administratie
29-09-00	Ontwerp van visietekst van de administratie voor bespreking kabinet en administratie
oktober 2000	Finalisering visietekst
November 2000	Indiening visietekst in Onderwijscommissie Vlaams Parlement
November -december 2000	Bespreking visietekst in Onderwijscommissie Vlaams Parlement
Januari-februari 2001	– Informeel overleg met deskundigen en bevoorrechte getuigen – Informeel overleg met inrichtende machten en vakbonden
Januari – juni 2001	– Voorbereiding decreet rechtsbescherming leerlingen en ouders en uitbouw lokaal gelijke kansenbeleid (lokaal overleg) (ingangsdatum 01-09-01) – Voorbereiding decretale bepalingen nodig voor het geïntegreerd ondersteuningsaanbod voor scholen
Juni 2001	Eindrapportering aan Vlaams Parlement (ook deelaspect evaluatie OVB en ZVB basisonderwijs)
Juli 2001 – december 2001	Verdere uitwerking regelgeving geïntegreerd ondersteuningsaanbod (ingangsdatum 01-09-02)
Januari 2002 – februari 2002	– Bevraging van de basisscholen en secundaire scholen – Uitschrijven beleidsvisie en engagementen inzake gelijke kansen in schoolwerkplan door scholen
Maart 2002- mei 2002	– Adviesprocedure inspectie (validering kwantitatieve gegevens en engagementen van scholen)
Mei 2002 – juni 2002	Toekenning middelen geïntegreerd ondersteuningsaanbod
01-09-02	Start geïntegreerd ondersteuningsaanbod in basisscholen en secundaire scholen

BIJLAGE :**Overzicht huidig beleid****Een inhoudelijk en budgettair overzicht van de bijzondere maatregelen/projecten van het huidig beleid***Bijlage bij de visietekst "Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs"*Een inhoudelijk en budgettair overzicht van de bijzondere maatregelen/projecten van het huidig beleidOverzichtstabel (toestand begroting 2000*)

Beleidsmaatregel	Begroting 2000 (in miljoen frank)
Extra omkadering	
Onderwijsvoorrang	
– Basisonderwijs	595,5
– Secundair onderwijs	192,0
Onthaalonderwijs	
– Basisonderwijs	95,5
– Secundair onderwijs	95,5
Non-discriminatie	
– Basisonderwijs	43,2
– Secundair onderwijs	10,7
Rand- en taalgrensgemeenten	14,5
Zorgverbreding	805,0
Totaal extra omkadering	1.915,8
Ondersteuning	
Extra begeleiding en coördinatie OVB	38,5
Extra begeleiding CLB (regulier vanaf 1/9/2000)	29,9
Steunpunt Nederlands tweede taal 24,0 Steunpunt Intercultureel onderwijs	21,0
Werkgroep Immigratie VZW 18,7 Wetenschappelijke ondersteuning zorgverbreding	13,5
Totaal ondersteuning	145,6

Projecten

Onderwijs aan kinderen van rondreizende beroepsgroepen	10,9
Project "roldoorbreking"	2,0
Vlaggen en wimpels	3,5
Implementatie raamcurriculum OETC	2,7
Opleiding Islamitische godsdienst leraar	2,3
Aansluiting en maatschappelijke differentiatie (lerarenopleiding)	20,0
Vorrangsbeleid Brussel	12,3
Project secundaire scholen met bijzondere noden	30,0
Totaal projecten	83,7
Algemeen totaal	2.145,1

* een aantal van deze kredieten zullen in 2001 op kruissnelheid komen (bv. ovb basisonderwijs 636 miljoen op jaarbasis, onthaal secundair onderwijs 242,8 miljoen, zorgverbreding 959 miljoen + 40 miljoen vanaf 1/9/2001 (groeipad), voorrangsbeleid Brussel 39 miljoen + 25 miljoen vanaf 1/9/2001 (groeipad), project secundaire scholen met bijzondere noden 120 miljoen)

1. HET ONDERWIJSVOORRANGSBELEID

1.1. Basisonderwijs

In het basisonderwijs (gewoon en buitengewoon) wordt sinds 1991 een onderwijsvoorrangsbeleid gevoerd dat tot doel heeft de onderwijsachterstand van kansarme migrantenkinderen weg te werken en hun integratie te bevorderen. Hiertoe kunnen scholen extra lestijden verkrijgen, waarmee ze een onderwijspraktijk dienen uit te bouwen die rekening houdt met de taalachtergrond en de culturele verscheidenheid van de leerlingen, zodat de onderwijsresultaten zichtbaar verbeteren.

Een leerling onderwijsvoorrang wordt gedefinieerd als een leerling waarvan :

- de grootmoeder langs moederszijde niet in België is geboren, en evenmin door geboorte de Belgische of de Nederlandse nationaliteit bezit, en
- de moeder ten hoogste tot het einde van het schooljaar waarin zij 18 jaar werd, onderwijs genoten heeft.

Diegene die het ouderlijk gezag uitoefent, levert door middel van een schriftelijke verklaring op eer het bewijs dat het kind tot de doelgroep behoort.

Om in aanmerking te komen voor extra lestijden moet de vestigingsplaats (gewoon basisonderwijs) of de school (buitengewoon basisonderwijs) op de teldag ten minste 20 (of 10 in het buitengewoon onderwijs) of 10% leerlingen onderwijsvoorrang tellen.

Bovendien moet de school een aanwendingsplan indienen dat door een beoordelingscommissie wordt geëvalueerd. Scholen met een negatieve evaluatie door de inspectie over de uitvoering van een voorgaand aanwendingsplan, kunnen geen nieuwe aanvraag indienen.

Door de leerlingen onderwijsvoorrang een zwaardere weging te geven, berekent men in het gewoon basisonderwijs over hoeveel extra lestijden een vestigingsplaats per niveau (kleuter en/of lager) kan beschikken. De coëfficiënten die daarbij op het aantal leerlingen onderwijsvoorrang worden toegepast verschillen naargelang de vestigingsplaats al of niet gelegen is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest :

% doelgroep-leerlingen	Coëfficiënt	
	BHG	niet-BHG
eerste 30%	1,70	1,35
Volgende 20%	2,00	1,50
Volgende 30%	1,50	1,25
Volgende 20%	1,00	1,00

In het buitengewoon basisonderwijs wordt per leerling onderwijsvoorrang een halve lestijd toegekend (met toepassing van een aanwendingspercentage op het totaal aantal lestijden).

De extra lestijden moeten aangewend worden voor volgende actieterreinen : intercultureel onderwijs, taalvaardigheidsonderwijs Nederlands, preventie en remediëring van leer- en ontwikkelingsproblemen en betrokkenheid van ouders. De organisatie van onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC) is optioneel.

De school gaat ook de verbintenis aan om een contract af te sluiten met een externe organisatie voor het verhogen van de betrokkenheid van ouders, samen te werken met een CLB, leerkrachten te laten deelnemen aan nascholing rond de actieterreinen van het onderwijsvoorrangsbeleid en zich te laten begeleiden door de pedagogische begeleidingsdienst van het net.

Deze extra lestijden, onlangs toegekend voor de schooljaren 2000-2001 en 2001-2002, vertegenwoordigen op jaarbasis een budget van 636 miljoen frank.

Er nemen 329 scholen (of 679 vestigingsplaatsen) deel voor een totaal van 30.751 doelgroepleerlingen. Er werden 13.290 extra lestijden toegekend wat een personeelsomkadering vertegenwoordigt van 554 voltijdse ambten.

1.2. Secundair onderwijs

Voor het secundair onderwijs bestaat, eveneens sinds 1991, een onderwijsbeleid voor migranten opgezet met als doelstellingen de achterstand van migrantenleerlingen tegen te gaan en hun integratie te bevorderen.

In het gewoon secundair onderwijs lag de nadruk op de eerste graad, met een aanvullend project inzake doorstroming in de tweede graad. Het aantal deelnemende scholen was beperkt tot 65 voor de eerste graad en 20 voor de tweede graad.

Vanaf het schooljaar 1999-2000 werd de opsplitsing tussen de eerste en tweede graad verlaten en werd de deelname opengesteld voor alle scholen. De nadruk kwam sterker op de doorstroming van de doelgroepleerlingen in het secundair onderwijs te liggen. Dit houdt concreet in dat de school de instroom van het aantal doelgroepleerlingen in de A-stroom van de eerste graad optimaliseert, een verhoging bewerkstelligt van het gekwalificeerd uitstromen van het aantal doelgroepleerlingen in het ASO, TSO of KSO en het aantal diploma's secundair onderwijs en het aantal getuigschriften BSO verhoogt. De doorstroming betekent ook dat de school indien zij over onvoldoende doorstromingsmogelijkheden beschikt, samenwerkingsverbanden binnen of buiten de scholengemeenschap moet aangaan.

Een doelgroepleerling in het secundair onderwijs wordt op dezelfde wijze gedefinieerd als in het basisonderwijs (zie 1.1.).

Om als school in aanmerking te komen moeten op de teldag minstens 20 of 10% leerlingen in de eerste graad doelgroepleerling zijn. Er zijn bijkomende voorwaarden voor scholen die niet tot een scholengemeenschap behoren : ze moeten in hun eigen aanbod minstens een eerste graad en één van de onderwijsvormen ASO, TSO of KSO met meer dan twee studierichtingen aanbieden. Wanneer dit laatste niet het

geval is moeten de scholen een samenwerkingsakkoord afsluiten met een school die wel over dit aanbod beschikt.

Daarnaast moet de school een aanwendingsplan indienen, dat beoordeeld wordt door een commissie en mag ze geen negatief inspectieverslag hebben over de uitvoering van eerdere aanwendingsplannen.

De extra uren-leraar worden per school (of bij samenwerking voor het geheel van de scholen) berekend door op het aantal doelgroepleerlingen van de eerste graad én van de tweede graad ASO,TSO of KSO een coëfficiënt toe te passen (0,47 voor de eerste graad en 0,3 voor de tweede graad).

De extra uren-leraar moeten aangewend worden voor de volgende actieterreinen : intercultureel onderwijs, Nederlands als tweede taal, Nederlands als instructietaal, leerlingbegeleiding, leerlingbetrokkenheid en Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (als optie).

De school moet zich ook engageren samenwerkingsakkoorden af te sluiten met andere onderwijsinstellingen daar waar er geen plaatselijk overleg aanwezig is. Verder werken ze samen met een CLB, verklaren ze zich te laten begeleiden door de pedagogische begeleiding van het net, de leerkrachten nascholing te laten volgen m.b.t. de verschillende actieterreinen en een samenwerkingsakkoord afsluiten met een erkende welzijnsinstelling of een integratiecentrum of integratiedienst voor migranten.

De regeling voor het buitengewoon secundair onderwijs volgt deze van het buitengewoon basisonderwijs.

De extra uren-leraar werden toegekend voor de schooljaren 1999-2000 en 2000-2001 en betekenen een jaarlijkse budgettaire inspanning van ongeveer 192 miljoen frank.

Tijdens het lopende schooljaar (2000-2001) nemen 95 secundaire scholen deel aan het onderwijsvoorrrangsbeleid voor 5.943 doelgroepleerlingen. Er zijn 2.468 extra uren-leraar toegekend of ongeveer 109 voltijdse ambten.

Er nemen in het schooljaar 2000-2001 35 scholen voor het buitengewoon secundair onderwijs deel aan het onderwijsvoorrrangsbeleid met 1.429 doelgroepleerlingen. Er zijn 668 lestijden toegekend of ongeveer 29 voltijdse ambten.

2. HET NON-DISCRIMINATIEBELEID

Op 15 juli 1993 ondertekenden de Vlaamse minister bevoegd voor het Onderwijs en de overkoepelende organen van inrichtende machten de "Gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs". Deze verklaring had als doelstellingen het tot stand brengen van een meer bewuste opstelling van de school, het lerarenteam en de leerlingen inzake het tegengaan van discriminatie en het bereiken van een meer evenredige aanwezigheid van doelgroepleerlingen over de scholen en vestigingsplaatsen in een gemeente. De non-discriminatieverklaring kreeg een lokale invulling via overeenkomsten. Dergelijke overeenkomsten kwamen in 28 gemeenten (voor het secundair onderwijs 18 gemeenten) tot stand.

Zowel op het niveau van het basisonderwijs als het secundair onderwijs (uitsluitend gewoon onderwijs) heeft het non-discriminatiebeleid aanleiding gegeven tot enkele specifieke ondersteunende maatregelen.

2.1. Basisonderwijs

De maatregelen die de overheid heeft uitgevaardigd om de implementatie van het non-discriminatiebeleid te ondersteunen, zijn tweërlei :

- gewaarborgde lestijden en
- bewarende maatregelen.

Om de plaatselijke non-discriminatieovereenkomsten mogelijkheden te geven, werd het totaal aantal extra lestijden onderwijsvoorrang van de scholen uit een bepaalde gemeente gewaarborgd op het niveau van het jaar voor het afsluiten van de overeenkomst. Indien de gewone toekenning van extra lestijden voor gevolg had dat in totaliteit minder lestijden werden bekomen in een bepaalde gemeente dan het gewaarborgde aantal dan kreeg het lokaal overleg de verantwoordelijkheid en vrijheid voor de verdeling van het verschil aan lestijden over de scholen. Scholen zonder aanwendingsplan of waarvan het plan werd afgekeurd komen niet in aanmerking.

De bewarende maatregelen gelden voor scholen met meer dan 50% doelgroepleerlingen, die betrokken zijn bij een plaatselijk overleg en die een actieplan hebben ingediend waarin ze aangeven welke initiatieven ze zullen nemen om zich te herprofilen. Dat herprofilingsproces naar een school met een meer gemengde leerlingenpopulatie kan voor gevolg hebben dat het leerlingenaantal fluctueert.

Indien het reguliere lestijdenpakket daalt, krijgt de school het tweede jaar van de overeenkomst eenzelfde lestijdenpakket toegekend als het jaar voordien.

Daarnaast krijgen scholen de garantie dat zij voor de duur van de overeenkomst evenveel lestijden toegekend krijgen om evenveel afzonderlijke leerjaren te organiseren als in het eerste jaar van de overeenkomst. Hiermee kan de school het moeten overgaan tot graadsklassen voorkomen.

Tenslotte is een afwijking op de rationalisatienormen voor een periode van drie jaar mogelijk.

Beide maatregelen (gewaarborgde lestijden en bewarende maatregelen) vertegenwoordigen op jaarbasis respectievelijk een bedrag van 30 miljoen frank en 15 miljoen frank.

Voor het schooljaar 2000-2001 werden 400 gewaarborgde lestijden toegekend aan scholen gelegen in de gemeenten Genk, Houthalen-Helchteren, Kortrijk, Lier, Maasmechelen, Mechelen, Sint-Niklaas en Vilvoorde. De overige 20 gemeenten waar een non-discriminatieovereenkomst is ondertekend, hebben geen recht op gewaarborgde lestijden omdat het aantal toegekende lestijden voor het schooljaar 2000-2001 dat van het referentiejaar overschrijdt.

Tien scholen kregen voor het schooljaar 2000-2001 226 lestijden extra toegekend in het kader van de bewarende maatregelen. Het betreft scholen in Heusden-Zolder, Lier, Boom, Genk, Antwerpen, Mechelen en Gent.

2.2. Secundair onderwijs

In het secundair onderwijs bestaat alleen het systeem van de gewaarborgde lestijden.

Ook hier bepaalt het lokaal overleg welke scholen van een gemeente of regio het voordraagt om in aanmerking te komen voor extra (gewaarborgde) uren-leraar non-discriminatie. Voor de verdeling van de extra uren-leraar door het lokaal overleg gelden een aantal criteria.

De gewaarborgde lestijden secundair onderwijs vertegenwoordigen ongeveer 10,5 miljoen frank op jaarbasis. In het lopende schooljaar werden 188 gewaarborgde uren-leraar toegekend aan 13 scholen in de gemeenten Genk, Beringen en Heusden.

3. HET ZORGVERBREDINGSBELEID

Het project zorgverbreding bestaat sinds het schooljaar 1993-1994 en onderging reeds verschillende wijzigingen zowel met betrekking tot de doelgroep als de inhoud. Algemeen wil het zorgverbredingsbeleid een impuls geven aan het gewoon basisonderwijs om de zorg voor leerbedreigde en kansarme kinderen te verbeteren. De inspanningen van de scholen moeten leiden tot een preventief, begeleidend en remediërend proces waarbij de hele persoonlijkheid van het kind uitgangspunt is. Het is de bedoeling een onderwijs-

praktijk uit te bouwen die ook rekening houdt met de taalachtergrond en de sociale en culturele verscheidenheid van de leerlingen.

Een leerling die in aanmerking komt voor zorgverbreding wordt gedefinieerd als een leerling :

- waarvan de moeder het diploma secundair onderwijs niet heeft behaald ;
- of die behoort tot een éénoudergezin ;
- of van wie de beide ouders werkloos zijn.

Deze criteria zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek dat een duidelijk verband van van deze kenmerken met een verhoogd risico op leer- en ontwikkelingsproblemen aantoonde. Scholen met veel leerlingen die aan één van deze drie criteria beantwoorden, worden verondersteld scholen te zijn met een moeilijkere leerlingenpopulatie.

De school houdt de gegevens van de individuele leerlingen bij in een kindvolgsysteem en verstrekt alleen het globale aantal aan het departement.

Een in aanmerking komende leerling voor zorgverbreding kan niet meer in aanmerking genomen worden voor het project onderwijsvoorrang.

Om in aanmerking te komen voor extra lestijden moet de school op de teldag ten minste 20 of 10% in aanmerking komende leerlingen tellen.

Bovendien moet de school een aanwendingsplan indienen dat door een beoordelingscommissie wordt geëvalueerd. Scholen met een negatieve evaluatie door de inspectie over de uitvoering van een voorgaand aanwendingsplan, kunnen geen nieuwe aanvraag indienen.

Indien een school over voldoende "in aanmerking komende leerlingen" beschikt, wordt het aantal extra lestijden toegekend per onderwijsniveau en op basis van het totaal aantal leerlingen in alle vestigingsplaatsen van de school :

	aantal leerlingen	aantal extra lestijden
kleuteronderwijs : alle kleuters	35 – 89	6
	90 – 149	12
	150 –	18
lager onderwijs : alle leerlingen van 1^e en 2^e leerjaar	36 – 48	6
	49 – 99	12
	100 –	18

Scholen dienen de extra lestijden te gebruiken om te werken aan de volgende actieterreinen : intercultureel onderwijs, taalvaardigheidsonderwijs Nederlands, preventie en remediëring van leer- en ontwikkelingsproblemen, socio-emotionele ontwikkeling en betrokkenheid van ouders. Samenwerking met het buitengewoon onderwijs – waarvoor een gedeelte van de lestijden kan overgedragen worden naar de gewone basisschool – is optioneel.

De school gaat ook de verbintenis aan samen te werken met een CLB, leerkrachten te laten deelnemen aan nascholing rond de verschillende actieterreinen en zich te laten begeleiden door de pedagogische begeleidingsdienst van het net.

De extra lestijden werden toegekend voor de schooljaren 2000-2001 en 2001-2002.

Op jaarbasis wordt een budget van 959 miljoen frank aan zorgverbreding in het basisonderwijs besteed. Tot 2004 is een groeipad voorzien waarbij de kredieten evolueren naar een totaal van 1.353,7 miljoen frank op jaarbasis.

In het huidige schooljaar (2000-2001) nemen 976 scholen deel aan het zorgverbredingsbeleid voor een totaal van 74.738 leerlingen zorgverbreding. Er werden 20.210 extra lestijden toegekend wat een extra personeelsformatie betekent van 842 voltijdse ambten.

4. HET ONTHAALONDERWIJS VOOR ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS

4.1. Basisonderwijs

Het onthaalonderwijs is alleen van toepassing op het gewoon lager onderwijs. Het onthaalonderwijs maakte initieel deel uit van het onderwijsvoorrrangsbeleid. Na verloop van tijd heeft het zich hiervan afgesplitst en werd een afzonderlijke regelgeving ontwikkeld.

Het onthaalonderwijs is onderwijs dat erop gericht is de taalvaardigheid Nederlands en de sociale integratie van anderstalige nieuwkomers te bevorderen. Het bereidt de anderstalige nieuwkomer voor op het instromen in het gewoon onderwijs in het schooljaar volgend op de onthaalperiode. Het onthaalonderwijs zal de anderstalige nieuwkomer in staat moeten stellen op een efficiënte manier te functioneren in de klas, die in overeenstemming is met zijn leeftijd, als lerend individu en als lid van de klas-/schoolgemeenschap.

Anderstalige nieuwkomers zijn leerlingen in het lager onderwijs die op de datum van hun inschrijving gelijktijdig aan al de volgende voorwaarden voldoen :

- niet de Belgische of Nederlandse nationaliteit bezitten ;
- niet het Nederlands als moedertaal hebben ;
- onvoldoende de onderwijstaal beheersen om met goed gevolg de lessen te kunnen volgen ;
- niet in België of in Nederland geboren zijn ;
- nog geen volledig schooljaar onderwijs hebben gevolgd in een school met Nederlands als onderwijstaal.

In principe kunnen de aanvullende lestijden voor anderstalige nieuwkomers alleen worden georganiseerd in vestigingsplaatsen met minder dan 50 % leerlingen onderwijsvoorrang en vanaf het ogenblik dat er vier anderstalige nieuwkomers regelmatig ingeschreven zijn. Op het niet kunnen organiseren van onthaalonderwijs door concentratiescholen zijn afwijkingen mogelijk voor scholen in Antwerpen en Gent.

Er worden aanvullende lestijden voor de opvang van anderstalige nieuwkomers gefinancierd of gesubsidieerd als op de eerste schooldag van september of in de loop van het schooljaar in een vestigingsplaats tenminste vier anderstalige nieuwkomers als regelmatige leerling ingeschreven zijn. In de loop van het schooljaar kunnen bijkomende lestijden ingericht worden van zodra het aantal anderstalige nieuwkomers dat als basis heeft gediend voor de vorige vaststelling met tenminste vier wordt overschreden.

Het aantal aanvullende lestijden dat wordt gefinancierd of gesubsidieerd bedraagt twee aanvullende lestijden per vestigingsplaats die onthaalonderwijs aanbiedt en anderhalve lestijd per anderstalige nieuwkomer.

De school stelt voor elke anderstalige nieuwkomer een individueel werkplan op en moet de leerkrachten laten deelnemen aan nascholing inzake taalvaardigheidsonderwijs en sociale integratie.

Naast de lestijden wordt ook nog een toelage toegekend (5.000 frank per anderstalige nieuwkomer die op de eerste schooldag van september ingeschreven is of 500 frank per volledige maand vanaf de datum van inschrijving).

Voor het basisonderwijs is er jaarlijks een budget van 95,5 miljoen frank beschikbaar voor de opvang van anderstalige nieuwkomers. Tijdens het schooljaar 1999-2000 hebben 208 basisscholen onthaalonderwijs aangeboden aan 1.954 anderstalige nieuwkomers. Er werden 3.381 lestijden toegekend.

4.2. Secundair onderwijs

Het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs heeft tot doel Nederlandsonkundige leerlingen, die onlangs in België zijn aangekomen, op te vangen en het zo snel mogelijk Nederlands te leren. Dit moet toelaten hen te integreren in de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluit bij zijn of haar individuele capaciteiten en bij zijn of haar vooropleiding.

Een anderstalige nieuwkomer moet aan een aantal voorwaarden voldoen. Naast deze die reeds voor het basisonderwijs werden geformuleerd (zie 4.1.) moet de anderstalige nieuwkomer in het secundair onderwijs :

- uiterlijk op 31 december volgend op de aanvang van het schooljaar minstens 12 jaar zijn ;
- en leerplichtig zijn, of geen 18 jaar uiterlijk op 31 december van het betrokken schooljaar.

De school moet aan een aantal voorwaarden voldoen om een onthaaljaar te mogen organiseren :

- de school mag geen concentratieschool zijn ;
- de school moet toegankelijk zijn voor jongens en meisjes ;
- de school moet minstens één van de onderwijsvormen ASO, TSO of KSO aanbieden, tenzij in het geval van een autonome middenschool ;
- voor 1 oktober van het lopende schooljaar moet er minstens één anderstalige nieuwkomer ingeschreven zijn en ten laatste op 1 oktober moeten er minstens 10 regelmatige anderstalige nieuwkomers ingeschreven zijn.

De school moet voor het onthaaljaar een leerplan indienen. Voor elke anderstalige nieuwkomer werkt de school een leertraject uit dat beschrijft op welke wijze de doelstellingen inzake het verwerven van het Nederlands en de integratie in het schoolleven gerealiseerd zullen worden. Men houdt hierbij rekening met de beginsituatie van de anderstalige nieuwkomer. De school engageert zich om haar leerkrachten te laten deelnemen aan nascholing over taalvaardigheidsonderwijs en intercultureel onderwijs.

Omdat het leerprogramma van het onthaaljaar zeer sterk gericht is op het verwerven van het Nederlands worden in principe alle uren-leraar hiertoe aangewend. Een beperkt aantal uren-leraar kan aangewend worden in functie van de oriëntering van de leerling naar een bepaalde onderwijsvorm en studierichting.

In tegenstelling tot het basisonderwijs zijn de secundaire scholen die een onthaaljaar kunnen organiseren op voorhand aangeduid. Momenteel hebben 29 scholen de toelating een onthaaljaar te organiseren.

Hiertoe ontvangen ze een basispakket van 28 uren-leraar voor de eerste elf anderstalige nieuwkomers of 2,5 uren-leraar per anderstalige nieuwkomer vanaf twaalf. Een herberekening van het pakket uren-leraar kan bij elke toename van het absolute aantal anderstalige nieuwkomers met vier. Er is een maximumpakket van 130 uren-leraar bepaald. Alleen voor de scholen in de regio Antwerpen en Gent bedraagt dit maximumpakket per school 148 uren-leraar.

Aanvullend bij het pakket uren-leraar worden werkingstoelagen toegekend op basis van het aantal anderstalige nieuwkomers op 1 februari van het voorafgaande schooljaar.

De anderstalige nieuwkomers worden bovendien in rekening gebracht voor de berekening van de reguliere omkadering voor bestuurs- en onderwijzend personeel, administratief en opvoedend hulppersoneel.

In de initiële begroting 2000 stond voor het onthaalonderwijs secundair een bedrag van 131,6 miljoen frank ingeschreven. De sterke toename van het aantal anderstalige nieuwkomers heeft ertoe geleid dat bij de budgetcontrole 2000 een bijkomend budget van 27,8 miljoen frank is voorzien om 11 bijkomende scholen toe te laten onthaalonderwijs in te richten. Momenteel kunnen 29 secundaire scholen onthaalonderwijs organiseren.

Momenteel (toestand op 15 september 2000) zijn reeds 28 scholen van start gegaan. Zij bereiken een totale groep van 1.020 anderstalige nieuwkomers waarvoor 2.550 uren-leraar ter beschikking zijn gesteld. Dit vertegenwoordigt ongeveer 113 voltijdse ambten.

5. HET TIJDELIJK PROJECT VOOR BASISSCHOLEN IN DE VLAAMSE RAND EN IN DE TAALGRENSGEMEENTEN

Vanaf het schooljaar 1997-1998 kunnen basisscholen gelegen in de rand- en taalgrensgemeenten(*) in aanmerking komen voor extra personeelsomkadering.

Deze extra ondersteuning is bedoeld om de integratie van het groot aantal anderstalige leerlingen in deze scholen te bevorderen.

De school moet een aanwendingsplan indienen waarin ze de behoefte aan extra lestijden motiveert op basis van een beschrijving van haar schoolpopulatie. De school geeft ook aan hoe aan taalvaardigheidsonderwijs, intercultureel onderwijs en samenwerking met de ouders wordt gewerkt.

Verder moet de school samenwerken met het CLB, zich laten begeleiden door de pedagogische begeleidingsdienst en een gericht nascholingsbeleid voeren waardoor leerkrachten zich kunnen bijscholen.

Het aanwendingsplan wordt beoordeeld door een beoordelingscommissie.

Het aantal extra lestijden wordt per school berekend op basis van het aantal regelmatige leerlingen en met toepassing van de volgende normen :

- 6 lestijden bij 35-89 leerlingen ;
- 12 lestijden bij 90-149 leerlingen ;
- 18 lestijden bij 150 leerlingen en meer.

Voor de 18 basisscholen die extra lestijden ontvingen, is op jaarbasis een bedrag van 14,5 miljoen frank voorzien.

(*) zoals gedefinieerd in artikel 3, 1° van de wet van 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966

6. HET PROJECT SECUNDAIRE SCHOLEN MET BIJZONDERE NODEN

In het kader van bijkomende maatregelen om het ambt van leraar te herwaarderen ging op 1 september 2000 een project van start in het gewoon secundair onderwijs.

Het project heeft tot doel secundaire scholen te ondersteunen bij de pedagogische en sociale opvang van leerlingen met problemen die een gevolg zijn van kansarmoede-situaties en/of risico-gedrag.

Het schooljaar 2000-2001 is een experimenteel jaar waarbij een beperkt aantal scholen met bijzondere noden extra personeel krijgen om leerlingen te begeleiden en op te volgen.

Om in aanmerking te komen moet de school :

- gelegen zijn in een SIF+ gemeente of in een gemeente waar een non-discriminatieakkoord werd gesloten ;
- minstens 70 leerlingen tellen in de tweede en derde graad van het beroepssecundair onderwijs. Deze leerlingen vertegenwoordigen minstens 35% van de totale leerlingenpopulatie in de tweede en derde graad.

Scholen die op deze basis geselecteerd werden, werden volgens twee criteria gerangschikt :

- de schoolse achterstand van alle leerlingen. Dit werd geoperationaliseerd in termen van "het niet meer op leeftijd zitten van de leerlingen in het betrokken leerjaar". De schoolse achterstand van de leerlingen in de tweede en derde graad van de school kreeg een puntengewicht toegekend dat mee steeg met het aantal jaren achterstand. De aldus bekomen totaalscore, gedeeld door het totaal aantal leerlingen in de tweede en derde graad, geeft de relatieve "belasting" inzake schoolse achterstand voor de betrokken school. Bij de selectie woog het criterium schoolse achterstand voor 75% door.

- de neveninstromers (in de B-stroom) met een B- of C-attest. Het betreft de leerlingen die in het schooljaar 1999-2000 voor het eerst in de tweede of derde graad van de B-stroom in de betreffende school werden ingeschreven en die in het bezit waren van een B- of C-attest. Het totale aantal neveninstromers werd gedeeld door het totaal aantal leerlingen in het beroepssecundair onderwijs van de school. Dit criterium werd bij de selectie voor 25% ingebracht.

De selectieprocedure leidde tot 70 scholen. Deze scholen werden gevraagd een motiveringsformulier in te dienen en twee concrete engagementen op te nemen uit een door de overheid opgestelde lijst.

In haar motivering moet de school beschrijven welke haar bijzondere noden zijn en welke extra omkadering (met welk profiel) zij nodig acht om een structurele oplossing te bieden voor de bijzondere noden. Ze beschrijft ook welke taakomschrijving ze voor deze personeelsleden wil voorzien en hoe de uren-leraar aangewend zullen worden.

De lijst van mogelijke engagementen heeft betrekking op :

- preventie : detectie en voorkoming van anti-sociaal en risicogedrag ;
- onthaal en oriëntering met bijzondere aandacht voor informatiedoorstroming naar kansarme ouders ;
- leerlingenbegeleiding door specifieke acties rond afwezigheden te ontwikkelen of zittenblijven te voorkomen door een passende ondersteuning bij leerproblemen ;
- remediëring van probleemgedrag door aanpak van studie en gedragsproblemen ;
- participatie : optimalisering van leerling- en ouderparticipatie ;
- professionalisering : via een nascholingsbeleid werken aan de opvang van de bijzondere noden in de school, opzetten van coaching en teambuilding bij leerkrachten en het ontwikkelen van netwerken waarop leerkrachten kunnen terugvallen bij problemen met leerlingen en/of ouders.

De minister beslist op advies van een commissie van ambtenaren en inspecteurs over de toewijzing van de bijkomende betrekkingen.

Belangrijk is dat de bijkomende middelen niet mogen versnipperd worden. Daarom wordt per school ten minste één voltijdse betrekking toegekend die ten hoogste aan twee halftijdse personeelsleden mag toegewezen worden. Alleen gekwalificeerd personeel kan de toegekende extra uren-leraar opnemen.

De onderwijsinspectie en de administratie houden toezicht op de implementatie.

Er is 120 miljoen frank op jaarbasis beschikbaar voor de uitvoering van het project.

7. PROJECTEN INZAKE ONDERWIJS AAN KINDEREN VAN RONDREIZENDE BEROEPSGROEPEN

Op het niveau van het basisonderwijs lopen reeds enkele jaren een aantal kleine projecten voor kinderen van rondreizende beroepsgroepen

Het betreft kleuteronderwijs voor kinderen van schippers, voorreizigers en circusartiesten. Deze projecten worden gerealiseerd via detacheringen en in samenwerking met enkele VZW's. Het doel is de ouders van deze kinderen te sensibiliseren over het belang van het kleuteronderwijs, methoden inzake afstandsonderwijs te ontwikkelen en te implementeren en een netwerk van (kleuter)scholen uit te bouwen waar deze kinderen periodiek terecht kunnen. Vanaf de leerplichtleeftijd verblijven deze kinderen overwegend in internaten.

Een specifiek project voor kinderen van zigeuners en woonwagenbewoners wordt sinds het schooljaar 1993-1994 gevoerd in drie basisscholen. Ook hier is de doelstelling ouders en kinderen te sensibiliseren voor het onderwijs en binnen de scholen een specifieke aanpak zowel naar de kinderen als naar de ouders uit te bouwen.

De verschillende initiatieven vertegenwoordigen een bedrag van ongeveer 11 miljoen frank.

8. HET VOORRANGSBELEID BRUSSEL

Vanaf het schooljaar 1999-2000 is gestart met de uitbouw van een netoverschrijdende ondersteuningsstructuur van de Nederlandstalige basisscholen in Brussel.

Deze ondersteuning komt op kruissnelheid vanaf het schooljaar 2000-2001 en zal 6 jaar lopen. Op 1 september 2000 zijn 35 basisscholen ingestapt.

Het opzetten van een begeleidingsstructuur sluit aan op de prioriteiten opgenomen in het Beleidsplan Brussel dat door de Vlaamse regering werd goedgekeurd op 11 maart 1997.

De Vlaamse regering en de Vlaamse Gemeenschapscommissie beheren en financieren samen de netoverschrijdende begeleidingsstructuur. Een beleidsgroep volgt het project op.

Als basis geldt een protocol afgesloten op 4 juni 1999 tussen de Vlaamse minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken en de voorzitter van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Nederlandstalige basisscholen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die beschikken over een goedgekeurd aanwendingsplan voor onderwijsvoorrang of zorgverbreding kunnen deelnemen. Andere scholen in dit gebied die wegens hun schoolbevolking niet in aanmerking kunnen komen voor de projecten onderwijsvoorrang en zorgverbreding, maar die wel een concreet en actief engagement inzake het non-discriminatiebeleid nemen, komen eveneens in aanmerking.

Het Voorrangsbeleid Brussel heeft tot doel :

- een verhoging van de professionaliteit van de leerkrachten om leer- en ontwikkelingsachterstanden bij leerlingen te verkleinen ;
- een optimalisering van de samenwerking en coördinatie tussen de verschillende onderwijsparticipanten ;
- een vergroting van het coördinerend vermogen van de scholen.

Afhankelijk van de haalbaarheid en de budgettaire mogelijkheden wordt voorzien in een fasegewijze uitbreiding naar een groter aantal scholen in de komende schooljaren.

In de begroting 2000 is een bedrag van 12,3 miljoen frank ingeschreven. Op jaarbasis bedraagt de kost van de netoverschrijdende begeleidingsstructuur 39 miljoen frank.

9. HET PROJECT AANSLUITING EN MAATSCHAPPELIJKE DIFFERENTIATIE

Vaak blijkt dat de aandacht voor de actieterreinen van het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid binnen de initiële lerarenopleiding nog te beperkt is. Pas afgestudeerde leerkrachten blijken immers nog steeds over onvoldoende kennis en vaardigheden te beschikken om deze onderwijsinnovaties en de klemtonen ervan te implementeren in hun dagdagelijkse onderwijspraktijk.

Daarom loopt sinds het academiejaar 1999-2000 een project in acht hogescholen met een lerarenopleiding. Van deze hogescholen wordt verwacht dat ze een meerjarenplan (3 jaar) en een jaarlijkse concretisering ervan indienen.

In deze planning omschrijven de hogescholen de belangrijkste knelpunten binnen de lerarenopleiding inzake de professionalisering van de opleiding rond de actieterreinen van het innovatiebeleid, de reeds ondernomen acties, geplande acties en hun evaluatie.

Daarnaast wordt het project ook aangegrepen om in functie van de maatschappelijke emancipatie en participatie van de doelgroep, zijnde allochtone en kansarme autochtone studenten, extra inspanningen te vragen inzake instroom en doorstroom binnen de lerarenopleiding.

Een commissie bestaande uit ambtenaren van het departement, leden van de onderwijs- en CLB-inspectie en externen beoordeelt de plannen en volgt de werkzaamheden op.

Jaarlijks is 20 miljoen frank ingeschreven te verdelen over de deelnemende hogescholen op basis van het door hun ingediende dossier.

10. PROJECTEN INZAKE DE CONTROLE OP HET REGELMATIG SCHOOLBEZOEK

Sinds 1993 werkt een team van 4 gedetacheerden en 1 coördinator, verbonden aan de Afdeling Beleidscoördinatie van het departement Onderwijs en met middelen van het Federaal Impulsfonds voor het Migrantenbeleid, aan spijbelpreventie. Dit spijbelpreventieproject resulteerde in een nieuwe regelgeving over de registratie en opvolging van onregelmatig schoolbezoek die sinds het schooljaar 1999-2000 veralgemeend is in het secundair onderwijs. Een geëigende regeling voor het basisonderwijs wordt uitgewerkt.

De nieuwe regelgeving spoort scholen aan om afwezigheidsproblemen zeer precies in kaart te brengen en met het centrum voor leerlingenbegeleiding aan detectie van achterliggende problemen en probleemoplossing te werken. Ze is gericht op communicatie met jongeren en ouders om problemen op te lossen en definitief afhaken te voorkomen. Spijbelgedrag is immers vaak een signaal voor een ruimere achterliggende problematiek van kansarmoede. Uitgebreide gegevensanalyses tonen een sterk verband aan tussen afwezigheidsproblemen en schoolse vertraging, maar ook met falen in het voorbije schooljaar en schoolwisselingen.

De nieuwe regelgeving voorziet ook in een betere en permanente opvolging van de leerplicht gedurende het schooljaar, naast de jaarlijkse controle op de inschrijving op 1 oktober.

Er is gewerkt aan de afstemming van de nieuwe regelgeving in onderwijs met het nieuwe CLB-decreet, waarin de zorg voor jongeren met leerplichtproblemen ressorteert onder de verplichte begeleiding.

Er zijn ook initiatieven genomen om het structureel preventief werken in scholen te bevorderen. In studiedagen werden positieve modellen van samenwerking tussen scholen en CLB's en met externe welzijnspartners besproken.

Alle projectinzichten zijn ook vertaald in het actieplan "Anti-sociaal gedrag. Voorkomen en oplossen" van het departement Onderwijs, dat in 1999 publiek werd gemaakt. Een concreet project binnen dit actieplan heeft betrekking op de verdere activering van de samenwerking tussen onderwijs en de welzijnssector op het lokale vlak en tussen de departementen Onderwijs en WVC en justitie.

De projectinzichten rond de leerplichtproblematiek zijn mee verwerkt in de strategische planning inzake Integrale jeugdhulpverlening.

11. OVERIGE PROJECTEN

Naast de maatregelen die hierboven werden beschreven, bestaan er nog een aantal kleinere projecten, gericht op een specifiek facet van het onderwijsvoorrangs- en kansarmoedebeleid.

Het betreft :

- een project "roldoorbreking" om kansarme (migranten)vrouwen via een alternerende leerroute een diploma "bedrijfskunde en handelswetenschappen" (HOKT) laten behalen en tegelijk arbeidservaring te laten verwerven in functies op de reguliere arbeidsmarkt. Kansarme vrouwen met een diploma hoger secundair (beroeps)onderwijs die werkloos zijn en die het potentieel hebben om door te groeien kunnen in het project stappen. De deelnemende scholen kunnen deze ervaring gebruiken om hun opleidingen en aanpak meer gericht uit te bouwen naar deze doelgroep.
- Het project is in september 1998 in twee locaties gestart : in de Hogeschool Antwerpen en EGON te Gent. Momenteel nemen 16 cursisten deel.

De kostprijs van het project op de onderwijsbegroting bedraagt 2 miljoen frank op jaarbasis ;

- het project "Vlaggen en Wimpels", gericht op het ondersteunen van concentratiescholen in het basisonderwijs die opnieuw autochtone leerlingen willen aantrekken. In deze zin sluit het project aan bij de doelstellingen van het non-discriminatiebeleid.

Via een samenwerking met een kunstenaar in een beperkt aantal scholen wil het project de band tussen school en buurt op een creatieve manier (nieuw) leven inblazen. Het project loopt in samenwerking met de cultuurcel van het departement onderwijs (Canon) en de Koning Boudewijnstichting. De scholen ontvangen van het departement een tegemoetkoming in de werkingskosten. Daarnaast wordt ook voorzien in een begeleidings- en vormingsaanbod van het Centrum voor Amateurkunsten dat (jonge) kunstenaars en scholen begeleid bij het uitwerken van de projecten. Dit betekent een totale kostprijs van 3,5 miljoen frank per jaar. Tijdens de drie schooljaren dat het project reeds heeft gelopen, hebben 20 basisscholen deelgenomen.

- het project "ondersteuning van de invoering van het OETC-curriculum". Sedert 1994 zijn inspanningen gedaan om het onderwijs in eigen taal en cultuur beter uit te bouwen. Het doel van het project is het ontwikkelde raamcurriculum, in overleg met de koepels op het terrein in te voeren. De coördinatie-opdracht van de VLOR werd uitgebreid om deze invoering te ondersteunen (kostprijs 2,7 miljoen frank op jaarbasis) ;
- het project "opleiding leraar Islamitische godsdienst". De Erasmushogeschool te Brussel richt sedert twee academiejaren een opleiding voor leraren Islamitische godsdienst in. Tot dan bestond er geen volledige lerarenopleiding voor deze godsdienst. Het vak Islamitische godsdienst wordt aangeboden binnen het opleidingsdeel Algemene vakken van de opleiding secundair onderwijs. Dit heeft een verhoogde instroom van allochtonen binnen deze opleiding tot gevolg. Vaak hebben zij ook een vooropleiding in het beroeps- of technisch secundair onderwijs.

De deelnemende studenten kunnen rekenen op een individuele coaching. Doel hiervan is, het onderwijstraject te begeleiden om vroegtijdige uitval te voorkomen, de integratie van de studenten in de school te bevorderen en de slaagkansen van deze studenten te verhogen.

De opleiding beoogt niet alleen het vormen van gekwalificeerd personeel voor dit vak, maar wil ook een bijdrage betekenen voor de doorstroming en emancipatie van allochtone studenten in het hoger onderwijs. Methodieken en vaardigheden die de school via dit project verwerft, vinden ook een meer algemene verspreiding bij de rest van de lerarenopleiding. Voor dit project is jaarlijks 2,3 miljoen frank ingeschreven op de onderwijsbegroting.

12. ONDERSTEUNING

Bij de implementatie van het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid opteerde de overheid ervoor naast bijkomende omkadering voor de scholen ook een ondersteunend netwerk te voorzien.

Dit netwerk bestaat uit :

- een extra begeleidingskader onderwijsvoorrang van 20,5 ambten (netoverschrijdende detacheringen) toegekend aan de koepels in aanvulling op het reguliere begeleidingskader, gecoördineerd door een cel binnen de Vlaamse Onderwijsraad (2 voltijdse betrekkingen en werkingskosten). De loon- en werkingskosten van het extra begeleidingskader en van de coördinatie vertegenwoordigen een bedrag van ongeveer 39 miljoen frank op jaarbasis ;
 - een subsidiëring van twee steunpunten die wetenschappelijk onderzoek verrichten, materialen ontwikkelen en vorming aanbieden in verband met taalvaardigheidsonderwijs (Steunpunt NT2 verbonden aan de K.U.Leuven) en intercultureel onderwijs (Steunpunt ICO verbonden aan de U. Gent). De subsidies die ze jaarlijks ontvangen bedragen respectievelijk 24 miljoen frank en 21 miljoen frank ;
 - een betoelaging (13,5 miljoen frank jaarlijks) van het Onderzoekscentrum Kleuter en Lager Onderwijs (verbonden aan de K.U. Leuven) voor de professionalisering van leerkrachtenteams op het vlak van zorgverbreding ;
 - een betoelaging voor de VZW Werkgroep Immigratie die binnen de context van het Nederlandstalig Onderwijs in Brussel met een team van anderstalige lesgevers en pedagogisch-didactisch begeleiders bicultureel onderwijs (onderwijs in eigen taal en cultuur) en een vormingsaanbod realiseert (kostprijs 18,7 miljoen frank op jaarbasis).
-